

T.C.
BAŞBAKANLIK
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
DİN HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DİN HİZMETLERİ RAPORU

2013

HİZMETE ÖZEL

ANKARA-2014

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	9
GİRİŞ	11

I. BÖLÜM İRŞAT HİZMETLERİ

İRŞAT HİZMETLERİ	15
A- VAAZLAR	17
1) Vaazların Ana Konularına Göre Dağılımı	17
2) Vaaz Edenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	26
3) Vaazların Unvanlara Göre Dağılımı	27
4) Vaaz Tipi Bilgileri	28
5) Vaazların Bölgelere Göre Dağılımı	28
6) Üçer Aylık Vaaz Dönemlerine Özel Konu Belirlenmesi	30
B- HUTBELER	30
1) Hutbe Konularıyla İlgili Veriler	30
2) Hutbe Hazırlayanlarla İlgili Veriler	39
3) Hutbe Hizmetlerinin Geliştirilmesine Yönelik Çalışmalar	40
C- SOHBET, KONFERANS, PANEL, SEMPOZYUM, SEMİNER VE RADYO-TV PROGRAMLARI	41
1) Faaliyetlerin Türü ile İlgili Veriler	41
2) Faaliyetlerin Konularıyla İlgili Veriler	42
D- KUTLU DOĞUM HAFTASI ETKİNLİKLERİ	47
1) Başkanlık Merkezince Gerçekleştirilen Faaliyetler	48
2) Taşra Teşkilatınca Gerçekleştirilen Faaliyetler	50
3) Basında Kutlu Doğum	56
4) Kutlu Doğum Haftası Etkinlikleri Hakkında Genel Değerlendirme ve Teklifler	56
E- RAMAZAN AYI İRŞAT HİZMETLERİ	58
1) Başkanlık İrşat Ekipleri	58
2) Eğitim Merkezi Personelinin Görevlendirmesi	59
3) Ramazan Ayında Ülke Genelinde Okutulan Hutbeler	59

F- İRŞAT HİZMETLERİ BİLGİ HAVUZU	60
G- YÜZ YÜZE VAAZİ YAYGINLAŞTIRMA ÇALIŞMASI	60
H- İHTİDA İŞLEMLERİ	62
I- İRŞAT KURULLARI OLUŞTURULMASI	62

II. BÖLÜM

CAMİ HİZMETLERİ

CAMİ HİZMETLERİ	65
A- CAMİLERİN AÇIK TUTULMASI	65
1) Camilerin Gün Boyunca Açık Tutulması	66
2) Cami Çalışma Programı Uygulanması	67
3) İmam Odası Oluşturulması	68
B- SABAH NAMAZI BULUŞMALARI VE HADİS DERSLERİ	68
1) Sabah Namazı Buluşmaları	68
2) Hadis Dersleri	69
C- RAMAZAN AYI FAALİYETLERİ	70
1) Başkanlığımız Tarafından Yapılan Faaliyetler	70
2) İl/ilçe Müftülükleri ve Ataşeliklerce Yapılan Faaliyetler	71
D- CAMİLER VE DİN GÖREVLİLERİ HAFTASI	76
1) Başkanlığımız Tarafından Yapılan Faaliyetler	76
2) İl/ilçe Müftülükleri ile Müşavirlik ve Ataşeliklerce Yapılan Faaliyetler	79
E- CAMİLERDE KADINLARA AİT MEKÂNLARIN İYİLEŞTİRİLMESİ ÇALIŞMALARI	81
1) Başkanlığımız Tarafından Yapılan Faaliyetler	82
2) Müftülüklerce Yapılan Faaliyetler	82
F- MERKEZİ EZAN SİSTEMİNİN TEDRİCİ OLARAK KALDIRILMASINA YÖNELİK FAALİYETLER	83
G- BAŞ VE UZMAN CAMİ GÖREVLİLERİ ÇALIŞTAYI	86
H- III. CAMİ GÖREVLİLERİ ÇALIŞTAYI	88
1) Çalıştaya Yönelik Değerlendirme, Tespit ve Öneriler	88
2) Din Görevlilerine Yönelik Değerlendirme, Tespit ve Öneriler	89
3) Camilere Yönelik Değerlendirme, Tespit ve Öneriler	89
4) Cami Cemaatine Yönelik Değerlendirme, Tespit ve Öneriler	90
5) Farklı Konularla ilgili Değerlendirme, Tespit ve Öneriler	90

İ- TECRÜBE PAYLAŞIMI TOPLANTILARI	91
1) Başkanlığımızca Yapılan Faaliyetler	91
2) İl ve İlçe Müftülüklerince Yapılan Faaliyetler	94
J- DİNLENME TESİSLERİ, YOL GÜZERGÂHI VE ALIŞVERİŞ MERKEZLERİNDE BULUNAN CAMİ VE MESCİTLERİN TESPİTİ	96
K- DİNİ GÜN VE GECELERDE YAYINLANAN RADYO VE TELEVİZYON PROGRAMLARI	99
1) Mevlit Kandili	99
2) Regaip Kandili	99
3) Miraç Kandili	100
4) Berat Kandili	100
5) Kadir Gecesi	101
L- CAMİLERİN BELEDİYELER TARAFINDAN TEMİZLENMESİ	101
M- OLAĞANÜSTÜ HALLERE HAZIRLIK VE TOPLUM LİDERLERİNİ BİLİNÇLENDİRME	103
N- İHLAS SURESİNİN YABANCI DİLLERE TERCÜME EDİLEN METNİNİN CAMİLERE ASILMASI	103
O- ELEKTRONİK CİHAZA YÜKLENECEK AYET VE HADİS MEALLERİ İLE CAMİ DIŞINDA TOPLUMUN BİLGİLENDİRİLMESİ PROJESİ	103

III. BÖLÜM

AİLE VE DİNÎ REHBERLİK HİZMETLERİ

AİLE VE DİNÎ REHBERLİK HİZMETLERİ	107
I) AİLEYE YÖNELİK FAALİYETLER-AİLE İRŞAT VE REHBERLİK BÜROLARI	107
II) DİNÎ REHBERLİK FAALİYETLERİ	111
III) FAALİYETLERDEN ÖRNEKLER	112
A- EĞİTİMLER	112
1) Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarında Görev Yapan Personele Yönelik Hizmet içi Eğitim Seminerleri	112
2) Sosyal Hizmet Kurumlarında Manevi Destek Hizmeti Sunan Personele Yönelik Hizmet içi Eğitim Semineri	114
3) Aile İrşat ve Rehberlik Büroları Tanıtım Seminerleri	115

B) AİLE İRŞAT VE REHBERLİK BÜROLARI STANDARDİZASYON ÇALIŞMALARI	116
1) Bölge Koordinasyon Toplantıları	116
2) Materyal Hazırlığı ve Dağıtımı	116
C. KURUMLAR ARASI İŞBİRLİĞİ ÇALIŞMALARI	117
1) Sağlıklı Birey, Mutlu Aile, Huzurlu Toplum Projesi	117
2) Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Din Görevlilerinin Katkısının Sağlanması Projesi	118
3) Çocuk Cinsel İstismarı-Uç Noktada Çocukla Karşılaşan Personelin Eğitimi	120
4) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	120
5) Avrupa Birliği Bakanlığı	120
6) Sivil Toplum Kuruluşları ile Yürütülen Çalışmalar	120
D) PANEL VE ÇALIŞTAYLAR	121
1) Paneller	121
2) Çalıştaylar	122
3) Anma Programları	123
4) İftar Programları	126

IV. BÖLÜM

SOSYAL VE KÜLTÜREL İÇERİKLİ DİN HİZMETLERİ

SOSYAL VE KÜLTÜREL İÇERİKLİ DİN HİZMETLERİ	129
A-KURBAN HİZMETLERİ	129
1) Bakanlıklararası Kurban Hizmetleri Kurulunca Yapılan Faaliyetler	130
2) Kurban Hizmetleri Komisyonlarınca Yapılan Faaliyetler	132
3) 2013 Yılı Vekâletle Kurban Kesim Organizasyonu	134
B- VAKİT HESAPLAMA	135
1) Namaz Vakitleri	135
2) Kamerî Aybaşları	135
3) Kible Açısı ve Saatleri	138
4) Web Hizmetleri	139
5) Astronomik Gözlem Projesi, Ufuk Aydınlanma Vakitlerinin Gözlem Yoluyla Belirlenmesi	139

C- DEZAVANTAJLI GRUPLARA YÖNELİK FAALİYETLER	139
1) Ceza İnfaz Kurumlarında Din Hizmetleri	139
2) Hastanelerde Din Hizmetleri	141
3) Huzurevi Din Hizmetleri	141
4) Madde Bağımlılığı İle Mücadele	142
5) Romanlara Yönelik Faaliyetler	142
6) Engellilere Yönelik Çalışmalar	142
7) Mültecilere Yönelik Faaliyetler	143
D- 18 MART ŞEHİTLER GÜNÜ FAALİYETLERİ	143
E- RAMAZAN HİZMETLERİ	144

V. BÖLÜM

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	147
-------------------------------	-----

ÖNSÖZ

Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü, ülkemizde sunulmakta olan din hizmetlerini planlama, icra etme, koordinasyon ve değerlendirmekle görevlidir. Bu amaçla yapılan faaliyetlerimizi muhtevi 3. yıllık faaliyet raporunu da hazırlamış bulunmaktayız. 2011 yılından itibaren teşekkül eden Genel Müdürlüğümüz, faaliyetlerini her geçen yıl daha da ileriye taşıma gayreti içindedir. Üç ana bölüm halinde icra edilen faaliyetlerimizin birinci kısmı toplumu din konusunda aydınlatma bağlamında sunulan **ırşat hizmetleridir**. Bu amaçla kurulmuş bulunan İrşat Hizmetleri Daire Başkanlığımızın faaliyetleri “İrşat Hizmetleri” başlığı altında raporda yer almaktadır. Bu bölümde ayrıca Başkanlığımızın kamuya mal olmuş hizmetlerinden “Kutlu Doğum Haftası” nda yapılan çalışmalar da bulunmaktadır.

İrşat hizmetlerinden sonra ikinci önemli hizmet alanını **ibadet hizmetleri** oluşturmaktadır. Bu amaçla Genel Müdürlüğümüz bünyesinde teşkil edilmiş bulunan Cami Hizmetleri Daire Başkanlığı, camilerde yürütülen ibadet hizmetlerinden, camiler ve din görevlileri haftası etkinliklerinden ve din görevlilerinin mesleki yeterliklerini geliştirmeye yönelik faaliyetlerden sorumludur. Bu bağlamda yapılan hizmetler raporumuzda “Cami Hizmetleri” başlığı altında yer almıştır. Bu alanda yapılan faaliyetler önceki yıllara göre kıyaslamalı olarak rapora yansıtılmıştır.

Görev alanımıza giren bir diğer hizmet kategorisini ise insanların hayatına eşlik etmek ve gerektiği zamanda onlara **manevi destek ve dini rehberlik** hizmetleri sunmak şeklinde tanımlamak mümkündür.

Bu kapsamda iki dairemiz faaliyet göstermektedir. Bunlardan birincisi aile ve dini rehberlik faaliyetlerini organize ve koordine eden “Aile ve Dini Rehberlik Daire Başkanlığı” dır. Daire Başkanlığının faaliyetleri içinde “Aile İrşat ve Rehberlik Büroları” nın faaliyetleri ile buralarda istihdam edilecek görevlilerin hizmetçi eğitimleri önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca dini rehberlik amacıyla yapılan faaliyetlere ait bilgiler de raporda yer almaktadır.

Bu bağlamda faaliyet gösteren diğer bir birimimiz ise sosyal ve kültürel manada din hizmetlerini koordine ve organize eden “Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetleri Daire Başkanlığı” dır. Bu dairemizin görev alanı ise her geçen gün genişlemektedir. Kurban ibadetinden, cezaevi hizmetlerine, engellilerden yatağa bağımlı hastalara yapılacak hizmetlere kadar geniş bir yelpazede hizmet üretmeye çalışan dairenin faaliyetleri de raporumuzda “Sosyal ve Kültürel İçerikli Hizmetler” bölümünde yer almaktadır.

2011-2012 yıllarına ait raporlarla birlikte 2013 yılı din hizmetleri raporunun da il ve ilçe müftülüklerimizin bölgelerinde yaptıkları din hizmetlerini değerlendirme ve kendi yıllık raporlarını düzenlemelerinde rehberlik etme kapasitesine sahip olduğunu değerlendirmekteyiz.

Genel Müdürlüğümüzün üçüncü yıllık faaliyet raporunun Kurumumuza, ilgililere ve bu konuda bilgi isteyenlere faydalı olmasını temenni eder, saygılar sunarız.

Doç. Dr. Yaşar YİĞİT

Din Hizmetleri Genel Müdürü

GİRİŞ

Diyanet İşleri Başkanlığının asli görevlerinden biri, toplumu din konusunda aydınlatmaktır. Başkanlık bu görevini ifa ederken doğru ve sahih dini bilgiyi halka ulaştırarak, halkın bid'at, hurafe ve batıl inançlara karşı daha duyarlı olmalarını sağlamak için çalışmaktadır.

Diğer asli bir görev alanı ise ibadet hizmetlerinin yürütülmesi ve ibadethanelerin yönetimidir. Bu hizmet alanı da geleneklerimize uygun olarak, zamanın ihtiyaçlarını karşılayacak tarzda yerine getirilmektedir.

Camilerde yapılan ibadetler, ilim ve ahlak, marifet ve hikmet, birlik ve muhabbet, yardımlaşma ve dayanışma olarak topluma döndüğünde asıl anlamına kavuşacaktır. Tarihi geleneğimizin ve kültürümüzün bir parçası olan camilerdeki bu faaliyet, aynı zamanda yaygın eğitimin de önemli bir bölümünü teşkil etmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, din hizmetlerinin alanını ibadet ve mabet yanında hayatın sosyal ve kültürel boyutlarını da kapsayacak şekilde yeniden tanımlamıştır. Sunulmakta olan din hizmetlerinin ana gayelerinden birisini toplumsal şartların bu günkü geldiği nokta itibarıyla dinin onarıcı ve bütünleştirici fonksiyonunu reel hayata yansıtmak, toplumun rehabiliteye muhtaç kesimlerine hem din hizmeti hem de hayat yardımı sunmak oluşturmaktadır.

Başkanlığımız bu çerçeveye, çocuk ve gençlik sorunlarını, kadın haklarını, doğal afetler hakkında bilinçlenmeyi, engelli ve yaşlılara yönelik yeni yaklaşımları, çevre duyarlılığını ve aile yapısının korunması gibi pek çok unsuru dahil etmiştir. Başkanlık, yukarıda belirttiğimiz alanlarda geliştirilen her türlü proje ve programların, bilimsel faaliyetlerin ve sosyal aktivitelerin bir parçası ve destekçisi olmuş bu alanlara her türlü katkıyı sağlamıştır. Ayrıca, söz konusu alanlarla ilgili faaliyet gösteren Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Orman Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, TRT vb. olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yapmıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı ailelerin ve gençlerin korkulu rüyası olan uyuşturucu ve bağımlılık meydana getiren maddelere karşı duyarlı olunması ve gereğinin yapılması hususunda halkımızı bilinçlendirmeye çalışmaktadır. Camilerde, halkımız, çocuklarımızı alkol ve uyuşturucudan korumak vb. konularda bizzat uzmanlar tarafından bilgilendirilmektedir.

Başkanlık, toplumun çekirdek yapısı olan aile kurumuna yönelik faaliyetlerini de yoğunlaştırmıştır. Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarında Müftülüklerimiz rehberliğinde vatandaşlarımız talepleri halinde konunun dini boyutu hakkında bilgilendirilmektedir.

Bu genel çerçeve içinde yürütülen hizmetlerimiz, oluşturulan bir alt yapı ile kayıt edilmekte, hizmetlerin ülkemiz genelindeki seyri bu kayıtlar üzerinden izlenmekte ve değerlendirilmektedir. Daha önceki yıllara ait faaliyet raporlarında olduğu gibi 2013 yılında yapılan faaliyetler belirli bir sistematik içerisinde başta teşkilatımız ve ilgilenenlerin istifadesine sunulmak üzere hazırlanmıştır. Bu faaliyet raporunda yer alan bilgiler, ülke geneli, bölge ve il verilerine göre mümkün olan en ince ayrıntısına kadar yansıtılmaya çalışılmıştır.

2013 yılında Başkanlığımızca gerçekleştirilen Din Hizmetlerini şu başlıklar altında ele almak mümkündür.

I. BÖLÜM

İRŞAT HİZMETLERİ

İRŞAT HİZMETLERİ

Başkanlığımız Görev ve Çalışma Yönetmeliğinde Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında şunlar yer almaktadır.

- a) Cami ve mescitlerdeki irşat hizmetlerinin usulüne uygun olarak etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesini sağlamak, bununla ilgili iş ve işlemleri takip etmek.
- b) Cami ve mescit dışındaki yerlerde panel, konferans, seminer, sempozyum ve benzeri dini programlar ile ilmi toplantılar düzenlemek ve müftülüklerce düzenlenen söz konusu etkinliklere ilişkin rapor hazırlamak.
- c) Müftülüklerce radyo, televizyon ve diğer yayın kuruluşları vasıtasıyla toplumu din konusunda aydınlatmak amacıyla düzenlenen etkinliklere ilişkin iş ve işlemleri takip etmek ve rapor hazırlamak.
- ç) Başkanlıkça uygun görülen yerlere vaaz ve irşat ekipleri göndermek, bununla ilgili iş ve işlemleri yürütmek.
- d) Başkanlık vaizlerinin, vaaz ve irşat programlarını hazırlamak ve işlemlerini yürütmek.
- e) Müftülüklerce hazırlanarak Başkanlığa gönderilen hutbe metinlerini incelemek.
- f) Gerektiğinde örnek vaaz ve hutbe metinleri hazırlamak.
- g) İhtida edenlerle ilgili işlemleri takip etmek ve kayıtlarını tutmak.
- ğ) Kutlu Doğum Haftasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek.
- h) İlgili birimlerle işbirliği içerisinde vaizlerin kariyer sistemine göre yetiştirmeleri konusunda çalışmalar yapmak.
- ı) İrşat hizmetlerinde bulunan personelin verimliliğini artırmaya yönelik çalışmalar yapmak ve müftülüklerce bu amaçla yapılan iş ve işlemleri takip etmek.
- i) İrşat hizmetleriyle ilgili olarak gerektiğinde ilgili birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak.

Bu hizmetler doğrudan irşat hizmetlerini kapsamakta olup, bu hizmetleri ifa etmek üzere de Genel Müdürlüğümüz bünyesinde İrşat Hizmetleri Daire Başkanlığı bulunmaktadır.

Toplumun din konusunda aydınlatma bağlamında yürütülen irşat hizmetleri Başkanlığımızın en önemli görevlerinden birisidir. Bu görev, yazılı ve görsel yayınlar ve fetva hizmetleriyle birlikte camilerde vaazlar, hutbeler; cami dışında ise konferans, panel, sempozyum, radyo ve tv programları gibi etkinliklerle yerine getirilmektedir.

Gelişen iletişim imkanları, elektronik ve basılı yayınlar halkın dini bilgiye ulaşmasını kolaylaştırmasına karşın, irşat hizmetlerinin önemini ve işlevini azaltmamış bilakis özellikle şehirlerde bu hizmete olan talep daha da artmıştır. Vatandaşlarımızın camilerde vaaz/sohbet dinlemeye olan ilgileri, dini mahiyetli etkinliklere yoğun katılımları, Cuma ve bayram günleri camilerin olağanüstü kalabalık olması gibi göstergeler irşat hizmetlerine olan ilginin tatmin edici düzeyde olduğunu ve vatandaşlarımız açısından önemli bir ihtiyaca cevap verdiğini göstermektedir.

İrşat hizmeti ağırlıklı olarak cami ve mescitlerde yapılan yaygın bir din eğitimidir. Bu eğitimde İslam dininin inanç, ibadet ve ahlak ilkeleri öğretilmekte, cemaat güzel ahlaka teşvik edilmekte, kötü ahlaktan sakındırılmaktadır. Camiye giden bir mü'min yılda 54 defa hutbe ve çok sayıda vaaz dinlemektedir. Dini irşat açısından bu süre ideal anlamda yeterli olmasa bile, azımsanmayacak bir boyuttadır.

Etkili ve verimli bir irşat hizmeti, bu hizmetin usulüne uygun olarak yerine getirilmesine bağlıdır. Bu itibarla irşat hizmetini yürütenlerin aşağıda özetle değinilen hususlara riayet etmeleri büyük önem arz etmektedir.

İrşat görevlisi/vaiz, Peygamber Efendimizin (s.a.s) *“Öğretin, kolaylaştırın, zorlaştırmayın; müjdeleyin, nefret ettirmeyin”*; *“İnsanlara kapasitelerine göre muamele ediniz”* şeklindeki prensipleriyle hareket eden, hoşgörülü, yapıcı, yumuşak huylu, güzel sözlü, muhatabına anlayabileceği sözlerle hitap edebilen, insanlara sevgi besleyen, kimse hakkında suizanda bulunmayan, basiret, feraset ve hikmet sahibi olmalıdır.

Muhatap kitlenin yaş, eğitim, gelir düzeyi, meslek, mezhep-meşrep, zekâ ve anlayış, ilgi ve dikkat, camiye devam etme gibi hususlardaki farklılıkları, irşat hizmetlerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle vaizler ve diğer irşat görevlilerinin toplumu, muhatap kitleyi çok iyi bilip tanımaları gerekmektedir.

Vaazlarda dinimizin öngördüğü, müjdeleme yanında uyarma, teşvik yanında sakındırma; güzel davranışlar için mükâfat, kötü davranışlar için de manevi yaptırımlardan söz etme ilkesi ile hikmet, güzel öğüt ve gerektiğinde de en güzel şekilde mücadele etme/tartışma prensibine riayet edilmelidir.

2013 yılında toplumu din konusunda aydınlatma kapsamındaki faaliyetleri, cami içinde yürütülen irşat faaliyetleri ve cami dışında yürütülen irşat faaliyetleri olarak iki kısımda ele almak mümkündür.

Cami İçi İrşat Hizmetleri

Cami içi irşat hizmetlerini vaazlar ve hutbeler oluşturmaktadır. Ülkemizdeki camilerde yüz yüze veya merkezi sistem aracılığıyla verilen vaazlar ile Cuma ve bayram günleri okunan hutbeler, günümüzde de önemli sayıda vatandaşımızın dini bilgilerini öğrendiği önemli birer vasıta olma özelliğini muhafaza etmektedir.

İl ve ilçe müftülükleri bünyesinde kurulmuş bulunan “İrşat Kurulları” il ve ilçelerde uygulanacak irşat programlarının konularını tespit etmekte, il ve ilçelerdeki vaaz ve irşat hizmetleri bu programa uygun şekilde yürütülmektedir. İl müftülükleri tarafından oluşturulan Vaaz ve İrşat ekipleri ilçeler ve köylerde irşat faaliyetleri yapmaktadırlar, Başkanlığımız tarafından da zaman zaman irşat ekipleri oluşturularak değişik illere gönderilmekte, böylece taşrada yürütülen irşat hizmetleri desteklenmektedir.

Cami Dışı İrşat Hizmetleri

Cami ve mescit dışındaki yerlerde yürütülen irşat hizmetleri panel, konferans, seminer, sempozyum ve benzeri dinî programlar ile ilmî toplantılar, radyo ve televizyon kurumları ile diğer yayın kuruluşları vasıtasıyla yapılan yayınlar, doğum, sünnet, düğün, ziyaret, ölüm, olağanüstü durumlar gibi vesilelerle yapılan irşat faaliyetlerinden oluşmaktadır.

İrşat Hizmetleri Daire Başkanlığınca 2013 yılında gerçekleştirilen irşat hizmetleri şunlardır:

A- VAAZLAR

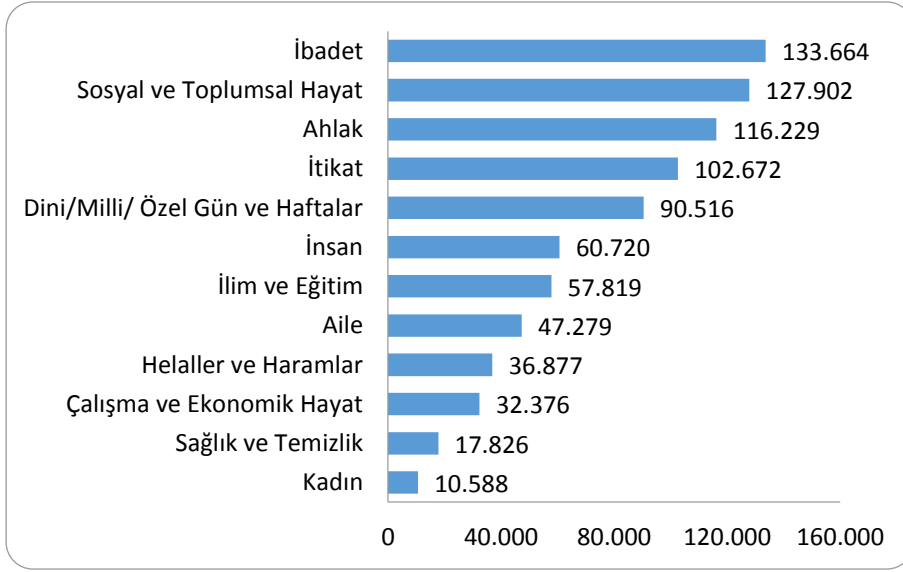
2013 yılı içerisinde ülke genelinde 1.555 vaiz görev yapmıştır. Bunların 453'ü kadın vaizdir. Ayrıca vaizlerin 165'i cezaevi vaizi, 61'i başvaiz, 157'si de uzman vaiz olarak görevlerini ifa etmektedir. Vaaz hizmetleri yalnız vaizler eliyle değil, Başkanlığımızın her kademesinde görev yapan, vaaz etme ehliyet ve becerisine sahip geniş bir personel kitlesince yerine getirilmektedir. Raporun ilerleyen bölümlerinde bu husus gayet açık bir şekilde görülebilmektedir.

Taşra teşkilatınca uygulanan vaaz programları, üç kısma ayrılmaktadır. Bunlardan birincisi üçer aylık vaaz ve irşat programlarıdır. Bu programlarda il irşat kurullarınca belirlenen konularda müftüler ve vaizler görev ve çalışma yönergesinde belirlenen şekilde, vaaz etme ehliyet ve niteliğini haiz cami görevlileri de kendi camilerinde vaaz etmektedir. İkincisi il özel irşat ekibi programlarıdır. Her il müftülüğünce genelgede belirlenen esaslar dahilinde il özel irşat ekipleri oluşturularak özel irşat programları uygulanmaktadır. Üçüncüsü ise Ramazan ayı özel irşat programıdır. Bu program da her il ve ilçe müftülüğünce özel olarak hazırlanıp uygulanmaktadır. Programlar, uygulamaya konulmadan önce DHYS (Din Hizmetleri Yönetim Sistemi)'ne kaydedilmektedir.

Bu çerçevede 2013 yılı içinde yapılan vaazların genel özellikleri şunlardır.

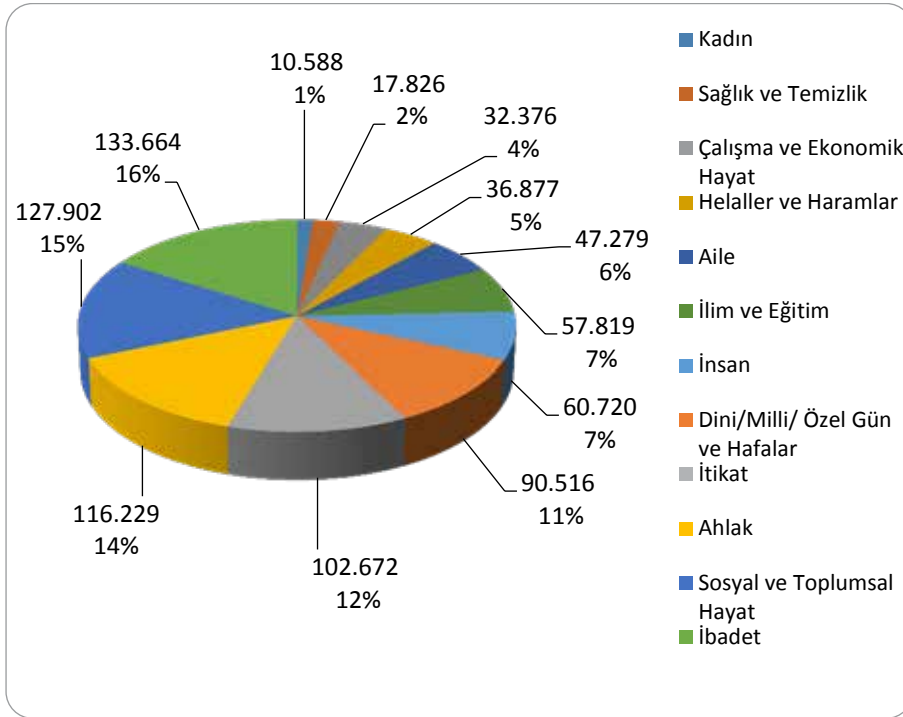
1) Vaazların Ana Konularına Göre Dağılımı

Vaazların ana konuları ve bunlara bağlı alt konuların DHYS'ye nasıl işleneceği Başkanlığımız tarafından belirlenerek illerimize gönderilmiştir. Gerek görülmesi halinde ana konu ve alt konu başlıklarında revize yapılabilmektedir. Ülkemiz genelinde yapılan vaazlar müftülüklerce bu başlıklardan uygun olanların altına kaydedilmektedir. Ana konular “Ahlak, Aile, İnanç, İbadet, Kadın, Sağlık, Sosyal ve Diğer” olmak üzere sekiz başlık altında toplanmıştır. 2013 yılında yapılan vaazların ana konulara göre dağılımı aşağıdaki grafikte gösterilmektedir:

Grafik-1: Vaazların Ana Konularına Göre Dağılımı

Grafik-1 incelendiğinde 2013 yılında vaazlarda sırasıyla en çok ibadet, sosyal ve toplumsal hayat, ahlak, itikat, dini gün ve geceler üst başlıkları altında yer alan konuların işlendiği görülmektedir.

Grafik-2: Vaazların Ana Konularına Göre Yüzdeleri

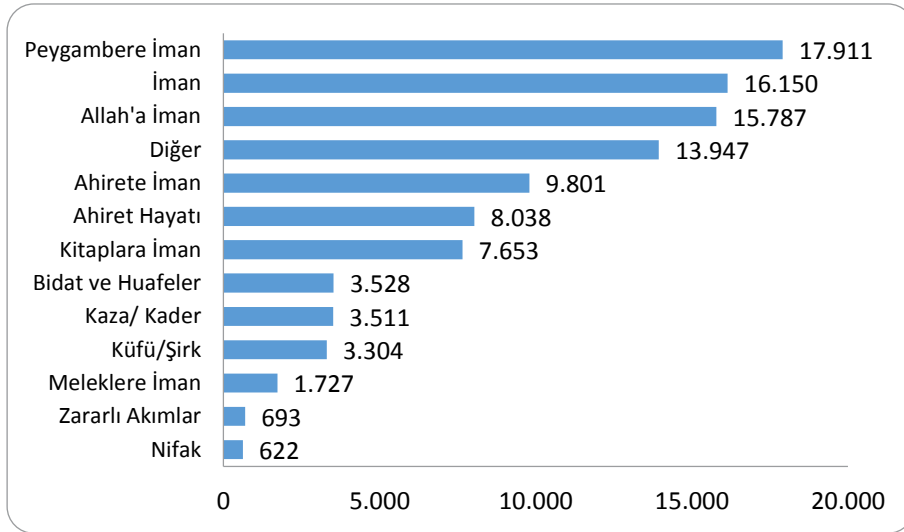
Grafik-1'in dağılımı ve Grafik-2 de yer alan yüzdeleri bir önceki yıllla kıyasladığımızda anlamlı bir değişiklik gözükmemektedir. Toplam vaaz sayısı bakımından 2013 yılında bir önceki yıla göre sayısal anlamda önemli bir artış görülmektedir. 2012 yılında toplam 558.419 vaaz bilgi yönetim sistemine

kaydedilmişken, 2013 yılında bu rakam 834.334'e yükselmiştir. Bu da bir önceki yıla göre yaklaşık % 50'lik bir artış anlamına gelmektedir.

2013 yılında yapılan vaazların ana konulara göre dağılımında ise şu tablolar ortaya çıkmaktadır.

a) İnanç Konuları

2013 yılında yapılan vaazların %12'sini "inanç" ana konulu vaazlar oluşturmuştur. Bu konuda toplam 102.672 vaaz verilmiştir.

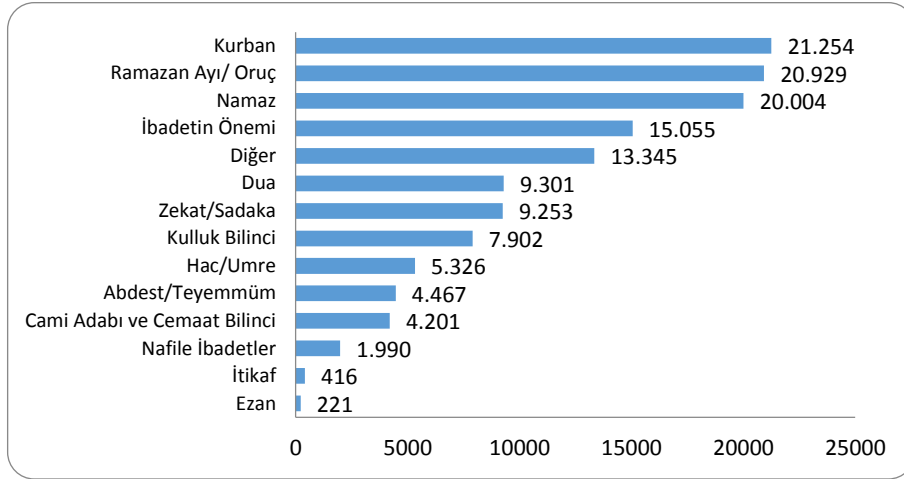
Grafik-3: İnanç Konularının Alt Başlıklara Göre Dağılımı

Vaaz ve irşat programlarında inanç konularına yeterince yer verilmesi günümüz şartlarında büyük önem taşımaktadır. Çünkü modernleşmenin bunalttığı insanlarımız hayatın anlamı ve varoluşa dair en tatmin edici cevapları, bu alanda verilecek vaazlarda ve hutbelerde bulabilme imkânına sahiptirler. Bu sebeple inanç konularının sistematik ve periyodik olarak vaaz irşat programlarında yer alması gerekmektedir. Bu bağlamda geçen yıla göre sayısal olarak verilen vaazlarda yaklaşık 15.000 civarında bir artış sağlanmıştır.

İnanç ana başlığı altındaki alt konuların dağılımında iman esaslarına dair verilerin genel olarak birbirine yakın olduğu görülmektedir.

b) İbadet Konuları

2013 yılında yapılan vaazların %16'sını "ibadet" ana konulu vaazlar oluşturmuştur. Bu konuda toplam 133.664 vaaz verilmiştir. Bir önceki yıl ile karşılaştırıldığında sayısal olarak artış sağlanmasına karşın toplam vaazlar içindeki yeri %21'den %16'ya gerilediği görülmektedir. Bu başlık altında yapılan vaazların alt konulara göre dağılımında ise şu tablo ortaya çıkmaktadır:

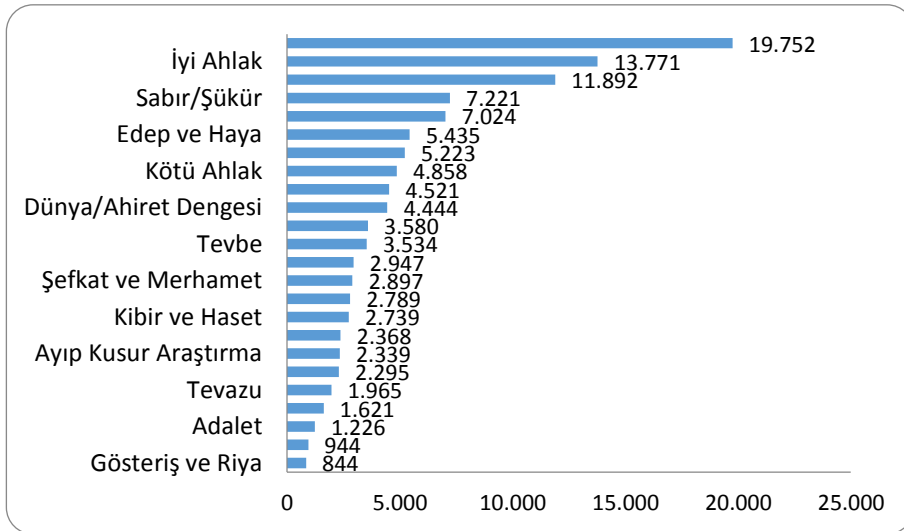

Grafik-4: İbadet Konusunda Yapılan Vaazların Alt Başlıklara Göre Dağılımı

Grafikte görüldüğü gibi kurban konusunda yapılan vaazlar bu dilim içinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu konuyu Ramazan ayı ve oruç ile namaz ve diğer konular takip etmektedir.

c) Ahlak Konuları

2013 yılında yapılan vaazların %14'ünü "ahlak" ana konulu vaazlar oluşturmuştur. Bu konuda toplam 116.229 vaaz verilmiştir. Bu sayı bir önceki yıla göre %100'e yakın bir artışı ifade etmektedir. Toplumların varlıklarını, birliklerini muhafaza etmelerinde temel norm ve değerlerin büyük önemi vardır. Toplumsal değerlerin oluşumunda ise ahlak anlayışı önemli bir rol oynar. Dünyadaki diğer toplumlar gibi küreselleşmenin büyük baskısı altında olan toplumumuzun tarihi mirası olarak değerlerini muhafaza edebilmesi, gelecek nesillere aktarabilmesi için gösterilecek gayretler bugün çok daha büyük anlamlar ifade etmektedir. Günümüz insanının en fazla saldırıya ve dejenerasyona maruz kaldığı, her an yeni kuralların gündeme geldiği alanlardan birisi de ahlak alanıdır. Tutarlı ve dengeli bir hayat sürmek isteyen dindar bir insan için davranışlarının mesnedini oluşturacak ahlaki bir çerçeve son derece gereklidir. Bu açıdan ahlak konusunda insanları aydınlatmak hem irşat hizmetlerinin önemli bir amacı hem de Başkanlığa verilmiş olan İslam dininin ahlak ile ilgili işlerini yürütmek görevinin bir gereğidir. Bu konuda yapılan vaazların alt başlıklara göre dağılımı aşağıdaki grafikte yer almaktadır:

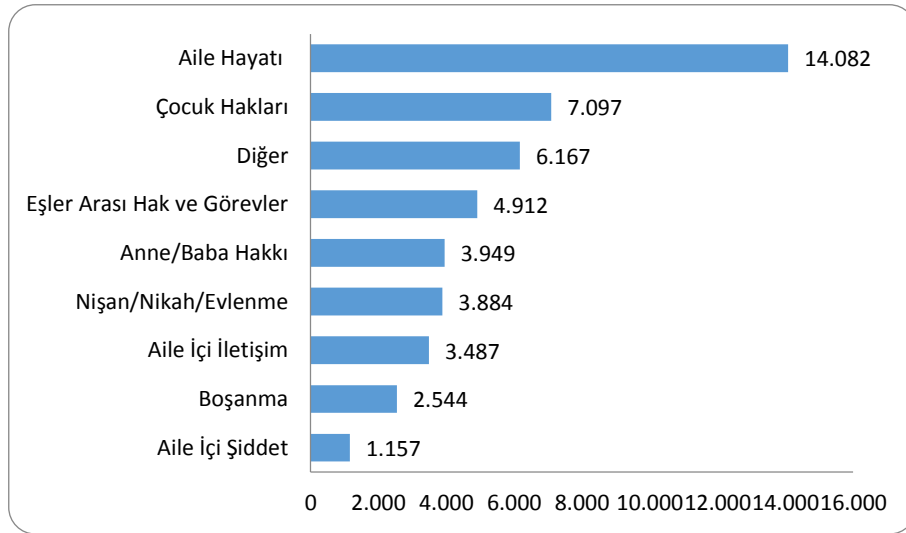

Grafik-5: Ahlak Konularının Alt Başlıklara Göre Dağılımı

Grafikte yer alan alt dağılımlarda, genel olarak dinin ana prensiplerinin ahlaki anlamda açıklamalarına yer verildiği görülmektedir. Kişinin hem şahsi hayatında hem de diğer insanlarla ilişkilerinde dengeli, tutarlı ve dini ile barışık bir hayat sürebilmesi grafikte yer alan konulardaki yeterliliği ile doğrudan bağlantılıdır. Bu anlamda ahlak konusunun vaazlarda gerektiği gibi değerlendirildiği görülmektedir.

ç) Aile Konusunda Yapılan Vaazlar

Aile konusu günümüzde bütün toplumların önem verdiği, muhafaza ve idamesi için büyük çabalar sarf ettiği bir önemi haizdir. Bu bağlamda Başkanlığımızca, "Aile İrşat ve Rehberlik Büroları" marifetiyle yürütülen hizmetler yanında, konferans, panel ve değişik etkinlikler ile vaazlarda da aile konusuna önemli bir yer verilmektedir. Toplumun dayanıklılığı ve güvenli bir gelecek inşa edebilme kabiliyeti sağlam ve sağlıklı aile yapısından geçmektedir. Bu anlamda hem dinin hem de toplumsal yapının önemli bir unsuru olan aile konusu vaazların temel konuları arasında yer almaktadır. 2013 yılında aile konusunda yapılan vaazların alt başlıklara göre dağılımı şöyle olmuştur.

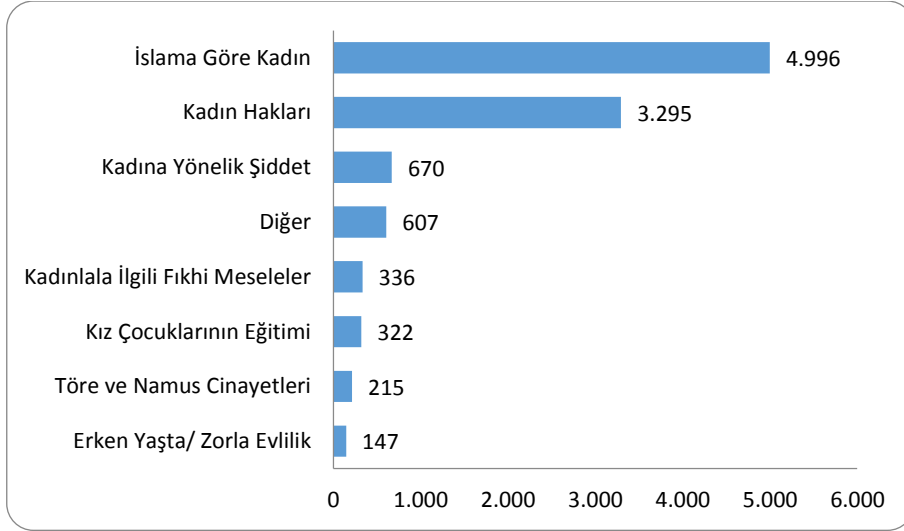
Grafik-6: Aile Konularının Alt Başlıklara Göre Dağılımı

2012 yılı içerisinde aile konusunda toplam 30.041 vaaz yapılmıştır, bu sayıda 2012 yılındaki vaazların %5'ine tekabül etmektedir. 2013 yılı içerisinde ise bu konuda yapılan vaazların sayısı 47.279 olarak tespit edilmiştir. Yüzdeler oranı ise bir önceki yıla hemen hemen aynı gözükmektedir.

Aile ana konusu altındaki alt başlıklarda aile hayatı, çocuk hakları, eşler arası hak ve görevler yoğun olarak ele alınan konular olarak ortaya çıkmaktadır.

d) Kadın Konusunda Yapılan Vaazlar

Değişen hayat şartları, yükselen eğitim seviyesi, şehirleşme gibi faktörler, toplumumuzda kadınların geleneksel rollerinde değişimler meydana getirmiştir. Bu değişikliğin dini ve ahlaki anlamda sağlam bir zemine oturması, söz konusu değişimlerin ortaya çıkaracağı muhtemel gerilimlerin azaltılması ve toplumsal yapının bu değişimden zarar görmemesi için, vaazlar yoluyla halkımızın irşat edilmesi önemli bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda 2013 yılında kadın konusunda 10.588 vaaz verilmiştir. Vaazların alt konu dağılımında görüleceği gibi, kamuoyunda tartışılan kadına yönelik şiddet, kadın hakları, töre ve namus cinayetleri gibi konular önemli bir yer tutmaktadır. Bu alanda hazırlanacak örnek metinlerin vaizlerimize destek sağlayacağı ve faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

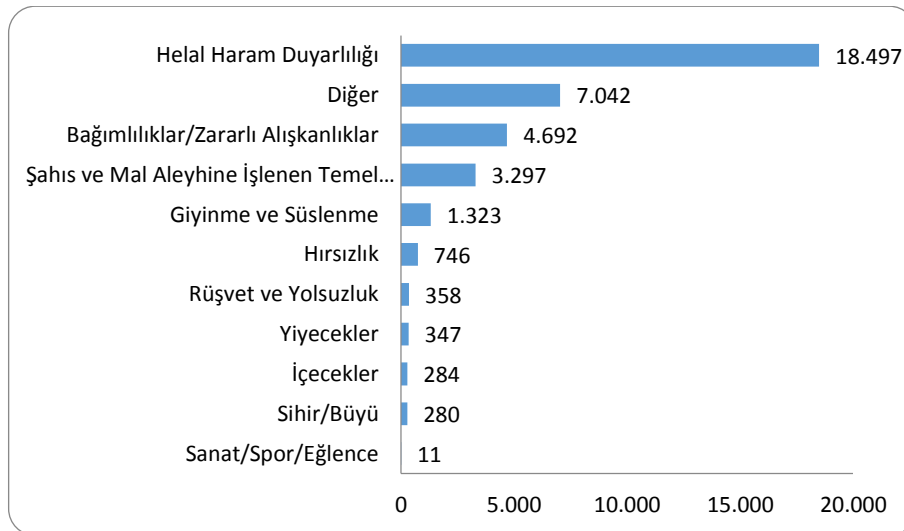

Grafik-7: Kadın Konusunda Yapılan Vaazların Alt Başlıklara Göre Dağılımı

Toplumsal yapımızda meydana gelen değişimlerin ortaya çıkardığı rol farklılaşmalarının dini yaşantıya ve aile yaşantısına etkilerinin Başkanlığımız tarafından bilimsel olarak araştırılıp dini müktesebatın buna göre yeniden gözden geçirilmesi, vaizlerin ve vaaz edenlerin bu anlamda desteklenmesi gerekmektedir.

e) Helaller ve Haramlar

Bilindiği gibi bir dini diğer dinlerden ayırt eden en önemli hususların başında o dinin neyi meşru neyi gayr-ı meşru kabul ettiği. Yani o dinde neler helaldir, nelerin yapılması sevaptır ve ne haramdır neyin yapılması günahdır. Bu önemine binaen vaazlarda helal-haram konusuna ne derece yer verildiğinin tespiti amacıyla 2013 yılında DHYS'ye yeni bir ana başlık eklenmiştir. Bu konuda yapılan vaazların alt başlıklara göre dağılımı ise şöyle olmuştur:

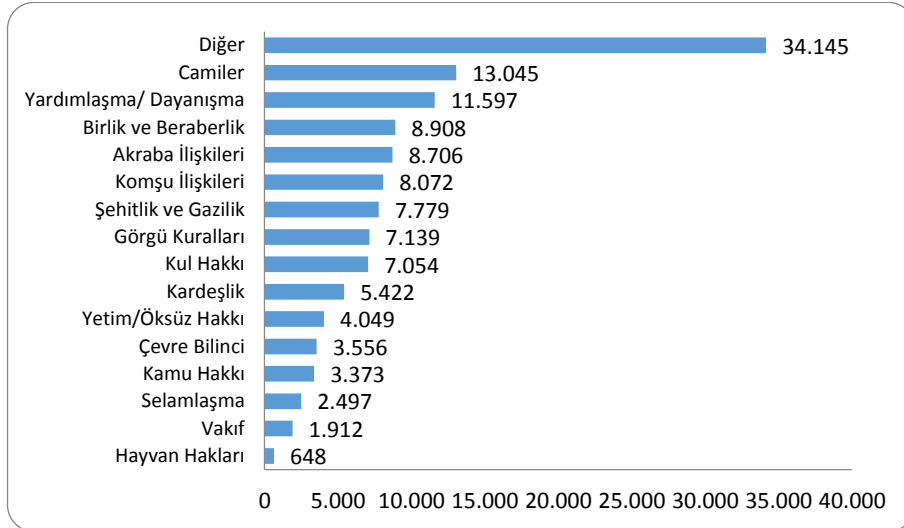

Grafik-8: Helaller ve Haramlar Konusunda Yapılan Vaazların Alt Başlıklara Göre Dağılımı

Tabloda görüldüğü üzere bu başlık altında yapılan vaazlar içinde haram ve helal duyarlılığı, zararlı alışkanlıklar, insan hayatına ve mala mülke karşı işlenen suçlar ile giyim kuşamda dikkat edilecek hususlar ön sıralarda yer almaktadır. Helal-haram konusunda toplam 36.877 vaaz yapılmış olması, Başkanlığımızın konuya vaazlarda yeterince yer verdiğini göstermektedir.

f) Sosyal ve Toplumsal Hayat

Cami kürsülerinden yapılacak vaazların sosyal ve toplumsal hayatı konu edinmesi bu gün eskisinden daha da ayrı bir önem taşımaktadır. Çünkü büyük bir kısmı şehirlerde yaşayan vatandaşlarımızın şehir hayatının getirdiği zorlukların üstesinden gelmede, şehir hayatına uyum sağlamada, sıklaşan ve çeşitlenen sosyal temas ve sosyal hayat içinde dengeli ve tutarlı bir yer edinmede önemli bir yardıma ihtiyaçları vardır. Bu bağlamda, vaazlarda sosyal ve toplumsal hayata ait konulara eskiye oranla daha fazla yer verilmesi de kaçınılmaz hale gelmiştir. Sosyal ve toplumsal hayat konusu, vaaz ana konuları içerisinde 127.902 vaaz ve %15'lik oranla ibadet konusundan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Bu durum, yukarıda değinilen hususları tekid etmektedir. Sosyal ve toplumsal hayat konusunda yapılan vaazların alt konulara göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Grafik-9: Sosyal ve Toplumsal Hayat Konusunda Yapılan Vaazların Alt Başlıklara Göre Dağılımı

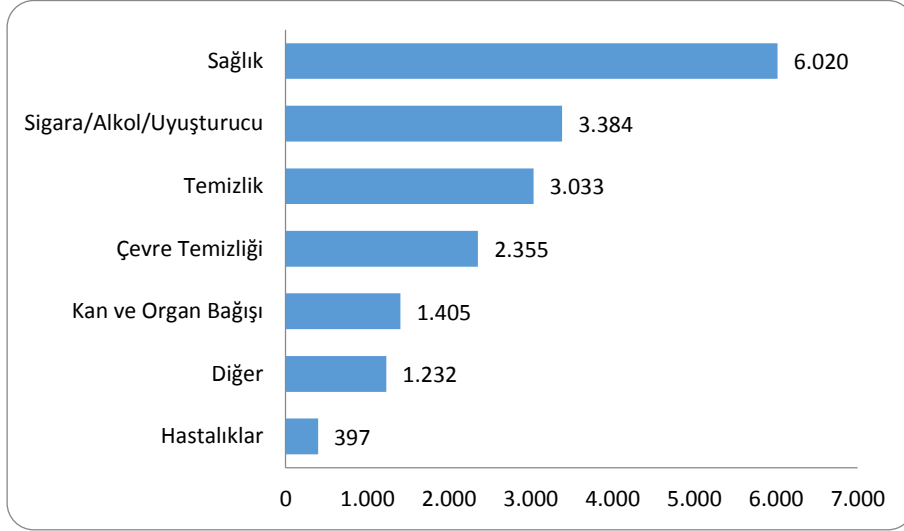
Bu başlık altında Camiler ve Din Görevlileri Haftası münasebetiyle yapılan ve caminin sosyal hayatımızdaki önemini belirten vaazlar ilk sırada yer almaktadır. Tablonun diğer önemli bir özelliği ise neredeyse tüm konuların toplumsal birlik ve beraberliği, insanlar arası dayanışma ve yardımlaşmayı teşvik eden, dinin temel değerlerinden olan önemli konuları yaşatmayı hedef alan konuları içermesidir.

Bu başlık altında yapılan vaaz sayısında bir önceki yıla göre %30'luk bir artış yaşanmıştır. Bu başlık altında yer alan vaazların genel sayı içerisinde işgal ettiği oran genelde vaaz hizmetlerinin yaşanan sosyal hayata duyarsız ve yabancı kalmadığını göstermektedir. Ancak bu başlık altında yapılacak vaazların programlar içindeki yoğunluğu iyi ayarlanmalı; cemaatin hayatın anlamı, ölüm ve ötesi gibi önemli inanç konularına dair bilgilenme ihtiyaçlarının karşılanmasında her hangi bir eksikliğe neden olunmamalıdır.

g) Sağlık Konusunda Yapılan Vaazlar

Ülkemizde vatandaşlarımıza sunulan hayat standartlarında meydana gelen iyileştirmeler, artan gelir dağılımı ve diğer birçok faktör ortalama insan ömrünün uzamasını sağlamıştır. Buna karşın artan yaşlı nüfusu, modern hayatın beraberinde getirdiği stres, yorgunluk, psikolojik sorunlar vb. nedenler, sağlık problemi olan insan sayısını da artırmıştır. Bu anlamda cemaate sağlığın korunması

ve hastalıklara karşı tedbirli olma konularının dini bir yorum içerisinde doğru bir şekilde sunulması, birçok insan için hayati yardım anlamına gelmektedir. Bu sebeple vaazlarda ne şekilde yer aldığını tespit etmek amacıyla sağlık konusuna özel bir ana başlık ayrılmıştır. 2013 yılında bu konuda 17.826 vaaz yapılmıştır. Bu rakam da bir önceki yıla göre %70'lik bir artışa tekabül etmektedir.

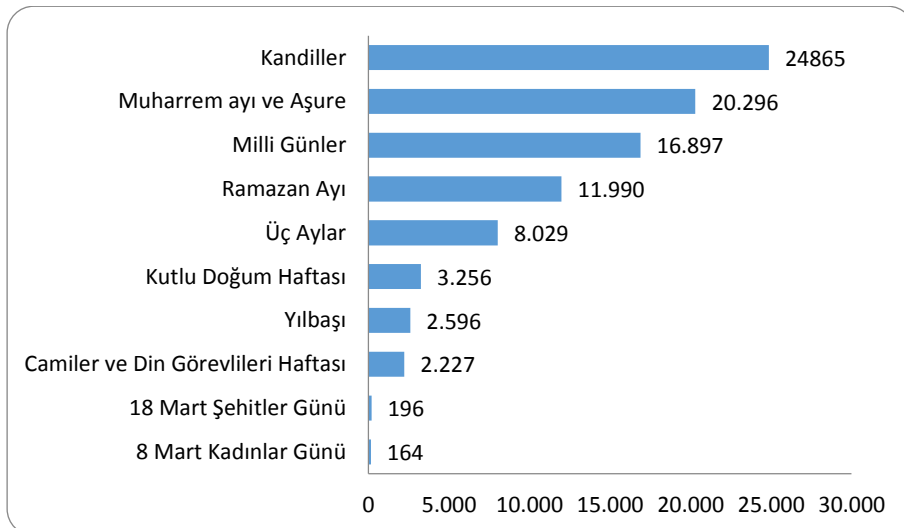
Grafik-10: Sağlık Konusunda Yapılan Vaazların Alt Başlıklara Göre Dağılımı

Konu alt başlıklarında daha çok koruyucu sağlık hizmetlerinin vaazlarda işlendiği görülmektedir.

h) Dini ve Milli Özel Günler/Haftalar

Önceki yıllara ait raporlarımızda “diğer” başlığı altında gösterilen dini ve milli özel günler/haftalar konusundaki vaazların önemli bir oran teşkil ettiğinin görülmesi üzerine 2013 yılında DHYS’de konuya özel bir ana başlık açılmış, ilgili vaazların bu ana başlık altına kaydedilmesi sağlanmıştır.

Yapılan tespitlere göre 2013 yılında bu konuda 90.516 vaaz yapıldığı görülmektedir ve bu sayı toplam vaazlar içinde %11’lik bir orana tekabül etmektedir. Dini yaşantının önemli dilimlerinden olan özel gün ve haftalar halkın dini yaşantısını şekillendirmede de önemli bir fonksiyona sahiptir. Dolayısıyla Başkanlığımızın topluma yönelik irşat faaliyetlerini yoğunlaştırdığı bu zaman dilimlerinin vaazlarda önemli bir yer tutması yerinde bir planlamanın yapıldığını göstermektedir.

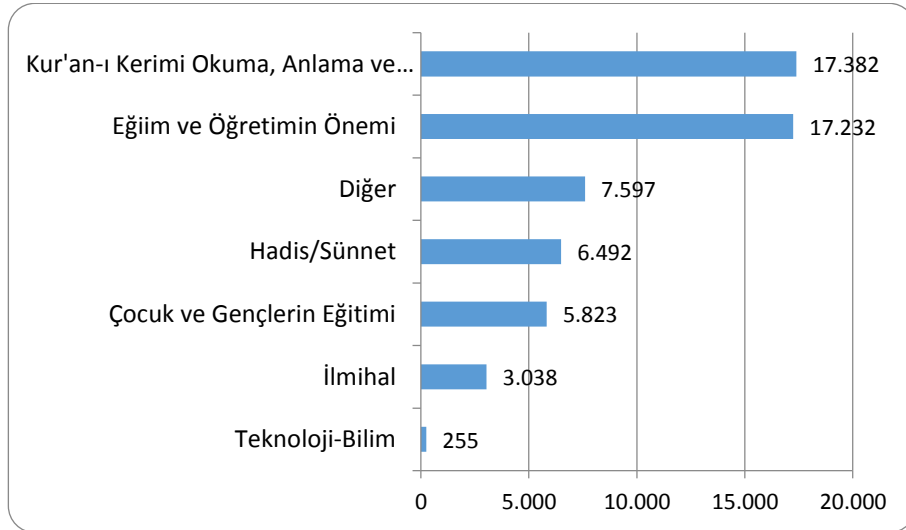
Grafik-11: Dini ve Milli Özel Günler/Haftalar Konusunda Yapılan Vaazların Alt Başlıklara Göre Dağılımı

Dağılımdan görüleceği gibi kandiller, Muharrem ayı ve aşure, milli günler, Ramazan ayı, Kutlu Doğum Haftası konuları bu başlık altında en çok işlenen konuları teşkil etmektedir. Ülkemizde yaşanan halk dindarlığında önemli bir yeri olan bu günlerde dini duyguların yoğunluğu ve toplu ibadete katılmaya verilen önem vaazlarda da gözlemlenebilmektedir. Şüphesiz bu vaazlar sadece o günün anlam ve önemine hasredilmemekte, bu vesileyle İslam'ın değişik mesajları halka ulaştırılmaktadır. Dağılımda yer alan şehitlik-gazilik, milli günler, örnek şahsiyetler de vaazların diğer konuları arasındadır.

1) İlim-Eğitim

2013 yılında vaaz ana başlıklarına eklenen bir diğer başlık da ilim-eğitim konusudur. Çağımızın geldiği durum itibariyle yetişmiş, kalifiye ve uzman insan olmanın gerekliliği açıktır. Bu durum insanların hayatlarını rahat bir şekilde idame ettirmelerinin bir ön şartı olduğu gibi, din ve dini hayatla olumlu bir münasebet tesis etmelerinin de bir gereğidir. Böyle bir yeterlik ve nitelik kazanmak da ancak ilim ve eğitimle mümkün olabilmektedir. İlim aynı zamanda kişinin dinini doğru bir şekilde öğrenmesi ve onu içselleştirmesiyle de yakından ilgilidir. Bu açıdan bakıldığında 2013 yılında yapılan vaazlar içinde ilim-eğitim konusu şu şekilde yer almıştır:

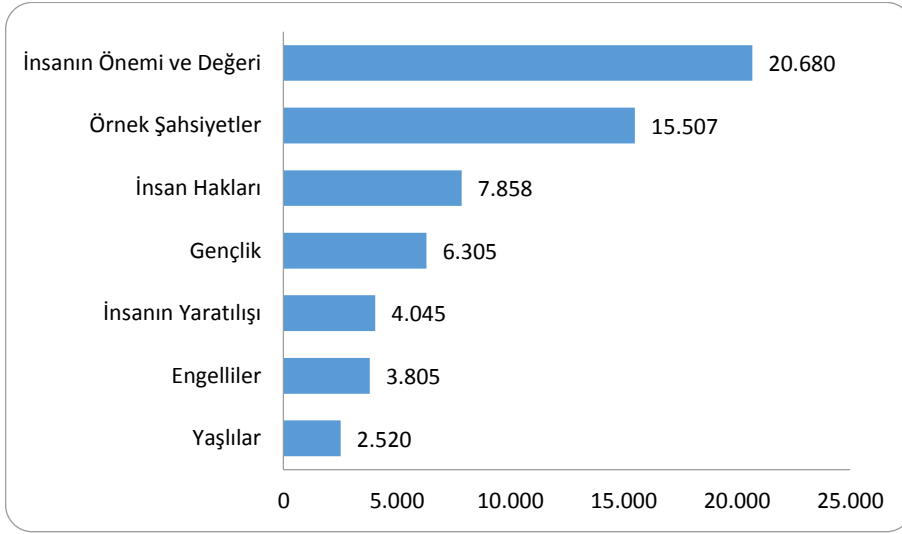

Grafik-12: İlim ve Eğitim Konusunda Yapılan Vaazların Alt Başlıklara Göre Dağılımı

2013 yılında ilim-eğitim konusunda yapılan vaazların sayısı 57.819'dur. Bu sayı da toplam vaazların % 7'sine tekabül etmektedir. Grafikte görüldüğü gibi, bu konuda yapılan vaazların önemli bir kısmı Kur'an-ı Kerim'i okuma ve anlamayla ilgilidir. Genel olarak eğitim ve öğretimin önemi aynı oranda onu takip etmekte, üçüncü sırada ise hadis-sünnet konusu yer almaktadır.

i) İnsan

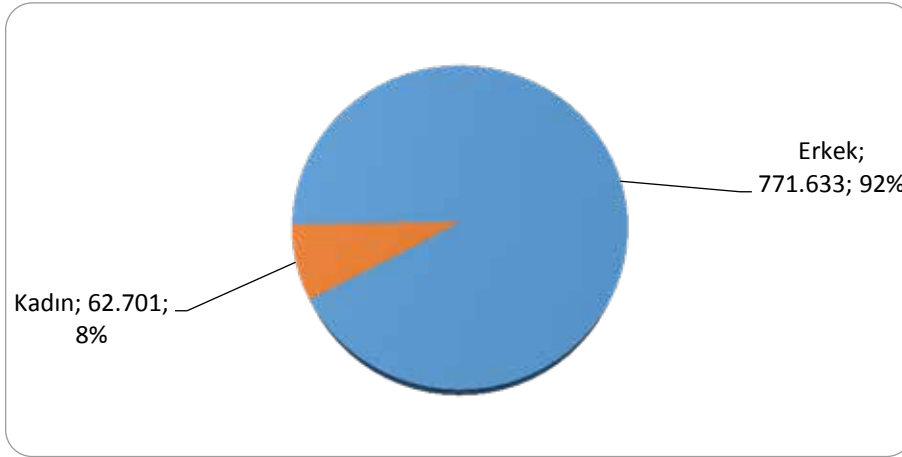
DHYS'de yapılan yeni düzenleme ile vaaz ana konularına eklenen başlıklardan birisi de "İnsan" konusudur. Artan eğitim seviyesi ve diğer kültürlerle ilişkiler, enformasyon ağlarından gelen bilgiler, insanlara kendi var oluş sebeplerini, hayatın anlamını daha sık sordurmaktadır. Bu açıdan insanların bu sorularına cevap mahiyetinde yapılacak vaazların anlam ve önemi büyüktür. Elde edilen verilere göre 2013 yılında insan konusunda yapılan vaazların toplamı 60.720'dir. Vaaz ana başlıklarına dair sayısal veriler incelendiğinde bu konunun ana başlıklar içerisinde kendine hemen hemen ortalarda bir yer bulduğu görülmektedir. Konunun alt başlıklara göre dağılımı ise şu şekilde olmuştur:

Grafik-13: İnsan Konusunda Yapılan Vaazların Alt Başlıklara Göre Dağılımı

2) Vaaz Edenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Başkanlığımızca yürütülen vaaz ve irşat hizmetleri hem erkek hem de kadın görevlilerimizce ifa edilmektedir. 2013 yılında yapılan vaazların bu açıdan dağılımına baktığımızda aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır:

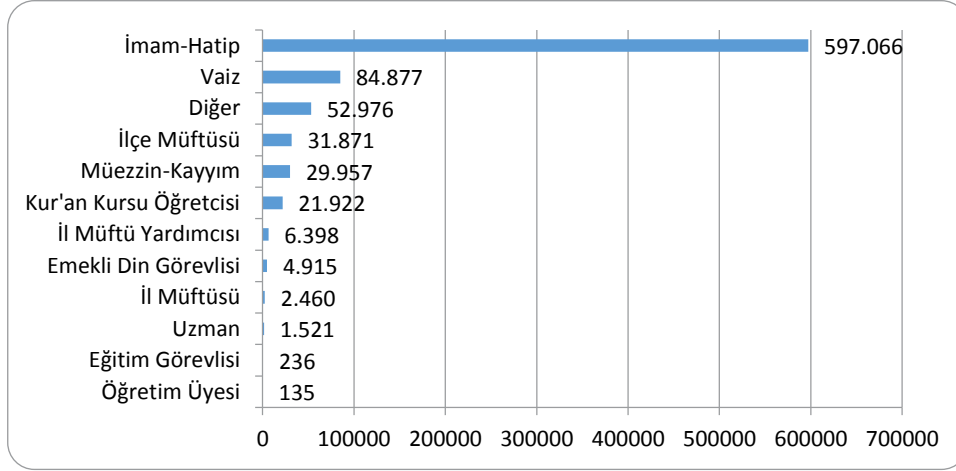

Grafik-14: Vaaz Edenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Grafiği bir önceki yılın verileri ile kıyasladığımızda kadın görevliler tarafından yapılan vaazların yüzdesinin %14'ten %8'e gerilediği görülmektedir. Aynı trend 2011 yılı ile 2012 yılı kıyaslamasında da görülmektedir. 2012 yılında kadın görevliler 80.203 vaaz yapmışlarken, 2013 yılında bu rakam 62.701'e gerilemiş, buna karşın erkek görevlilerin 2012 yılında yaptıkları 478.216 vaaz, 2013 yılında 771.633'e yükselmiştir. Bunun en büyük sebebinin yüz yüze vaaz uygulaması olduğu düşünülmektedir. Zira, mahallinde vaaz becerilerini geliştirme kursuna katılan cami görevlilerin pek çoğu kendi camilerinde vaaz etmektedirler. Ancak kadın görevlilerin vaaz sayısındaki bu gerilemenin sebepleri de araştırılması gereken bir konudur.

3) Vaazların Unvanlara Göre Dağılımı

Vaaz eden görevlilerimiz sadece vaizler olmayıp, değişik unvanlarda görev yapanlar da vaaz edebilmektedirler. Bu bağlamda 2013 yılında vaaz edenlerin unvanlarına göre vaazların dağılımı Grafik-16'da verilmiştir:

Grafik-15: Vaazların Unvanlara Göre Dağılımı

Grafikte görüldüğü üzere 2013 yılında yapılan toplam 834.334 vaazın 597.066'sı imam-hatiplere aittir. Bu da vaazların yarısından fazlasının imam-hatiplerce yapıldığını ortaya koymaktadır. Bu durum aynı zamanda imam-hatiplerce yapılan vaazlarda 2012 yılına göre iki kattan daha fazla bir artış meydana geldiğini göstermektedir. 2012 yılında yapılan 558.419 vaazın 255.255 adedi imam-hatiplerce yapılmıştır. Geçen yıl toplam vaaz sayısının yarısından azına sahip imam-hatiplerin 2013 yılında yarısından fazlasına sahip olmaları önemli bir gelişmedir. Söz konusu olumlu gelişmede şüphesiz ki Başkanlığımızca 2011 yılında başlatılan yüz yüze vaaz projesinin büyük etkisi bulunmaktadır. Zira 2011 yılında vaazların yarısı vaizler tarafından verilmişken ve vaizler imam-hatiplere göre % 150 daha fazla vaaz etmişken, 2012 ve 2013 yıllarında bu oran neredeyse tersine dönmüştür.

Grafiğin ortaya koyduğu bir diğer sonuç ise il ve ilçe müftülerinin vaaz sayılarında meydana gelen azalmadır. 2012 yılında il müftülerince yapılan vaaz sayısı 4.660, ilçe müftülerince yapılan vaaz sayısı ise 54.427 olarak tespit edilmiştir. Her iki unvanın vaaz sayılarında da hemen hemen %50'lik azalma görülmektedir. Söz konusu durumu, vaizlerin ve vaaz eden imam-hatiplerin sayısındaki artışa bağlamak mümkün olmakla birlikte müftülerin her ne sebeple olursa olsun kürsüden, vaaz ve irşat hizmetlerinden uzaklaşması asla kabul edilebilecek bir durum değildir.

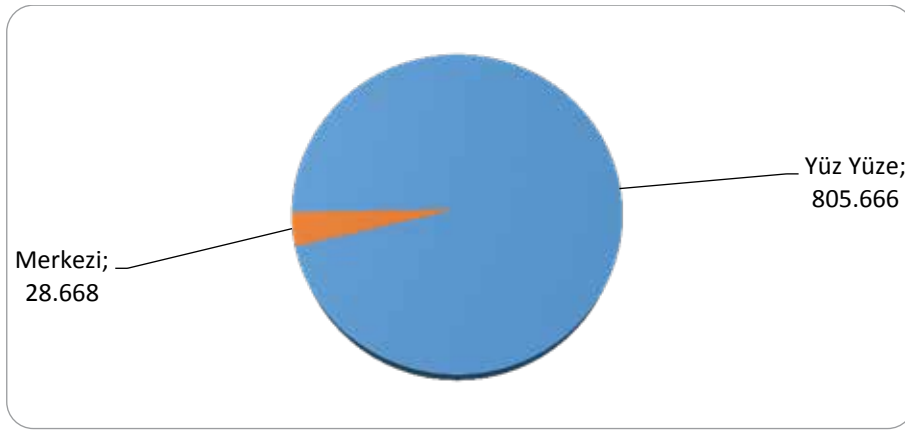
Grafikten anlaşılan en çarpıcı sonuç ise hiç şüphesiz vaizlerin vaaz sayılarında meydana gelen yaklaşık %50'lik azalmadır. 2012 yılında 169.172 vaaza sahip olan vaizler, 2013 yılında 84.877 vaaz etmişlerdir. Bu durum, vaizlerin cami dışı din hizmetleri, aile ve dini rehberlik büroları ve fetva nöbetlerinde yoğunlaştıkları ve buna paralel olarak asli görevleri olan vaaz etme görevini ikinci plana ittikleri gibi bir kanaate neden olmaktadır. Ayrıca 2013 yılında vaizlerin büyük çoğunluğunun görev yerlerinde meydana gelen değişikliğin de bu sonucun ortaya çıkmasında etkisi bulunduğu göz ardı edilmemelidir.

Bazı unvanların vaaz sayılarında meydana gelen artışlar memnuniyet vericidir. Bu durum vaaz ve irşat hizmetlerinin kapsamının önemli oranda arttığını bize göstermektedir. Başkanlığımızda dini

yükseköğrenim görenlerin oranı arttıkça ve yüz yüze vaaz projesi ilerledikçe hem vaaz sayıları artacak hem de vaaz edenlerin dağılımında önemli değişiklikler meydana gelecektir. Bu durum sevindirici olmakla beraber, vaazların niteliği sorununu da beraberinde getirecektir. Ancak personelden vaaz ve irşat hizmetlerinde azami derecede faydalanılması önemli bir aşamadır.

4) Vaaz Tipi Bilgileri

Uzun yıllar uygulamada kalan merkezi vaaz sisteminin tedrici olarak kaldırılması ve yüz yüze vaazın yaygınlaştırılması amacıyla yapılan çalışmalar sonucu 2013 yılında hedeflere hemen hemen varıldığı görülmektedir. 2011 yılında %27, 2012 yılında %15 olan merkezi vaaz oranı 2013 yılında %3 e gerilemiştir. Merkezi vaaz ve yüz yüze vaaz oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

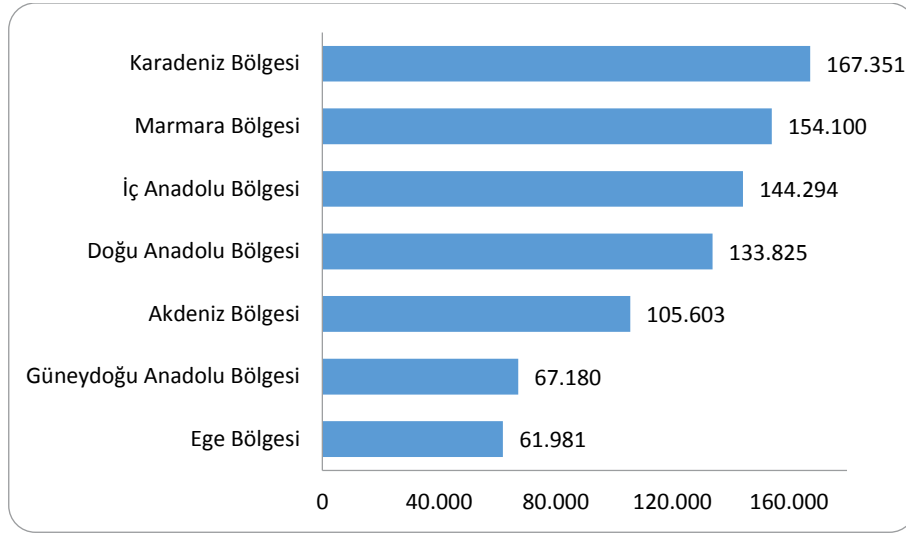

Grafik-16: Vaaz Tipi Dağılımı

Geçen yıllarla kıyaslama yapıldığında, merkezi vaaz sayısının 84.192 den 28.668'e gerilediği buna karşın yüz yüze vaaz sayısının 474.227'den 805.666'ya çıktığı görülmektedir. Bu artışlarda, Başkanlığımız tarafından 2011 yılında başlatılan "Vaaz Becerilerini Geliştirme Kursları" ile yeni atanan vaizlerin etkisinin bulunduğunu söylemek gerekir. Vaaz Becerilerini Geliştirme Kurslarına katılarak başarı gösteren görevlilerimizin kendi camilerinde vaaz etmeye başlamaları tablonun bu şekilde oluşmasının en önemli sebebi olarak görülmektedir.

5) Vaazların Bölgelere Göre Dağılımı

Vaazların bölgesel dağılımını gösteren Grafik-18'de verilere göre en fazla vaaz Marmara Bölgesi'nde verilmiştir. Bu bölgeyi Karadeniz ve İç Anadolu bölgeleri takip etmekte, en az vaazın da Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde verildiği görülmektedir.

Grafik-17: Vaazların Bölgelere Göre Dağılımı

Vaazların bölgelere göre dağılımında bir önceki yıla göre Marmara Bölgesi ile Karadeniz Bölgesi yer değiştirmiştir. Her ne kadar Marmara Bölgesi nüfus yoğunluğu bakımından en fazla nüfusa sahip olsa da, Karadeniz Bölgesi'nin en fazla din görevlisi bulunan bölge olması sebebiyle ve her görevlinin kendi camisinde vaaz yapmaya başlamasından dolayı bu değişiklik normal görülmektedir. Bölgelerin bir önceki yıllara göre kıyaslamasını yaptığımızda şu sonuçlarla karşılaşılmaktadır.

Karadeniz Bölgesi'nden sonra Marmara Bölgesi ilk sıradaki yerini muhafaza etmektedir. Bu oranın ne anlama geldiği şüphesiz, bölgenin nüfusu, bölgede bulunan cami ve istihdam edilen personel ile anlaşılabilir.

Marmara Bölgesi'nde bir önceki yıla göre sayısal olarak 17.000 civarında daha fazla vaaz yapılmıştır. (2011'deki sayı 61.099; 2012 yılında 140.259, 2013 yılında ise 167.351 vaaz yapılmıştır.

Vaaz sayılarına göre üçüncü sırada İç Anadolu Bölgesi gelmektedir. Bu bölgede 2011'de 53.945 olan vaaz sayısı, 2012'de 104.758'e, 2013 yılında ise 154.100'e yükselmiştir. Bu bölgemizde vaaz sayısında meydana gelen artış da dikkati çekmektedir.

Vaaz sayılarında en anlamlı artışlardan birisi de Doğu Anadolu Bölgesi'nde meydana gelmiştir. 2011 yılında bu bölgemizde 27.540 vaaz yapılırken bu rakam 2012'de 50.355 olarak, 2013 yılında ise 133.825 olarak gerçekleşmiştir. Bir önceki yıla göre %150'nin üzerinde bir artışa tekabül eden bu sayıyla Doğu Anadolu Bölgemiz, Akdeniz Bölgesini geride bırakarak dördüncü sırada yer almıştır.

Akdeniz Bölgesi'nde 2011 yılında 28.808 vaaz verilirken 2012 yılında bu sayı 58.392 ye, 2013 yılında ise 105.603'e yükselmiştir. Bu bölgemizde de vaaz sayısında bir önceki yıla göre yaklaşık %100'lük bir artış söz konusudur.

Vaaz sayılarında son sırada yer alan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 2011'de 26.891 vaaz verilirken 2012'de bu rakam 46.294 e, 2013 yılında ise 67.180'e yükselmiştir. Bu oran diğer bölgelerde sağlanan gelişmelerin altında görülmektedir.

Vaaz sayılarında en az artışın yaşandığı bölge ise Ege Bölgesi'dir. Bu bölgemizde 2010'da 27.754 olan vaaz sayısı 2011'de 29.202'ye, 2012'de 47.419'a 2013 yılında ise 61.981'e yükselmiştir. Ancak bu oran diğer bölgelerin oldukça gerisinde gözükmektedir.

6) Üçer Aylık Vaaz Dönemlerine Özel Konu Belirlenmesi

Başkanlığımız 2012-2016 Stratejik Planında Genel Müdürlüğümüze “Her yıl vaaz dönemleri için özel bir ana konu belirlemek” görevi verilmiştir. Buna göre; 2013 yılı birinci üç aylık vaaz dönemi (Ocak-Şubat-Mart) için “**İman Esasları**”, ikinci üç aylık dönem (Nisan-Mayıs-Haziran) için Kutlu Doğum Haftası teması olan “**Hz. Peygamber ve İnsan Onuru**”, üçüncü üç aylık dönem (Temmuz-Ağustos-Eylül) için Ramazan ayının teması olan “**Helal Kazanç-Helal Lokma**” ve dördüncü üç aylık (Ekim-Kasım-Aralık) dönem için de Camiler ve Din Görevlileri Haftası teması olan “**Cami-Kadın ve Aile**” konuları belirlenmiştir.

Söz konusu temalara vaaz ve irşat hizmetlerinde ağırlıklı olarak yer verilmesine dair ilgili talimatlar müftülüklerimize gönderilmiştir.

B- HUTBELER

2006 yılı haziran ayından itibaren il müftülükleri sorumluluğunda hazırlanan hutbeler, 2013 yılında yapılan bir genelge değişikliği ile “İl İrşat Kurulları” nca hazırlanmaktadır. Okunacak hutbe konuları yerel şartlara ve gündeme uygun olarak tespit edilmekte, hazırlanan hutbeler söz konusu kurullar tarafından gerekli incelemeler yapıldıktan sonra okunmaktadır.

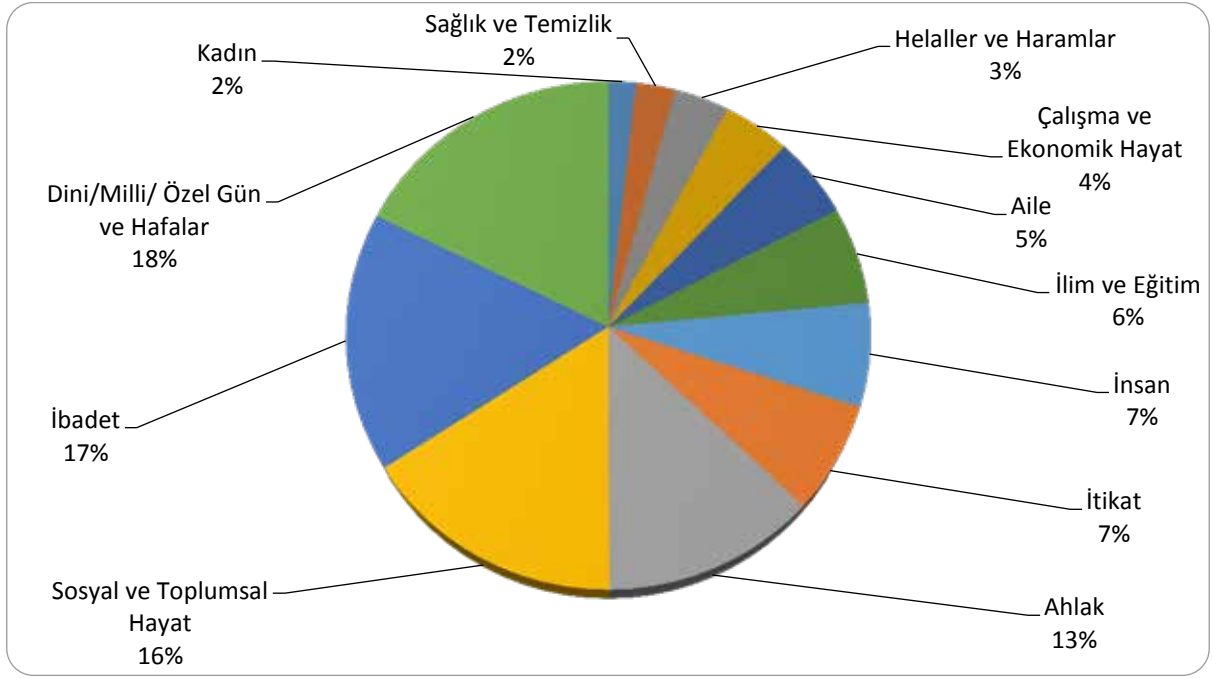
İl İrşat Kurulları’nca okunması uygun görülen hutbeler, okunacağı tarihten 1 ay önce, “Din Hizmetleri Yönetim Sistemi” programına işlenmektedir. Yine bu hutbelerin zamanında programa kaydedilip edilmediği takip edilmekte, Başkanlığımız merkezinde oluşturulan bir komisyon tarafından bütün hutbeler ön incelemeye tabi tutulmaktadır. Bu esnada muttali olunan bariz hatalar ilgili müftülüğe bildirilerek, muhtemel yanlış anlamaların önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

Ülke genelinde 2013 yılı boyunca okunan hutbelere ait değerlendirmelerde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1) Hutbe Konularıyla İlgili Veriler

Hazırlanan hutbelerin ana konuları “Ahlak, Aile, İbadet, İtikat, Kadın, Sosyal ve Toplumsal Hayat, Helaller ve Haramlar, Dini ve Milli Günler, Çalışma ve Ekonomik Hayat, İnsan, Sağlık ve Temizlik, İlim ve Eğitim” olmak üzere on iki başlık altında toplanmıştır.

2013 yılında okunan hutbelerin ana konularına göre dağılımı aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Grafik-18: Hutbelerin Ana Konulara Göre Dağılımı

Grafikte görüldüğü üzere, ibadet, dini ve milli gün ve haftalar, sosyal ve toplumsal hayat ve ahlak konuları hutbelerde en çok işlenen konular olarak gözükmektedir.

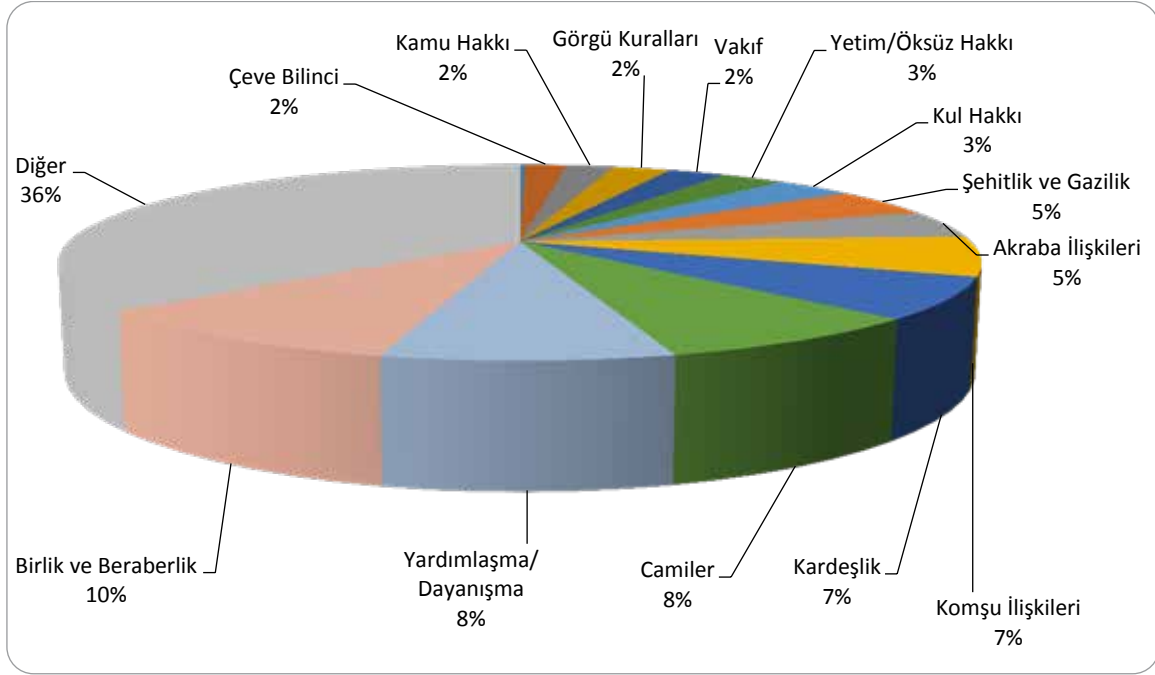
Konuların bir önceki yıla göre alt başlıklarının artırılması önceki yıllara göre kıyaslama yapılmasını güçleştirmektedir.

Yıl içerisinde meydana gelen olaylar, özel günlerde hazırlanan hutbeler, konuların dağılımında bazı küçük değişikliklere sebep olabilmekte, bu da yakın olan oranları değiştirebilmektedir. Bununla birlikte hutbe konularındaki istikrarlı dağılım belirli bir rutinleşmeyi de ima etmektedir.

Ana konuların altında oluşturulan alt konuların yoğunluk sıralamasına göre dağılımı ise şu şekilde olmuştur:

a) Sosyal ve Toplumsal Hayat

2013 yılında okunan hutbelerin %15'i "sosyal" başlığı altında sınıflandırılabilir. Bu başlık altında genellikle toplumu ilgilendiren meseleler ele alınmış, günlük yaşamda dikkat edilmesi gereken hususlar, komşuluk, akraba ilişkileri, şehitlik ve gazilik, kul hakkı gibi konulara yer verilmiştir. Bu konuların dağılımı Grafik-19'da verilmiştir.

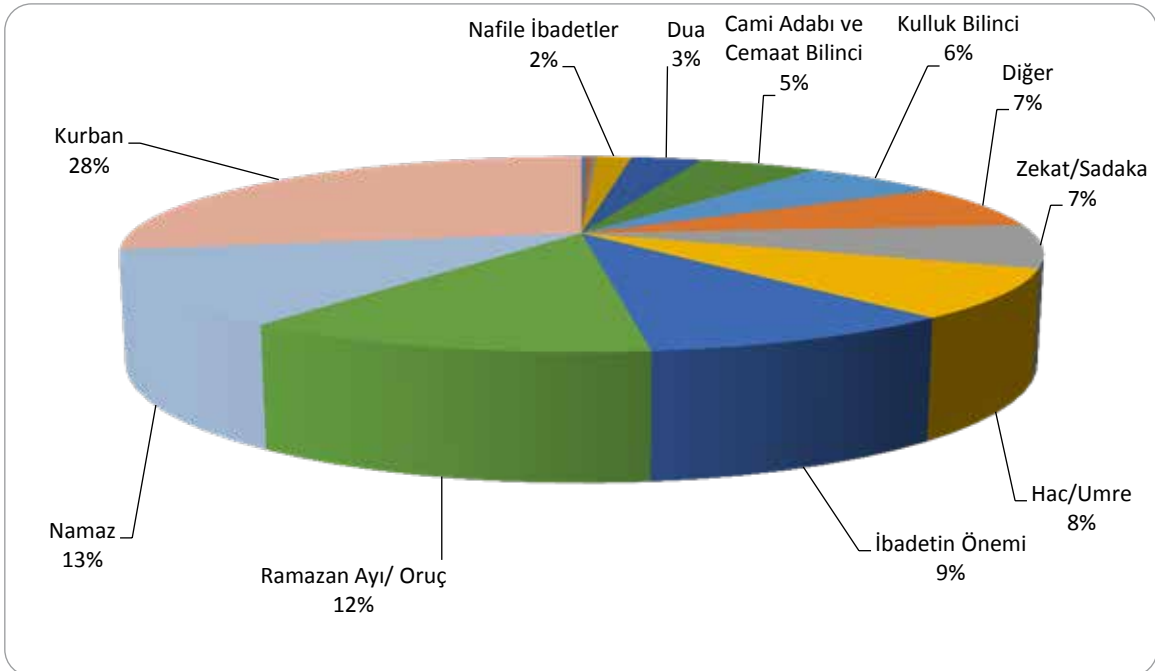

Grafik-19: "Sosyal" Ana Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

Sosyal başlıklı hutbelerde birlik/beraberlik, eğitim/bilim/akıl, yardımlaşma/dayanışma, tüketim bilinci gibi konulara ağırlık verildiği; en az işlenen konuların ise hayvan hakları, yetim/öksüz hakkı, görgü kuralları selamlaşma gibi konular olduğu görülmektedir.

b) İbadet Konuları

Sosyal konularda olduğu gibi "ibadet" başlığı altında değerlendirilebilecek olan hutbelerin oranında anlamlı bir değişiklik görülmemektedir. 2011 yılında bu konuda 656 hutbe okunurken, 2012'de 663 hutbe okunduğu görülmektedir. Bu konunun genel dağılım içindeki payı geçen yıl olduğu gibi %15 olmuştur.

Grafik-20: "İbadet" Ana Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

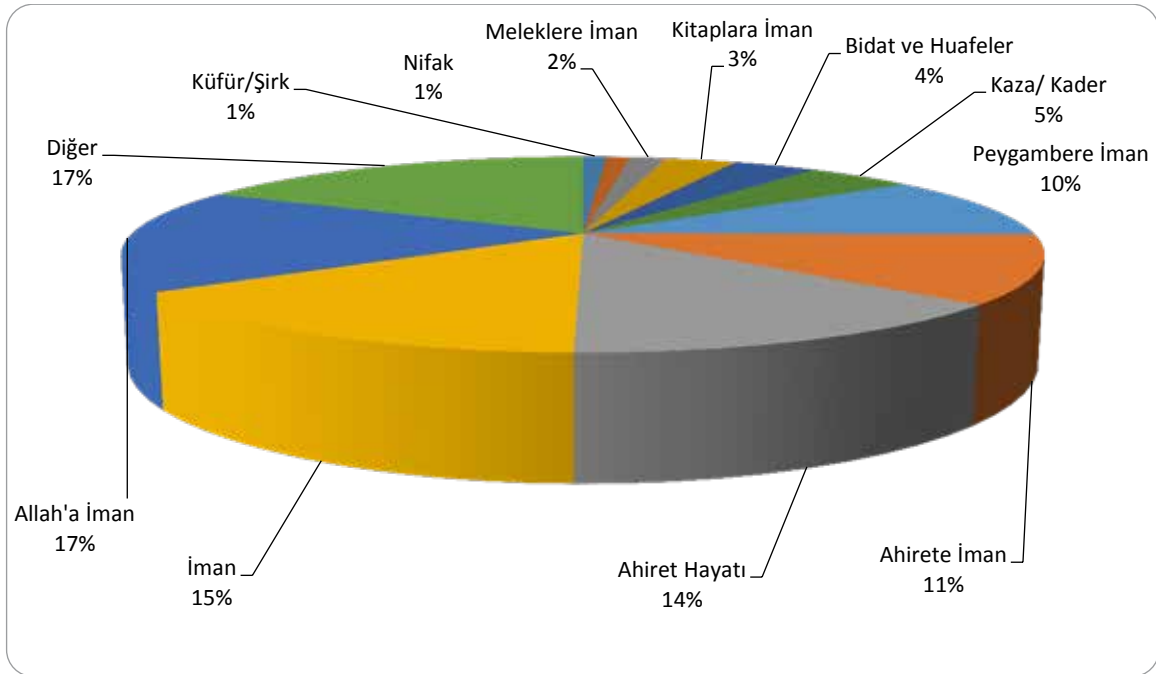
Ramazan Ayı, Kurban Bayramı gibi özel zamanlarda ülke genelindeki tüm camilerde benzer konuların işlenmesi; “Ramazan Ayı/Oruç, Kurban, İbadetin Önemi, Zekât/Sadaka” gibi konuların, “İbadet” başlığı altında değerlendirilmesi tablonun bu şekilde oluşmasını sağlamıştır.

“Ezan, Gusül/Abdest/Teyemmüm İtikaf, Nafile İbadetler” gibi konular ise bu başlık altında en az ele alınan konular olmuştur.

c) İnanç Konuları

Grafik-21’de görüleceği üzere 2013 yılında bu başlık altında okunan hutbeler toplam hutbeler içinde %7 ye tekabül etmektedir. Bu durum önceki yıla göre ise hem rakamsal anlamda hem de yüzdelik anlamında önemli bir azalmaya işaret etmektedir.

“İnanç” konusuna ait 2013 yılı içinde okunan hutbelerin alt konu dağılım grafiği aşağıda verilmiştir:

Grafik-21: “İnanç” Ana Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

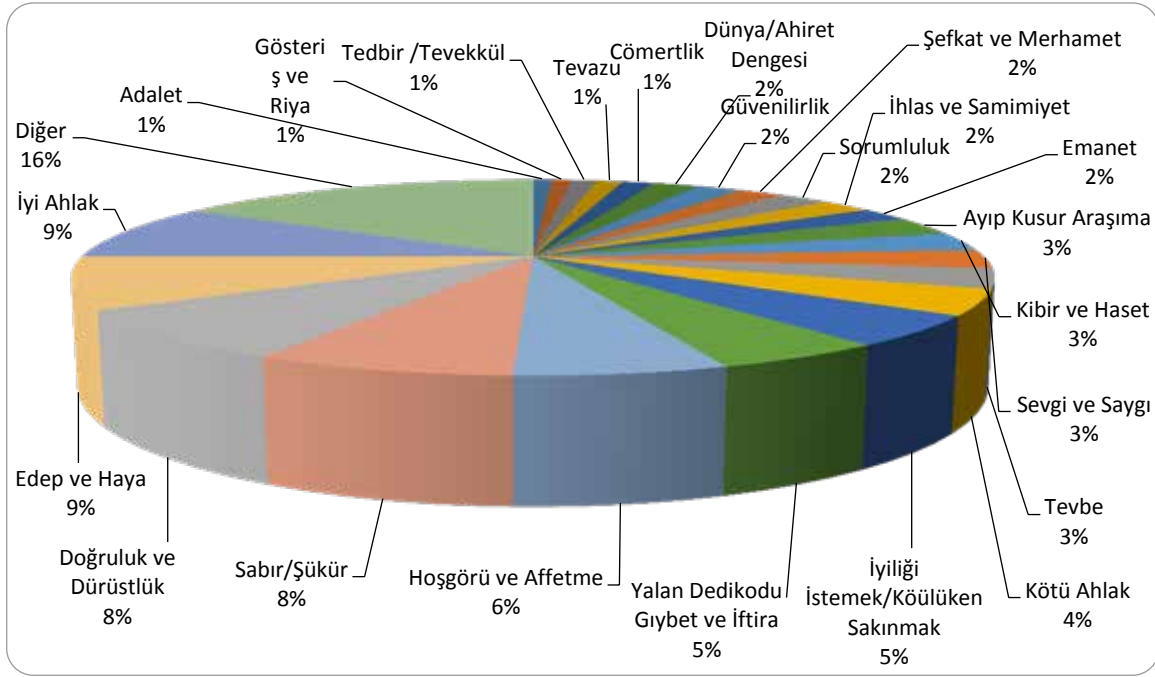
Önceki yıllara göre konuların Allah’a iman, ahirete iman ve diğer iman konularını içerdiği görülmektedir.

d) Ahlak Konuları

2013 yılında okunan hutbelerin %13 ü ahlak konulu hutbelerdir.

Son üç yılda “Ahlak” başlığı altında incelenen konulara bakıldığında, “İyi Ahlak”, “Edep ve Haya” ile “Doğruluk/Dürüstlük” konuları başta gelmektedir. Bunları sabır/şükür, hoşgörü ve affetme, yalandedikodu-iftira başlığı altındaki hutbeler takip etmektedir.

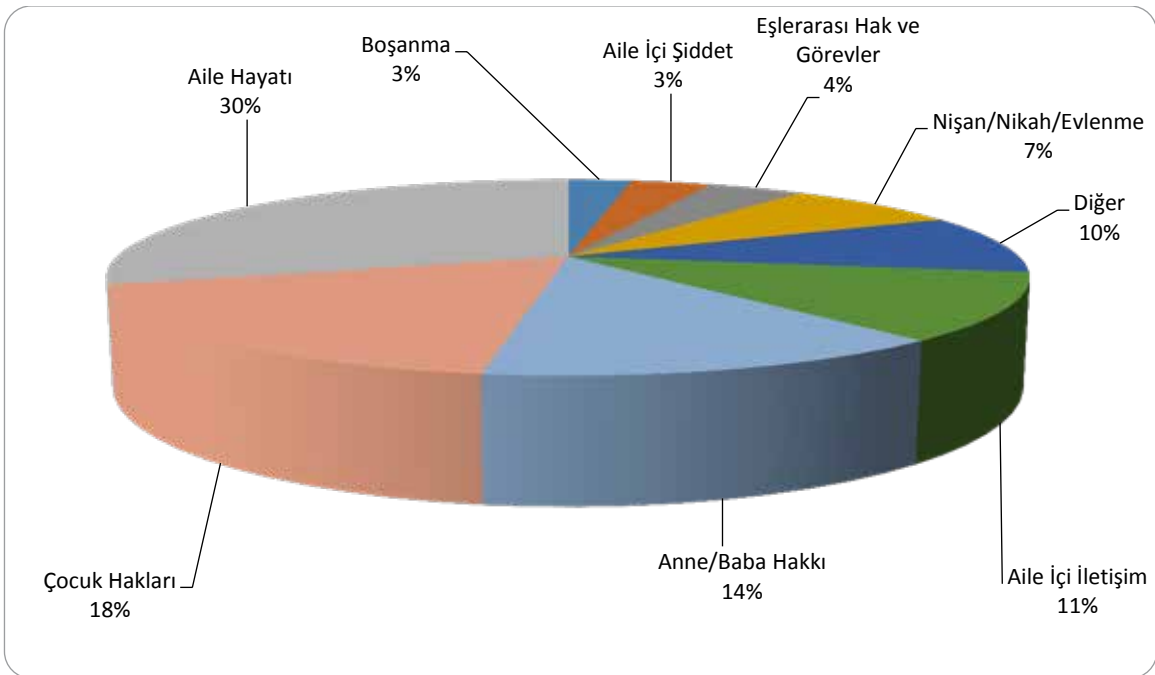
“Ahlak” konusuna ait 2013 yılı alt konu dağılım grafiği aşağıda verilmiştir:

Grafik-22: "Ahlak" Ana Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

e) Aile Konusunda Okunan Hutbeler

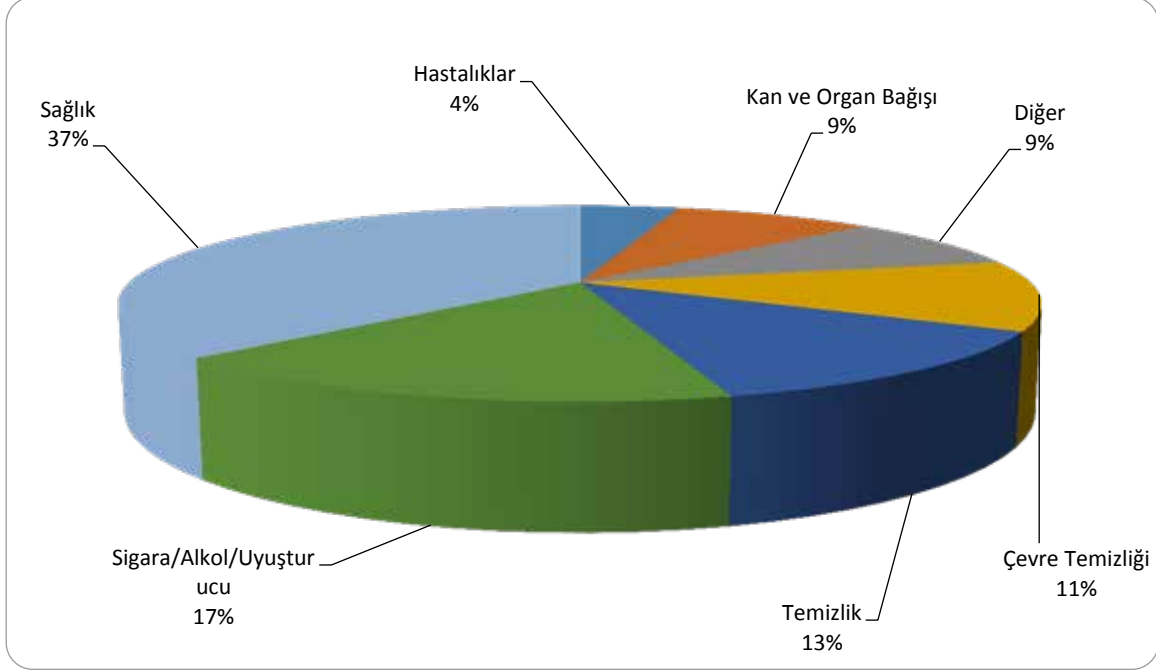
Grafik-23'te aile ile ilgili konuların dağılımı yer almaktadır. Aile ile ilgili 2012 yılında okunan hutbe oranına göre her hangi bir değişiklik olmamıştır. 2012 de olduğu gibi 2013 te de genel dağılım içindeki payı %6 olarak gerçekleşmiştir. Alt konuların dağılımı ise şu şekildedir:

Grafik-23: "Aile" Ana Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

f) Sağlık ve Temizlik Konusunda Okunan Hutbeler

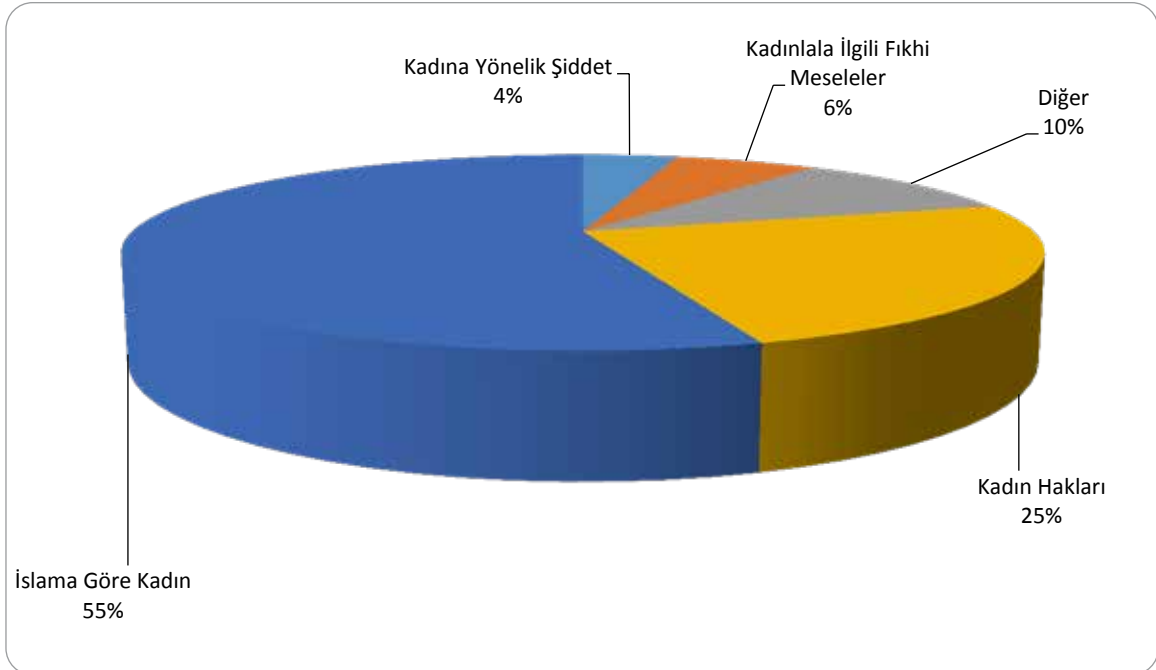
2013 yılında hutbelerde sağlık ve temizlik konusuna da yer verilmiştir. Bir önceki yılda olduğu gibi bu sene de genel dağılımda bu konu %3'lük bir paya sahip olmuştur. Alt başlıklar ise şu şekilde sıralanmıştır.

Grafik-24: "Sağlık" Ana Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

g) Kadınlar Konusunda Okunan Hutbeler

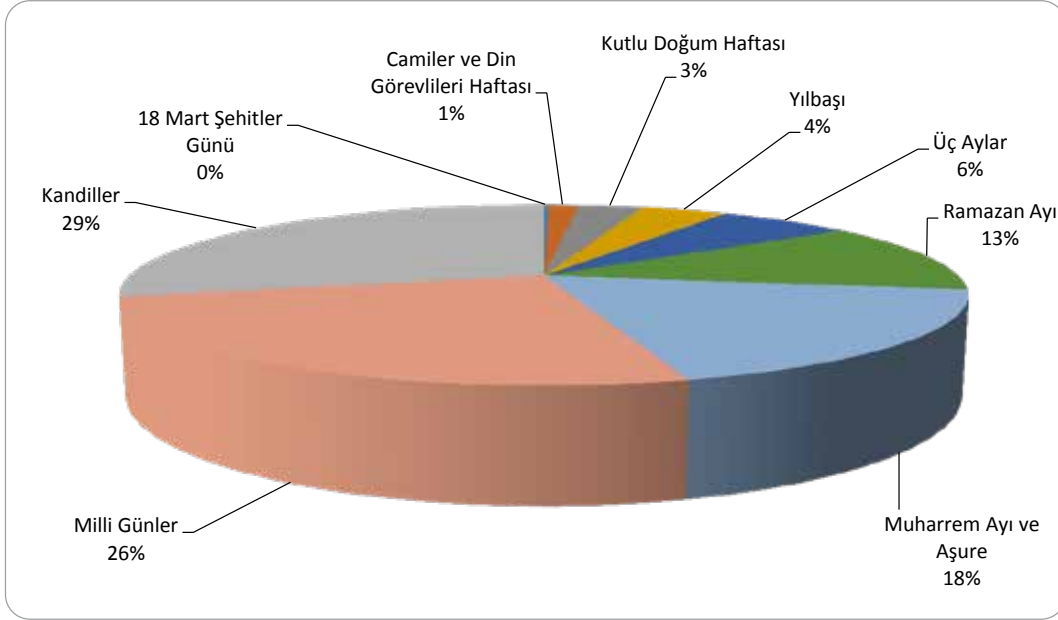
Grafik-25'te kadın konusunun alt dağılımı yer almaktadır. 2013 yılında "kadın" konusunda okunan hutbeler %2'lik bir orana tekabül etmektedir. Bir önceki yıla göre biraz daha azalmış gözükse de en az hutbe okunan kısmı teşkil etmektedir. Konunun alt başlıklara göre dağılımı ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Grafik-25: "Kadın" Ana Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

h) Dini-Milli Özel Gün ve Haftalar Konusunda Okunan Hutbeler.

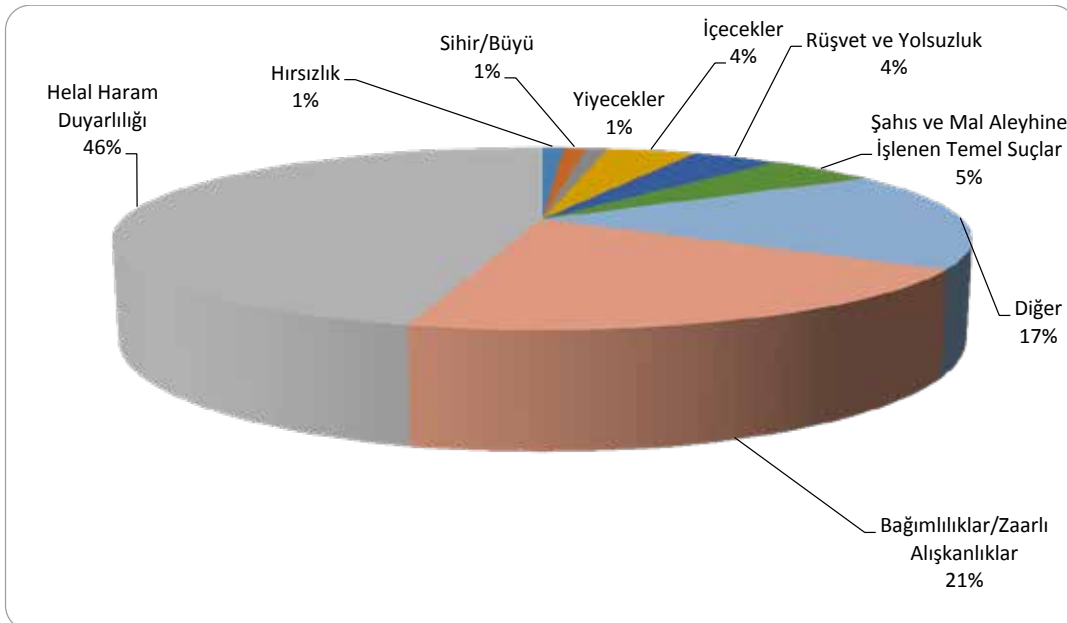
2013 yılı içinde faaliyete geçen yeni Din Hizmetleri Yönetim Sisteminde okunan hutbelerin alt başlığı içerisinde Dini ve Milli Günler başlığı eklenmiştir. Bu başlık altında okunan hutbelerin ilk sırasında kandiller, bunu milli günler takip etmektedir.

Grafik-26: "Dini Milli Özel Gün ve Haftalar " Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

ı) Helaller ve Haramlar

2013 yılı hutbeleri içinde helaller ve haramlar konusunda okunan hutbeler de tespit edilmiştir. Helaller ve haramlar bir taraftan dinin en önemli prensiplerini ihtiva ederken, diğer taraftan yaşanan gündelik hayatın meşruiyet sınırlarını belirleyen en önemli kriterler olarak dikkat çekmektedir. Bu sebeple hutbelerde bu hususlara yer verilmesi son derece önemlidir.2013 yılında bu konuda hazırlanan hutbelerin alt başlıklara göre dağılımı ise şöyle gerçekleşmiştir.

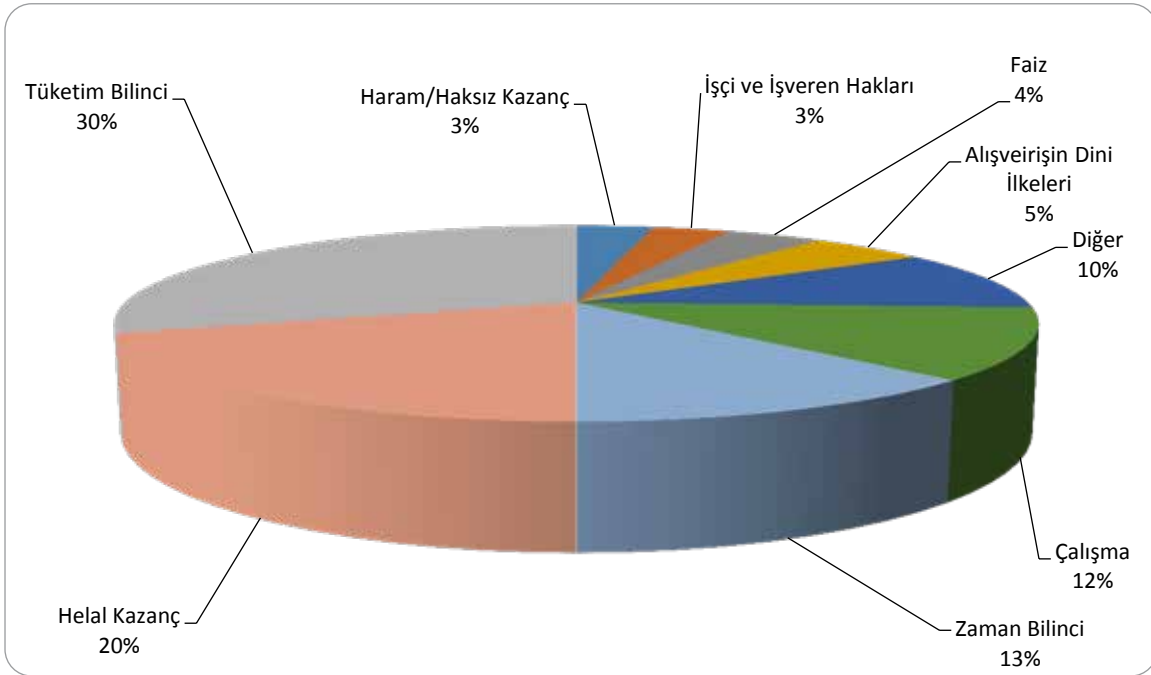
Grafik-27: "Helaller ve Haramlar " Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

Grafikte görüldüğü gibi bu konuda insanlara helal ve haram duyarlılığı kazandırmak amacıyla hazırlanan hutbeler başta gelmekte, zararlı alışkanlıklar ve diğer konular bunları takip etmektedir.

i) Çalışma ve Ekonomik Hayat Konusunda Okunan Hutbeler

Günümüzde geleneksel kazanç yollarının ortadan kalkması, şehirleşme ve sanayileşme sonucunda yeni iş alanları ve imkanlarının ortaya çıkması, buralarda çalışan insanları yeni durumlarla karşı karşıya getirmiştir. Üretim tüketim ilişkilerindeki gelişmeler, kazanç yollarının farklılaşması, hayatın idamesinde diğer insanlara durmadan artan bağımlılık çalışma ve ekonomik hayat hakkında dinin ne söylediğini daha da önemli hale getirmiştir.

Çalışma ve Ekonomik hayatla ilgili okunan hutbeler de bu yıl kayıt sistemini ayrı bir başlık halinde kaydedilmiştir. Bu konu da sık sık kamuoyu gündeminde olan, insanları doğrudan ilgilendiren, hayatın önemli bir unsurudur. Sistemden alınan bilgilere göre toplam hutbeler içinde bu başlık altında okunan hutbelerin oranı %4 dür ve alt konulara göre şöyle bir dağılım göstermiştir.

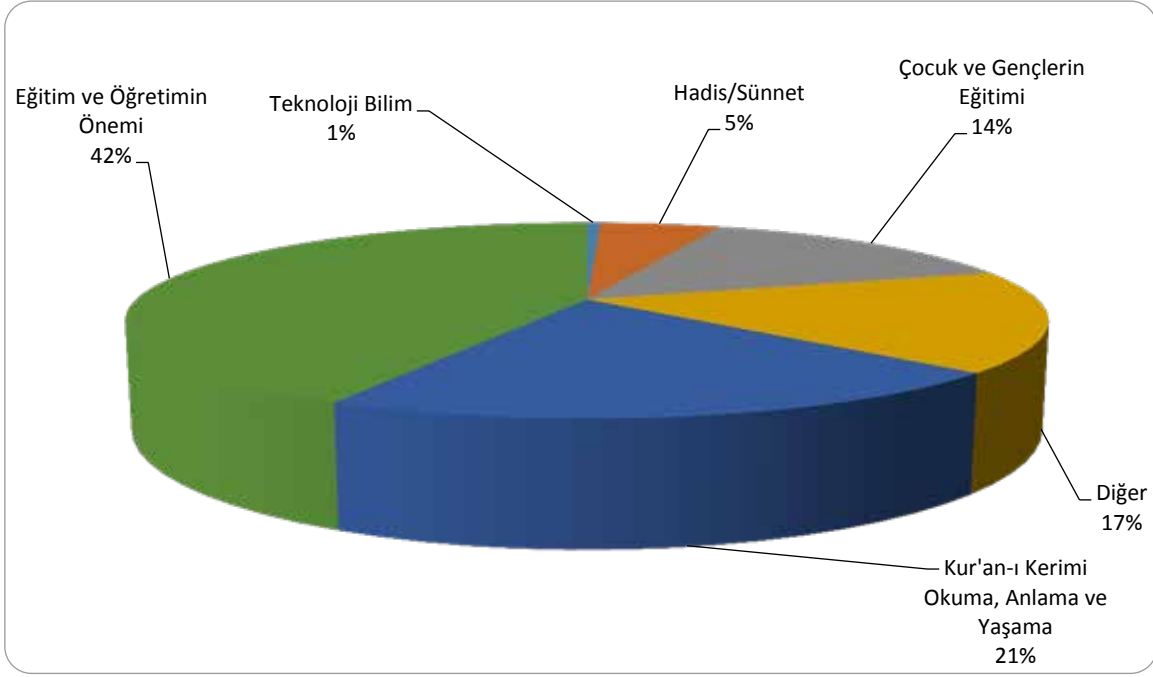

Grafik-28: "Çalışma ve Ekonomik Hayat" Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

Grafikte görüldüğü gibi, bu başlık altında yer alan hutbelerde israf-tasarruf, helal kazanç, zaman bilinci ve çalışma konuları başta yer almıştır.

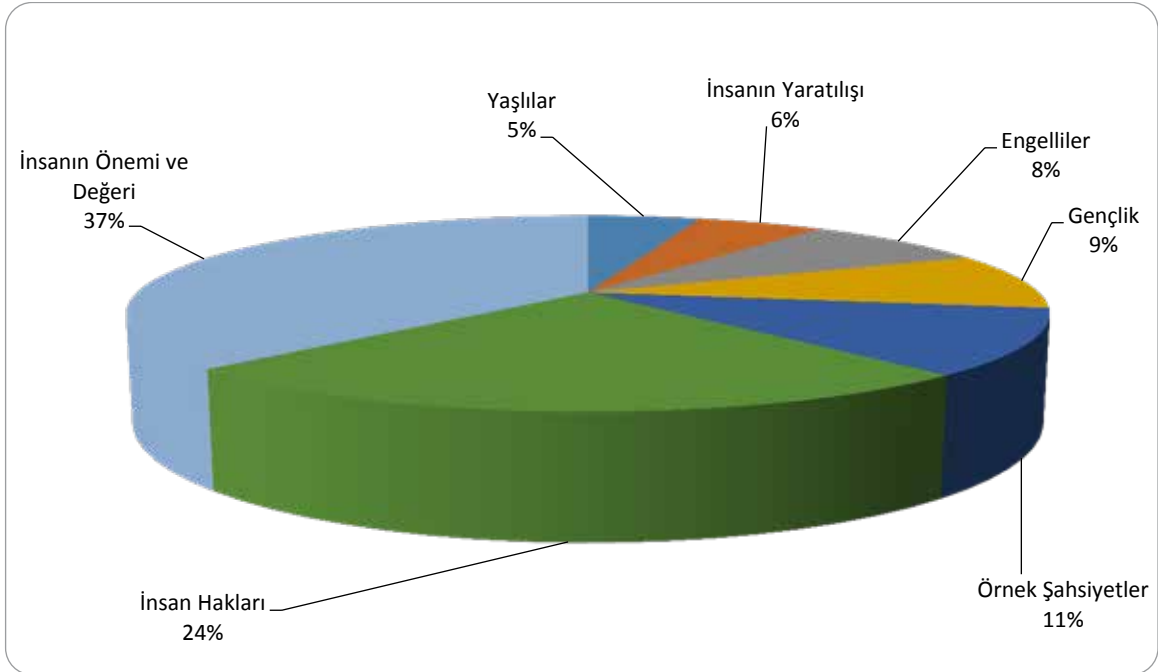
J) İlim ve Eğitim Konusunda Okunan Hutbeler

Hutbe konuları içinde yer alan başlıklardan birisi de İlim ve Eğitim konusudur. Bu başlık altında yer alan hutbeler içinde cemaatin günümüzün gerektirdiği eğitim ve öğretim imkânlarından faydalanmaları, Kur'an-ı Kerim' okuma ve anlama, çocuk eğitimi gibi konuların öne çıktığı görülmektedir.

Grafik-29: "İlim ve Eğitim" Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

k) İnsan Konusunda Okunan Hutbeler

Grafik-30: "İnsan" Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

Bu başlık altında okunan hutbeler içinde insana verilen değer, insan hakları, örnek şahsiyetler ile gençlik, engelliler gibi konular başta gelmektedir. Toplum içinde cemaatin birbiriyle olumlu ilişkiler

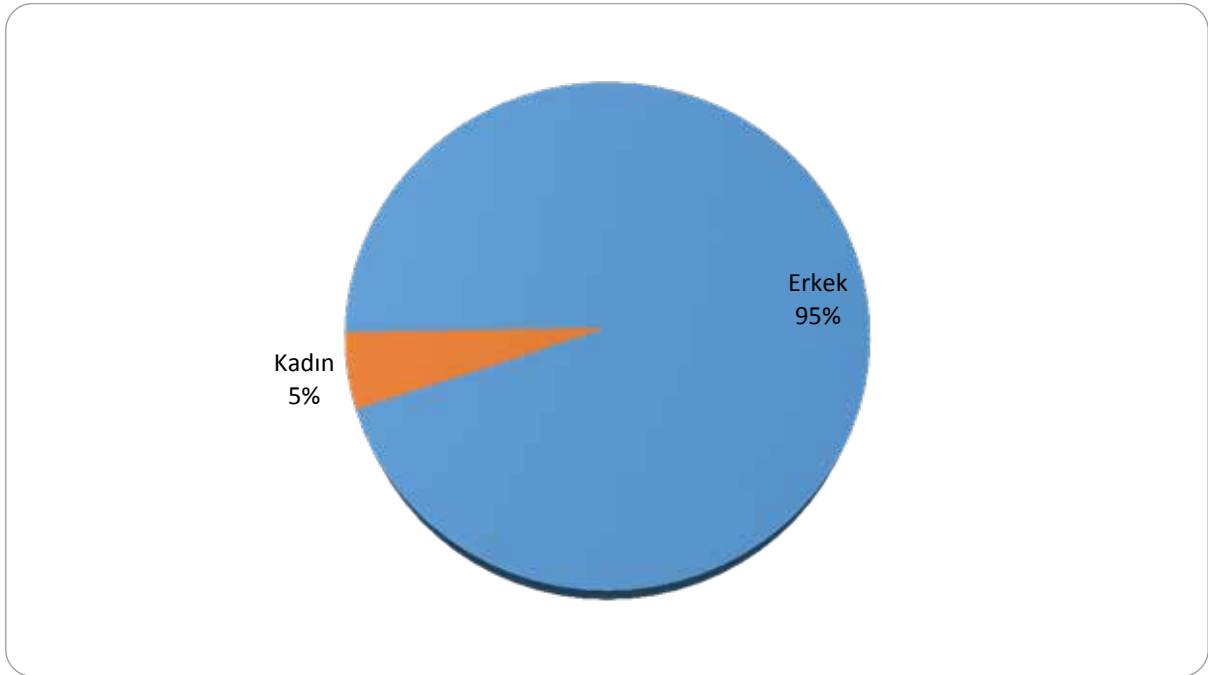
tesis edebilmesi, karşılıklı anlayış ve hoşgörünün yaygınlaşması ve insanların dayanışma ve tesanüt içinde bir hayat sürebilmelerini temin açısından bu konuda okunan hutbelerin önemi kendiliğinden anlaşılmaktadır.

2) Hutbe Hazırlayanlarla İlgili Veriler

Başkanlığımızın din hizmetleri yönetim sisteminde arşivlenen hutbelerle ilgili olarak konu, tarih, yer bilgilerinin yanında, hutbeyi hazırlayan kişiyle ilgili bilgiler de yer almaktadır. Buna göre hutbeyi hazırlayan kişinin adı, soyadı, cinsiyeti, unvanı ve eğitim durumu bilgileri de kayıt altına alınmaktadır. Söz konusu verilerin bir araya getirilmesinden aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

a) Hutbe Hazırlayanların Cinsiyetleri

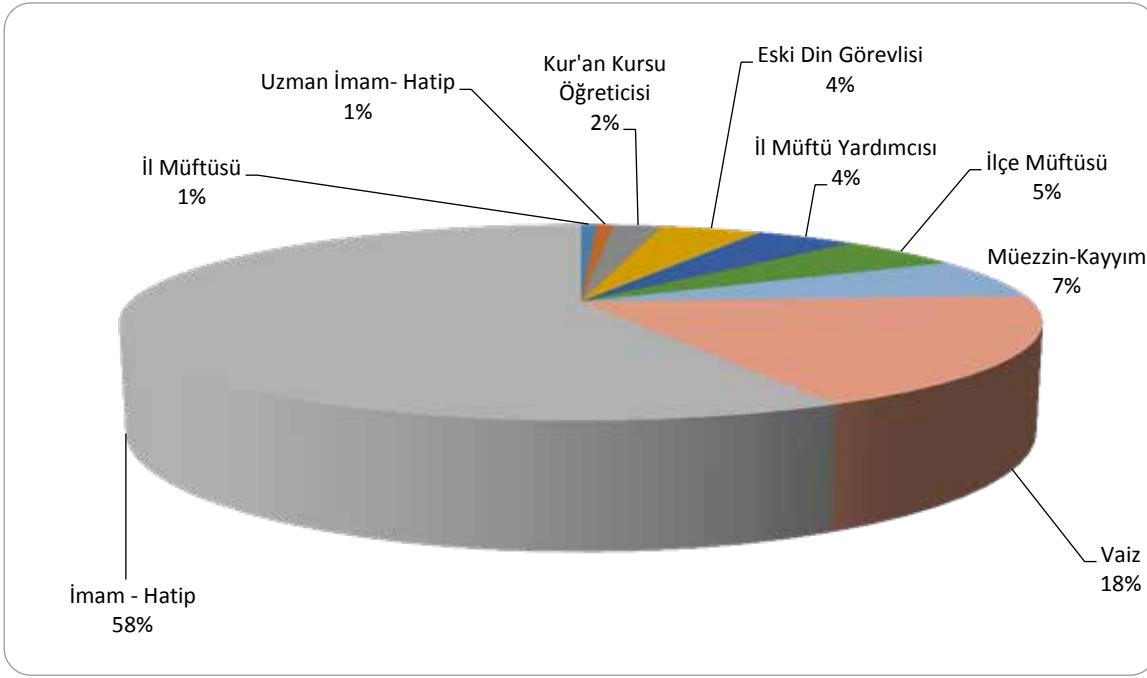
Grafik-31'e baktığımızda 2013 yılında hazırlanan hutbelerin %95'lik bölümünün erkek görevliler, %5'lük bölümünün ise kadın görevlilerce hazırlandığı görülmektedir. Geri kalan hutbeler ise daha önce hazırlanan ya da hutbe komisyonlarınca müştereken hazırlanan hutbelerden oluşmuştur.

Grafik-31: Hutbe Hazırlayanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

b) Hutbe Hazırlayanların Unvanları

Başkanlığımız din hizmetleri yönetim sistemine kaydedilen hutbeleri hazırlayan görevlilerin unvanları da kayıt altına alınmakta ve değerlendirilmektedir. Grafik 32'ye bakıldığında, unvan dağılımında en büyük payın, doğal olarak, imam-hatiplere ait olduğu görülmektedir.

Grafik-32: Hutbe Hazırlayanların Unvanlarına Göre Dağılımı

Önceki yıllara ait verilere bakıldığında, unvan dağılımında imam-hatiplerin sürekli ilk sırada yer aldığı tespit edilmiştir. Bu oran 2013 yılında da değişmemiştir. İmam-Hatipleri vaizler, müezzin kayyımlar ve ilçe müftüleri takip etmektedir

3) Hutbe Hizmetlerinin Geliştirilmesine Yönelik Çalışmalar

Hutbelerde tespit edilen eksiklerin asgariye indirilmesi ve bertaraf edilmesi amacıyla Genel Müdürlüğümüzce birtakım çalışmalar yapılmıştır. Hutbe hizmetlerinin geliştirilmesi ve etkinliğinin artırılması amacıyla yapılan başlıca çalışmalar şunlardır:

16.01.2013 tarihinde Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü Toplantı Salonu'nda hutbe hizmetlerindeki mevcut sorunlar ve hutbe yazma konusunda Ankara Müftülüğü personeline yönelik bilgilendirme ve istişare toplantısı yapılmıştır. Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Prof. Dr. H. Kâmil YILMAZ başkanlığında yapılan toplantıya Ankara Müftülüğü'nden il müftü yardımcısı, şube müdürü, din hizmetleri uzmanı, vaiz ve imam-hatip kadrolarında görev yapmakta olan 22 personel katılmıştır.

11-13 Şubat 2013 tarihlerinde yapılan il müftüleri toplantısında, hutbe hizmetleri konusu Daire Başkanlığımızca hazırlanan kapsamlı bir sunum ile detaylı olarak ele alınmıştır. Söz konusu sunum ayrıca elektronik ortamda bütün il ve ilçe müftülüklerine gönderilmiştir.

Hutbe hizmetlerini ülkemizin seçkin ilim adamları ve yazarlarıyla değerlendirmek amacıyla 19 Mayıs 2013 tarihinde İstanbul (İSAM)'da bir çalıştay düzenlenmiştir. Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ başkanlığında gerçekleştirilen bu çalışmaya 6 ilim adamı ve yazar, 19 Başkanlık personeli olmak üzere toplam 25 kişi katılmıştır. Çalıştayda hutbe hizmetleri konusunda dile getirilen sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin görüş ve öneriler rapor haline getirilerek Başkanlık Makamına sunulmuştur. Hutbe hizmetlerinde söz konusu görüş ve önerilerden faydalanılmaktadır.

Ayrıca il irşat kurulunca hazırlanan ve okunma tarihinden en az 15 gün önce Din Hizmetleri Yönetim Sistemine girilen hutbeler, 2007 Genelgesinin 11. maddesi gereği Genel Müdürlüğümüz bünyesinde oluşturulan hutbe inceleme komisyonunca incelenmektedir. İnceleme esnasında tespit edilen eksikler ve okunması uygun görülmeyen hutbelere dair talepler gerek anılan sistem üzerinden gerekse telefon vasıtasıyla ilgili müftülüğe iletilmekte ve gerekli düzeltmelerin yapılması sağlanmaktadır.

Diğer taraftan Başkanlığımız 2012-2016 yılı Stratejik Planı'nda Genel Müdürlüğümüze verilen 2013 yılı içerisinde elektronik ortamda 250 adet hutbe yayımlama ve personelin istifadesine sunma görevi yerine getirilmiştir. 1998-1989 yılları arasında Başkanlığımızca hazırlanmış ve okunmuş 250 adet hutbe ayet ve (bir kısmına) hadis metni eklemek suretiyle yeniden gözden geçirilmiş ve Başkanlığımız web sayfasında yayımlanmıştır. Bununla birlikte Başkanlığımızca yıl içerisinde 27 adet hutbe hazırlanmış ve ülkemiz genelinde okutulmuştur.

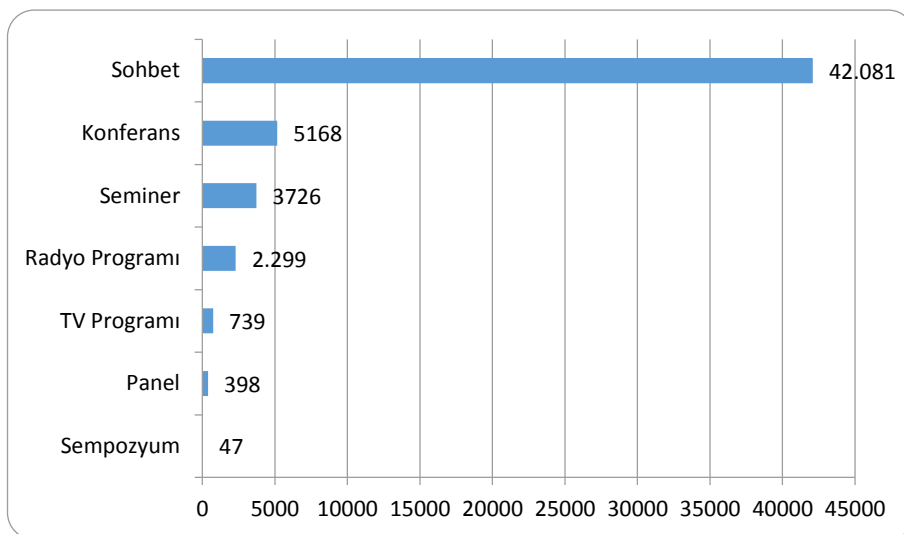
C-SOHBET, KONFERANS, PANEL, SEMPOZYUM, SEMİNER VE RADYO-TV PROGRAMLARI

Başkanlığımızca cami içerisinde vaaz ve hutbeler yoluyla yürütülen irşat hizmetleri gibi cami dışında da irşat faaliyetleri yürütülmektedir. İl ve ilçe müftülüklerimizce cami dışında düzenlenen ve kurum içinden ve dışından alanında uzman kişilerin katılımı ile gerçekleştirilen konferans, panel, sempozyum, seminer, sohbet, radyo ve televizyon programı gibi etkinlikler de Din Hizmetleri Yönetim Sistemine kaydedilmekte ve gerçekleşme tarihinden 7 (yedi) gün önce Başkanlığımız web sitesinden ilan edilerek vatandaşlarımıza duyurulmaktadır.

Bu çerçevede geçmiş yıllarda olduğu gibi 2013 yılında da il ve ilçe müftülüklerimiz tarafından çok sayıda sosyal ve dini faaliyet gerçekleştirilerek Başkanlığımıza bildirilmiştir. Bildirilen faaliyetler öncelikle türleri, konuları, gerçekleştirenleri ve bölgelere göre dağılımları bakımından değerlendirilerek istatistiki bilgileri çıkartılmıştır.

1) Faaliyetlerin Türü ile İlgili Veriler

Gerçekleştirilen faaliyetleri türlerine göre değerlendirdiğimizde daha önceki yıllarda tespiti yapılmayan sohbet türü faaliyetler ilk sırada yer almıştır. Bunu geçen yıllarla aynı seviyede olmak üzere, konferans, seminer ve radyo-tv programları takip etmektedir.

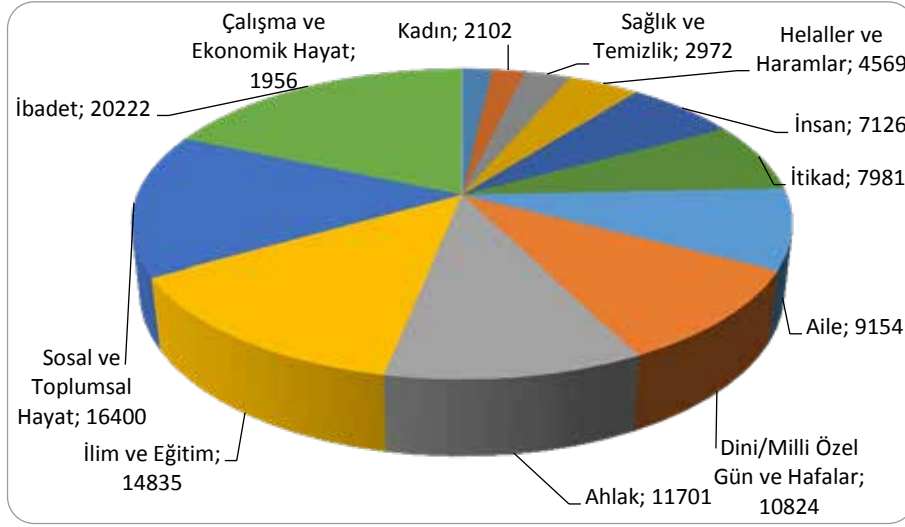

Grafik-33: Faaliyetlerin Türüne Göre Dağılımı

Veriler, 2012 yılı verileriyle kıyaslandığında özellikle kadın görevlilerimizce evlerde yapılan sohbetlerin sisteme kaydedilmesiyle önemli bir artış meydana geldiği görülmektedir. Sohbet tarzı yapılan faaliyetler cami dışı irşat hizmetleri içinde önemli bir kısmı teşkil etmiştir. Bunun yanında diğer faaliyetlerin de bir önceki yıla göre az da olsa artarak devam ettiği görülmektedir.

2) Faaliyetlerin Konularıyla İlgili Veriler

Cami içi irşat hizmetlerinde olduğu gibi, cami dışı hizmetler de de faaliyetler itikat, ibadet, ahlak, sosyal ve toplumsal hayat, kadın, sağlık ve temizlik, dini-millî özel gün ve haftalar, aile, helaller ve haramlar, ilim ve eğitim ile insan olmak üzere on iki ana başlık altında sınıflandırılmıştır.

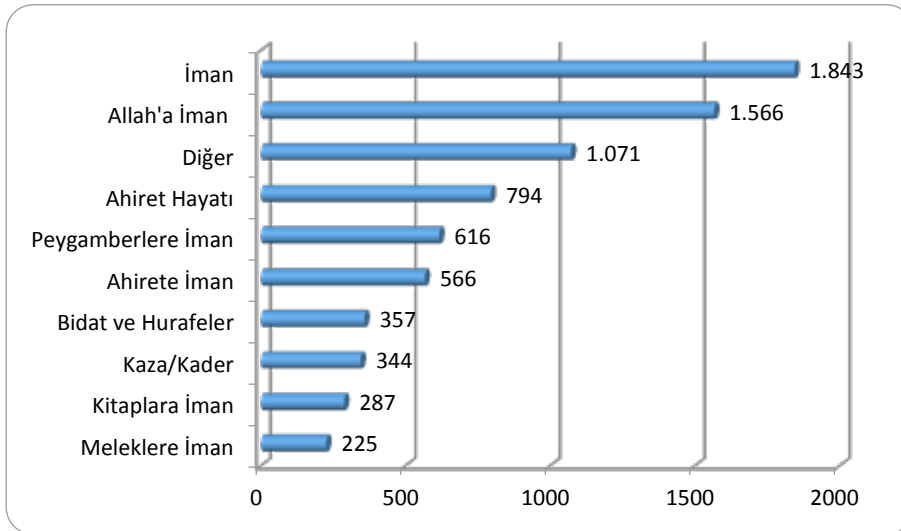

Grafik-34: Faaliyetlerin Ana Konulara Göre Dağılımı

Grafikte görüldüğü üzere cami dışında yapılan faaliyetlerde en fazla ibadet konusu işlenmiş, bunu sosyal ve toplumsal hayat, ilim ve eğitim, dini-millî özel gün ve haftalar takip etmiştir.

a) İtikat Konuları

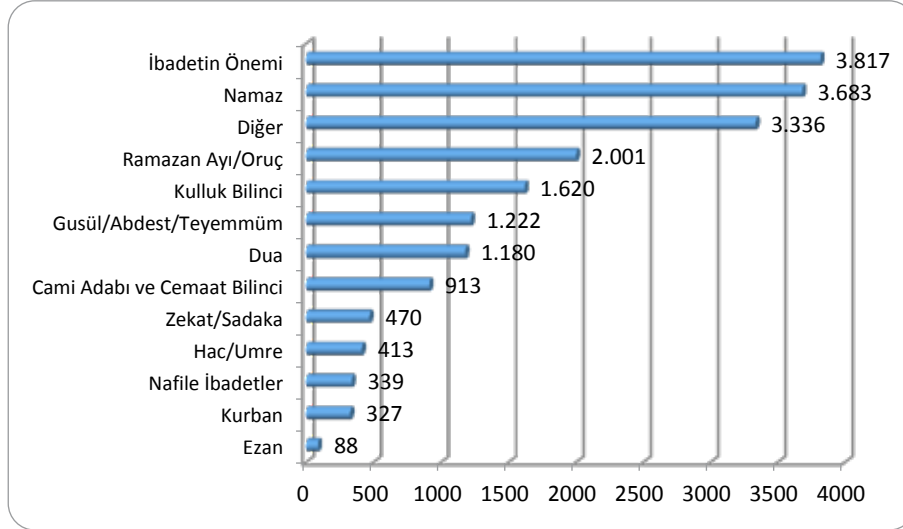
Grafik-35'te görüldüğü itikat konuları içerisinde en çok işlenen "İman" ve "Allah'a İman" konusu olmuştur. Bunu "Ahiret Hayatı" ve "Peygamberlere İman" konuları takip etmektedir.

Grafik-35: İnanç Konusundaki Faaliyetlerin Alt Konulara Göre Dağılımı

b) İbadet Konuları

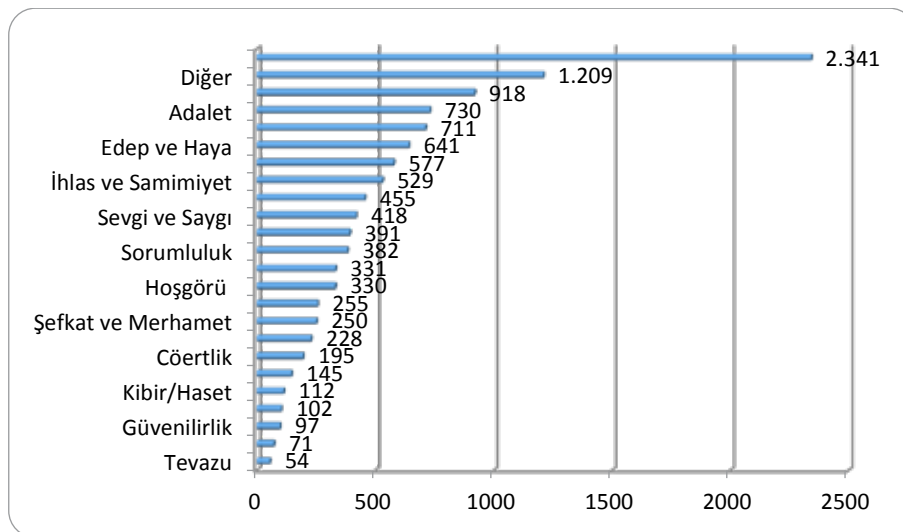
2013 yılında İbadet ana konusu altında işlenen alt konulara baktığımızda ibadetin önemi ve namaz konusu ilk sıralarda yer almaktadır. Bu konuları ise diğer ibadet konuları takip etmektedir. İbadet ve ilmihal konularının özellikle kadınların sohbet konularının esasını oluşturduğu değerlendirilmektedir. Bu kategoride yapılan faaliyetlerin devreye girmesiyle tablo bir önceki yıla göre farklı bir şekilde oluşmuştur.

Grafik-36: İbadet Konusundaki Faaliyetlerin Alt Konulara Göre Dağılımı

c) Ahlak Konuları

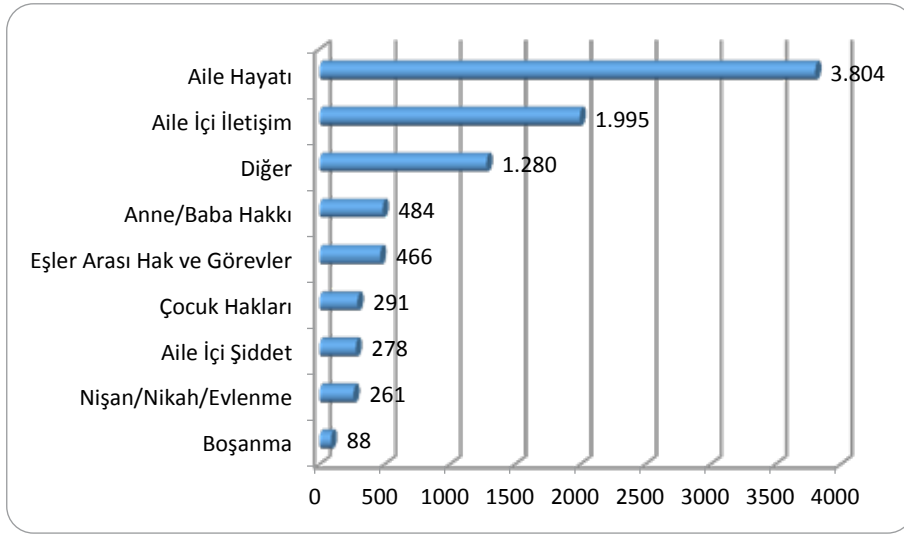
2013 yılı içinde ahlak konusunda yapılan faaliyetler içinde adalet, edep ve haya ilk sıralarda yer almaktadır. Bu konuları ihlas ve samimiyet, sevgi ve saygı konuları takip etmektedir.

Grafik-37: Ahlak Konusundaki Faaliyetlerin Alt Konulara Göre Dağılımı

ç) Aile Konusunda Yapılan Faaliyetler

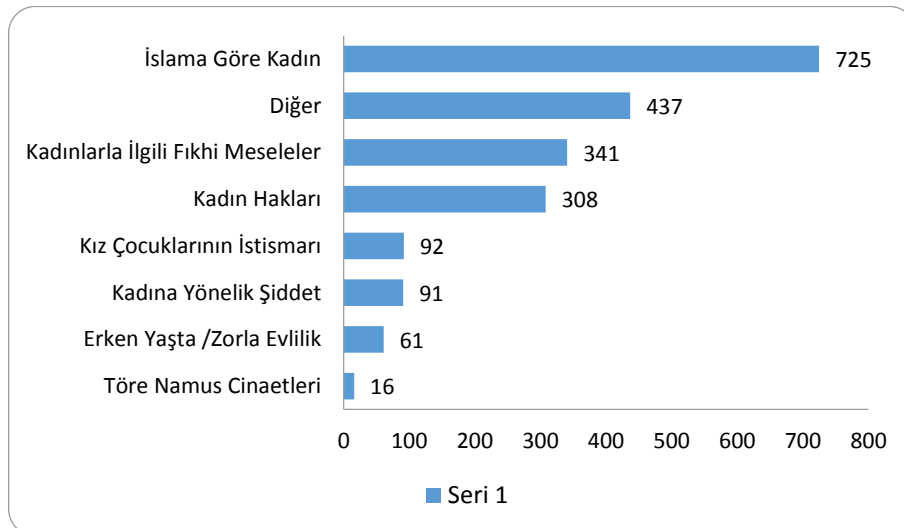
Başkanlığımızca yürütülen irşat faaliyetleri içinde ailenin korunması, desteklenmesi ve aile konularında vatandaşlarımıza rehberlik yapılması önemli bir hizmet alanını oluşturmaktadır. Aile konusu hem cami içi irşat hizmetlerinin hem de cami dışı irşat hizmetlerinin önemli bir amacını oluşturmaktadır. Bu bağlamda cami dışı irşat hizmetlerinin envanteri tutulurken, aile konusunda yapılanları ortaya koymak, Başkanlığımızın stratejik hedeflerine ulaşması bakımından da önem taşımaktadır. Cami dışı din hizmetleri içinde aile konusunda 2011 yılında toplam 1.207 faaliyet yapılmıştır. 2012 yılında ise bu sayı 1.502 olarak gerçekleşmiştir. Grafikte görüldüğü gibi 2013 yılında ise bu sayı beş kat daha artmıştır. Bu artışta sohbet türü yapılan faaliyetlerin etkisi son derece büyüktür. İşlenen konuların dağılımında ise aile hayatı ve aile içi iletişim konuları öncelikli olarak yer almaktadır.

Grafik-38: Aile Konusundaki Faaliyetlerin Alt Konulara Göre Dağılımı

d) Kadın Konusunda Yapılan Faaliyetler

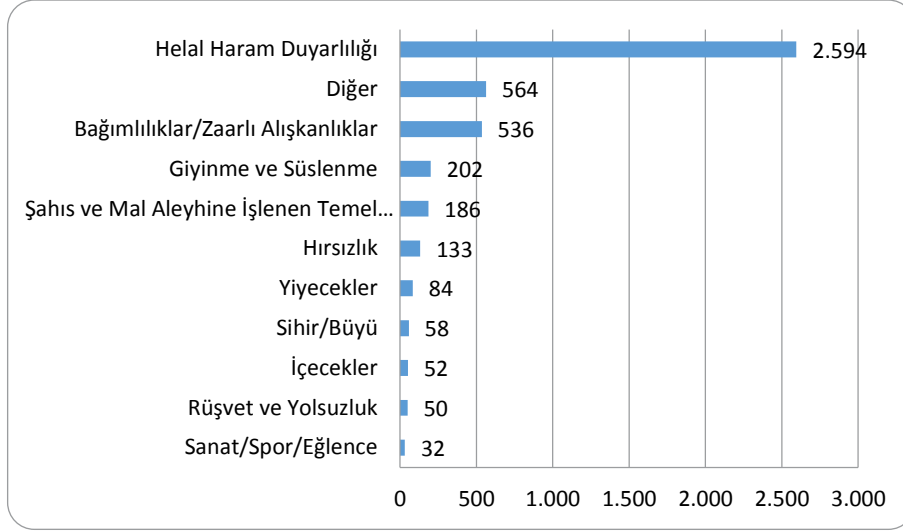
Sosyal faaliyetler içinde kadın temalı çalışmalar artan şehirleşme ve çalışan kadın sayısına bağlı olarak artış göstermektedir. Günümüz şartlarında Müslüman bir kadının şehir ve çalışma hayatında karşı karşıya kaldığı sorunların konu edildiği bu tür faaliyetler şüphesiz büyük bir önem taşımaktadır. Özellikle kadın görevlilerimiz marifetiyle yapılan faaliyetlerde bu konunun işlenmesi ve muhatap kitleye anlatılması birçok insan, kadın ve anne için önemli bir hayat yardımı anlamına gelecektir. Kadın konusundaki faaliyetlerde önceki yıllara göre sayısal anlamda büyük bir artış söz konusudur.

Grafik-39 Kadın Konusundaki Faaliyetlerin Alt Konulara Göre Dağılımı

e) Helaller-Haramlar

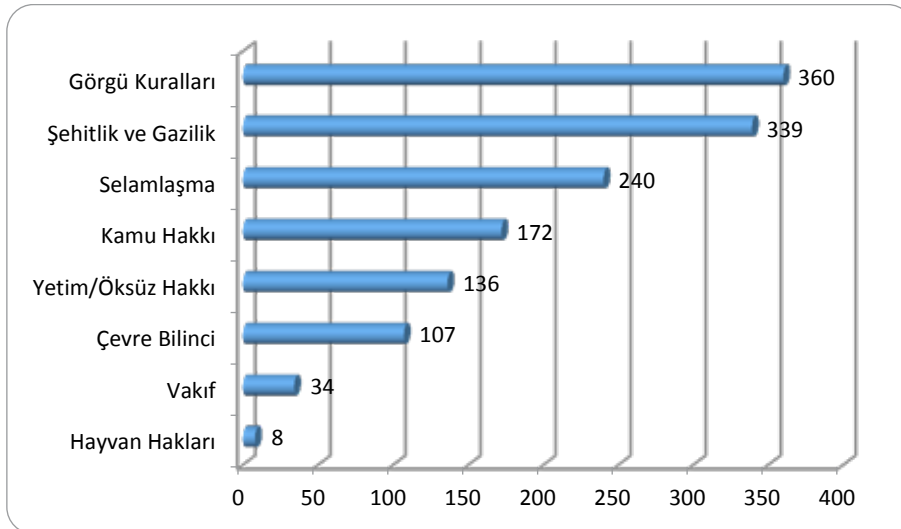
Bu başlık altında yapılan faaliyetlerde helal ve haram duyarlılığı ön sırada yer almaktadır. Dinin en önemli kriterlerinden olan helal ve haram konusunun günümüz dünyasında yaşanan ekonomik ve iktisadi şartları da dikkate alınarak gündeme getirilmesi, bu konuda muhatap kitlenin makul ve meşru bir şekilde aydınlatılması önem taşımaktadır. Bu konunun hem cami içi hem de cami dışı irşat hizmetlerinde daha da yoğunluklu olarak işlenmesi gerekmektedir.

Grafik-40: Helal-Haram Konusundaki Faaliyetlerin Alt Konulara Göre Dağılımı

f) Sosyal ve Toplumsal Hayata Dair Konular

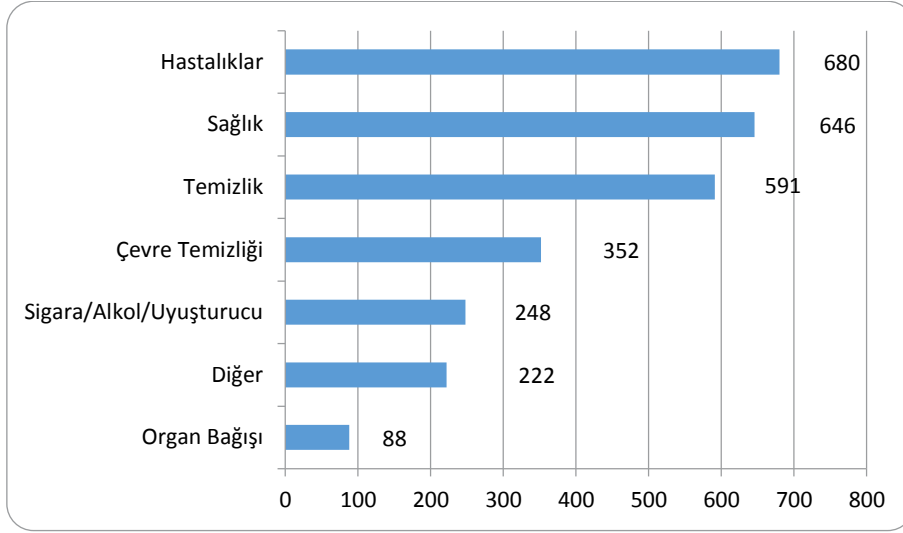
2013 yılı içerisinde sosyal ve toplumsal hayat ana konusu altında yapılan faaliyetlere baktığımızda görgü kuralları, şehitlik ve gazilik ilk sıralarda yer almaktadır. Her yıl düzenlenmekte olan Çanakkale Şehitleri ile gaziler günü anma çalışmalarının etkisi görülmektedir. Çevre, kamu hakkı, yetim ve öksüzler gibi konularda bu bağlamda ele alınmıştır.

Grafik-41: Sosyal ve Toplumsal Hayat Konusundaki Faaliyetlerin Alt Konulara Göre Dağılımı

g) Sağlık ve Temizlik Konusunda Yapılan Faaliyetler

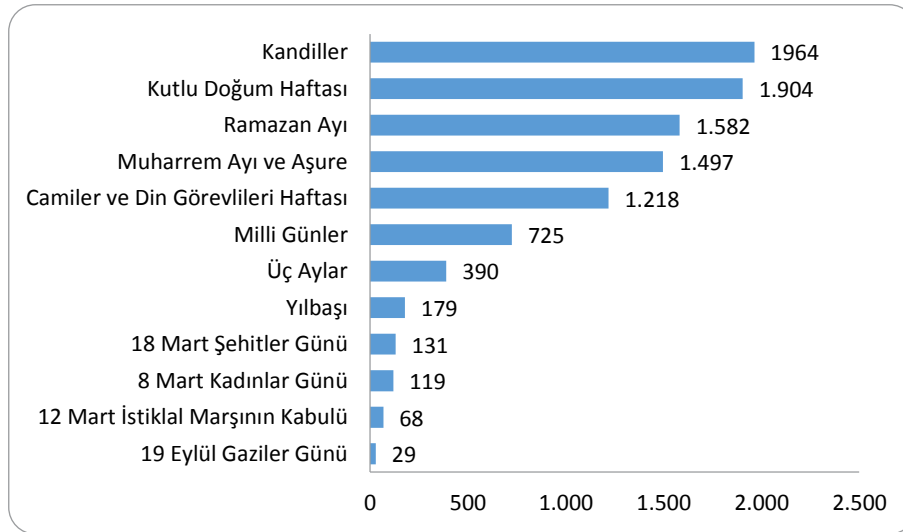
Sağlık ve temizlik konusunda yapılan faaliyetlerin başında koruyucu hekimlik uygulamaları, sağlık ve temizlik konuları önemli bir yer tutmaktadır. Bu konular doğrudan dini bir mahiyet taşımaları da özellikle kadınlara yönelik olarak yapılan faaliyetler içinde dini bir yorumla bu konuların aktarılması önem taşımaktadır. Bu konuda yapılan faaliyetlerde de sayısal olarak bir önceki yıla göre beş kattan daha fazla bir artış söz konusudur. Bu artışın da sohbet programlarından kaynaklandığı söylenebilir.

Grafik-42: Sağlık Konusundaki Faaliyetlerin Alt Konulara Göre Dağılımı

h) Dini-Milli Özel Gün ve Haftalar

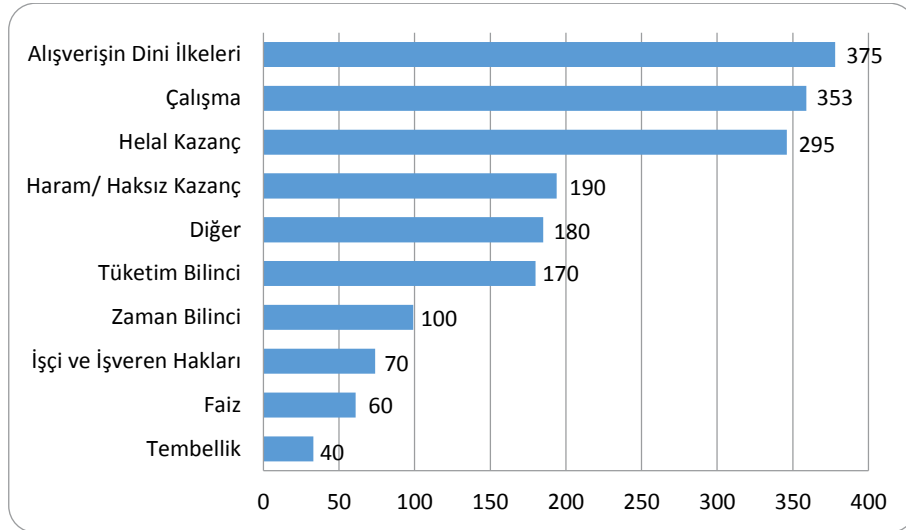
Bu başlık altında gerçekleştirilen faaliyetler içinde kandiller ilk sırayı almıştır. Şüphesiz halk dindarlığı içinde kandillerin önemli bir yeri vardır. Buna binaen özellikle bu günlerde yapılan sohbet ve konferanslarda ağırlıklı olarak bu konuya yer verilmesi grafikte görüldüğü gibi en çok işlenen konu olarak ortaya çıkmıştır. Diğer günler içinde Kutlu Doğum Haftası ile yılbaşı dikkati çekmektedir.

Grafik-43: Dini-Milli Özel Gün ve Haftalar Konusundaki Faaliyetlerin Alt Konulara Göre Dağılımı

1) Çalışma ve Ekonomik Hayat

Günümüzde geleneksel kazanç yollarının ortadan kalkması, şehirleşme ve sanayileşme sonucunda yeni iş alanları ve imkanlarının ortaya çıkması, buralarda çalışan insanları yeni durumlarla karşı karşıya getirmiştir. Üretim tüketim ilişkilerindeki gelişmeler, kazanç yollarının farklılaşması, hayatın idamesinde diğer insanlara durmadan artan bağımlılık çalışma ekonomik hayat hakkında dinin ne söylediğini daha da önemli hale getirmiştir. Bu bağlamda yapılacak olan her türlü irşat faaliyeti bir ihtiyaca cevap verecektir.

Grafik-44: Çalışma ve Ekonomik Hayat Konusundaki Faaliyetlerin Alt Konulara Göre Dağılımı

D- KUTLU DOĞUM HAFTASI ETKİNLİKLERİ

Bilindiği gibi Kutlu Doğum Haftası Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s)'in miladi doğum yılı dönümünü kutlamak için Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından organize edilmektedir. 1989 yılında kutlanmaya başlayan Kutlu Doğum Haftasının, 2008 yılından itibaren 14-20 Nisan tarihlerinde kutlanması kararlaştırılmıştır.

Kutlu Doğum Haftası'nda, toplumumuz ve insanlık için ele alınması önem arz eden konuları kamuoyunun gündemine taşımayı ilke edinen Başkanlığımız, gün geçtikçe örselenen ve ihmal edilen en önemli değerlerden olan insan onuru konusuna kamuoyunun dikkatini çekmek, bu konu etrafında farkındalık ve duyarlılık oluşturmak amacıyla 2013 yılı Kutlu Doğum Haftası'nın temasını "Hz. Peygamber ve İnsan Onuru" olarak belirlemiştir.

İnsanlığa gönderilen bütün ilahi mesajlarda insanın manevi şahsiyetinin en önemli unsurlarından biri olan onura özel bir vurgu yapılmıştır. Vahiy geleneğinin son halkası olan İslam, insan için vazgeçilmez nitelikte olan onur kavramı üzerinde hassasiyetle durmuş, insan haysiyetini zedeleyen ya da ihlal eden hiçbir davranışa müsamaha etmemiştir. Alay, tahkir, gıybet ve koğuculuk ile ayıp ve kusurların ifşa edilmesinin yasaklanması insan onurunun korunmasına yönelik uygulamalardan sadece bir kaçıdır. Peygamber Efendimiz de sözleriyle insan onur ve haysiyetinin ne derece değerli olduğunu açıklamakla kalmamış, insan onurunu yücelten ve koruyan uygulamalarıyla da insanlığa ışık tutmuştur.

İnsan onurla yaşar. Onurlu yaşamak insanın hem hakkı hem vazifesidir. Bu itibarla insanın, hem kendisinin hem de başkalarının onurunu zedeleyici/kırıcı her türlü söz ve eylemden kaçınması

gerekir. Onur kırıcı bir davranışta bulunan ötekinin onuru kadar kendi onurunu da zedelemiş olur. Onur bilincinden yoksun olan, başkalarının onuruna saygı bilincini de yitirmiş demektir.

Fert kadar toplumun huzur ve sükûnu da insan onuruna saygı ve onurlu bir hayata bağlıdır. Bu nedenle toplumu oluşturan kadın, erkek, çocuk, genç, yaşlı, engelli gibi bütün kesimlerin onurlu bir hayat sürdürmesine yönelik imkânlar sağlanmalıdır. Aksi takdirde toplumsal huzur ve barış zedelenecektir.

Bütün bunlara karşın tarih, insan onurunun çığnendiği, haysiyetli bir hayat sürmenin imkânsızlaştığı pek çok dönemler yaşamıştır. Onuru ayaklar altına alan müessif uygulamalar belli bir millete, belli bir coğrafyaya ya da siyasi anlayışa özgü de değildir. Hemen her coğrafyada farklı dine, etnik kökene, siyasi anlayışa sahip bölgelerde bu tür “onuru zedeleyici” uygulamalara rastlamak mümkündür. Modern zamanlarda insanlık onuruyla asla bağdaşmayan cinayet, işkence, şiddet, dışlama, ötekileştirme, aşığılama, zulüm, haksızlık gibi birçok uygulamaya hemen her gün şahit olmaktadır.

Dünyanın birçok yerinde insan onuruna karşı geçmişte işlenen ve halen işlenmekte olan suçların çeşitli bahanelerle görmezden gelinmesi insanlığın bugünü ve geleceği adına düşündürücü ve endişe vericidir. Öte yandan fert ve toplumdaki onur bilinci, nerede olursa olsun onur kırıcı bütün tutum ve davranışlara karşı şerefli bir tavır ve duruşun çok güçlü bir teminatıdır.

Başkanlığımız, toplumda insan onur ve haysiyetinin yerleşmesi, İslam’ın insana verdiği önemin ortaya konması ve konuyla ilgili toplumsal bir bilinç oluşması amacıyla Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri boyunca insan onuru konusunu değişik yönleriyle ele alıp işlemiştir.

2013 yılı Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri Kutlu Doğum Haftası ile Camiler Ve Din Görevlileri Haftasını Kutlama Yönetmeliği; 2007 yılı Başkanlık Genelgesi ve 25.01.2013 tarihli ve 85079807.220.02/177 sayılı Başkanlık 2013 Yılı Kutlu Doğum Haftası Talimatına uygun olarak icra edilmiştir. Bu amaçla yapılan faaliyetler şunlardır:

1) Başkanlık Merkezince Gerçekleştirilen Faaliyetler

Kutlu Doğum Haftası başlamadan önce “Hz. Peygamber ve İnsan Onuru” adlı kitapçık hazırlanmış ve aynı konuyu ele alan Diyanet Aylık Dergisinin Nisan sayısı yayınlanmıştır.

2013 Kutlu Doğum Haftası için hazırlanan bütün yazılı ve görsel materyali içeren bir web sayfası hazırlanarak diyanet.gov.tr/kutludogum adresinde hizmete sunulmuştur.

Gerçekleştirilecek etkinliklerde, merkez ile taşra arasında birlikteliği sağlamak amacıyla hazırlanan yazılı görsel materyal örnekleri bir CD halinde hazırlanarak il müftülüklerine gönderilmiştir.

Tanıtım ve etkinliklerde kullanılmak üzere 10 çeşit afiş hazırlanmış, bu afişlerden değişik ebatlarda yaklaşık 160.000 adet bastırılmıştır. Müftülüklere afişlerle birlikte bir milyonu aşkın kokart ve stiker gönderilmiştir.

İnsan onuruyla ilgili bir sinevizyon, 2 röportaj filmi ve bir de şarkı hazırlanmıştır.

Afişlerin müftülük binaları, Kur’an kursları, camiler, işyerleri, duraklar, metro istasyonları, belediye otobüsleri, servis araçları gibi yerler ile afiş, billboard, raket panolarına asılması sağlanmıştır.

Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile işbirliği yapılarak belediye otobüslerine, metro ve Ankaray trenlerine ve istasyonlarına 6000 adet, şehrin merkezi yerlerinde bulunan 500 Billboard, 500 raket panosuna 1000 adet Kutlu Doğum afişinin ücretsiz olarak asılması sağlanmıştır.

Ankara'daki bütün LED ekranlarda Hz. Peygamber ve İnsan Onuru konulu birer dakikalık 2 tanıtım filminin hafta boyunca ücretsiz olarak gösterilmesi sağlanmıştır.

2013 Yılı Kutlu Doğum Haftasında il ve ilçe müftülükleri ile yurtdışı teşkilatımız tarafından düzenlenecek etkinlikler Başkanlığımız ve Türkiye Diyanet Vakfı web sitelerinde duyurulmuştur.

13 Nisan 2013 tarihinde Ankara Arena Spor Salonu'nda, Başbakanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN, CHP Genel Başkanı Sayın Kemal KILIÇDAROĞLU, MHP Genel Başkanı Sayın Devlet BAHÇELİ, diğer parti temsilcileri, üst düzey bürokratlar, sivil toplum kuruluşları temsilcileri ve 10.000'i aşkın vatandaşımızın katılımıyla gerçekleşen açılış merasimiyle Kutlu Doğum Haftası başlatılmıştır. Programda Başkanlığımız Tasavvuf Musikisi Korosu bir konser vermiş, 2 çocuk Mevlid-i Şeriften bölümler okumuştur. Açılış programı birçok televizyon kanalında canlı olarak yayınlanmıştır.

Ankara, Diyarbakır, Batman, Adıyaman ve Konya illerinde Diyanet İşleri Başkanımız Sayın Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ' in katılımlarıyla programlar düzenlenmiştir. Yine Başkanlığımız öncülüğünde Tekirdağ, Denizli, Isparta, Ordu, Malatya ve Sivas illerinde geniş katımlı ve kapsamlı etkinlikler düzenlenmiştir. Bu iller ile İstanbul, İzmir, Kayseri, Niğde, Eskişehir, Balıkesir, Rize, Şanlıurfa ve Van illerinde düzenlenen programlara Başkanlığımızın üst düzey yöneticilerinden 12 personel konuşmacı olarak katılmıştır.

Başkanlığımızca Kutlu Doğum Haftasında, İstanbul, Ankara, Diyarbakır, Karaman, Eskişehir, Konya, Sivas, Isparta, İzmir, Batman, Ordu, Giresun, Denizli, Tekirdağ, Malatya ve Van olmak üzere toplam 16 ildeki 19 üniversitede öğrencilere yönelik olarak düzenlenen konferanslara Başkanlığımız üst düzey yöneticilerinden 13 personel konuşmacı olarak katılmıştır.

Kutlu Doğum Haftasında yurt içinde düzenlenen programlarda konferans vermek üzere Başkanlığımızca, 64 il ve 128 ilçeye Başkanlık merkezinden 59 personel görevlendirilmiştir.

Kutlu Doğum Haftasında yurtdışında düzenlenen programlarda konferans vermek üzere ABD ve Kanada'ya 3, Almanya'ya 34, Avusturya'ya 2, Avustralya'ya 2, Danimarka'ya 1, Fransa'ya 29, Hollanda'ya 6, İsviçre'ye 4, İtalya'ya 3, Japonya'ya 1, Arnavutluk'a 1, Azerbaycan'a 1, Bulgaristan'a 2, Gürcistan'a 1, K.K.T.C. ye 6, Moğolistan'a 1, Tacikistan'a 1, Romanya'ya 1, Kosova'ya 1 ve Belarus'a 1 olmak üzere toplam 101 personel görevlendirilmiştir.

Kur'an Ziyafeti vermek üzere Başkanlığımız öncülüğünde program düzenlenen 10 il ve 40; diğer 18 il ve 9 ilçeye 60, toplam 100 okuyucu görevlendirilmiştir.

Kur'an Ziyafeti için Almanya'ya 11, Avustralya'ya 2, Belçika'ya 3, Danimarka'ya 1, Fransa'ya 13, İsviçre'ye 4 ve İtalya'ya 5 olmak üzere toplam 39 okuyucu personel görevlendirilmiştir.

Konya'da 19-21 Nisan 2013 tarihleri arasında 34 tebliğci ve 34 müzakereci olmak üzere toplam 80 ilim adamının katılımıyla "Hz. Peygamber ve İnsan Onuru" konulu sempozyum gerçekleştirilmiştir. Sempozyumun kitap olarak basılması için gerekli hazırlık yapılarak Dini Yayınlar Genel Müdürlüğüne gönderilmiştir.

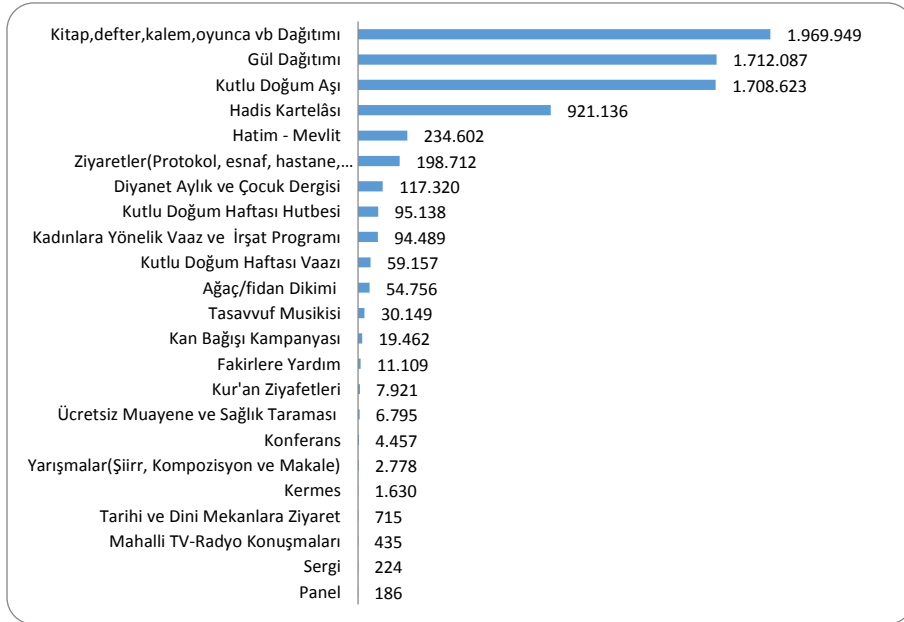
Başkanlığımız ve Gençlik ve Spor Bakanlığı ile 20 Nisan 2013 tarihinde Ankara Spor salonunda gençlere yönelik olarak gerçekleştirilen "**Kutlu Doğum Mutlu Gençlik**" programına konuşmacı olarak Diyanet İşleri Başkanı Sayın Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ katılmıştır. Söz konusu programa 10 binin üzerinde genç katılmıştır.

Kutlu Doğum Haftası münasebetiyle Osmanlı Sultanlarının ve son dönemin meşhur hattatlarının eserlerinden oluşan “Hattın Sultanları” adlı Hüsn-i Hat sergisi, 12-23 Nisan 2013 tarihleri arasında İstanbul Ayasofya Müzesinde, 18-23 Nisan 2013 tarihleri arasında Ankara Congressium Fuar Salonu’nda açılmış ve fuara vatandaşlarımız tarafından yoğun bir ilgi gösterilmiştir.

Türkiye Diyanet Vakfı tarafından 12 Nisan 2013 Cuma günü Cuma namazından sonra Kocatepe Camii avlusunda 5.000 kişiye Kutlu Doğum Aşı ikram edilmiştir.

2) Taşra Teşkilatınca Gerçekleştirilen Faaliyetler

2013 yılı Kutlu Doğum Haftası 14-20 Nisan 2013 tarihleri arasında yurt içinde il ve ilçe müftülükleri ile eğitim merkezi müdürlükleri tarafından gerçekleştirilen çeşitli faaliyetlerle kutlanmıştır. Anılan birimlerce söz konusu faaliyetlere ilişkin Genel Müdürlüğümüze gönderilen raporlara göre yurt içinde gerçekleştirilen faaliyetler aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

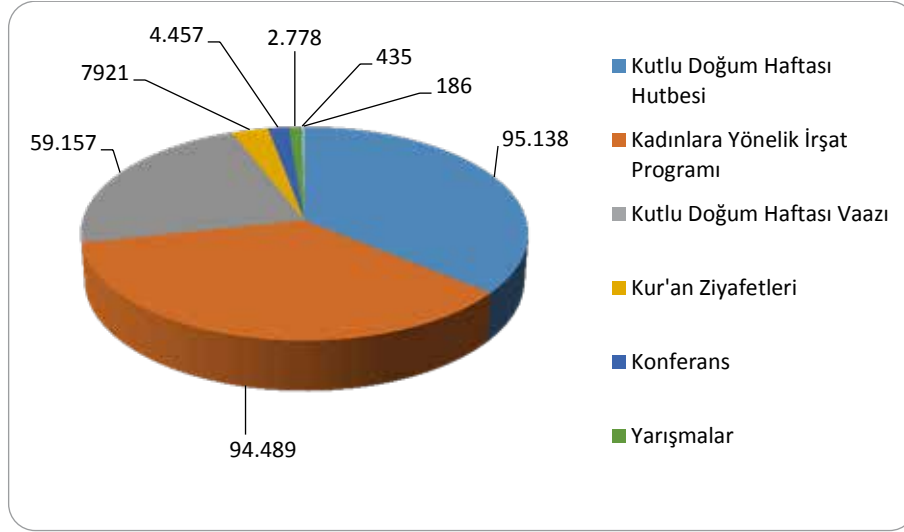
Grafik-45: Kutlu Doğum Haftasında Yurtiçinde Gerçekleştirilen Etkinliklerin Dağılımı

Yurtiçinde gerçekleştirilen mezkûr faaliyetleri beş grupta değerlendirmek mümkündür:

a) Bilgilendirmeye Yönelik Etkinlikler

Halka doğrudan hitap eden ve bilgilendirme amaçlı gerçekleştirilen faaliyetlerin konferans, panel, TV-radyo konuşmaları, Kutlu Doğum Haftası vaazı, Kutlu Doğum Haftası hutbesi, kadınlara yönelik vaaz ve irşat programları, Kur'an ziyafeti ile yarışmalar olduğu görülmektedir.

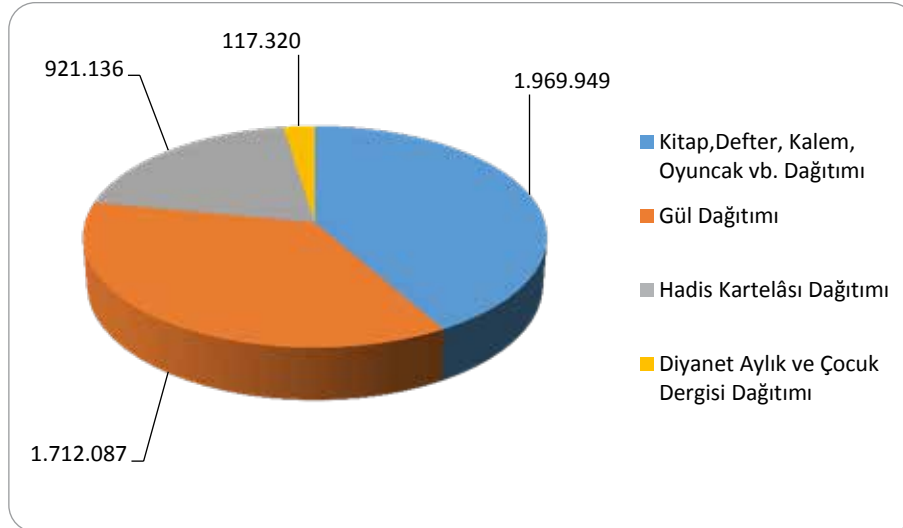
2013 yılı Kutlu Doğum Haftasında yarışmalar kapsamında yurt içinde öğrencilere yönelik olarak “Hz. Peygamber ve İnsan Onuru, İslam’ın İnsan Onuruna Verdiği Değer” konularında kompozisyon ve şiir; “İnsan Onurunu Zedeleyen Davranışlar, Hz. Peygamber ve İnsan Onuru” konularında makale yazma yarışmaları gerçekleştirilmiştir. Söz konusu faaliyetlerin sayısal değerleri grafikte gösterilmiştir:

Grafik-46: Bilgilendirmeye Yönelik Etkinliklerin Dağılımı

b) Tanıtma Yönelik Etkinlikler

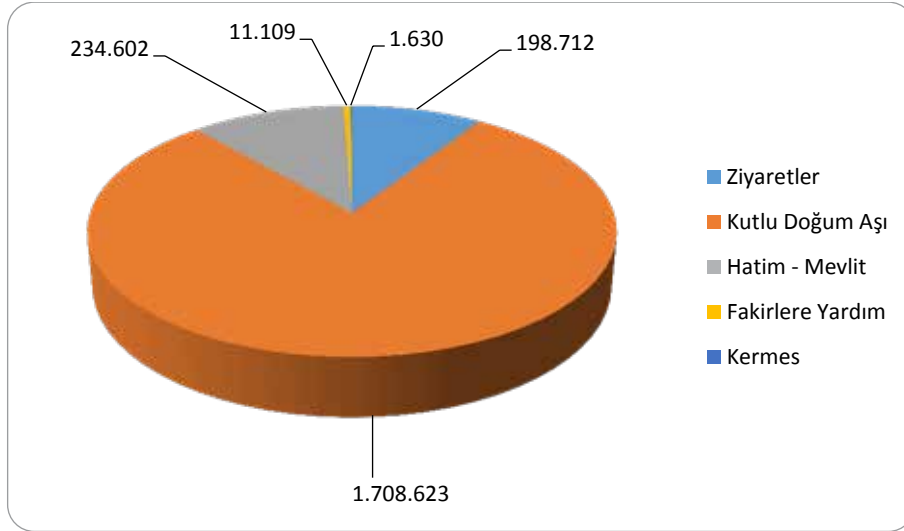
Kutlama etkinlikleri çerçevesinde Kutlu Doğumun anlam ve içeriğine uygun kitap ve broşür, hadis kartelâsı, Diyanet aylık ve çocuk dergileri ile gül dağıtılmıştır. Faaliyetlerin sayısal değerleri grafikte gösterilmiştir:

Grafik-47: Tanıtma Yönelik Etkinliklerin Dağılımı

c) Maddi/Manevi Yardımlaşma ve Dayanışmaya Yönelik Etkinlikler

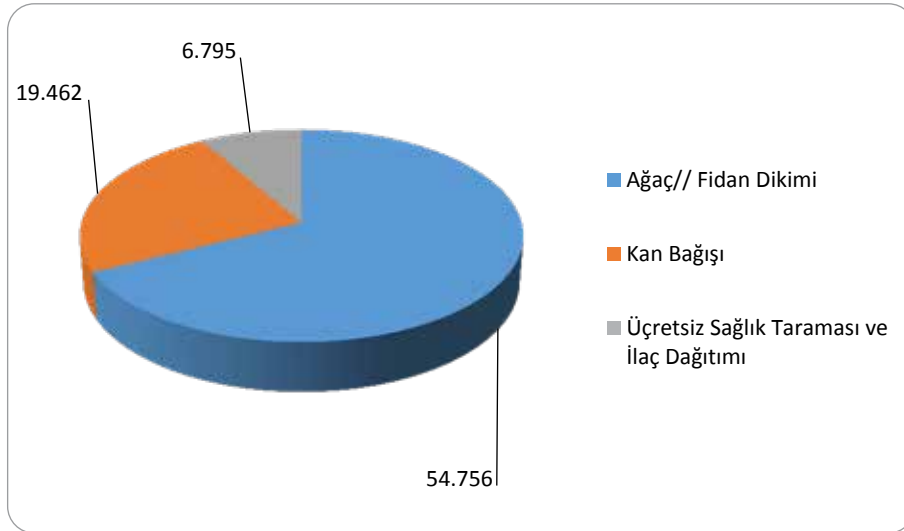
Bu kapsamda fakirlere yardım, kutlu doğum aşu ikramı, ziyaretler, (protokol, esnaf, hastane, hapisane, şehit ve gazi aileleri ve huzur evleri) ve kermes gibi etkinlik gerçekleştirilmiştir. Ayrıca hatim-mevlit programları düzenlenmiştir. Grafikte etkinliklere ilişkin sayısal bilgiler sunulmuştur.

Grafik-48: Maddi/Manevi Dayanışmaya Yönelik Etkinliklerin Dağılımı

ç) Kampanyalar

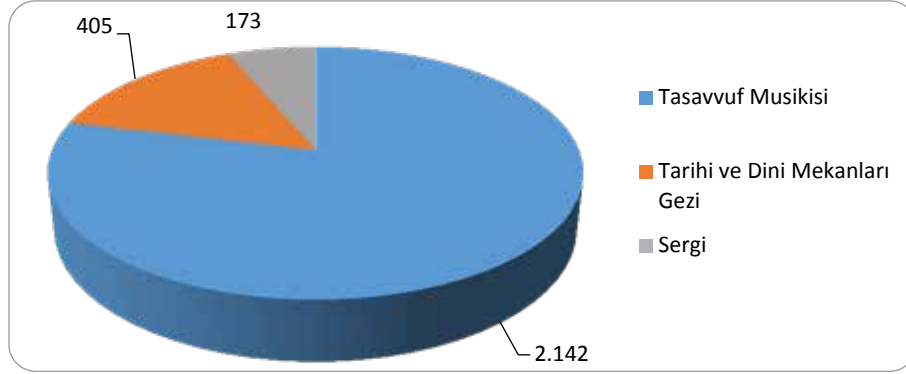
Kan bağıışı, ücretsiz sağıık taraması, ilaç dağııtımı ve ağaç/fidan dikimi konularında kampanyalar düzenlenmiştir. Kutlamalar çerçevesinde söz konusu faaliyetlerin de sayısal değerleri grafiğe yansıtılmıştır:

Grafik-49: Kampanyalara Yönelik Etkinliklerin Dağılımı

d) Kültürel ve Sanatsal Etkinlikler

Kültürel ve sanatsal etkinlikler kapsamında tarihi ve dini mekânlara gezi, tasavvuf musikisi konser ve sergi faaliyetlerden söz edilebilir. Grafikte sayısal bilgiler gösterilmektedir:

Grafik-50: Kültürel ve Sanatsal Etkinliklerin Dağılımı

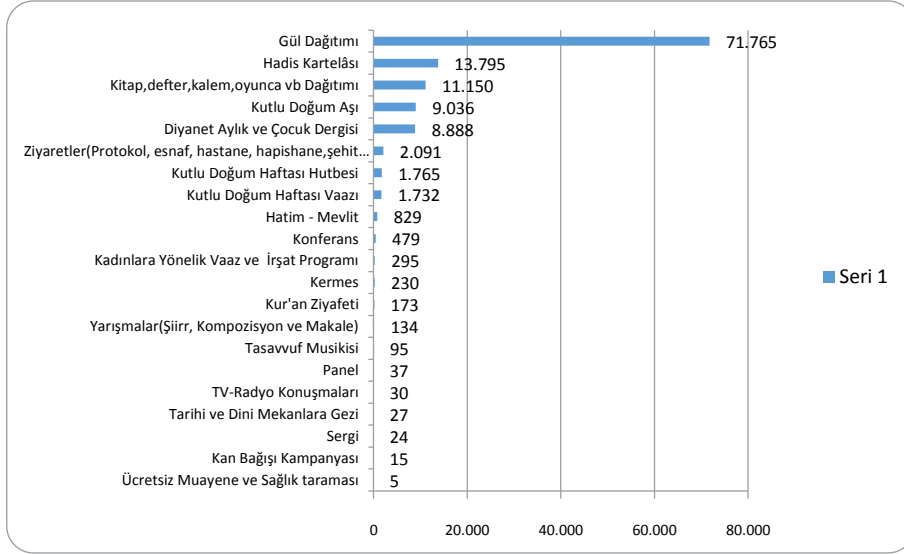
Yukarıda zikredilen kutlama faaliyetleri incelendiğinde, gerek nitelik gerekse nicelik olarak faaliyetlerin yeterli olduğu sonucuna varılabilir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus, faaliyetlerin Hz. Peygamber (s.a.s)'in kutlu doğumuna en uygun bir biçim ve muhtevada yapılmasıdır. Zira seçilen konuların ve gerçekleştirilen faaliyetlerin temel hedefi, Hz. Peygamber (s.a.s)'in doğru anlaşılması ve onun sünnetinin hayatımıza yön vermesi hususunda bilinç ve farkındalık oluşturmaktır.

Her yıl farklı konularla Hz. Peygamber'in ve İslam'ın rahmet yüklü kuşatıcı mesajlarının halkımıza daha anlaşılır bir dil ve üslupla sunulması hedefi, özellikle konferans, panel, TV-Radyo programlarıyla büyük oranda gerçekleştirilmektedir. Diğer etkinlikler de Kutlu Doğum etkinliklerinin bir başka hedefi çerçevesinde halkımızın birlik ve beraberliğini sağlayan, toplumsal barışa hizmet eden dini, sosyal ve kültürel içerikli faaliyetler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Halkımızın yoğun teveccühü ve olumlu sonuçlar dikkate alındığında Kutlu Doğum Haftasının, toplumun her kesimine hitap edecek ve onları Hz. Peygamber sevgisi etrafında birleştirecek etkinliklerle kutlanmasının ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

3) Yurtdışı Teşkilatınca Gerçekleştirilen Faaliyetler

Kutlu Doğum Haftası yurt dışında da vatandaşlarımız ile soydaşlarımızın yaşadığı bölgelerde çeşitli etkinliklerle kutlanmıştır. Bu bağlamda Başkanlığımıza gönderilen raporlara göre Din hizmetleri müşavirlik ve ataşelikleri ile koordinatörlükler tarafından görev bölgelerinde gerçekleştirilen etkinlikler aşağıdaki grafikte gösterilmektedir:

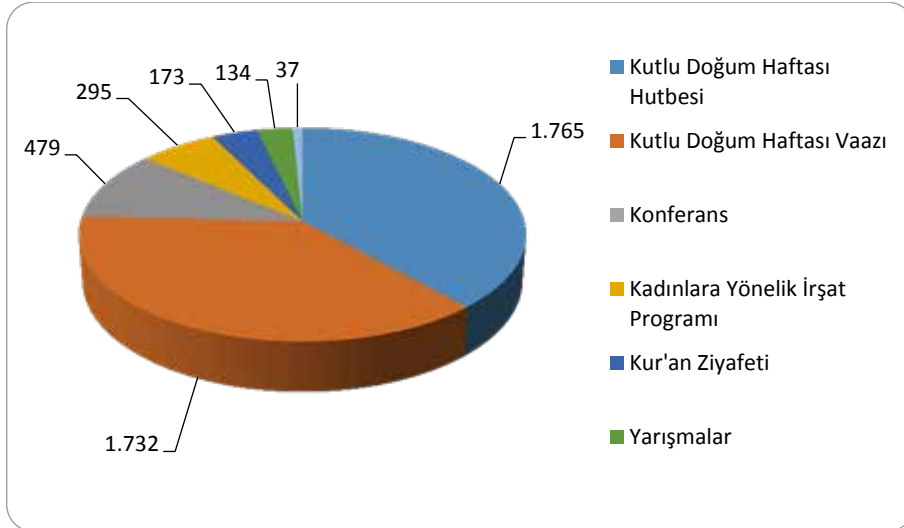

Grafik-51: Kutlu Doğum Haftası Yurtdışı Etkinliklerinin Dağılımı

Yukarıdaki grafikte görülen yurt dışı Kutlu Doğum faaliyetleri dört grupta değerlendirilebilir:

a) Bilgilendirmeye Yönelik Etkinlikler

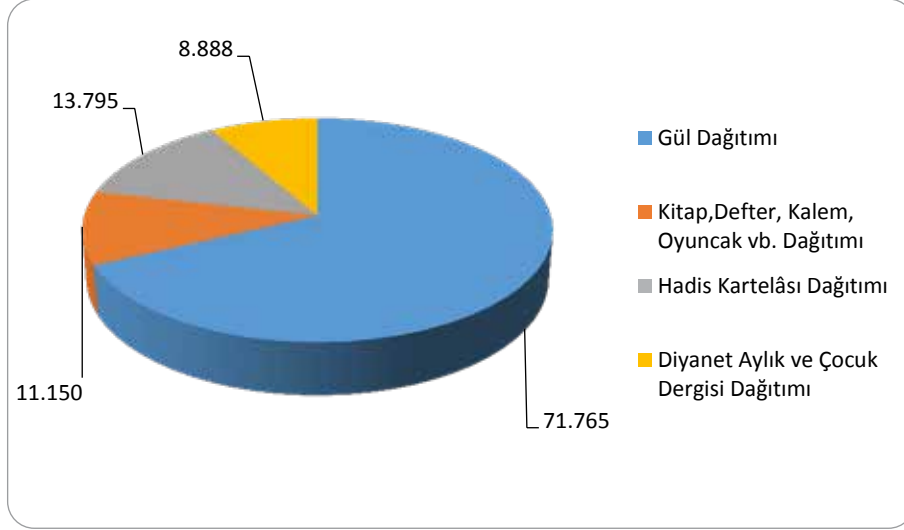
Halka doğrudan hitap eden ve bilgilendirme amaçlı gerçekleştirilen faaliyetlerin konferans, panel, TV-radyo programı, vaaz, hutbe, kadınlara yönelik irşat programları ve yarışmalar olduğu görülmektedir. Söz konusu faaliyetlerin sayısal değerleri grafikte gösterilmiştir:

Grafik-52: Bilgilendirmeye Yönelik Etkinliklerin Dağılımı

b) Tanıtma Yönelik Etkinlikler

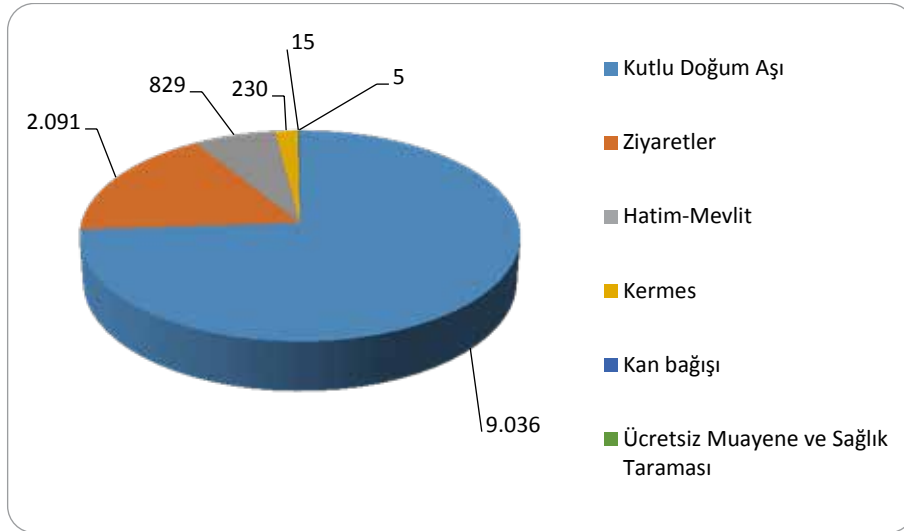
Kutlama etkinlikleri çerçevesinde Kutlu Doğumun anlam ve içeriğine uygun kitap ve broşür, hadis kartelâsı, Diyanet aylık ve çocuk dergileri ile gül dağıtılmıştır. Bu faaliyetlerin sayısal değerleri grafikte gösterilmiştir:

Grafik-53: Tanıtma Yönelik Etkinliklerin Dağılımı

c) Maddi/Manevi Dayanışmaya Yönelik Etkinlikler

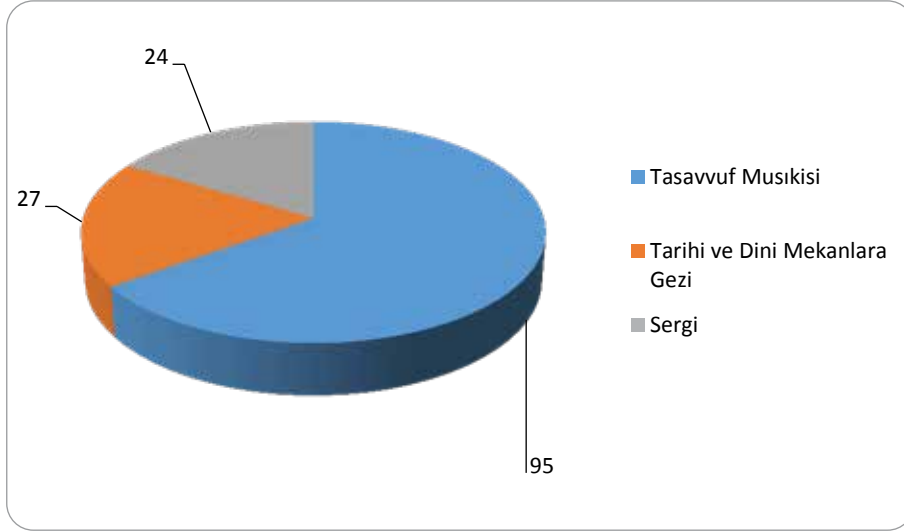
Bu kapsamda ziyaretler (protokol, esnaf, hastane, hapisane ve huzur evleri), kermesler, kan bağı, ücretsiz muayene ve sağlık taraması, fakirlere yardım ve kutlu doğum aşısı gibi etkinlik gerçekleştirilmiştir. Ayrıca hatim-mevlit programları düzenlenmiştir. Etkinliklere ilişkin sayısal bilgiler grafikte sunulmuştur:

Grafik-54: Maddi/Manevi Dayanışmaya Yönelik Etkinliklerin Dağılımı

ç) Kültürel ve Sanatsal Etkinlikler

Bu çerçevede sergiler açılmış, tasavvuf musikisi ve tarihi ve dini mekânlara gezi tertibi gibi faaliyetler düzenlenmiştir. Söz konusu etkinliklerin sayısal değerleri grafiğe yansıtılmıştır:

Grafik-55: Kültürel ve Sanatsal Etkinliklerin Dağılımı

Ülkemizde 14-20 Nisan tarihlerinde gerçekleştirilen Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri, yurtdışında bulunulan bölgenin şartlarına, vatandaşların çalışma şart ve saatlerine bağlı olarak daha geniş bir zaman dilimine yayılmaktadır. Söz konusu hafta, din hizmetleri müşavirlik ve ataşelikleri görev bölgelerinde vatandaş ve soydaşlarımızın coşkulu katılımıyla haftanın anlam ve önemine uygun olarak başarılı ve etkili bir şekilde kutlanmıştır.

Etkinliklere ilişkin yukarıdaki sayısal değerler dikkate alındığında, bunların yeterli olmadığı intibayı oluşabilir. Ancak yurtdışında bu verilere yansımayan birçok etkinliğin gerçekleştirildiği de burada özellikle vurgulanmalıdır.

3) Basında Kutlu Doğum

2013 yılı Kutlu Doğum Haftasında gerçekleştirilen etkinliklere ulusal ve yerel basında geniş yer verilmiştir. Haber ve köşe yazılarında;

2013 yılı Kutlu Doğum Haftası temasının “Hz. Peygamber ve İnsan Onuru” olarak belirlenmesi beğenilmiş ve olumlu karşılanmıştır.

Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin birey ve toplum hayatına sağladığı katkılar öne çıkarılmış, toplumsal barışın tesis edilmesinde, dini, milli birlik ve beraberliğin sağlanmasında önemli bir rol oynadığı vurgulanmış ve böylece olumlu bir yaklaşım sergilenmiştir.

Ankara’da yapılan resmi açılış programına siyasi parti liderlerinin katılarak konuşmalarında birlik ve beraberlik mesajları vermeleri, Diyanet İşleri Başkanımız Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ’in Ankara, Diyarbakır, Batman, Adıyaman ve Konya illerinde gerçekleştirilen programlarda verdiği mesajlar kamuoyunda ve basında geniş yankı bulmuştur.

4) Kutlu Doğum Haftası Etkinlikleri Hakkında Genel Değerlendirme ve Teklifler

Başkanlığımız taşra ve yurtdışı teşkilatından gelen raporlar ile Genel Müdürlüğümüzce gerçekleştirilen faaliyetler ve yapılan gözlem ve değerlendirmeler sonucunda aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

2013 yılında geniş kapsamlı planlamalar yapılmış, kutlama faaliyetlerinin yoğun bir şekilde halka duyurulmasına, cami içinde ve dışında gerçekleştirilen pek çok faaliyetlerle Kutlu Doğum Haftasında toplumun bütün kesimlerine ulaşılmaya çalışılmıştır.

“Hz. Peygamber ve İnsan Onuru” teması, Kutlu Doğum sinevizyonu, röportajlar ve Başkanlığımız web sitesinde açılan “kutlu doğum sayfası” beğeniyle karşılanmıştır.

Tanıtım faaliyetleri çerçevesinde camiler, Kur’an kursları, müftülük hizmet binaları, iş yerleri, panolar, duraklar, toplu taşıma araçları gibi mekanlara afişler asılmış, kısa tanıtım filmleri LED ekranlarda gösterilmiştir.

Vaaz ve hutbeler başata olmak üzere radyo/tv programları, konferans, panel, sempozyum gibi etkinliklerle hafta boyunca halkımız tema çerçevesinde aydınlatılmış, Kur’an ziyafetleri, ve tasavvuf musikisi konserleri ile gönül dünyalarına hitap edilmiştir.

Hz. Peygamber ve İnsan Onuru konulu sempozyum ile üniversite öğrencilerine yönelik olarak düzenlenen konferanslar faydalı ve verimli olmuştur.

Ankara’da yapılan resmi açılış programına siyasi parti liderlerinin katılarak konuşmalarında birlik ve beraberlik mesajları vermeleri, Diyanet İşleri Başkanımız Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ’in Ankara, Diyarbakır, Batman, Adıyaman ve Konya illerinde gerçekleştirilen programlarda verdiği mesajlar kamuoyunda ve basında geniş yankı bulmuştur.

Yoğun katılımlarla gerçekleştirilen Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri büyük ölçüde vatandaşlarımız tarafından memnuniyet ve beğeniyle karşılanmıştır.

2013 yılı Kutlu Doğum Haftası böylece belirlenen amaç, hedef ve ilkeler doğrultusunda 14-20 Nisan tarihleri arasında yurt içi ve yurt dışında anlam ve önemine uygun olarak bu raporda mezkur etkinliklerle coşkulu ve başarılı bir şekilde kutlanmıştır.

Bununla birlikte anılan haftanın önümüzdeki yıllarda daha etkili ve verimli bir şekilde kutlanabilmesi için;

Kutlu Doğum Haftası ile ilgili hazırlıklara daha erken başlanması, hazırlanan materyallerin zamanında taşra ve yurtdışı teşkilatlarına ulaştırılması,

Kutlu Doğum Haftasında toplumun bütün kesimlerine ulaşabilmek ve bu haftayı daha iyi tanıtmak amacıyla müftülüklerce tanıtım faaliyetlerine daha çok önem verilmesi, bu çerçevede afiş asılan billboard ve raket pano sayılarının artırılması, kısa tanıtım filmlerinin LED ekranlarda gösterilmesi, yerel yazılı ve görsel medyadan daha çok faydalanılması,

Kutlu Doğum Haftası ile ilgili olarak çocuklara yönelik Hz. Peygamber’i tanıtan kitap, broşür hazırlanması, CD ve çizgi filmler yaptırılması,

Kutlu Doğum Haftası ile ilgili toplumun değişik kesimlerine hitap edecek skeç, drama ve kısa tanıtım filmi hazırlanması,

Kutlu Doğum Haftası temasını ele alan kitapçığın müftülüklere zamanında ve yeter sayıda ücretsiz olarak gönderilmesi,

Taşrada gerçekleştirilen önemli faaliyetlere merkezden daha fazla destek verilmesi,

Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri çerçevesinde üniversite öğrencilerine yönelik olarak düzenlenen konferans ve diğer etkinliklerin daha da yaygınlaştırılması ve artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması,

Kutlu Doğum Haftası etkinliklerini daha yaygın ve verimli hale getirmek amacıyla din görevlilerinin etkinliklere karşı ilgilerinin artırılması yönünde çalışmalar yapılması,

Kutlu Doğum Haftası etkinliklerine ilgi ve desteği artırabilmek amacıyla sivil toplum kuruluşlarının, kanaat önderlerinin, muhtarların ve öğretmenlerin katkı ve desteklerinin daha fazla sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılması,

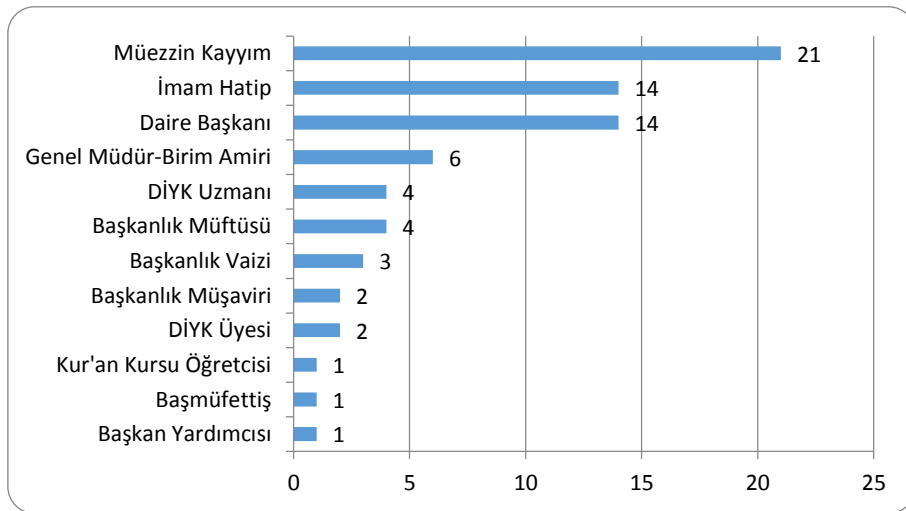
Yerinde olacaktır.

E- RAMAZAN AYI İRŞAT HİZMETLERİ

1) Başkanlık İrşat Ekipleri

2013 Yılı Ramazan Ayında Başkanlığımız üst düzey personelinden bir konuşmacı ve farklı illerde görev yapan din görevlilerinden bir okuyucunun yer aldığı 37 İrşat Ekibi oluşturulmuştur. Oluşturulan ekipler 19-20-21 Ağustos 2013 tarihlerinde toplam 79 ilde vaaz ve irşat hizmetlerinde bulunmuşlardır. (Ankara ve İstanbul illeri için İrşat Ekibi oluşturulmamıştır).

İrşat ekiplerindeki konuşmacılar Başkan Yardımcısı (1 kişi), Genel Müdür ve Birim Amiri (6 kişi), Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi (2 kişi), Başmüfettiş (1 kişi), Daire Başkanı (14 kişi) Başkanlık Müşaviri (2 kişi), Başkanlık Müftüsü (4 kişi), Başkanlık Vaizi (3 kişi) ve Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı (4 kişi) unvanlarındaki personelden oluşmaktadır. Ayrıca ekiplerde okuyucu olarak 21 müezzin kayyım, 14 imam hatip ve 1 Kur'an kursu öğreticisi görevlendirilmiştir. İrşat ekiplerinde görev alan personelin unvanlara göre dağılımı aşağıdaki grafikte yer almaktadır:

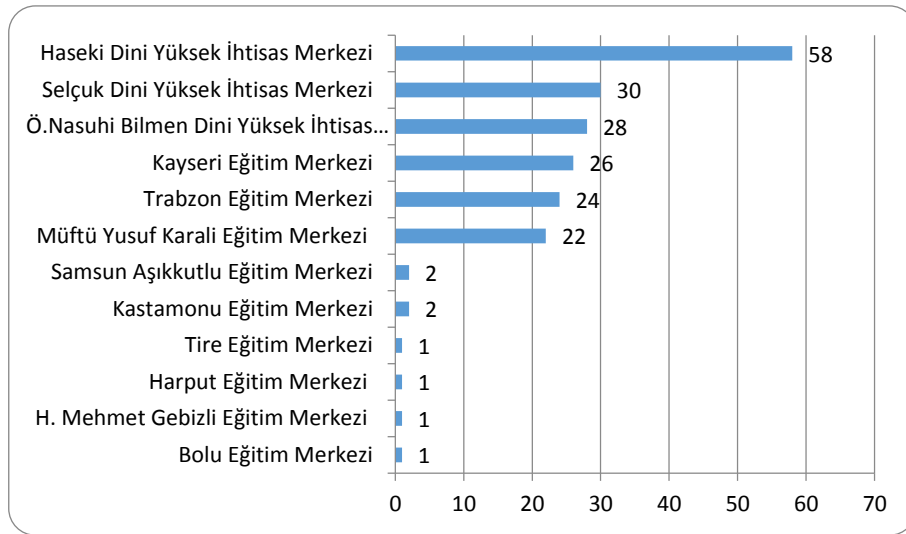

Grafik-56: İrşat Ekiplerinde Görev Alan Personelin Unvanlara Göre Dağılımı

İrşat Ekiplerinde yer alan konuşmacılar her ilde biri cuma/öğle namazı diğeri teravih namazı öncesi olmak üzere iki defa vaaz etmiş ve radyo-televizyon programlarına katılmışlardır. Okuyucu olarak görevlendirilenler ise yapılan vaazlar öncesinde ve sonrasında Kur'an-ı Kerim okumuşlar ve teravih namazı kıldırmışlardır.

2) Eğitim Merkezi Personelinin Görevlendirmesi

Eğitim merkezlerindeki eğitim görevlileri ve ihtisas eğitimi gören kursiyerler Ramazan ayında özellikle müftü ve vaizi bulunmayan il ve ilçe müftülüklerinde hizmette devamlılık ve verimliliği sağlamak amacıyla görevlendirilmektedirler. Bu bağlamda 2013 yılı Ramazan ayında illerden bildirilen vaiz ihtiyacı doğrultusunda 13 Eğitim Görevlisi ve 171 İhtisas eğitim merkezi kursiyeri görevlendirilmiştir. Yine illerden gelen talepler ve kursiyer tercihleri doğrultusunda mukabele okumak ve hatimle namaz kıldırmak üzere 12 aşere takrip tayyibe kursu kursiyeri görevlendirilmiştir. Görevlendirilen kursiyer ve eğitim görevlilerinin eğitim merkezlerine göre dağılımı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik-57: Ramazanda Görevlendirilen Personelin Eğitim Merkezlerine Göre Dağılımı

Toplam 57 ilimizde kursiyer ve eğitim görevlisi görevlendirilmiştir. Görevlendirilen personel 09 Temmuz 2013 tarihinde göreve başlamış ve Ramazan ayı sonuna kadar görev yapmışlardır. İlgili müftülüğün hazırladığı program çerçevesinde vakit namazları öncesinde ve sonrasında vaaz ve irşat hizmetlerinde bulunmuşlar, hastane, huzurevi, SHÇEK ve esnaf ziyaretleri yapmışlardır. Aşere takrib kursiyerleri ise müftülüklerin belirlediği camilerde hatimle namaz kıldırılmışlar ve mukabele okumuşlardır.

Yapılan görevlendirmelerle mahalli müftülüklerce icra edilen Ramazan ayı ibadet ve irşat hizmetlerine önemli bir katkıda bulunulmuş ve hizmetin daha geniş kitlelere ulaşması sağlanmıştır.

3) Ramazan Ayında Ülke Genelinde Okutulan Hutbeler

2013 yılı Ramazan Ayında Başkanlığımızca ülkemiz genelinde okutulan hutbeler şunlardır:

05.07.2013 Ramazan ve Oruç

12.07.2013 Helal Kazanç Helal Lokma

19.07.2013 Helal Kazanç, Helal Lokma

26.07.2013 Tekbir: Allahuekber

02.08.2013 Ramazana Veda ve Kadir Gecesi

08.08.2013 Ramazan Bayramı (DİB)

F- İRŞAT HİZMETLERİ BİLGİ HAVUZU

2012 yılında “İrşat Hizmetleri Bilgi Havuzu” oluşturma uygulaması başlatılmıştır. Söz konusu uygulamayla irşat hizmetlerinin daha etkin, verimli ve başarılı bir şekilde yürütülmesine katkı sağlamak amacıyla vaaz etme, Kur’an-ı Kerim, mevlit, ilahi ve kaside okuma konusunda başarılı, medya ile ilişkiler hususunda tecrübeli Başkanlık personeli tespit edilmektedir. Tespit edilen Başkanlık personeli yapılan faaliyetlerde değerlendirilmektedir.

Söz konusu çalışmaya 2013 yılında da devam edilmiştir. Bu çerçevede Başkanlığımızca oluşturulan komisyonlar belirlenen illere giderek müftülüklerce tespit edilen personeli mülakata tabi tutmuşlardır.

2013 yılında Antalya, Isparta, Burdur, Balıkesir, Çanakkale, Kastamonu, Sinop, Çankırı, Samsun, Ordu, Giresun, Adana, Mersin, Osmaniye olmak üzere 14 ilde toplam 908 personel mülakata alınmıştır. Bunlardan 3 görevlinin çok iyi seviyede olduğu, 54 görevlinin ise iyi olmakla birlikte eğitime ihtiyaçları olduğu belirlenmiştir.

Söz konusu uygulamada iki yıl içerisinde 25 ilde 1.715 personel mülakata tabi tutulmuş, bunlardan 60 personelin çok iyi okuyucu olduğu, 207 personelin ise iyi okuyucu olmakla birlikte eğitime ihtiyaçları olduğu tespit edilmiştir.

G- YÜZ YÜZE VAAZ YAYGINLAŞTIRMA ÇALIŞMASI

Başkanlığımız, din görevlilerimizin cemaatlerine vaaz edebilme becerilerini geliştirmek amacıyla 2011 yılında “Yüz yüze vaaz projesini” başlatmış bulunmaktadır. Buna yönelik olarak öncelikle müftülükler aracılığıyla vaaz etmek isteyen gönüllü cami görevlileri tespit edilmiştir. Bu bağlamda 15.801 personelimizin ismi Başkanlığımıza bildirilmiştir. Genel Müdürlüğümüzün de katkı ve destekleri ile Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğünce vaizlere yönelik “Rehber Eğitici Kursu”, gönüllü cami görevlilerine yönelik “Vaaz Becerisini Geliştirme Kursu” için birer eğitim programı geliştirilmiş, dersleri verecek hocalar belirlenmiştir.

Söz konusu faaliyet kapsamında Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile işbirliği içerisinde 2013 yılında 336 erkek ve 295 kadın olmak üzere toplam **631** vaizin “Rehber Vaizler Hizmet içi Eğitim Kursu” na alınmaları sağlanmıştır.

Genel Müdürlüğümüze intikal eden verilere göre 2013 yılında müftülüklerce toplam 6.394 cami görevlisi üç hafta süreli “Vaaz Becerisini Geliştirme Kursları” na alınmışlar ve bu personelin rehber vaizler aracılığıyla vaaz konusunda yetişmelerine katkıda bulunulmuştur.

2013 yılı sonu itibarıyla söz konusu kursa alınan toplam cami görevlisi sayısı **22.665** olmuştur. Bunlardan 22.567’si kurslarda başarı göstermiş olup büyük çoğunluğu kendi camilerinde vaaz etmektedirler.

Mezkur kursun, personelimizin vaaz becerilerini geliştirmelerine önemli oranda katkı sağladığı anlaşılmıştır. Bu itibarla bütün cami görevlileri ile Kur’an kursu öğreticilerinin söz konusu kursa alınmaları hususunda çalışmalar devam etmektedir.

Yüz yüze vaazı yaygınlaştırma çalışmalarlarıyla ilgili iş ve işlemler Genel Müdürlüğümüzce takip edilmektedir. 2013 yılında yürütülen yüz yüze vaaz hizmetlerine ilişkin sayısal veriler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

SN	İLLER	KURS	KATILAN	BAŞARILI	SN	İLLER	KURS	KATILAN	BAŞARILI
1	ADANA				42	KONYA	28	572	567
2	ADİYAMAN				43	KÜTAHYA	3	63	63
3	A.KARAHİSAR	5	116	116	44	MALATYA	2	38	38
4	AĞRI				45	MANİSA	12	249	245
5	AMASYA	2	41	41	46	K.MARAŞ	3	56	56
6	ANKARA	9	283	283	47	MARDİN			
7	ANTALYA	30	728	714	48	MUĞLA	2	30	30
8	ARTVİN	3	44	43	49	MUŞ			
9	AYDIN	1	24	24	50	NEVŞEHİR			
10	BALIKESİR	14	274	270	51	NİĞDE	5	108	108
11	BİLECİK	1	19	19	52	ORDU	7	142	140
12	BİNGÖL				53	RİZE			
13	BİTLİS				54	SAKARYA	2	41	41
14	BOLU	1	130	130	55	SAMSUN	5	116	116
15	BURDUR				56	SIİRT			
16	BURSA	6	120	120	57	SİNOP			
17	ÇANAKKALE	2	56	56	58	SİVAS	3	68	68
18	ÇANKIRI	5	106	106	59	TEKİRDAĞ	6	127	125
19	ÇORUM	9	203	197	60	TOKAT	1	25	25
20	DENİZLİ				61	TRABZON	1	20	20
21	DIYARBAKIR				62	TUNCELİ			
22	EDİRNE				63	ŞANLIURFA	3	85	85
23	ELAZIĞ				64	UŞAK	6	136	134
24	ERZİNCAN				65	VAN	3	64	64
25	ERZURUM	1	29	29	66	YOZGAT	5	120	120
26	ESKİŞEHİR				67	ZONGULDAK	16	357	357
27	GAZİANTEP				68	AKSARAY	4	82	82
28	GİRESUN	10	221	221	69	BAYBURT			
29	GÜMÜŞHANE				70	KARAMAN	4	96	96
30	HAKKARİ	1	24	24	71	KIRIKKALE	8	169	165
31	HATAY	1	22	22	72	BATMAN			
32	ISPARTA	3	57	57	73	ŞIRNAK	1	20	20
33	MERSİN				74	BARTIN	1	23	23
34	İSTANBUL	10	356	356	75	ARDAHAN			
35	İZMİR	5	97	97	76	IĞDIR			
36	KARS	1	21	21	77	YALOVA	1	16	16
37	KASTAMONU				78	KARABÜK			
38	KAYSERİ	16	310	310	79	KİLİS			
39	KIRKLARELİ				80	OSMANİYE	9	191	186
40	KİRŞEHİR				81	DÜZCE			
41	KOCAELİ	5	99	99	GENEL TOPLAM		282	6.394	6.345

Tablo-1: 2013 Yılı Vaaz Becerilerini Geliştirme Programı Sayısal Verileri

H- İHTİDA İŞLEMLERİ

Müftülüklerimiz ve yurtdışı teşkilatımızdan Başkanlığımıza ulaşan bilgilere göre 2013 yılı içerisinde 507 kişi yurtiçinde, 329 kişi yurtdışında olmak üzere toplam 836 kişi ihtida etmiştir. Bu da bir önceki yıl verileri ile karşılaştırıldığında ihtida edenlerin sayısında 60 kişilik bir artışın meydana geldiğini göstermektedir. İhtida edenlerin cinsiyetleri incelendiğinde 269 kişinin erkek, 567 kişinin ise bayan olduğu görülmektedir. İhtida edenlerin yaş gruplarına bakıldığında da en fazla yaş grubunun 345 kişi ile 21-30 yaş grubu olduğu anlaşılmaktadır. İkinci sırada 210 kişi ile 31-40 yaş grubu, üçüncü sırada 120 kişiyle 41-50 yaş grubu yer almaktadır.

I- İRŞAT KURULLARI OLUŞTURULMASI

Vaaz ve irşat hizmetleri, Başkanlığın 2007 genelgesinin 8. maddesi gereği il müftülükleri bünyesinde oluşturulan vaaz ve irşat kurullarının planlamasına, hutbe hizmetleri ise aynı genelgenin 11. maddesi gereği il müftülükleri bünyesinde oluşturulan il hutbe komisyonlarının planlamasına göre yürütülmekteydi. Ancak bu hizmetlerin iki ayrı komisyonca planlanmasının söz konusu hizmetlerin etkinliğini ve verimliliğini azalttığı düşüncesinden hareketle, vaaz ve hutbe hizmetlerinde bütünlüğün sağlanması, bu hizmetlerin etkinlik ve verimliliğinin artırılması amacıyla iki ayrı komisyon uygulamasına son verilerek bu hizmetlerin tek bir komisyon tarafından planlanmasının ve yürütülmesinin daha isabetli olacağı değerlendirilmiştir. Buna göre söz konusu genelgede 16/07/2013 tarihinde iki ayrı komisyon uygulamasına son verilmesi ve il-ilçe-yurtdışı irşat kurullarının oluşturulması yönünde değişiklik yapılmıştır. İl ve ilçe irşat kurullarının oluşturulması süreci Genel Müdürlüğümüzce takip edilmektedir.

II. BÖLÜM

CAMİ HİZMETLERİ

CAMI HİZMETLERİ

Toplumumuz için manevi arınma, huzur ve sükûnet bulma mekânları olan camilerimiz, Başkanlığımızın en önemli görev ve hizmet alanlarını oluşturmaktadır. İbadet yerlerinin yönetimi ile cami odaklı din hizmetlerini yürütme görevi, 2010 yılında yürürlüğe giren Başkanlığımız Teşkilat Yasası ile Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan Cami Hizmetleri Daire Başkanlığına verilmiştir.

Camilerimiz, bayramlarda ve mutlu günlerimizde sevinçlerimizi paylaştığımız; afet, bela ve musibet zamanlarında birbirimize destek vererek acılarımızı hafiflettiğimiz, birliğimizle dirlik kazandığımız mekânlardır. Dünyevî meşguliyetlerin bizi bunalttığı anlarda, ruhumuzu dinlendirmek ve gönül dünyamızı arındırmak için heyecanla bağrına sığındığımız camilerimiz, günlük yaşantımızın vazgeçilmez mekanlarıdır. Estetik, sadelik, temizlik yönü ve ruhumuzu arındıran din hizmetiyle adeta cennet bahçeleridir.

Yüce dinimizin ön gördüğü amaca uygun olarak camilerimizin fonksiyonlarını yerine getirmesi; milletimizin maneviyat dünyasının sağlıklı bir şekilde oluşmasına, toplumumuzda birlik, beraberlik, kardeşlik ve dayanışma duygularının gelişmesine önemli katkılar sağlamaktadır.

Fert ve toplum hayatındaki öneminden dolayı, cami hizmetlerini sürekli geliştirme ve daha işlevsel hale getirme konusunda mevcut olanla yetinmemeyi temel ilke olarak görmek gerekir.

Başkanlığımızın sunduğu hizmetlerin başında cami hizmetleri gelmektedir. Yönetimi Başkanlığımız tarafından yürütülen ve 2013 yılı istatistiklerine göre sayıları seksen beş bin dört yüz yetmiş dördü (85.474) bulan camiler; ibadet, bilgi, birlik ve kardeşlik mekânları olarak yaygın din hizmetinin en önemli alanını oluşturmaktadır. Cami Hizmetleri Daire Başkanlığınca 2013 yılında gerçekleştirilen rutin ve rutin dışı faaliyetleri aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

A- CAMİLERİN AÇIK TUTULMASI

Başkanlığımızın görevleri arasında, milletçe dayanışma ve bütünleşme anlayışıyla siyasi görüş ve düşüncülerin dışında kalarak toplumu din konusunda aydınlatmak, cami ve mescitleri ibadete açmak ve yönetmek yer almaktadır.

Başkanlığımız, birlik ve beraberlik mekânı olan camilerin, aslî fonksiyonunu icra etmesinin ve mevzuatla verilen vazifelerin yerine getirilmesinin bir gereği olarak namaz vakitleri dışında da vatandaşlarımızın dini taleplerine cevap verilebilecek şekilde açık tutulması konusunda 05.03.2013 tarihli ve 514 sayılı “Camilerin Açık Tutulması Genelgesi” ile çalışma başlatmıştır.

Bu kapsamda il ve ilçe müftülüklerince yürütülen faaliyetler başlıklar halinde aşağıda ele alınmıştır:

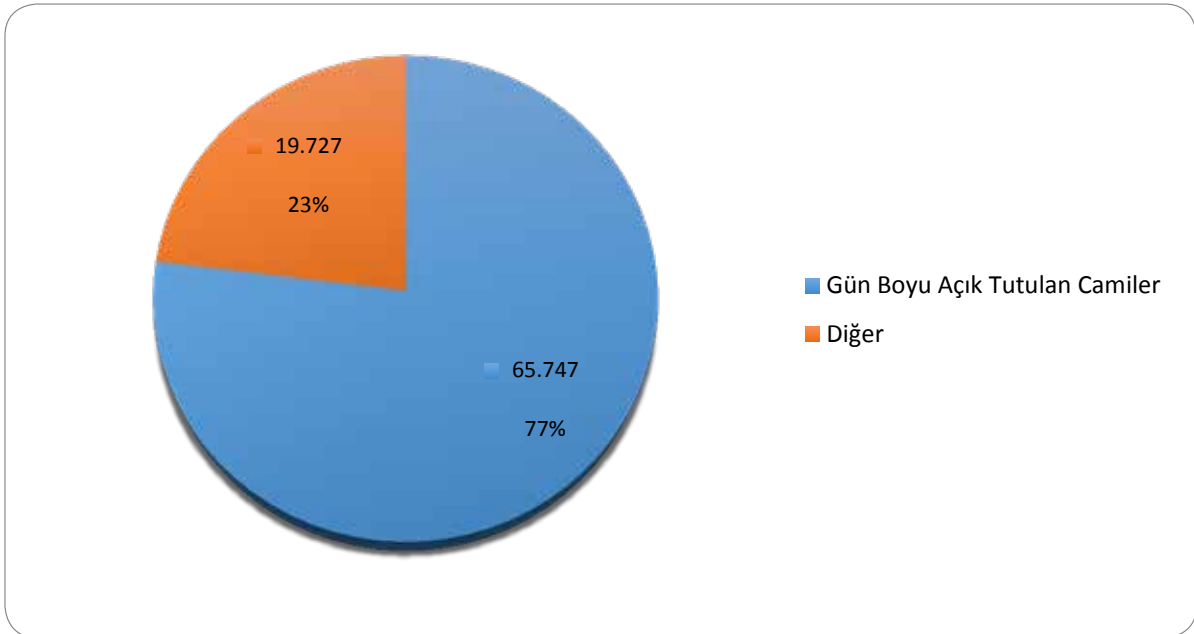
1) Camilerin Gün Boyunca Açık Tutulması

2007 genelgesinin 18. maddesinde birden fazla görevlisi bulunan merkezi camilerin sabah ve yatsı namazı arasında açık tutulması hükmü yer alırken, diğer camilerin namazlardan yirmi dakika önce açılması yeterli görülmüştür. Bu uygulamanın her ne kadar güvenlik vb. bir takım gerekçeleri olsa da din hizmetlerinin sunumunda bir takım aksaklıkları beraberinde getirdiği görülmektedir. Yaptıkları iş, ticaret ve yolculuklar sebebiyle vatandaşlarımız cemaatle namaza yetişememekte, sonrasında ise caminin kilitli olması sebebiyle ibadetlerin ifasında büyük sıkıntılar yaşamaktadırlar.

Bu anlamda en tabii ihtiyaçların başında gelen ibadetin, huzur içerisinde ve güvenle her an camilerde yapılabilir olması önem arz etmektedir. Bu nedenle başlatılan çalışma, teşkilatın hizmet stratejisinin ulaştığı noktayı göstermesi bakımından son derece önemlidir.

Ülke genelinde toplam cami sayısının 85.474 rakamına ulaştığı günümüzde 65.747 cami genelgeye uygun olarak öğle namazından en geç bir saat önce açılıp yatsı namazından sonra kapanmak üzere gün boyunca açık tutulmuştur.

Gün boyunca açık tutulan camilerin sayıları ve toplam cami sayısına oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

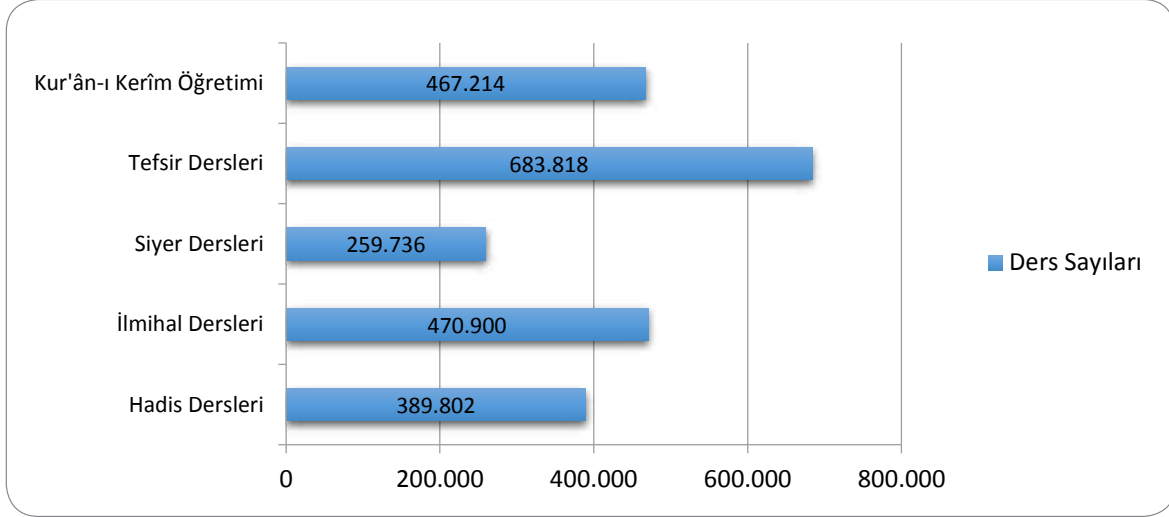

Grafik-1: Gün Boyunca Açık Tutulan Camilerin Sayı ve Oranları

İllerden gelen verilere göre camilerin %77'sinin genelgeye uygun olarak gün boyunca açık tutulduğu görülmektedir. Uygulamanın ilk yılında bu orana ulaşılması önemli bir başarı olmakla birlikte, söz konusu camilerin beyan edildiği gibi açık bulundurulup bulundurulmadığının sürekli denetlenmesi yerinde olacaktır.

2) Cami Çalışma Programı Uygulanması

Genelgenin yayınlandığı Mart ayından bu güne kadar 18.589 cami görevlisi tarafından cami çalışma programı kapsamında 2.271.470 ders gerçekleştirilmiştir. Bu derslerin konularına göre dağılımı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

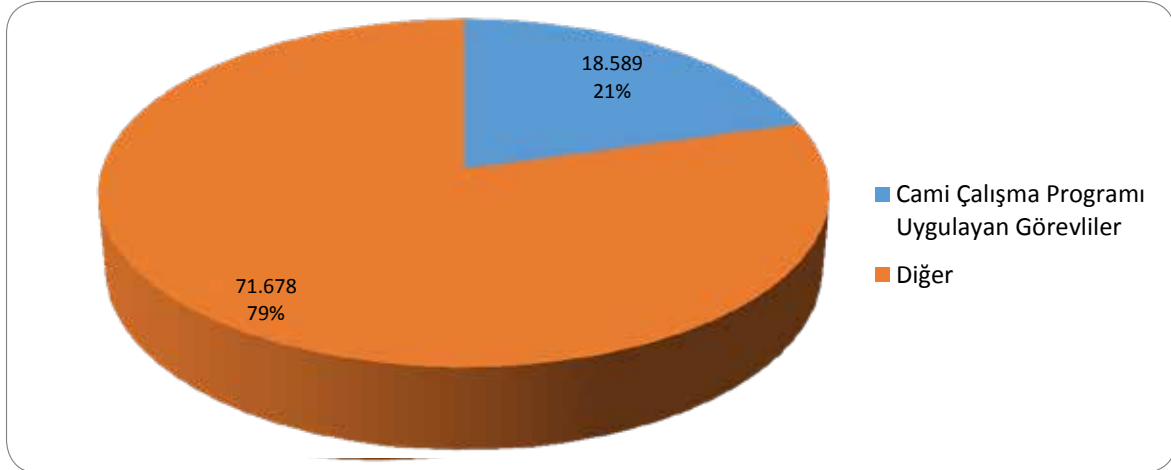

Grafik-2: Cami Çalışma Programı Kapsamında Yıl İçerisinde Gerçekleştirilen Ders Sayıları

Genelge gereği müftülüklerce her cami için cami çalışma programı oluşturulmuştur. Söz konusu program çerçevesinde icra edilen bu dersler Başkanlığımızca belirlenen kitaplardan yararlanılarak cami görevlileri tarafından icra edilmiştir.

Uygulamanın başlatıldığı tarihten itibaren gerçekleştirilen derslerin sayısı toplam cami sayısı ile karşılaştırıldığında henüz günlük derslerin tüm camilerde uygulanmadığı, uygulanan camilerde ise sınırlı sayıda gerçekleştiğini göstermektedir.

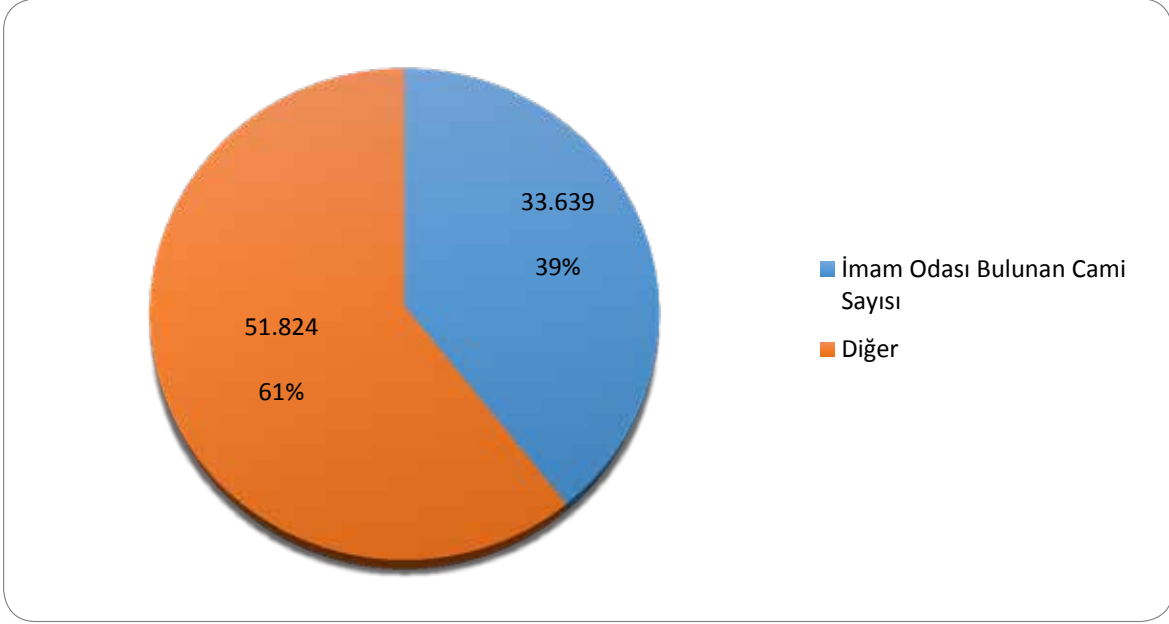
Camilerimizde 90.267 din görevlisinin görev yaptığını düşündüğümüzde 18.589 cami görevlisinin cami çalışma programını uygulamaya koyduğu görülmektedir ki, bu oran aşağıdaki grafikte gösterildiği gibi beklenenin çok altındadır:

Grafik-3: Cami Çalışma Programı Uygulayan Görevli Sayısı ve Oranı

3) İmam Odası Oluşturulması

Din görevlilerinin görev yaptıkları camilerde vatandaşların dini konulardaki sorularına cevap verebilmeleri ve din hizmetlerinin sunumunda erişilebilirliği artırmak için genelgeyle camilerde imam odası oluşturulması öngörülmüştür. Çalışmalar neticesinde -2013 yılı içerisinde yeni oluşturulan odalarla birlikte- imam odası bulunan cami sayısı 33.639'a ulaşmıştır. Bu verinin toplam cami sayısına oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

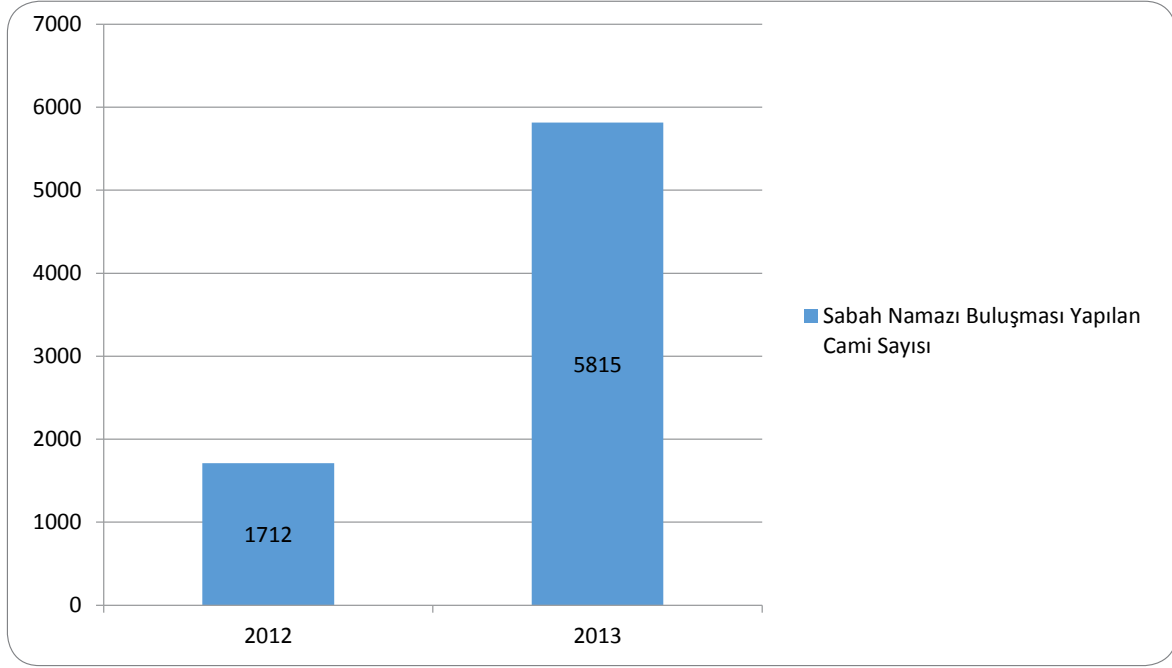
Grafik-4: İmam Odası Bulunan Cami Sayısı ve Oranı

B- SABAH NAMAZI BULUŞMALARI VE HADİS DERSLERİ

Camilerdeki hizmetlerin daha etkin ve verimli hale getirilmesini temin etmek üzere İstanbul'da Eyüp Sultan Camii ile Ankara'da Hacı Bayram Veli Camii'nde olduğu gibi, il ve ilçe merkezlerindeki merkezi camilerde, Yasin-i Şerif, tesbih, tehlil ve salâvatlarla icra edilen programlar 2011 yılında uygulamaya konulmuştur. Bununla birlikte her Pazar günü öğle veya ikindi namazından önce ya da sonra belirlenen camilerde hadis sohbetleri yapılmaya başlanmıştır. Bu uygulama 2011 ve 2012 yıllarında takip edilerek yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır.

1) Sabah Namazı Buluşmaları

2013 yılında Sabah namazı buluşmaları 85.474 camiden 5.815 camide uygulamaya konulmuş 172.478 cemaate ulaşılmıştır. Bu kapsamda yürütülen faaliyetlerin yıllara göre sayıları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

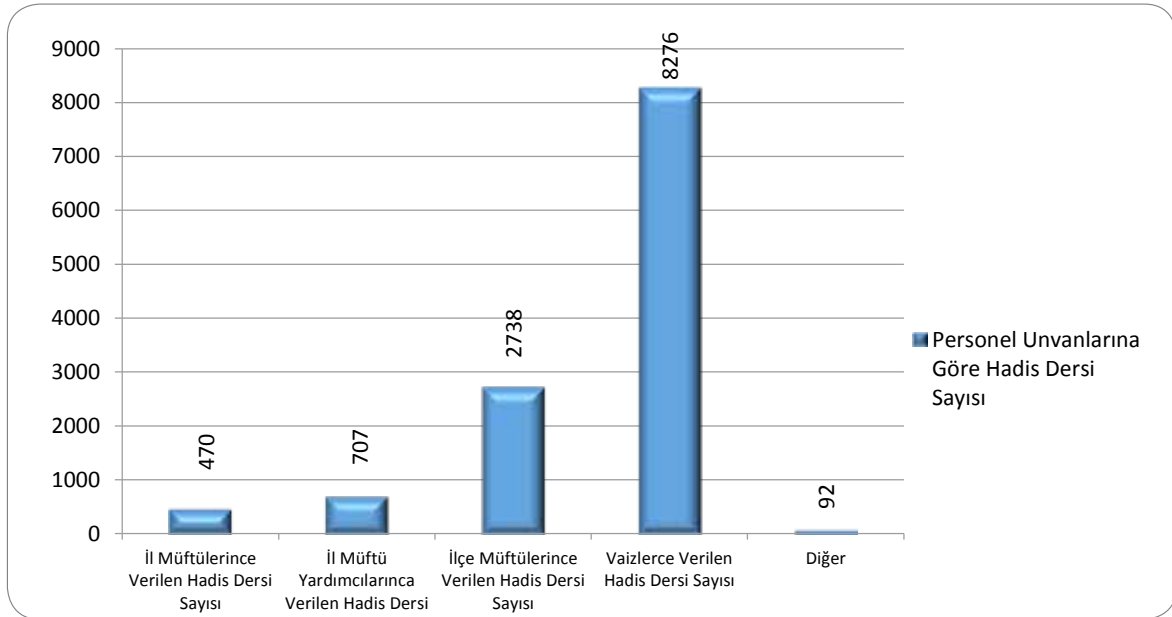

Grafik-5: Sabah Namazı Buluşması Yapılan Camilerin Yıllara Göre Sayısı

2) Hadis Dersleri

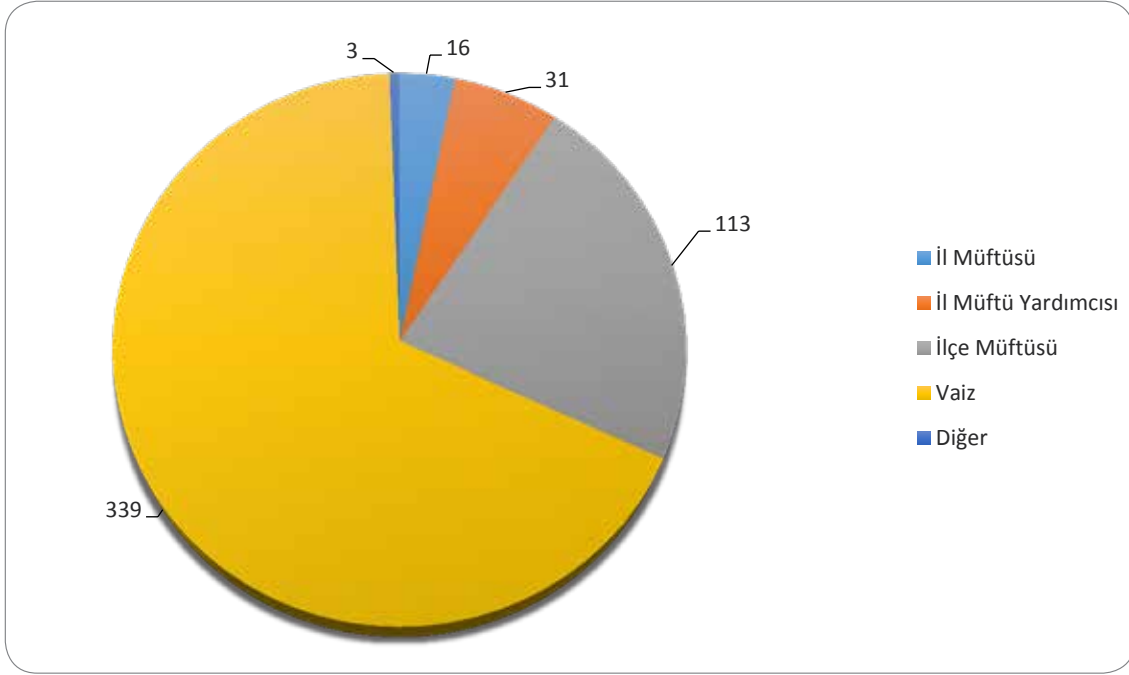
Müftü, müftü yardımcısı ve vaizler tarafından uygulanan hadis dersleri konusunda yapılan teşvik ve tavsiyelerle hadis dersi yapılan cami sayısı 2013 yılında 703'e, verilen hadis dersi sayısı ise 12.743'e ulaşmıştır.

İl ve İlçe Müftülüklerinin ilgili yazı ve talimatlar uyarınca "hadis dersleri" uygulaması kapsamında 2013 yılında yaptıkları çalışmalar aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik-6: 2013 Yılı Hadis Derslerinin Personele Göre Dağılımı ¹

1) 2013 Yılı DHYS verileri incelenerek hazırlanmıştır.

Grafik-7: "Hadis Dersi" Veren Personelin Ünvanlara Göre Dağılımı

C- RAMAZAN AYI FAALİYETLERİ

1) Başkanlığımız Tarafından Yapılan Faaliyetler

2013 yılı Ramazan ayı münasebetiyle vatandaşlarımıza sunulacak hizmetler, camilerde alınacak tedbirler ve gerçekleştirilecek faaliyetlerle ilgili olarak hazırlanan 31.05.2013 tarihli ve 1160 sayılı Başkanlık talimatı merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatlarımız ile Milli Eğitim Bakanlığı (Din Öğretimi Genel Müdürlüğü), İlahiyat Fakültesi Dekanlıkları ve Türkiye Diyanet Vakfı Genel Müdürlüğüne gönderilmiştir.

Başkanlığımızca, 2013 yılı Ramazan ayında "Helal Kazanç – Helal Lokma" konusu ele alınmış ve toplumda helal kazanç - helal lokma bilincinin canlandırılmasını amaçlayan etkinlikler düzenlenmiştir.

Başkanlığımız tarafından müftülüklerimiz ve din görevlilerimizin Ramazan ayı münasebetiyle yapacakları çalışmalarda istifade edebilecekleri materyal ve tasarımlar ile ilgili "ramazan.diyamet.gov.tr" adresi kullanıma açılmıştır.

Ramazan ayı boyunca "Helal Kazanç - Helal Lokma" konusuna dikkat çekmek amacıyla cami mahyalarında yer alacak metinler aşağıdaki şekilde belirlenerek 19.06.2013 tarihli ve 1254 sayılı yazıyla il müftülüklerine gönderilmiştir.

2013 yılı Ramazan ayında camilerdeki mahyalarda yer alacak metinler şu şekilde belirlenmiştir:

- a- Helal Kazanç İbadettir
- b- Ramazanınız Mübarek Kazancınız Helal Olsun
- c- Her Kazanç Değil Helal Kazanç
- d- Doğru Ölç Doğru Tart Kazancın Helal Olsun
- e- Helalinden Kazanan Allah'ın Sevgili Kuludur
- f- Helal Kazanç Hilesiz Kazançtır
- g- Kazancımız Helal Duamız Makbul Olsun
- h- Helalinden Kazanan Huzurla Yaşar
- i- Ramazanınız Bereketli Lokmanız Helal Olsun

04 Temmuz 2013 Perşembe günü Başkanlık konferans salonunda Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ'in katılımıyla Ramazan ve Ramazan faaliyetleri ile ilgili bir basın toplantısı düzenlenmiştir.

Din işleri Yüksek Kurulu tarafından 2013 yılı Ramazan ayının başlangıcından 2014 yılı Ramazan ayının başlangıcına kadar olan süre için, ülkemizdeki mevcut sosyo-ekonomik hayat şartları ve bir kişinin günlük asgari gıda ihtiyacı göz önünde bulundurularak en düşük sadaka-i fitr miktarı 9.25 TL (Dokuz Lira Yirmibeş Kuruş) olarak belirlenmiş ve ilgili yazı valiliklere gönderilmiştir.

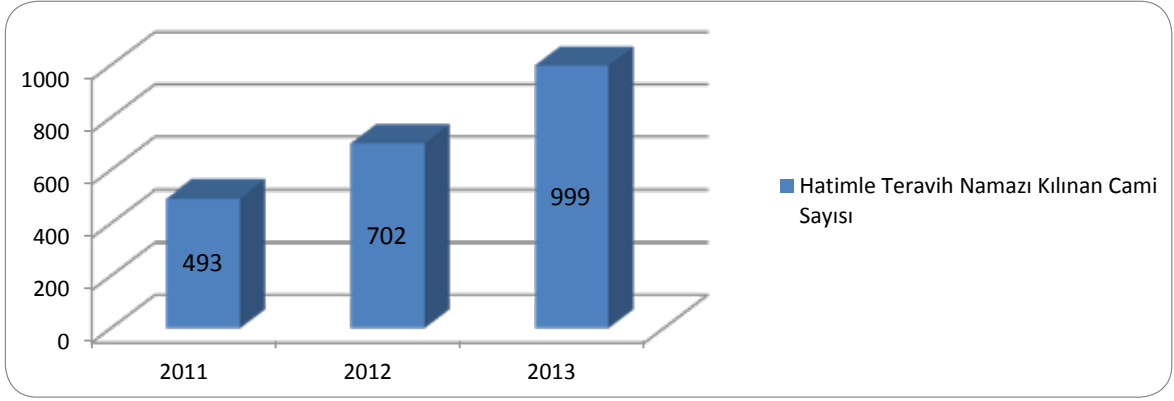
2013 yılı Ramazan ayı için tasarlanan afişlerden "Helal Kazanç – Helal Lokma" konusunda on görsel seçilerek 120.000 adet bastırılmış, afiş dağıtım listesi belirlenmiş ve bu afişler il müftülüklerine gönderilmiştir.

2013 yılı Ramazan ayında, hatimle teravih namazı kılınan camiler, müstemilatında iftar verilen camiler, mukabele okunan camiler ve mukabele okuma vakitleri, itikâfa izin verilen camiler, Kadir gecesinde sabaha kadar açık bulundurulan camiler, mahya asılan camiler, mahalli TV ve radyolarda düzenlenen programlar, yazılı basına makale yazan veya ramazan sayfası hazırlayanlar, iftar davetleri, Kur'an ziyafeti programları, mobil(çadır) mescit kurulan yerler, kendi camisinde vaaz eden din görevlileri, sakal-ı şerif ziyareti yapılacak camiler, engellilerin ibadete iştirak edebileceği camiler, kardeş il ve kardeş ilçelerde yürütülecek vaaz ve irşat hizmetleri ile ilgili listeler Başkanlık web sitesinde yayınlanarak kamuoyunun bilgi ve istifadesine sunulmuştur.

2) İl/ilçe Müftülükleri ve Ataşeliklerce Yapılan Faaliyetler

a) Hatimle Teravih Namazı

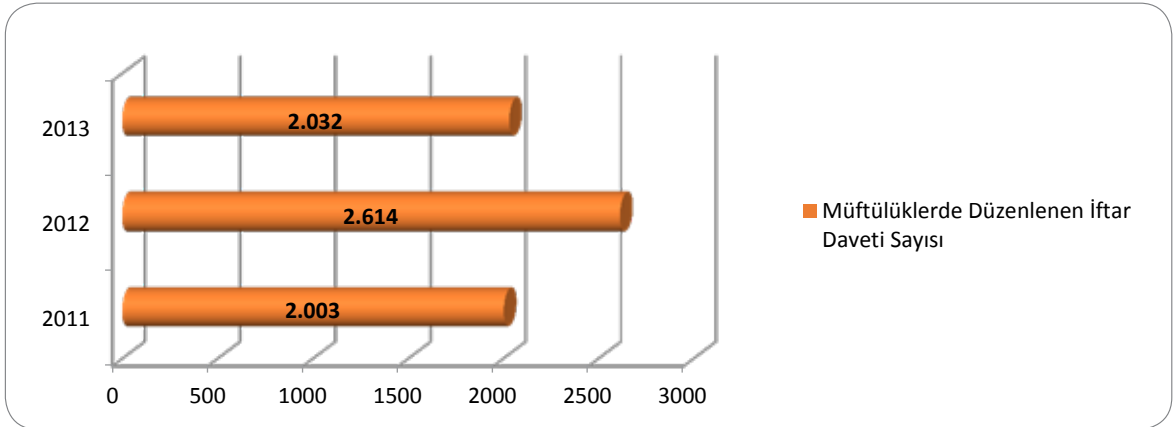
Ramazan ayı denilince oruçtan sonra ilk akla gelen ve halkımızın yoğun olarak rağbet ettiği teravih namazları bütün camilerimizde ibadetin usulüne uygun olarak, gönül huzuru içerisinde eda edilmiştir. Ülke genelinde 999, yurtdışında 6 camide hafız cami görevlilerince hatimle teravih namazı kıldırılmıştır. Hatimle teravih namazı kılınan camilerin yıllara göre sayıları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik-8: Hatimle Teravîh Namâzı Kılınan Camilerin Yıllara Göre Sayıları

b) İftar Davetleri

Ramazan ayı münasebetiyle birlik ve kardeşlik duygularının geliştirilmesi, yardımlaşma bilincinin artırılması, fakir, kimsesiz ve muhtaçların hatırlanıp gözetilmesi gayesiyle il ve ilçe müftülüklerinin yaptığı organizelerle 2.032 iftar daveti düzenlenmiş, bu davetlere 441.588 kişi iştirak etmiştir. Yurtdışında da müşavirlik ve ataşeliklerce 590 iftar daveti düzenlenmiş, bu davetlere 55.613 kişi iştirak etmiştir. Yıllara göre düzenlenen iftar daveti sayıları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik-9: İl ve İlçe Müftülüklerince Düzenlenen İftar Davetlerinin Yıllara Göre Sayıları

Ayrıca bu ay süresince yurtdışında 1.599, yurtdışında 294 caminin müştemilatında her gün iftar davetleri tertip edilmiştir.

c) İtikâf

Ramazan ayı ibadet ayıdır. Mü'minler bu ayda kadını-erkeği, yaşlısı-genci hep birlikte Allah'a yönelmenin ve ibadetin coşkusunu yaşarlar. Ramazan ayında itikafa girmek de bu coşkunun ve ibadet bilincinin İslam dinindeki önemli tezahürlerindedir. Başkanlığımız itikafın ibadet coşkusunu ve huzuru içerisinde yapılabilmesini önemsemektedir. Bu amaçla camilerde itikafa girmek isteyen vatandaşlarımızın talepleri il ve ilçe müftülüklerince alınarak uygun görülen camilerde itikafa girmeleri sağlanmaktadır. Bu doğrultuda 2013 Ramazan ayı münasebetiyle yurtdışında 1.830, yurtdışında 51 cami itikataf için hazırlanmıştır.

d) Mahya Asılması

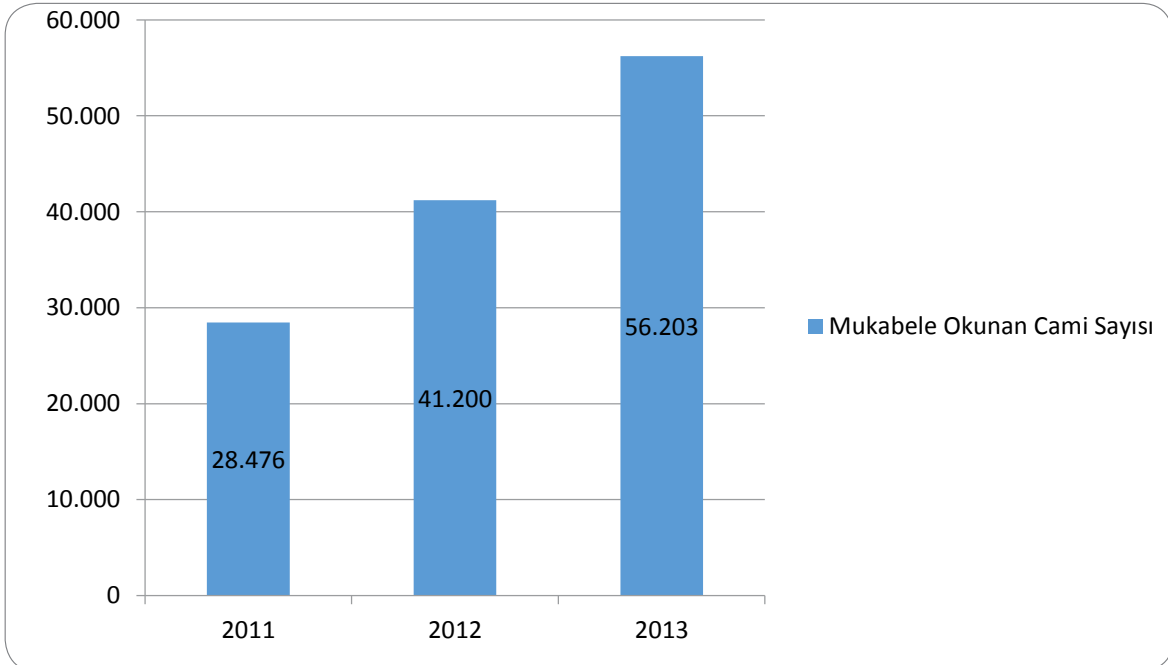
Ramazan ayında en az iki minareli camilerde minareler arasına asılan ve insanlara kısa cümlelerle, önemli dini ve ahlâkî hatırlatmalar yapan mahya geleneği toplumumuzda asırlardır devam ettirilmektedir. Bu güzel geleneğin devam ettirilmesi amacıyla bu yıl Ramazan ayı münasebetiyle yurtiçinde 405 cami ile yurtdışındaki 20 camiye mahya asılması sağlanmıştır.

e) Camilerde Vaaz Hizmeti

Kendi camilerinde vaaz edecek personel ismen tespit edilip web sayfasında yayınlanmıştır. Bu programa göre Ramazan ayı süresince öğle ve yatsı namazları öncesinde yurtiçinde 29.240, yurtdışında ise 642 cami görevlisi kendi camilerinde vaazlar vermiştir. Ayrıca "Kardeş İl ve Kardeş İlçe Vaaz Programları" çerçevesinde ülke genelinde 1.031 vaaz programı gerçekleştirilmiştir. Yurtdışında ise benzer bir uygulama yapılarak müşavirlikler ve ataşelikler arasında 81 vaaz programı gerçekleştirilmiştir.

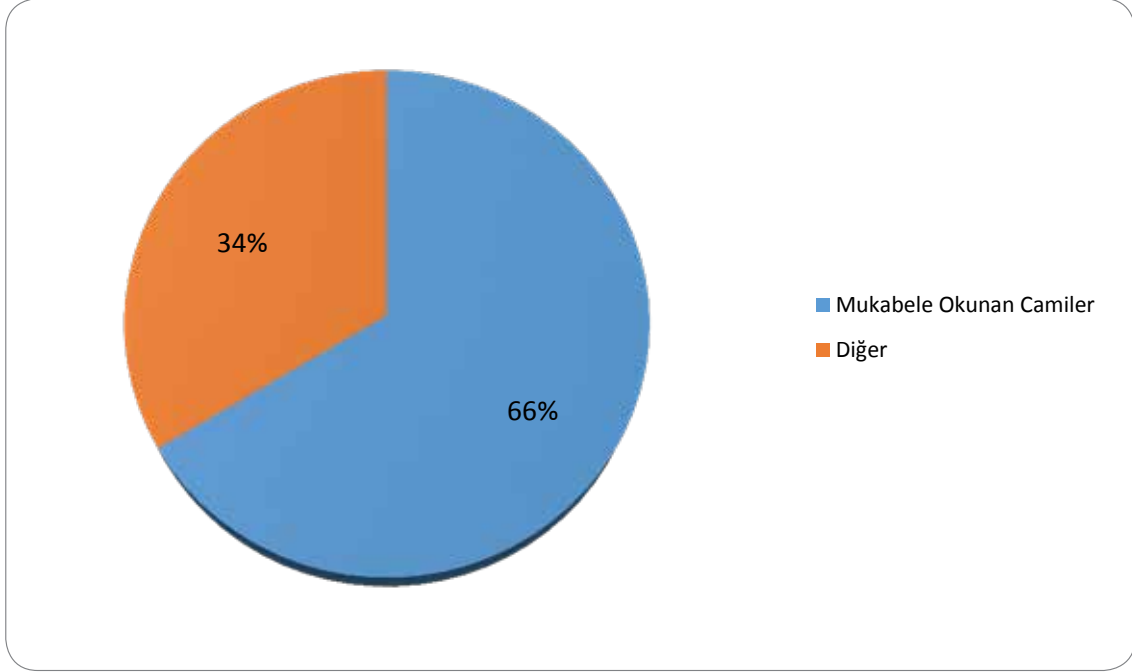
f) Mukabele Programları

Kur'ân'ın indirilmeye başlandığı ay olması münasebetiyle Ramazan ayında vatandaşlarımız nezdinde Kur'ân'a olan ilgi artmaktadır. Bu münasebetle camilerde Ramazan ayında Kur'ân'ın cemaat önünde okunarak hatmedilmesi İslam medeniyetinin önemli unsurları arasında yer almaktadır. Elde edilen verilere göre bu yıl Ramazan ayında cami görevlilerince yurtiçinde 56.203 camide 74.371 mukabele, yurtdışında 765 camide 797 mukabele okunmuştur. Mukabele okunan cami sayılarının yıllara göre sayıları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik-10: Mukabele Okunan Camilerin Yıllara Göre Sayıları

2013 Ramazan ayı münasebetiyle mukabele okunan camilerin ülke geneli toplam cami sayısına oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik-11: 2013 Yılında Mukabele Okunan Camilerin Toplam Cami Sayısına Oranı

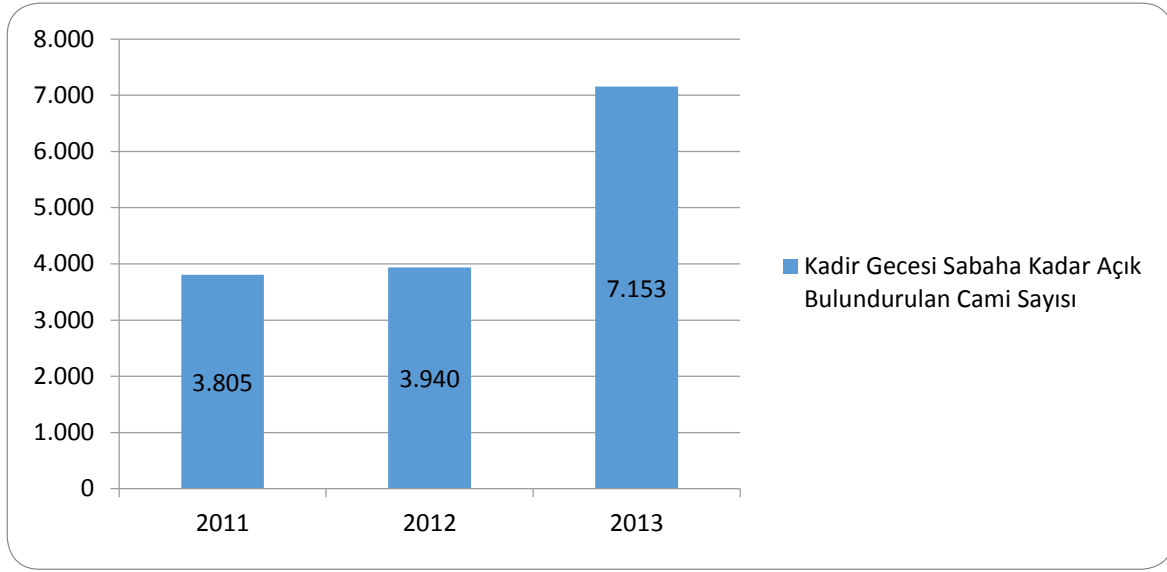
g) Yazılı Yerel Basına Makale veya Ramazan Sayfası Hazırlanması

Ramazan münasebetiyle vatandaşların dînî ve ahlâkî yayınlara olan ilgisi artmakta, adeta bu ay bilinçlenme ve eğitim ayı olarak görülmektedir. Bu ilginin değerlendirilerek sıhhatli dini bilginin insanlara aktarılması Başkanlığımızca önemsenmektedir. Bu amaçla 2013 Ramazan ayı münasebetiyle personelimizce yazılı yerel basında Ramazan köşesi hazırlanmış ve makaleler yazılarak yayımlanmıştır.

Yurtiçinde 445 personel 929 makale ve Ramazan sayfası ile yurtdışında 12 personel 13 makale ve Ramazan sayfası ile bu yayın faaliyetine katkı sağlamışlardır.

h) Kadir Gecesinde Camilerin Sabaha Kadar Açık Bulundurulması

Kadir gecesini ihya etmek isteyen vatandaşlarımız için ülke genelinde 7.153, yurtdışında 374 cami sabaha kadar açık bulundurulmuştur. Kadir gecesinde sabaha kadar açık bulundurulan camilerin yıllara göre sayıları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

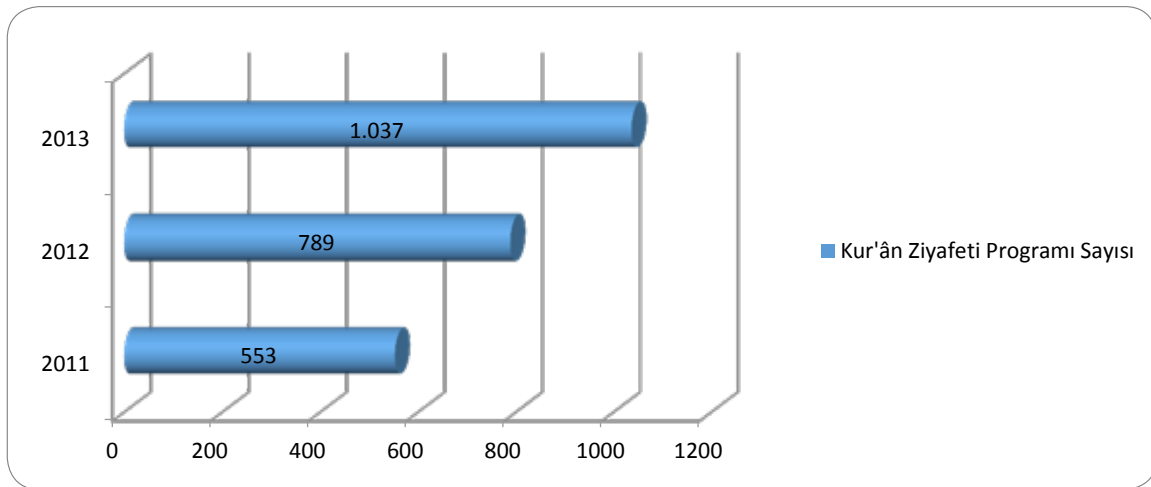
Grafik-12: Kadir Gecesinde Sabaha Kadar Açık Bulundurulmuş Camilerin Yıllara Göre Sayıları

i) Yerel Televizyon ve Radyoda Yayınlanan Programlar

2013 Ramazan ayı boyunca TV ve radyo programları aracılığı ile vatandaşlarımız dini konularda aydınlatılmıştır. 1.325 personelin katılımıyla 1.520 TV programı, 491 personelin katılımıyla 943 radyo programı yapılmıştır. Yurtdışında da 11 personelin katılımıyla 51 TV programı, 22 personelin katılımıyla 57 radyo programı gerçekleştirilmiştir.

j) Kur'an Ziyafeti Programları

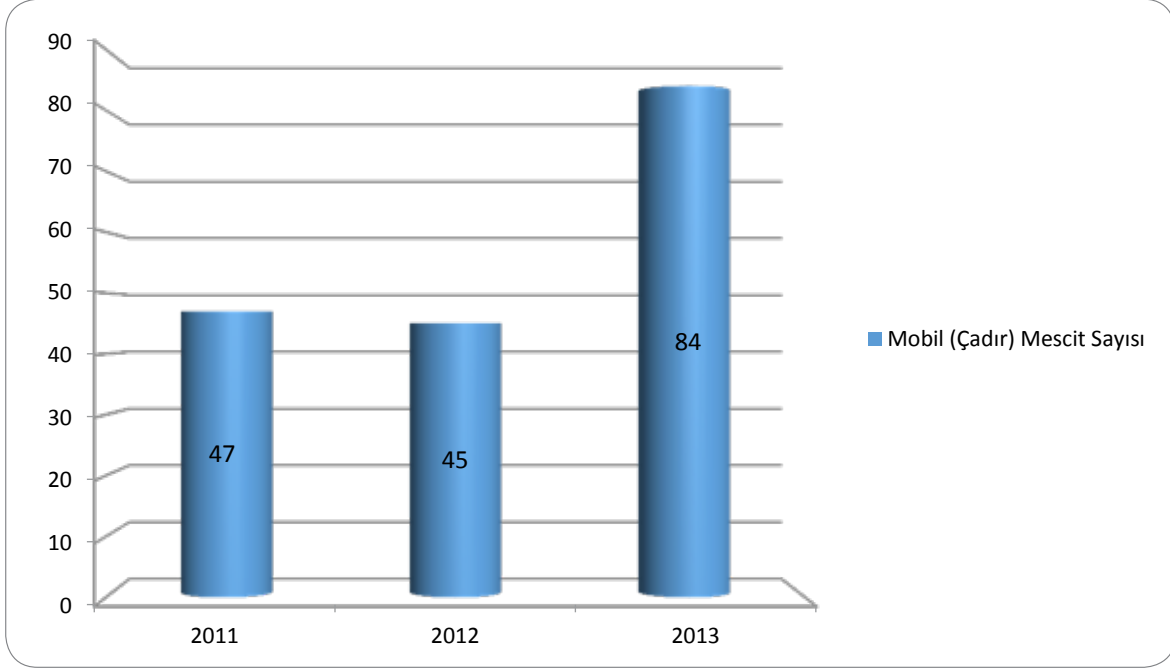
İl ve ilçe müftülüklerince Ramazan ayı içerisinde ülke genelinde farklı gün ve mekanlarda 1.037 Kur'an ziyafeti programı tertip edilmiştir. Yurtdışında ise müşavirlik ve ataşeliklerce 190 Kur'an ziyafeti programı gerçekleştirilmiştir. Yurtiçinde düzenlenen Kur'an ziyafeti programlarının yıllara göre sayıları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik-13: Kur'an Ziyafeti Programlarının Yıllara Göre Sayıları

k) Mobil (Çadır) Mescit Kurulması

Ramazan ayında cami bulunmayan bölgelerde ibadetlerin ifasını sağlamak için 27 ilde 84 mobil (çadır) mescit kurulmuştur. Mobil mescit sayılarının yıllara göre dağılımı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik-14: Mobil (Çadır) Mescitlerin Yıllara Göre Sayıları

l) Diğer Faaliyetler

Yurtiçinde 1.812 camide yurtdışında ise 14 camide sakal-ı şerif ziyaretleri gerçekleştirilmiştir.

Bu yıl ilk defa merhum din görevlerinin ruhlarına ithafen yurtiçinde 24.272, yurtdışında ise 352 hatim okunmuştur.

İhtiyaç duyulan bölgelerde Kur'an kurslarında mukabele programları düzenlenmiştir.

Mescidi müsait olan bazı Kur'an kurslarında hatimle teravih namazı kılınmıştır.

D- CAMİLER VE DİN GÖREVLİLERİ HAFTASI

Her yıl Ekim ayının ilk haftasında kutlanan "Camiler ve Din Görevlileri Haftası" 2013 yılında da çeşitli etkinliklerle kutlanmıştır. Hafta vesilesi ile yapılan etkinlikler şunlardır:

1) Başkanlığımız Tarafından Yapılan Faaliyetler

a) Merkez Komisyonu Toplantıları

Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı, Din Hizmetleri, Eğitim Hizmetleri, Dini Yayınlar, Dış İlişkiler ve İnsan Kaynakları Genel Müdürleri ile Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti II. Başkanı ve Türkiye Diyanet Vakfı Genel Müdürü'nden müteşekkil Kutlu Doğum Haftası ile Camiler ve Din Görevlileri

Haftası Merkez Komisyonu, Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden sorumlu Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı'nın başkanlığında 21.02.2013 ve 27.06.2013 tarihlerinde toplanarak Camiler ve Din Görevlileri Haftası'nda düzenlenecek yarışmalar, Merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatımızda icra edilecek etkinlikler konusunda kararlar almıştır.

b) Yarışmalar

Camiler ve Din Görevlileri Haftası münasebetiyle il ve ilçe müftülük personelinin katılacağı mesleki yarışmalar düzenlenmesi kararlaştırılarak şartnameleri hazırlanmış ve müftülüklere 05.03.2013 tarihli ve 516 sayılı yazı ile gönderilmiştir.

Camiler ve Din Görevlileri Haftası kutlanmaya başlandığından bu yana erkek Kur'an kursu öğreticileri, imam hatipler ve müezzin kayyımlar arasında, X. Hafızlık, Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma, Ezanı Güzel Okuma Yarışmaları; kadın Kur'an kursu öğreticileri arasında, V. Hafızlık, Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma Yarışmaları; bütün taşra personeli arasında, X. Hutbe ve Şiir Yazma Yarışmaları düzenlenmiştir.

Kadın Kur'an kursu öğreticileri arasından düzenlenen V. Türkiye Hafızlık Final Yarışması 30 Haziran 2013 tarihinde Amasya'da ve V. Türkiye Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma Final Yarışması 07 Temmuz 2013 tarihinde Yozgat'ta yapılmıştır.

Kur'an kursu öğreticileri, imam hatipler ve müezzin kayyımlar arasından düzenlenen X. Türkiye Hafızlık Final Yarışması 14 Temmuz 2013 tarihinde Manisa'da, X. Türkiye Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma Final Yarışması 21 Temmuz 2013 tarihinde Sakarya'da ve X. Türkiye Ezanı Güzel Okuma Final Yarışması 14 Temmuz 2013 tarihinde Şanlıurfa'da yapılmıştır.

Türkiye hafızlık, Kur'an-ı Kerim'i ve ezanı güzel okuma final yarışmalarının vatandaşlarımıza ve personelimize duyurulabilmesi için final yarışmalarının yapıldığı Amasya, Manisa, Sakarya, Yozgat ve Şanlıurfa illerine 10.000 adet afiş bastırılarak büyük ve merkezi camilere, billboardlara ve otobüslere asılmak üzere gönderilmiştir.

Hutbe ve Şiir Yazma Yarışması Yüksek Seçici Kurulları 20 Eylül 2013 Cuma günü Başkanlığımızda toplanarak hutbe ve şiirleri değerlendirmiş, dereceye girenleri belirlemiştir. Dereceye giren personelimiz Ankara'da yapılan açılış merasiminde açıklanmış ve Türkiye Diyanet Vakfı tarafından ödülleri verilmiştir. Hafta etkinlikleri çerçevesinde 2013 yılında gerçekleştirilen yarışmalarda dereceye giren personelin isim ve görev yerleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

1- HAFIZLIK FİNAL YARIŞMASI		
S.N.	ADI SOYADI	GÖREV YERİ
1.	Ahmet YILMAZ	İstinye Balabandere Camii İ.H. Sarıyer/İSTANBUL
2.	Fatih ŞİMŞEK	Dağbelen Köyü Camii İ.H. Bodrum/MUĞLA
3.	Ali ÖZKUL	Büyük (Ulu) Camii M.K. Göksun/KAHRAMANMARAŞ
2- KUR'AN-I KERİMİ GÜZEL OKUMA FİNAL YARIŞMASI		
S.N.	ADI SOYADI	GÖREV YERİ
1.	Habip DEVECİ	Merkez Tevfikiye Camii İ.H. Merkez/ELAZIĞ
2.	Muhammet POLAT	Kavacık Yıldırım Beyazıt Camii İ.H. Beykoz/İSTANBUL
3.	Furkan ÇINAR	Uluönder Fatih Camii M.K. Tepebaşı/ESKİŞEHİR
3- EZANI GÜZEL OKUMA FİNAL YARIŞMASI		
S.N.	ADI SOYADI	GÖREV YERİ
1.	Erdal İLHAN	Subayevleri Aksa Camii İ.H. Keçiören/ANKARA
2.	İrfan KESKİN	Güzeloba Camii M.K. Muratpaşa/ANTALYA
3.	Şükrü ASILEREN	Selamiçeşme Camii M.K. Kadıköy/İSTANBUL
4- KADIN DİN GÖREVLİLERİ HAFIZLIK FİNAL YARIŞMASI		
S.N.	ADI SOYADI	GÖREV YERİ
1.	Ayşe KIRÇAL ÖZTÜRK	Merkez Kız Kur'an Kursu Öğrt. Ünye/ORDU
2.	Zekiye YILMAZ	Beşkavaklar Kız Kur'an Kursu Öğrt. Merkez/BOLU
3.	Hatice SANCAKLI	Yalova Yatlı Kız Kur'an Kursu Öğrt. Merkez/YALOVA
5- KADIN DİN GÖREVLİLERİ KUR'AN-I KERİMİ GÜZEL OKUMA FİNAL YARIŞMASI		
S.N.	ADI SOYADI	GÖREV YERİ
1.	Hatice Büşra TÜRKCAN ÇİFÇİ	Kültür Mh. Pembe Ulaş Camii Kur'an K. Öğrt. Merkez/BOLU
2.	Merve YILDIRIM	Tuna Kur'an Kursu Öğrt. Osmangazi/BURSA
3.	Esra YILDIZ	Yunus Emre Kız Kur'an Kursu Öğrt. Karşıyaka/İZMİR
6- HUTBE YAZMA FİNAL YARIŞMASI		
S.N.	ADI SOYADI	GÖREV YERİ
1.	Birinciliğe Layık Eser Bulunamamıştır.	
2.	İkinciliğe Layık Eser Bulunamamıştır.	
3.	Emir Faysal ARVAS	Yusuf Âgah Camii İmam-Hatibi Beyoğlu/İSTANBUL
7- ŞİİR YAZMA FİNAL YARIŞMASI		
S.N.	ADI SOYADI	GÖREV YERİ
1.	Birinciliğe Layık Eser Bulunamamıştır.	
2.	İkinciliğe Layık Eser Bulunamamıştır.	
3.	Kemal AKGÜL	Tepecikören Köyü İmam-Hatibi Kozan/ADANA

Tablo-1: 2013 Yılı Camiler ve Din Görevlileri Haftası Yarışmalarında Dereceye Giren Personel Listesi

c) Açılış Merasimi: Cami, Kadın ve Aile Buluşması

2013 yılı Camiler ve Din Görevlileri Haftası'nın teması Cami, Kadın ve Aile olarak belirlenmiştir. Bu vesileyle konferans, panel, vaaz ve hutbelerde Cami, Kadın ve Aile konusu ele alınmıştır. Hafta münasebetiyle 01 Ekim 2013 tarihinde İstanbul İli Fatih İlçesi Süleymaniye Camiinde gerçekleştirilen açılış merasimine Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ katılmıştır. Program Diyanet TV'den canlı olarak yayınlanmıştır.

Merasimin sunuculuğunu TRT personeli Bahri ÖZÜPEK yapmış, program için hazırlanan özel metin Serdar TUNCER tarafından seslendirilmiştir. Programda İstanbul Müftülüğü İlâhi ve Salâvat Korosunca

salâ, ilahi ve kasidele okunmuştur. Ayrıca, geçmişten günümüze din hizmetlerinde emeği geçen ve ahirete irtihal eden hademe-i hayratın ruhlarına bağışlanmak üzere ülke genelinde okunan 100.000 hatmin duası yapılmıştır. Program sonunda katılımcılara etli pilav, ayran ve su ikram edilmiştir.

d) Çalıştay

Din hizmetlerinin verimliliğini ve etkinliğini artırmak, örnek projeler ortaya çıkarıp yaygınlaştırmak amacıyla, 05 Ekim 2013 tarihlerinde Ankara Büyük Anadolu Otel’de 22 cami görevlisinin katılımıyla III. Cami Görevlileri Çalıştayı düzenlenmiştir.

e) İnternet Ortamında Yapılan Faaliyetler

2013 yılı Camiler ve Din görevlileri Haftası münasebetiyle hazırlanan web sayfası hizmete sunulmuştur. Tema ile ilgili ayetler, hadisler ve makaleler, sinevizyon, afiş vb. materyaller web sayfasında hafta öncesinde kullanıma açılmıştır. Ayrıca merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatlarımızca icra edilen etkinlikler hazırlanan web sayfasına yüklenmiştir.

f) İl ve İlçe Müftülüklerine Afiş Gönderilmesi

Cami, Kadın ve Aile temasını işleyen beş adet afiş tasarımından 100.000 adet bastırılarak camilere, Kur’an kurslarına, müftülük hizmet binalarına ve uygun görülen diğer yerlere asılmak/astrılmak üzere il müftülüklerine gönderilmiştir.

g) Kur’an Ziyafeti Programları

Ülke genelinde 10 il ve 8 ilçede Kur’an Ziyafeti Programı düzenlenmiş, Kur’an-ı Kerim okumak üzere 18 personel görevlendirilmiştir.

h) TV ve Radyo Programlarına Katılma

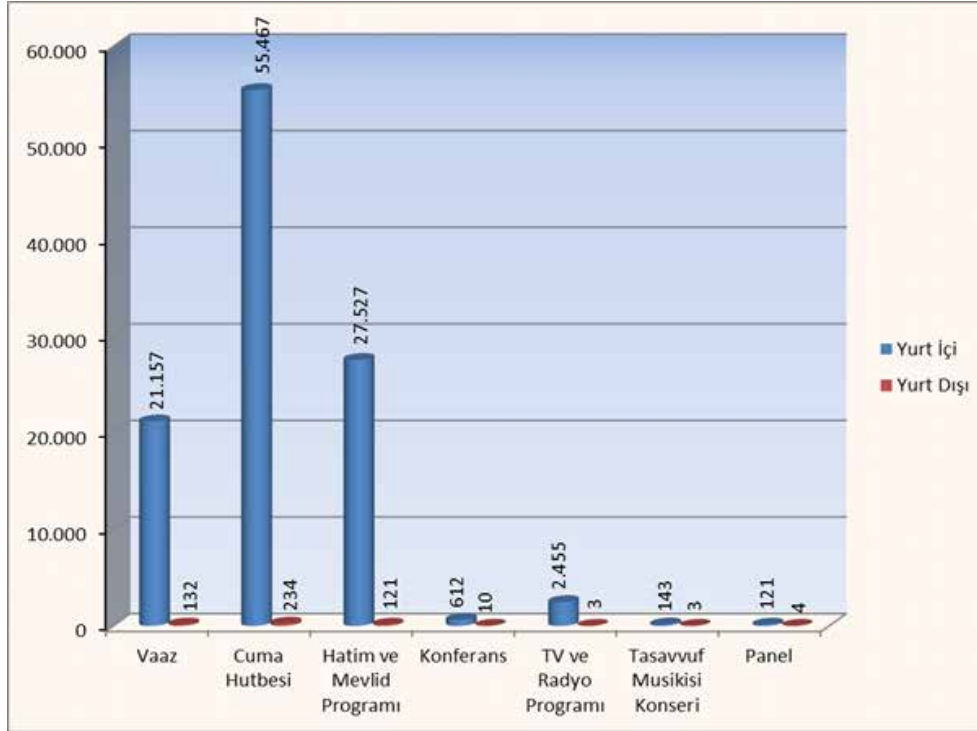
Haftanın önemi ile ilgili çeşitli televizyon ve radyo kanallarında programlar yapılmıştır. Cami Hizmetleri Daire Başkanı Selahaddin ÇELEBİ, TRT Türk ve Kanal A’da programa katılmış ve haftayla ilgili bilgi vermiştir.

2) İl/ilçe Müftülükleri ile Müşavirlik ve Ataşeliklerce Yapılan Faaliyetler

İl ve ilçe müftülükleri ile yurtdışı din hizmetleri müşavirlik ve ataşeliklerinde Camiler ve Din Görevlileri Haftası kutlama komisyonları oluşturulmuştur. Bu komisyonlarca hafta boyunca yapılan etkinlikleri ortaya koyan programlar hazırlanmış ve uygulanması takip edilmiştir. Buna göre yapılan faaliyetleri aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

a) Cami İçi ve Dışı Faaliyetler

İl ve ilçe müftülükleri ile müşavirlik ve ataşelikler tarafından, konferans, panel, sempozyum, vaaz, hutbe, hatim ve mevlit programı, TV ve radyo programı, tasavvuf musikisi konseri düzenlenmiş olup sayısal bilgileri aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik-15: 2013 Yılı Camiler ve Din Görevlileri Haftası Etkinlikleri

b) Ziyaretler

Tarihi ve selatin cami, hastane, huzurevi, çocuk yuvası, resmi kurum ve kuruluş, esnaf ve cezaevi ziyaretleri yapılmış, yurtiçinde 15.542, yurtdışında 94 ziyaret gerçekleştirilmiştir. Bu ziyaretlerin olumlu izlenimler bıraktığı müşahede edilmiştir.

c) Yarışmalar

İlk ve orta öğretim düzeyindeki okulları kapsayacak şekilde, "Kompozisyon ve Şiir Yazma Yarışması" ile "Karikatür ve Resim Yapma Yarışması" ilan edilmiş, yurtiçinde 1.427, yurtdışında 19 yarışma düzenlenmiştir. Yarışmalarda; "Cami, Kadın ve Aile, Benim Ailem Benim Camim, Ailece Camideyiz / Ailem Camide" konuları işlenmiş, yarışmaya katılan öğrencilerimizin eserleri değerlendirilmiş ve dereceye girenler mahalli imkanlar ölçüsünde ödüllendirilmiştir.

d) Kampanyalar

Kan ve Organ Bağışı, Cami, Kur'an Kursu, Bakım Onarım, Temizlik ve Çevre Düzenlemesi, İsrafi Önleme, Ağaç Dikiminin Teşvik Edilmesi ve Her Camiye Beş Mealli Kur'an-ı Kerim Hediye Edilmesi gibi kampanyalar yapılmış olup kampanyalar vatandaşlardan büyük ilgi görmüştür. Bunun yanında diğer kampanyalara da beklenenin üzerinde katılım olmuştur.

Bu kampanyaların tamamına başta din görevlilerimiz olmak üzere, dernek ve vakıf yöneticileri, resmi kurum ve kuruluş görevlileri ile vatandaşlar büyük ilgi göstermiştir.

Yurtiçi ve yurtdışında düzenlenen kampanyaların sayısı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

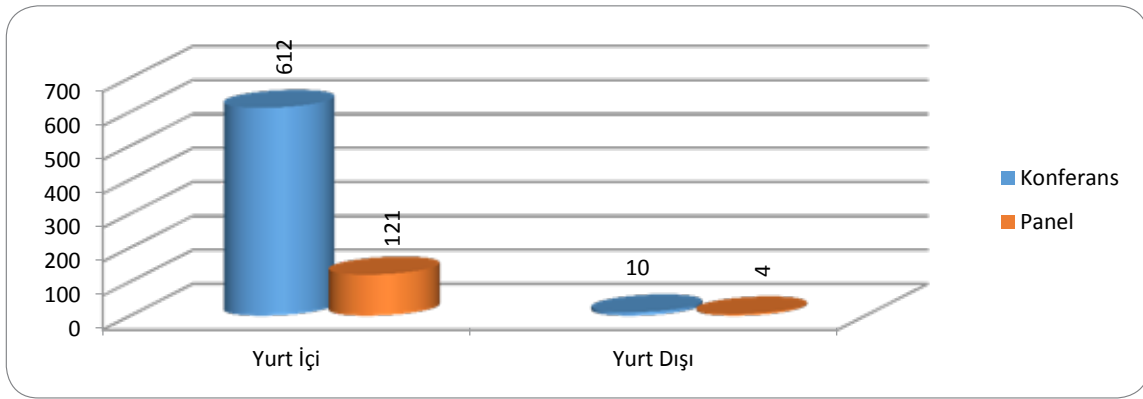
ETKİNLİKLER	Cami, Kur'an Kursu Bakım Onarım ve Temizlik Kampanyası	İsrafı Önleme Kampanyası	Yardımlaşma ve Dayanışma Faaliyetleri	Kan Bağışı ve Organ Bağışı Kampanyası
Yurtiçi	50.097	4.363	1.734	10.262
Yurtdışı	121	13	11	0
TOPLAM	50.218	4.376	1.745	10.262

Tablo-2: 2013 yılı Camiler ve Din Görevlileri Haftası Düzenlenen Kampanyalar

e) Konferans ve Paneller

Hafta boyunca, Cami, Kadın ve Aile konusu ekseninde, din görevlilerine yönelik kişisel gelişim, davranış modelleri, kitap okuma, verimlilik, psikoloji ve din konularında bilgilendirici konferans ve paneller düzenlenmiştir. Düzenlenen bu konferans ve panellerde, İslam dininin kadınlara tanıdığı kolaylıklar, Kur'an'da ve hadislerde kadınların yeri ve saygınlığı, Hz. Peygamber'in kadın ve aileye bakışı ve örnekliği gibi konulara ağırlık verilmiştir.

Yurtiçi ve yurtdışında düzenlenen konferans ve panellerin dağılımı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik-16: 2013 yılı Camiler ve Din Görevlileri Haftası Etkinlikleri

f) Hatim ve Mevlit Programları

Cami ve müştemilatı ile Kur'an kursu yapımı, bakımı, onarımı, idamesi, temizliği vb. işlerin yapılması hususlarında hizmeti geçen vatandaşlar ile vefat eden din görevlilerinin ruhlarına bağışlanmak üzere yurt içinde 29.378 yurt dışında 220 hatim ve mevlit merasimi düzenlenmiştir.

E- CAMİLERDE KADINLARA AİT MEKÂNLARIN İYİLEŞTİRİLMESİ ÇALIŞMALARI

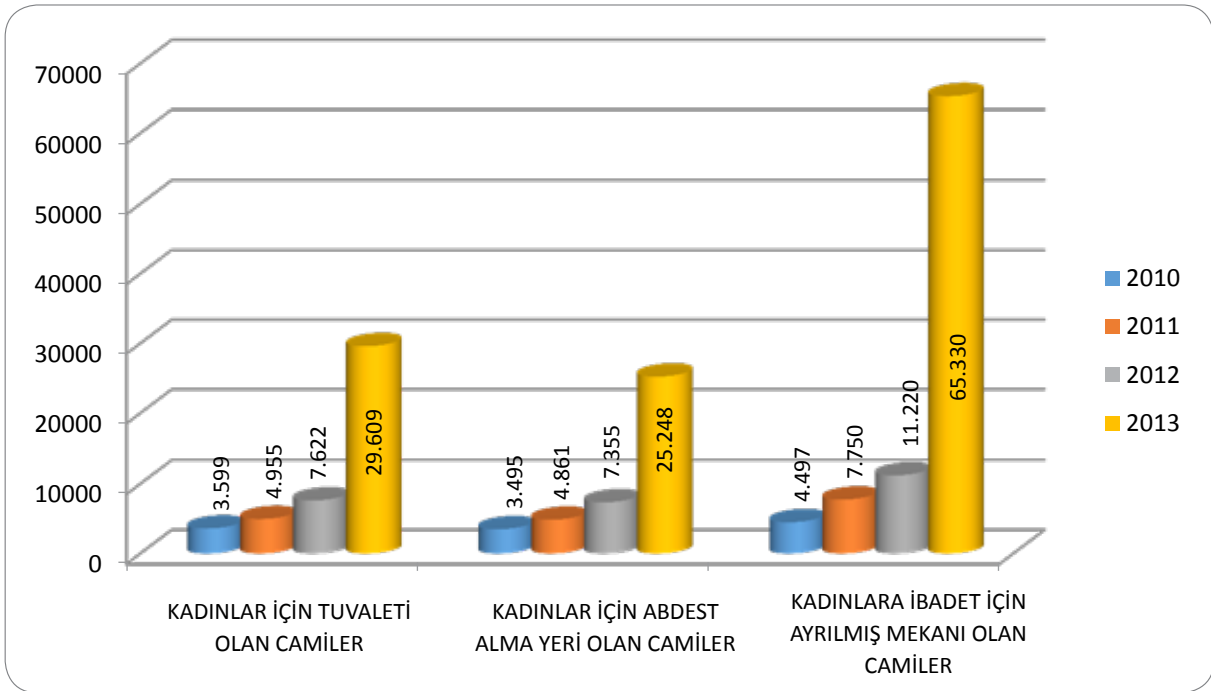
Kadınların camilerden yeterince istifade edebilmeleri için; camilerde tuvalet ve abdest alma yerlerinin hazırlanması, namaz için kadınlara ayrılan yerlerin camideki manevi havayı teneffüs edecekleri şekilde dizayn edilip, minber, mihrap, kürsü, kubbe ve müezzin mahfilini görmelerini engelleyen ve cami estetiğine uymayan perde, sütre vb. şeylerin klasik cami mimarimizdeki estetiğe uygun hale getirilmesi amacıyla 2007 yılından itibaren bir çalışma başlatılmıştır. Bu bağlamda yapılan çalışmalara 2013 yılında da devam edilmiştir. Yapılan çalışmaları şu şekilde özetlemek mümkündür:

1) Başkanlığımız Tarafından Yapılan Faaliyetler

- 05 Mart 2013 tarihli Genelge'de söz konusu iyileştirmelerin yaygınlaştırılması amacıyla; "Camilerde kadınların ibadetine yönelik nezih ve uygun mekânlar, abdest alma yerleri ve WC'lerin hazırlanması sağlanacaktır. (Genelge mad. 5/d)" hükmüne yer verilmiştir.
- Söz konusu çalışmalara ivme kazandırmak ve toplumsal duyarlılık oluşturmak için Başkanlığımız, camilerde kadınlara ait mekânların iyileştirilmesi ve toplumun yarısını teşkil eden kadınların cemaate katılımlarını teşvik etmek amacıyla 2013 yılı Camiler ve Din Görevlileri Haftası temasını "Cami-Kadın ve Aile" olarak belirlemiştir.
- 06.12.2013 tarihli 2393 sayılı talimatla camilerde kadınlara ait mekânların iyileştirilmesi ve yapılan çalışmaların İKYS üzerinde "Cami Bilgileri Programına" işlenmesi istenmiştir. Bu bilgiler DHYS üzerinden incelenmekte, ilgili istatistikler ve mezkûr raporun verileri bu veri tabanından alınmaktadır.
- Ayrıca Başkanlık olarak cami dernek başkanları ile 2013 yılında İstanbul'da ilki Anadolu ve ikincisi Avrupa yakasında olmak üzere iki (2), Ankara'da ise bir (1) toplantı Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ 'in katılımıyla gerçekleşmiş, "Camilerde Kadınlara Ait Mekânların İyileştirilmesi" konusu toplantı gündeminde yerini almıştır.

2) Müftülüklerce Yapılan Faaliyetler

İlgili yazı ve talimatlar uyarınca "camilerde kadınlara ait mekânların iyileştirilmesi" uygulaması kapsamında il ve ilçe müftülüklerinin 2010-2013 yılları arasında yaptıkları çalışmalar aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik-17: Camilerdeki Kadınlara Ait Mekanların Sayıları

Grafikte de görüldüğü gibi; yürütülen çalışmalar neticesinde 2012 yılında kadınlara ibadet için mekân ayrılan cami sayısı 11.220 iken bu sayı 2013 yılında 65.330'a, 2012 yılında cami müştemilatında kadınlar

için abdest alma yeri olan cami sayısı 7.355 iken bu sayı 2013'te 25.248'e ve cami müştemilatında kadınlar için tuvalet olan cami sayısı 2012'de 7.622 iken bu sayı 2013'te 29.609'a ulaştırılmıştır.

F- MERKEZİ EZAN SİSTEMİNİN TEDRİCİ OLARAK KALDIRILMASINA YÖNELİK FAALİYETLER

Başkanlığımız merkezi ezan sisteminin tedrici olarak kaldırılmasına yönelik olarak yeni bir uygulama başlatmış bulunmaktadır. Bu uygulama; ezanı güzel okuma yeterliliğini haiz bütün görevlilerin kendi camilerinde ezan okuması ve ezanı güzel okuma yeterliliğine sahip olmayan görevlilere yönelik olarak da mahallinde ezanı güzel okuma kursları düzenlenmesini içermektedir. Bu uygulama çerçevesinde; il ve ilçe müftülükleri, merkezi ezan sisteminden ayrılarak vakit ezanları görevlisi tarafından okunan cami sayısının kademeli olarak arttırılmasına ve cami görevlilerine ezanı güzel okuma yeterliliği kazandırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirmiştir. Ayrıca Başkanlığımız, 21.02.2013 tarihli ve 366 sayılı talimatında; gelecek yıllarda ezanı güzel okuma yeterliliğini haiz görevlilerin camilerinde ezan okumaları uygulamasının devam etmesinin gerekliliği belirtilmiş olup, 06.12.2013 tarihli talimatıyla da, uygulama sonuçlarının yeni hizmete sunulan Din Hizmetleri Yönetim Sistemi'ne (DHYS) kaydedilmesi istenmiştir.

01 Ocak - 31 Aralık 2013 tarihleri arasında ülkemiz genelinde il ve ilçe müftülüklerinde toplam 214 adet "Ezanı Güzel Okuma Kursu" düzenlenmiştir. Bu kurslara toplam 3.976 görevli katılmıştır.

01 Ocak - 31 Aralık 2013 tarihleri arasında İstanbul ilinizde 3 "Ses Sistemi ve Mikrofon Kullanımı Kursu" düzenlenmiş olup, toplam 35 görevli katılmıştır.

31.12.2013 tarihi itibarıyla toplam cami sayısı 85,474'tür. Bunun 18.184'ünde merkezi ezan sistemi uygulanmaktadır. 67.290 camide ise namaz vakitlerinde ezan görevliler tarafından okunmaktadır.

81 il genelinde merkezi ezan sistemi uygulanan ve uygulanmayan camilere ait sayısal verileri gösteren tablo aşağıdadır:

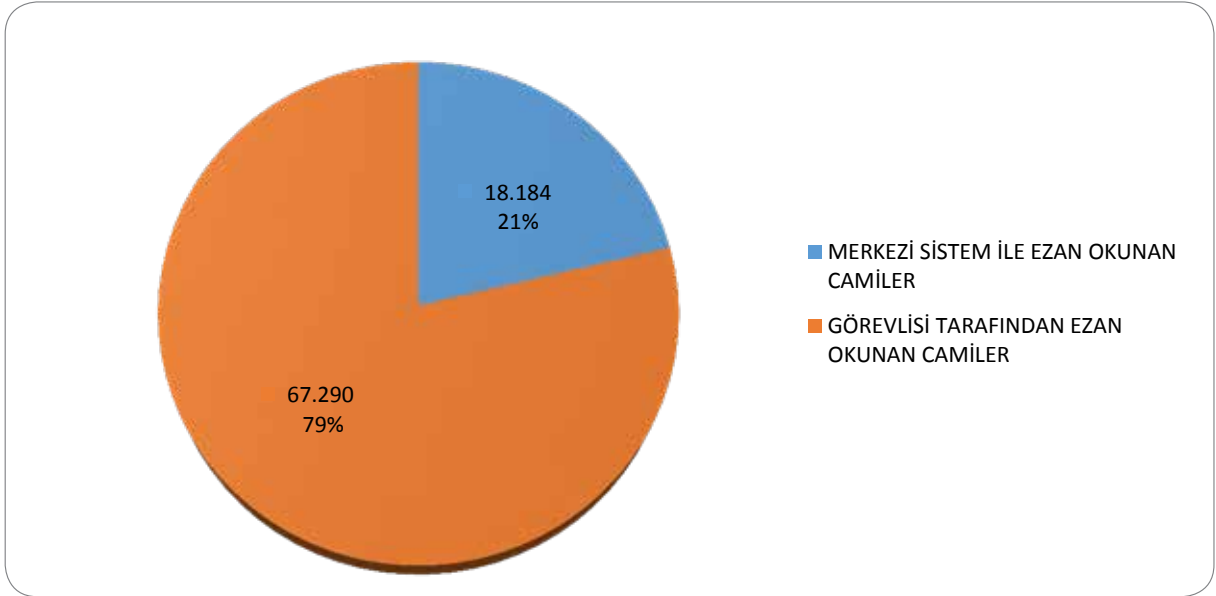
S.N.	İLİ	TOPLAM CAMİ SAYISI	MERKEZİ EZAN SİSTEMİNİN BULUNDUĞU CAMİ SAYISI	MERKEZİ SİSTEM İLE EZAN OKUNAN CAMİ SAYISI	GÖREVLİSİ TARAFINDAN EZAN OKUNAN CAMİ SAYISI
1	Adana	1.402	670	502	900
2	Adıyaman	740	159	2	738
3	Afyonkarahisar	1.136	724	199	937
4	Ağrı	883	222	117	766
5	Aksaray	582	251	28	554
6	Amasya	691	327	39	652
7	Ankara	2.915	1.844	1.238	1.677
8	Antalya	2.147	1.557	417	1.730
9	Ardahan	275	57	7	268
10	Artvin	686	339	105	581
11	Aydın	1.121	538	310	811
12	Balıkesir	1.664	1.188	281	1.383
13	Bartın	786	339	25	761
14	Batman	642	140	108	534
15	Bayburt	245	54	23	222
16	Bilecik	409	201	82	327

17	Bingöl	566	99	41	525
18	Bitlis	678	140	86	592
19	Bolu	1.234	758	177	1.057
20	Burdur	525	426	192	333
21	Bursa	1.679	914	540	1.139
22	Çanakkale	813	504	86	727
23	Çankırı	721	373	46	675
24	Çorum	1.311	1.006	385	926
25	Denizli	1.192	679	393	799
26	Diyarbakır	1.968	47	4	1.964
27	Düzce	668	588	286	382
28	Edirne	391	196	95	296
29	Elazığ	972	215	60	912
30	Erzincan	571	182	100	471
31	Erzurum	1.561	448	270	1.291
32	Eskişehir	776	535	350	426
33	Gaziantep	950	773	569	381
34	Giresun	1.525	978	219	1.306
35	Gümüşhane	527	217	106	421
36	Hakkari	498	53	45	453
37	Hatay	1.005	575	401	604
38	İğdır	242	0	0	242
39	Isparta	717	328	38	679
40	İstanbul	3.226	1.160	747	2.479
41	İzmir	1.844	1.222	734	1.110
42	Kahramanmaraş	1.297	689	373	924
43	Karabük	936	591	231	705
44	Karaman	496	375	295	201
45	Kars	503	95	35	468
46	Kastamonu	2.591	1.217	480	2.111
47	Kayseri	1.300	969	645	655
48	Kırıkkale	353	270	150	203
49	Kırklareli	292	174	24	268
50	Kırşehir	484	287	117	367
51	Kilis	212	173	128	84
52	Kocaeli	1.156	775	328	828
53	Konya	3.097	2.144	1.087	2.010
54	Kütahya	1.202	754	121	1.081
55	Malatya	933	563	356	577
56	Manisa	1.700	1.386	488	1.212
57	Mardin	1.098	77	36	1.062
58	Mersin	1.499	632	407	1.092
59	Muğla	1.070	520	312	758
60	Muş	609	0	0	609
61	Nevşehir	490	292	86	404
62	Niğde	414	271	5	409
63	Ordu	2.065	1.158	143	1.922

64	Osmaniye	564	384	231	333
65	Rize	1.051	340	51	1.000
66	Sakarya	1.289	1.026	452	837
67	Samsun	2.660	798	3	2.657
68	Siirt	634	117	95	539
69	Sinop	1.095	236	48	1.047
70	Sivas	1.328	601	379	949
71	Şanlıurfa	1.815	261	64	1.751
72	Şırnak	510	183	154	356
73	Tekirdağ	501	249	120	381
74	Tokat	1.156	665	400	756
75	Trabzon	1.965	776	311	1.654
76	Tunceli	130	22	7	123
77	Uşak	547	265	146	401
78	Van	1.355	155	142	1.213
79	Yalova	157	122	29	128
80	Yozgat	965	190	33	932
81	Zonguldak	1.471	973	219	1.252
TOPLAM		85.474	41.801	18.184	67.290

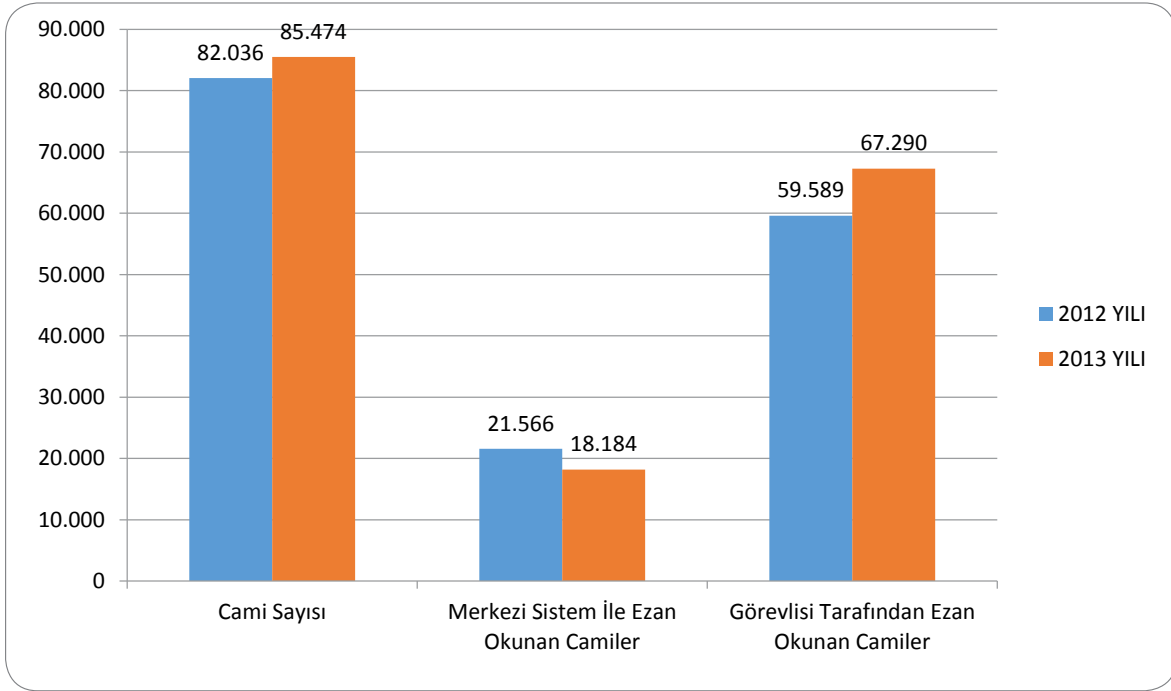
Tablo-3: İllere Göre Merkezi Ezan Sistemi Uygulanan ve Uygulanmayan Camilere Ait Sayısal Veriler

Merkezi ezan sistemi uygulanan ve uygulanmayan camilere ait sayısal veriler aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik-18: Merkezi Ezan Sistemi Uygulanan ve Uygulanmayan Camilere Ait Sayısal Veriler ve Oranları

Yıllara göre merkezi ezan uygulaması ile ilgili veriler aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik-19: 2012 ile 2013 Yılları Merkezi Ezan Sistemi Uygulama Verilerinin Karşılaştırılması

Grafikte de görüldüğü üzere 2013 yılı içerisinde merkezi sistem ile ezan okunan cami sayısı 2012 yılına oranla azalma göstermiş, görevlisi tarafından ezan okunan cami sayısında artış yaşanmıştır. Ancak görevlisi tarafından ezan okunan cami sayısındaki bu artışın daha fazla olması beklenmektedir.

G- BAŞ VE UZMAN CAMİ GÖREVLİLERİ ÇALIŞTAYI

Diyanet İşleri Başkanlığının yurt içinde ve dışında aktif hizmet sunduğu yerlerin başında camiler yer alır. Sayıları 85.000'i aşan camilerin namaz kılınan mabet olması yanında eğitim, öğretim sosyal ve kültürel faaliyetlerin yürütüldüğü mekânlar olması hedeflenmektedir. Söz konusu hedefe ulaşmak hiç şüphe yok ki cami görevlilerinin eğitim seviyesi, gayreti, bilgi ve becerileri ile yakından ilgilidir.

Başkanlığımız cami hizmetlerinde kaliteyi artırmak amacı ile kariyer sistemini getirmiş, 2012 yılında 126 Başımam-Hatip, 513 Uzman İmam-Hatip ve 2 Başmüezzin'in atamasını gerçekleştirmiştir. Kariyer sahibi cami görevlileri içerisinde toplam 26 imam ve müezzin Başkanlığa davet edilerek kendileri ile bir istişare toplantısı düzenlenmiştir. Bu istişare toplantısına Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Prof. Dr. H. Kamil YILMAZ, Din Hizmetleri Genel Müdürü Dr. Yaşar YİĞİT ve Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Cami Hizmetleri Daire Başkanı Selahaddin ÇELEBİ, İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü Atama II Daire Başkanı Dr. Muhammet Ali ASAR katılmış ve birer konuşma yapmışlardır.

Çalıştay'da Afyonkarahisar Gedik Ahmet Paşa Camii Başımam-Hatib'i İbrahim KARATAŞ, "**Kariyer Sisteminin Cami Odaklı Hizmetlere Sağlayacağı Katkılar**", İstanbul Fatih Camii Başımam-Hatib'i Esat ŞAHİN ve Afyonkarahisar Özerler Camii Uzman İmam-Hatib'i Fatih AYTEKİN "**İmam Hatiplikte Kariyer Sistemi**" konulu birer tebliğ sunmuşlardır.

Sunum ve müzakereler neticesinde Toplantıya katılanlar tarafından aşağıdaki tespit, teklif ve öneriler yapılmıştır:

- * Atama ve yer değiştirme taleplerinde kariyer etkili olmalıdır.
- * İmam ve müezzin yetiştirecek Diyanet Akademisi kurulmalıdır.
- * Din görevlisi, görevi esnasında bir sıkıntı ile karşılaştığında, kurum ona sahip çıkmalı ve yanında yer almalıdır.
- * Kariyer belirleme sınavlarında kriterler önceden açıkça bildirilmeli, değerlendirmeler objektif olmalıdır.
- * Kariyer sahibi din görevlileri hizmetiçi eğitim kurslarında görev almalı, rehber öğretici olarak çalışabilmelidir.
- * Kariyer sahibi din görevlilerine İhtisas ve Aşere-takrib kurslarına gitme imkânı tanınmalıdır.
- * Kariyer sahibi imamlar hutbe komisyonları ve müftülüğün organize ettiği diğer programlarda yer almalıdır.
- * Camilerde kariyer sahibi imamlar belli meslek mensuplarına çalıştıkları camilerde özel kurslar düzenlemelidir.
- * Sesi sedası güzel müezzinlerin kendi camileri dışında da görevlendirilmesi, hatta başka illere giderek programlar düzenlemesine imkân tanınmalıdır.
- * Kendi bölgelerinde Başkanlıktan gelen hutbeler değil, kariyer sahibi din görevlilerin yazdığı hutbeler okunmalıdır.
- * Her ilde cumhur müezzinliği oluşturulmalı, mübarek gün ve gecelerde ortak programlar yapılmalı, cezaevi, huzurevi gibi mekânlarda da dini programlara yer verilmelidir.
- * Ezanlar makam ile okunmalı, bu konuda kariyer sahibi müezzinler diğerlerine yardımcı olmalıdır.
- * Kariyer sahibi imamların dini kaynaklara inebilen, güncel olayları takip eden, toplumu tanıyan sabırlı ve güzel ahlak sahibi olmaları arzulanmaktadır.
- * İletişim araçları bilgiye ulaşımı kolaylaştırdığı için cemaatin dini alanda kültür seviyesi yükselmiştir. Cami görevlisinin de aynı paralelde kültür seviyesini yükseltmesi ve cemaatin beklentilerini karşılaması gerekmektedir.
- * Kariyer sınavları yazılı ve sözlü sınavlardan oluşmalıdır. Baş ve Uzman İmam-Hatiplik için Tashih-i huruf kursuna katılma şartı getirilmelidir.

H- III. CAMİ GÖREVLİLERİ ÇALIŞTAYI

2011-2013 yılları içerisinde cami odaklı din hizmetlerinde verimliliği artırmak, örnek projeleri tespit ederek yaygınlaşmasını sağlamak amacıyla başarılı, aktif ve buldukları bölgelerde hizmetleriyle temayüz etmiş cami görevlilerimizin katıldığı bir dizi çalıştay yapılmıştır.

Camiler Haftası münasebetiyle düzenlenen bu çalıştayların birincisi 04-05 Ekim 2011 tarihlerinde, ikincisi 06-07 Ekim 2012 tarihlerinde, üçüncüsü 05 Ekim 2013 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir.

III. Cami Görevlileri Çalıştayı'na, yirmi iki (22) cami görevlisi davet edilmiştir. Bir gün süren çalıştayda beş oturum yapılmıştır. Her oturum sunum ve müzakere olmak üzere iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde görevliler projelerini sunmuş, ikinci bölümde projeler katılımcıların müzakeresine açılmıştır. Son oturumda genel değerlendirme yapılmıştır. Her oturumda dört görevlinin, son oturumda genel değerlendirmeden önce bir görevlinin proje sunduğu oturumlarda bir gün boyunca yirmi bir (21) görevli sunum yapmıştır. Yapılan sunumlar başlıklarına göre şunlardır:

- * Yaşayan ve Yaşatan Camii (İstanbul Yeşilkayalar Cami Örneği)
- * Cami Merkezli Hayat Projesi (Adana / Ceyhan Mimar Sinan Cami Örneği)
- * Cami Hizmetini Topluma Taşımak (Samsun / Tekkeköy Antyeri Köyü Cami Örneği)
- * Hakkari Merkez Örnek Cami Çalışmaları
- * Değişen ve Gelişen Dünyada Etkin Cami Hizmeti (Osmaniye Kadırlı Merkez Miraç Cami)
- * Cami Okul Buluşmaları (Balıkesir / Bandırma İhsaniye Cami)
- * Haydi Çocuklar Okula (İzmir / Bayraklı Beşkubbeli Camii)
- * İngilizce-Türkçe Gazete (Muğla)
- * Cami Görevlisi Şiir Kitabı (Rize),
- * Roman Vatandaşlarımız İçin Ahir Zamanda Manevi İklim Yolculuk Projesi

Çalıştay sonunda yapılan Genel Değerlendirme Oturumu, Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Hasan Kâmil YILMAZ'ın yönetiminde yapılmıştır. Bu oturumda katılımcılar söz alarak değerlendirme, tespit ve önerilerini dile getirmişlerdir. Ayrıca çalıştay sonunda katılımcıların tamamına değerlendirme anketi yapılmıştır. Anket uygulaması ve değerlendirmeler neticesinde; aşağıdaki tespit ve öneriler kabul edilmiştir.

1) Çalıştaya Yönelik Değerlendirme, Tespit ve Öneriler

- a) Din görevlilerin yaptığı çalışmaların Başkanlığımızca değerlendirilmesi yapılan işlerin önemli olduğunu gösterir.
- b) Sunumlar din hizmetlerindeki motivasyonu artırmaktadır.
- c) Çalıştaya katılan görevliler kendi bölgelerinde başarılı hizmet yapan diğer görevlilerin isimlerini mutlaka bildirmelidir.
- d) Bu çalıştaylar devam etmelidir.
- e) Personel ve ailelerinin sorunlarının ele alındığı oturumlar yapılmalıdır.

- f) Müzakerelere daha çok zaman tanınmalıdır.
- g) Dini kaynaklardan daha iyi istifade edebilmek için Arapça'ya gerekli hassasiyet gösterilip en az bir dönemi kapsayacak kurslar düzenlenmelidir.
- h) Kitap yazma çalışmaları olanlara gerekli ilgi gösterilmeli ve teşvik edilmelidir,
- i) Çalıştayların bölgesel düzeyde yapılması ve özellikle doğu ve güneydoğu anadolu bölgelerimize özel çalıştaylar düzenlenmesi hizmet birlikteliği ve verimlilik için büyük katkılar sağlayacaktır.
- j) Birbirine yakın din görevlilerinin oluşturacağı üçer kişilik ekipler tarafından en az üç kişilik gruplar halinde gerek ev, gerek esnaf ziyaretleri gerçekleştirilmelidir.

2) Din Görevlilerine Yönelik Değerlendirme, Tespit ve Öneriler

- a) Din görevlileri toplum içindeki davranışlarına dikkat etmelidir. Çünkü toplum görevlinin davranışlarını gözlemlemektedir.
- b) Din görevlilerinin büyük bir kısmı "Camilerin Açık Tutulması" genelgesinin önemini fark etmektedir.
- c) "Camilerin Açık Tutulması" genelgesi camilerin fonksiyonunu artırmakla birlikte esasında, bu programı ciddiyle uygulayan din görevlilerinin itibarının artmasına vesile olacaktır.
- d) Başkanlığımızın düzenlediği kurslardan daha fazla görevlimiz faydalanmalıdır.
- e) Baş ve uzman imam-hatipler bu unvanlarına uygun daha işlevsel çalışmalı ve kendilerinden yararlanılmalıdır.
- f) Hutbe ve vaaz dili geliştirilmelidir.
- g) Doğu ve Güneydoğu Anadolu ile özellikli bölgelere ilk defa tayin olan din görevlilerine göreve başlamadan önce bölge hakkında bilgilendirici ve eğitici kurslar verilmeli, Şafii ilmihali öğrenilmelidir.
- h) Hizmetleriyle öne çıkan başarılı personel ödüllendirilmelidir.
- j) Aile huzuruna sahip olamayan, aile huzuru konusunda örnek olamaz. Başkanlığımız görevlilerin ailevi sorunlarının çözümünde seminer gibi etkinlikler ile daha fazla yardımcı olmalıdır.
- j) Gelişmemiş köylerde görev yapan din görevlilerinin çocukları eğitimini sürdürmekte zorluk çekmektedir. Köylerde görev yapan görevlilerin sorunlarıyla daha yakından ilgilenilmelidir.
- k) Din görevlilerinin birbirlerinin tecrübesinden daha fazla yararlanmaları için yeni fırsatlar ve gelişim modelleri oluşturulmalıdır.

3) Camilere Yönelik Değerlendirme, Tespit ve Öneriler

- a) "Camilerin Açık Tutulması" genelgesi camilerimizde hizmet kalitesinin artmasına katkı sağlayacaktır.

- b) Camilerde okuma salonlarının açılması yönündeki çalışma ve teşvikler devam etmelidir.
- c) Camilerde kadınlara ait mekânların iyileştirilmesi ile ilgili çalışmalar devam etmelidir.
- d) Camilerde çocuklar ve gençlere yönelik düzenlemeler kararlılıkla sürdürülmelidir. (Gençlik merkezleri, çocuk oyun odaları gibi.)
- e) Yapılan son çalışmalarla camilerde engellilere yönelik hizmetlerde farkındalık oluşturulmalı ve bu çalışmalar devam etmelidir.
- f) Cami ve çevresinin düzenlenmesi ve temiz tutulması ile ilgili çalışmalar devam etmelidir.
- g) Toplumun farklı kesimlerinden caminin manevî atmosferinden daha az yararlanan vatandaşlarımızın caminin kuşatıcı atmosferinden yararlanması için daha fazla gayret sarf edilmelidir.
- h) Üniversite çevresindeki camilerde Sosyal ve Dini Rehberlik Büroları açılmalıdır.
- i) Az da olsa cami cemaatinin, camiye yeni gelen veya cami adabını tam bilemeyenlere yönelik olumsuz tutumlarına karşı cami görevlileri, cemaati daha sık bilgilendirmeli, caminin idaresinde aktif rol oynamalıdır.

4) Cami Cemaatine Yönelik Değerlendirme, Tespit ve Öneriler

- a) “Camilerin Açık Tutulması” genelgesi cami hizmetlerinde verimliliğin artmasına vesile olacaktır.
- b) Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde töre cinayetlerine yönelik vaaz, hutbe, bilgilendirme toplantıları gibi çalışmalar yapılmalıdır.
- c) Engelli vatandaşlarımızın Kur’an eğitimi için hem materyal temininde hem de eğitim ve öğretim faaliyetlerinde çalışmalar daha da artırılmalıdır.
- d) Cami çalışma programı yaşlılara, gençlere, kadınlara ve çocuklara yönelik din hizmetinde verimliliğin artmasına vesile olacak kararlılıkla devam ettirilmelidir.
- e) Çocukların ve gençlerin camiye tanınmalarını ve cemaate katılımlarını artırmaya yönelik cami merkezli aktiviteler yapılmalıdır.

5) Farklı Konularla İlgili Değerlendirme, Tespit ve Öneriler

- a) Başkanlığımız yayınlarının (Dergi, afiş vs.) müftülöklere zamanında ulaşması sağlanmalıdır.
- b) Ses düzeni ile ilgili sorunlar kısmen giderilmiş olsa da bu konuda hem ses sistemi tedarikinde hem de kullanımında bazı aksaklıkların devam ettiği görülmektedir.
- c) Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yatılı Kur’an kursu sayısının artırılması ve bu kurslarda hafızlık sınıflarının açılması sağlanmalıdır.
- d) Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki mahalli medreselerle işbirliğine gidilmesi gerekir.

- e) Taşra teşkilatına hutbeler Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hazırlanarak gönderilmelidir.
- f) Göreve yeni başlayan din görevlilerinin, daha önce göreve başlayan din görevlilerinin tecrübelerinden istifade etmeleri için ve aynı mekanda sürekli namaz kıldırmanın rehavetinden kurtulmak için yakın camiler arasında kardeş camiler uygulamasına geçilmeli, aksaklıklara fırsat vermemek şartıyla kardeş camilerin görevlileri birbirlerinin camilerinde namaz kıldırma konusunda serbest bırakılmalı ve bu uygulama teşvik edilmelidir.
- g) Ortak vaaz ve hutbe dili geliştirilmelidir. Yapılan yüz yüze vaaz seminerleri bu hedefe büyük katkı sağlamaktadır.

İ- TECRÜBE PAYLAŞIMI TOPLANTILARI

2011-2013 yılları içinde cami odaklı din hizmetlerinin etkinliğini ve verimliliğini artırmak amacıyla; başarılı, aktif ve buldukları bölgelerde örnek çalışmalarıyla farkındalık oluşturmuş cami görevlilerinin diğer görevlilerle bilgi ve tecrübelerini paylaşmalarını sağlayarak görevlilerimizin hizmet heyecanını ve motivasyonlarını üst düzeye çıkarmak; ortaya konulan örnek projeleri yaygınlaştırmak amacıyla tecrübe paylaşımı çalışmaları yapılmıştır. Çalışmalar sonucunda bölgelerinde hizmetleriyle temayüz ederek örnek olmuş din görevlilerinin projelerini ülke genelinde tüm din görevlileriyle paylaşmalarını sağlamak üzere aşağıdaki faaliyetler gerçekleştirilmiştir.

1) Başkanlığımızca Yapılan Faaliyetler

Cami Görevlileri Çalıştayları sonrasında örnek projeleri seçilen görevlilerimizin bilgi ve tecrübelerinden tüm cami görevlilerimizin faydalanmasının etkin ve verimli din hizmeti açısından faydalı olacağı düşünülmüş 2011-2013 yılları içerisinde Tecrübe Paylaşımı Toplantıları gerçekleştirilmiştir.

Çalışmaya katılıp projelerini sunan görevlilerin il ve ilçe müftülüklerinin aylık personel toplantılarına katılarak bilgi ve tecrübelerini paylaşmalarını sağlamak üzere Daire Başkanlığımızca şu faaliyetler gerçekleştirilmiştir:

- a) Örnek projelerin tespiti için müftülüklerle yazışmalar yapılmıştır.
- b) Başkanlığımıza müftülüklerce tespit edilerek gönderilen projeler değerlendirilmiş, seçilen projelerin sahipleriyle üç defa Cami Görevlileri Çalıştayı yapılmıştır.
- c) Cami Görevlileri Çalıştaylarına katılan örnek proje sahibi görevlilerden üçer ve dörder kişiden müteşekkil on bir (11) ekip oluşturulmuştur.
- d) Ekipler, 2013 yılında (131) ilçe müftülüğünün aylık personel toplantılarında sunum yapacak şekilde görevlendirilmiştir.
- e) Programlar 07-10 ve 27-30 Mayıs tarihlerinde iki dönem halinde gerçekleştirilmiştir.
- f) Tecrübe paylaşımı çalışmalarını değerlendirmek üzere sunum yapan görevlilerle 13/03/2013 tarihinde Ankara'da **Tecrübe Paylaşımı Sunumları Değerlendirme Toplantısı** gerçekleştirmiştir. Tecrübe Paylaşımı Sunumları Değerlendirme Toplantısı'na katılan proje sahibi personelin isimleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

S.N	ADI SOYADI	GÖREVİ VE GÖREV YERİ
1	Hüseyin KONUKÇU	İ-H SİNOP
2	Abdulkadir TEKİN	İ-H AMASYA
3	Yakup KARADAVUT	İ-H BOLU
4	Hamdi BAYRAMOĞLU	İ-H ANKARA
5	Metin KAÇAR	İ-H İSTANBUL
6	Cemil ÇİÇEK	İ-H BURDUR
7	Hasan KOÇ	İ-H DENİZLİ
8	İbrahim TUNÇ	İ-H İSTANBUL
9	Mahmut KÜÇÜK	İ-H ESKİŞEHİR
10	Mehmet ATALAY	İ-H SAMSUN
11	Ömer Faruk ŞİRİKÇİ	İ-H KAHRAMANMARAŞ
12	Mehmet TOPU	K-Ö BALIKESİR
13	Muhammed EVLİAYOĞLU	İ-H ADANA
14	Nuri YÜKSEL	İ-H UŞAK
15	Halil ÇELİK	İ-H RİZE
16	Ali YILDIRIM	M-K AHLAT/BİTLİS
17	Dr. İsmail YILDIZ	İ-H GAZİANTEP
18	Hacı Mehmet ATALAY	İ-H OSMANİYE
19	Yüksel KAZANCI	İ-H Ereğli-ZONGULDAK
20	Halil GÜRBÜZ	İ-H ANKARA
21	Vahdettin GÜZEL	İ-H İSTANBUL
22	Levent UÇKAN	İ-H İSTANBUL
23	Mehmet KESKİN	İ-H İSTANBUL
24	Mustafa BAŞKONAK	İ-H KONYA
25	Zekeriya DOĞAN	İ-H MERSİN
26	Mehmet ŞENYİĞİT	İ-H İSTANBUL

Tablo-4: Tecrübe Paylaşımı Sunumlarını Gerçekleştiren Personel

Bu toplantı neticesinde Tecrübe Paylaşımı Sunumlarında karşılaşılan olumlu ve olumsuz yönler ile bundan sonra yapılacak toplantıların daha verimli olması için öngörülen değerlendirme ve öneriler aşağıda belirtilmiştir.

Olumlu Değerlendirmeler

- Başkanlığımız, bölgelerinde hizmetleriyle farkındalık oluşturan din görevlilerini ve çalışmalarını tespit etmiştir. Bu hizmetlerin yaygınlaşmasını sağlamak amacıyla Tecrübe Paylaşımı Toplantılarının yapılmasını sağlamıştır. Bu doğrultuda örnek cami görevlilerinin çalışmalarını desteklediğini ortaya koymuştur.
- Din görevlilerinin cami odaklı din hizmetlerinde cami içi din hizmetlerinin yanı sıra cami dışı din hizmetlerinde de başarılı hizmetler ortaya koyabileceği hususu pekiştirilmiştir.
- Gerçekleştirilen tecrübe paylaşımları neticesinde yerel şartlar ve imkânlar değerlendirilerek başarılı hizmetler yapılabileceği ortaya konmuştur.
- Tecrübe Paylaşımı Toplantıları, hizmet çeşitliliğinin artmasına katkı sağlamıştır.
- Tecrübe Paylaşımı Toplantılarına din görevlilerinin ilgilerinin yüksek olduğu görülmüştür.

Örnek çalışmalar yapan görevliler göreve yeni başlayan cami görevlilerine örneklik teşkil etmiştir.

- f) Din hizmetlerinin diğer alanlarında görev yapan personelin de toplantılara katılması faydalı olmuştur.
- g) Müftülerin Tecrübe Paylaşımı Toplantılarına katılması verimi arttırmıştır.
- h) Bazı müftülükler Tecrübe Paylaşımı Toplantıları neticesinde, kendi personelinin model çalışmalarını desteklemeye başlamıştır.
- i) Tecrübe Paylaşımı Toplantıları mahallinde örnek çalışmaları olan din görevlilerine özgüven kazandırmış ve örnek çalışmalarında motivasyonlarına katkı sağlamıştır.
- j) Tecrübe paylaşımı için gidilen il ve ilçelerdeki yazılı ya da görsel basın, bu toplantıları ilgi ile takip etmiş ve kamuoyuna duyurmuştur.
- k) Özel eğitime muhtaç bireylere yönelik çalışmalar yapan din görevlilerinin tespiti sağlanmıştır. Bu doğrultuda gönüllü görevlilere kurslar planlanmaktadır.
- l) Özellikle guruplara yönelik uygulanan projeler ilgi ile karşılanmıştır.

Geliştirilmeye Açık Yönler

- a) Tecrübe Paylaşımı Toplantıları yapılan bölgelerde katılımcılara gerekli duyuruların zamanında yapılamadığı yerlerde yeterli verim alınamamıştır.
- b) Aynı bölgede birden çok müftülük personelinin bir araya getirilmesi sebebiyle Tecrübe Paylaşımı Toplantılarında yeterli verim alınamamıştır.
- c) Müftülerin katılmadığı Tecrübe Paylaşımı Toplantılarında verim düşmüştür.
- d) Ulaşım, karşılama, konaklama hizmetleri il müftülüğü tarafından yapılmadığında sorunlar yaşanmıştır.
- e) Bazı bölgelerde salonların hazırlanamaması ve ekipman eksikliği Tecrübe Paylaşımı Toplantılarını olumsuz yönde etkilemiştir.
- f) Yapılan sunumların sonunda bazı bölgelerde soru/cevap bölümüne zaman ayrılmaması dinleyicileri olumsuz yönde etkilemiştir.
- g) Başkanlığımızca görevlendirilen personele tebliğatların bazı müftülüklerce ilgili personele zamanında ulaştırılmaması Tecrübe Paylaşımı Toplantılarını olumsuz etkilemektedir.
- h) Müftülüklerin aylık mutata toplantısında yapılan bu sunumlarda mutata toplantı gündeminin uzun tutulması personeli olumsuz etkilemiştir. Bazı ekiplerde sunum yapan personelin zaman kullanımındaki dikkatsizliği de program akışını olumsuz etkilemiştir.

Genel Değerlendirme ve Öneriler

- a) Tecrübe Paylaşımı Toplantılarında il, ilçe müftüleri ya da yardımcılarının da toplantıyı idare etmek üzere katkı sağlamaları önem arz etmektedir.

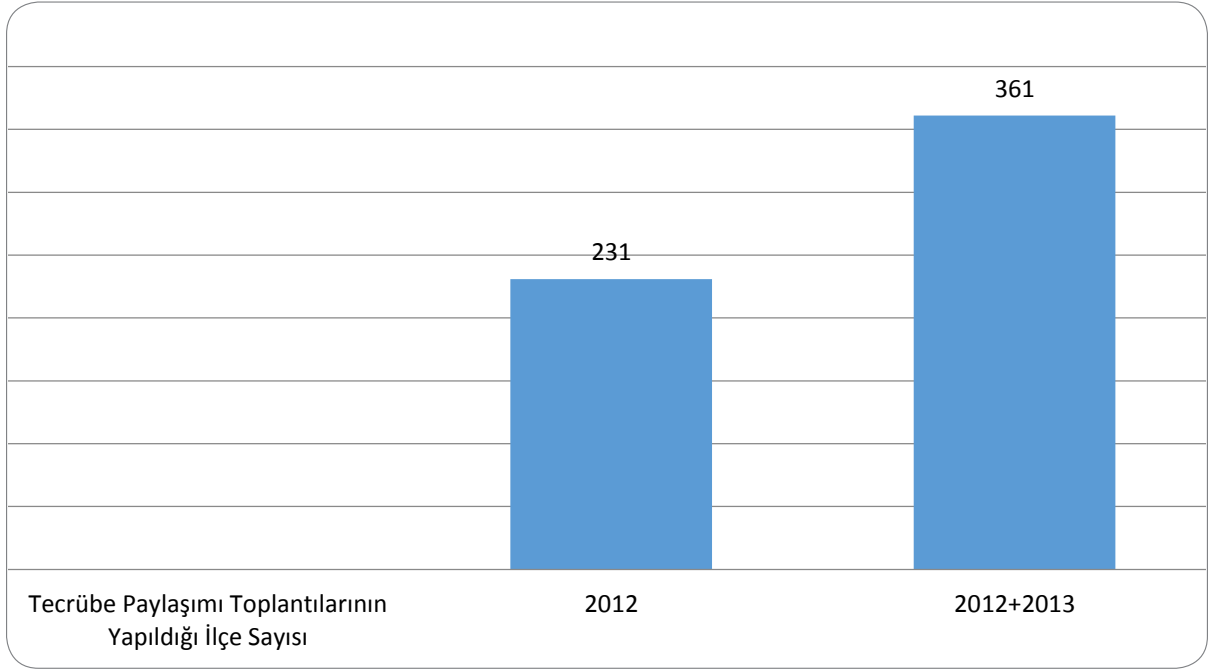

- b) Düzenlenecek yeni çalıştaylar için yapılacak duyurunun Başkanlığımız tarafından din görevlilerinin GSM cihazlarına mesaj ile bildirilmesi ve projelerin görevliler tarafından Cami Hizmetleri Daire Başkanlığına gönderilmesi proje sayısını arttıracaktır.
- c) Tecrübe Paylaşımı Toplantılarında yapılan sunumlar il ve ilçe müftülüklerinin web sitelerinde yayınlanmalıdır.
- d) İmam Hatip Lisesi olan bölgelerde öğrencilere yönelik sunumların yapılması faydalı olacaktır.
- e) Türkiye genelinde tespit edilen örnek projelerin yazılı ve görsel olarak Başkanlık tarafından yayımlanması önem arz etmektedir.
- f) Tecrübe Paylaşımı Toplantıları sonunda müftülüklerden değerlendirme raporu istenmelidir.
- g) Sunumlara başlamadan önce çalıştay ve tecrübe paylaşımı CD'sinin katılımcılara izletilmesi uygun olacaktır.
- h) Sunumların sonunda din görevlilerine sunumlarla ilgili soru sorma fırsatı verilmelidir.
- i) Yurtdışında görev yapmış ve farklı projeler ortaya koymuş cami görevlileri de çalıştaylara davet edilmelidir.
- j) Tecrübe Paylaşımı Toplantılarında yapılan tüm sunumlar DVD ortamında toplanmalıdır.
- k) Tecrübe Paylaşımı Toplantılarının ilkbahar ve sonbaharda planlanması önem arz etmiştir.
- l) Tecrübe Paylaşımı Toplantıları her il ve ilçede müstakil olarak yapılmalıdır. İlçeler bir araya getirilmemelidir.

2) İl ve İlçe Müftülüklerince Yapılan Faaliyetler

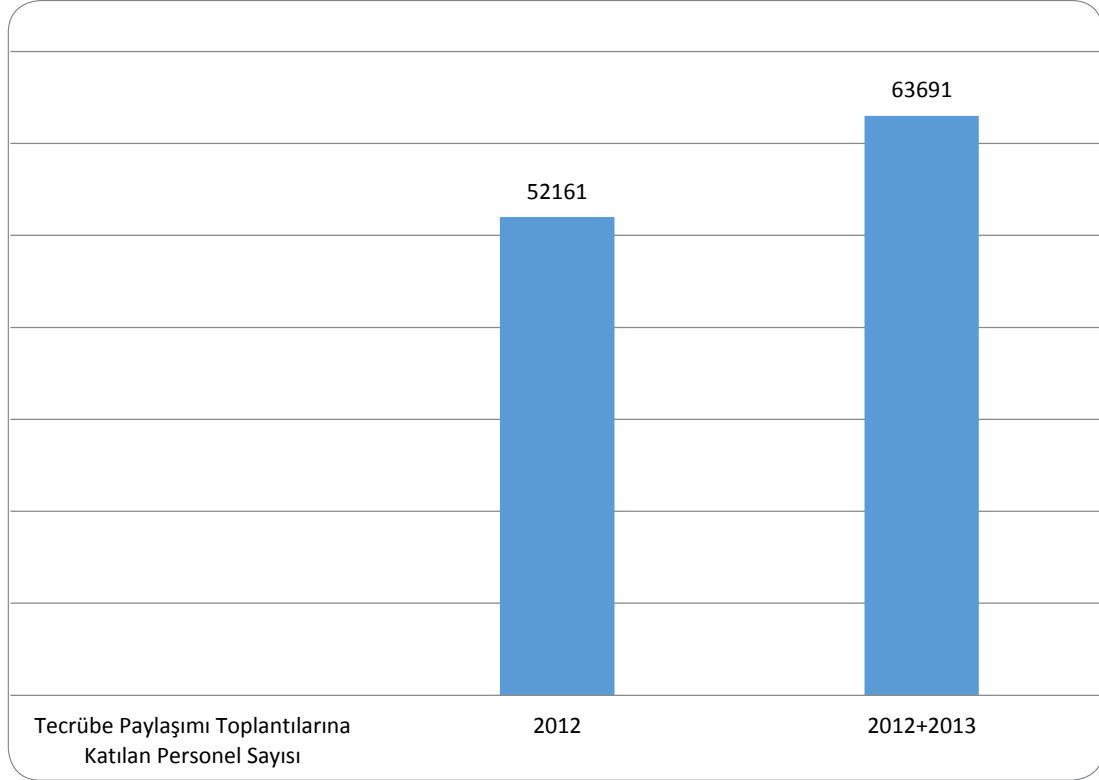
- a) Örnek cami görevlileri il ve ilçe müftülüklerinin aylık toplantılarına katılarak cami odaklı din hizmetlerine yönelik uygulamalı projelerini sunmuşlardır. Din hizmetlerinde gönüllülük ve gönül dili ekseninde yapılan sunumlarda; Cami ve Kadın, Cami ve Çocuk, Cami ve Alevi Vatandaşlar, Cami ve Romen Vatandaşlar, Cami Merkezli Hayat, Kardeş Cami-Kardeş Okul, Engelsiz Cami, Yaz Kur'an Kursları, Çocuk Vaazları, Cami Odaklı Sosyal ve Kültürel Hizmetler, Farklı Gruplara (Kadın, Çocuk, Genç, Yaşlı, Esnaf gibi) Yönelik Ders ve Sohbetler Yapmak, vb. örnekler anlatılmıştır.
- b) 2013 yılı Tecrübe Paylaşımı Toplantıları Antalya, Gaziantep, Eskişehir, Uşak, Isparta, Denizli, Burdur, Çanakkale, Muğla, Manisa'ya bağlı 131 ilçenin tamamında gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıların 2014 yılı içerisinde Türkiye genelinde en az yüz ilçede yapılması hedeflenmiştir.

2013 Yılı Tecrübe Paylaşımı Toplantılarının yapıldığı ilçe ve katılımcıların sayısı aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir:

Grafik-20: Tecrübe Paylaşımı Toplantılarının Yapıldığı İlçe Sayısı

Tecrübe paylaşımları sunumlarına katılarak projeleri dinleyen personel sayısı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik-21: Tecrübe Paylaşımı Toplantılarına Katılan Personel Sayısı

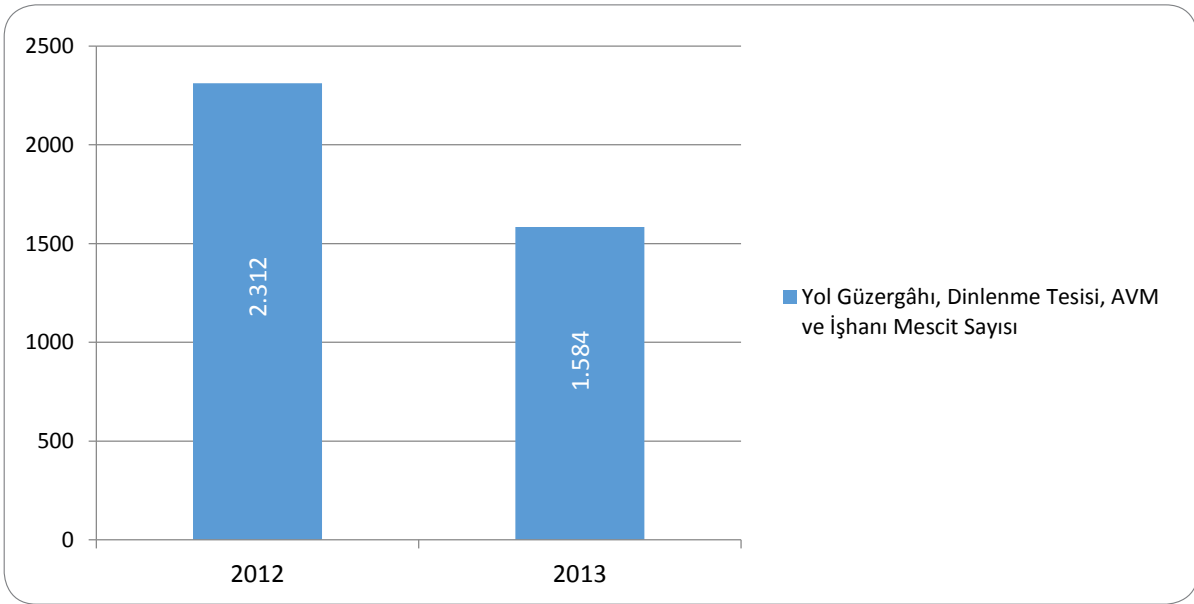
J- DİNLENME TESİSLERİ, YOL GÜZERGÂHI VE ALIŞVERİŞ MERKEZLERİNDE BULUNAN CAMİ VE MESCİTLERİN TESPİTİ

Seyahat eden ve alışveriş yapan vatandaşlarımızın temiz ve düzenli bir ortamda ibadetlerini huzur içerisinde yapmalarını sağlamak amacıyla yol güzergâhı ve alışveriş merkezlerinde bulunan cami ve mescitlerin tespit edilmesine ve hizmet sunumu için gerekli tedbirlerin alınmasına ihtiyaç duyulduğu Din Hizmetleri Genel Müdürlüğünün ilgi talimatıyla taşraya duyurulmuştur.

Bu itibarla söz konusu yerlerin tespit edilmesi; tespit edilen cami ve mescitlerin ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılarak ibadete hazır hale getirilmesi, temizlik ve bakımının düzenli olarak yapılması ve edinilen bilgilerin DHYS'ye girilmesi konusunda çalışma başlatılmıştır.

Başlatılan uygulamaya istinaden illerden gelen veriler DHYS üzerinden Başkanlığımıza ulaşmıştır. Söz konusu bilgilerin istatistikleri çıkarılmıştır.

Buna göre; 2012 ve 2013 yılı yol güzergâhlarında yer alan dinlenme tesislerinde ve AVM'lerde bulunan cami ve mescitlere ait sayısal veriler aşağıdaki grafikte belirtilmiştir:

Grafik-22: Dinlenme Tesisleri, Yol Güzergâhı ve Alışveriş Merkezlerinde Bulunan Cami ve Mescitlerin Yıllara Göre Sayıları²

İl ve İlçe Müftülüklerinin ilgili talimat uyarınca söz konusu “cami ve mescitlerin ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılarak ibadete hazır hale getirilmesi, görevli temin edilmesi, temizlik ve bakımının düzenli olarak yapılması, cuma namazının kılınması, kullanıma elverişli olup olmadığı” gibi hususların tespiti kapsamında il bazında yaptıkları tespitler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

2) (2012 yılı Yol güzergâhlarındaki dinlenme tesisleri ve AVM'lerde bulunan cami ve mescitler genel raporu ve DHYS 2014 Mart verileri incelenerek hazırlanmıştır.)

İL ADI	Toplam Cami ve Mescit Sayısı	Beraat Olan Cami ve Mescit Sayısı	Görevlisi Olan Cami ve Mescit Sayısı	Yönetimi Devredilen Cami ve Mescit Sayısı	Cuma Kılınabilen Cami ve Mescit Sayısı	Tuvaleti Olan Cami ve Mescit Sayısı	Kitaplığı Olan Cami ve Mescit Sayısı	Temizlik Sorumlusu Olan Cami ve Mescit Sayısı	Kullanıma Elverişli Olan Cami ve Mescit Sayısı
Adana	10	5	4	5	6	10	1	5	9
Adıyaman	6	6	6	4	6	6	3	6	6
Afyonkarahisar	11	0	0	0	2	11	0	8	11
Ağrı	1	1	1	1	1	1	0	0	1
Aksaray	6	6	6	3	6	5	0	2	6
Amasya	31	5	9	9	12	31	2	23	31
Ankara	31	18	17	19	20	26	10	17	28
Antalya	77	6	7	6	9	71	4	45	72
Artvin	3	2	2	2	2	3	1	0	2
Aydın	20	9	8	8	8	19	3	18	20
Balıkesir	39	5	2	2	3	39	6	32	39
Batman	5	1	5	0	5	5	2	1	5
Bayburt	3	0	0	0	0	3	0	1	3
Bilecik	5	3	3	3	3	5	3	4	5
Bingöl	39	26	29	27	30	38	25	31	37
Bitlis	1	0	0	0	0	1	0	1	1
Bolu	22	3	5	7	8	22	2	22	21
Burdur	18	9	9	9	9	18	7	14	17
Bursa	31	5	4	5	4	31	5	19	31
Çanakkale	39	0	0	1	1	36	4	26	36
Çankırı	10	7	6	4	8	10	2	8	10
Çorum	17	7	6	7	9	17	1	17	17
Denizli	57	47	45	45	49	57	20	51	57
Diyarbakır	60	37	35	15	22	55	5	11	56
Düzce	20	13	13	13	13	20	13	19	20
Edirne	3	0	0	0	1	2	0	3	3
Elazığ	18	14	14	12	14	15	7	11	18
Erzincan	25	25	25	24	23	23	6	1	25
Erzurum	39	3	3	3	8	36	1	22	37
Eskişehir	26	1	1	1	1	22	4	22	23
Gaziantep	25	0	2	0	1	23	1	23	23
Giresun	12	12	11	5	12	9	4	3	12
Gümüşhane	4	4	3	3	3	3	1	0	4
Hakkari	5	0	1	1	2	5	0	4	5
Hatay	6	0	0	0	1	5	0	4	6
Iğdır	3	2	2	2	1	2	0	0	3

Isparta	18	8	7	4	7	16	6	15	18
İstanbul	141	39	47	45	64	119	27	78	127
İzmir	26	21	21	20	22	8	5	6	26
Kahramanmaraş	14	13	13	13	13	14	4	8	13
Karabük	20	19	18	19	18	19	9	6	20
Karaman	11	6	5	6	6	11	3	3	11
Kars	1	1	1	0	1	0	0	0	1
Kastamonu	22	12	8	12	8	21	0	6	21
Kayseri	43	23	21	22	20	39	9	16	41
Kırıkkale	14	4	4	2	3	13	1	7	11
Kırklareli	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Kırşehir	24	18	17	17	19	23	15	24	24
Kilis	2	0	2	0	0	1	0	0	2
Kocaeli	20	12	12	1	13	20	6	20	20
Konya	65	9	9	11	15	62	8	46	61
Kütahya	25	2	0	1	10	24	0	21	25
Malatya	6	1	1	1	1	5	0	5	6
Manisa	38	2	2	2	8	36	7	24	38
Mersin	9	3	1	2	4	9	0	3	9
Muğla	6	3	3	3	3	4	3	6	6
Muş	7	2	4	3	5	6	4	0	6
Nevşehir	9	1	2	1	3	5	3	1	9
Niğde	6	0	0	0	1	4	2	6	6
Ordu	14	13	13	13	12	13	0	13	14
Osmaniye	2	0	0	0	0	2	0	2	2
Rize	9	8	7	8	8	8	7	1	8
Sakarya	40	25	20	20	24	39	9	29	40
Samsun	39	21	21	18	24	38	2	24	36
Sinop	1	0	0	0	0	1	0	1	1
Sivas	42	9	7	9	10	40	16	26	38
Şanlıurfa	11	3	2	3	4	11	1	8	11
Tekirdağ	14	1	1	1	2	12	0	9	12
Tokat	17	13	14	13	12	16	7	10	15
Trabzon	47	47	47	39	47	47	23	23	46
Uşak	9	3	3	3	5	9	0	5	9
Van	25	22	23	23	22	16	1	21	25
Yalova	14	1	1	1	2	7	5	13	14
Yozgat	29	16	15	14	16	29	2	19	29
Zonguldak	15	8	8	8	8	15	8	10	15
TOPLAM	1584	671	664	604	743	1447	336	989	1517

Tablo-5: Dinlenme Tesisleri, Yol Güzergâhı ve Alışveriş Merkezlerinde Bulunan Cami ve Mescit Sayısının İllere Göre Dağılımı³

³ (DHYS 2014 Mart verileri incelenerek hazırlanmıştır.)

K- DİNİ GÜN VE GECELERDE YAYINLANAN RADYO VE TELEVİZYON PROGRAMLARI

Dinî gün ve gecelerde düzenlenen Mevlid ve Kur'an-ı Kerim programlarının belli bir düzen ve disiplin içerisinde gerçekleşmesini sağlamak üzere Başkanlığımızca görevlendirmeler yapılmakta ve programlar takip edilmektedir. Bu doğrultuda 2013 yılı içerisinde icra edilerek ulusal televizyon ve radyolarda yayınlanan programlara ait bilgiler aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir:

1) Mevlit Kandili

TV	TARİH	SAAT/ZAMAN	İL/İLÇE	CAMİİ ADI
TRT TV 1	23/01/2013	20:30	Ataşehir/İSTANBUL	Mimar Sinan Camii
DİYANET TV	23/01/2013	20:30	Ataşehir/İSTANBUL	Mimar Sinan Camii
TEK RUMELİ	23/01/2013	20:30	Ataşehir/İSTANBUL	Mimar Sinan Camii
SUN TV	23/01/2013	19:00	Selçuklu/KONYA	Hacıveyszade Camii
KON TV	23/01/2013	19:00	Karatay /KONYA	Beyşehirli Plaza Camii
KANAL 7	23/01/2013	Yatsı Namazından Sonra	Fatih /İSTANBUL	Fatih Camii
SAMANYOLU	23/01/2013	Yatsı Namazından Sonra	Fatih /İSTANBUL	Sultanahmet Camii
KONYA TV	23/01/2013	Yatsı Namazından Sonra	Seydişehir /KONYA	Seyit Harun Veli Camii
BEYAZ TV	23/01/2013	Yatsı Namazından Sonra	Eyüp/İSTANBUL	Eyüp Sultan Camii
TGRT	23/01/2013	Yatsı Namazından Sonra	Şahinbey/GAZİANTEP	Ulu Camii
KANAL A	23/01/2013	Yatsı Namazından Sonra	Ümraniye/İSTANBUL	İlim Sarayı Camii

Tablo-6: Mevlit Kandilinde Ulusal ve Yerel Radyo ve Televizyonlarda Yayınlanan Programlar

2) Regaip Kandili

TV	TARİH	SAAT/ZAMAN	İL/İLÇE	CAMİİ ADI
TRT TV 1	16/05/2013	Akşam Namazından Sonra	Tiran/ARNAVUTLUK	Ethem Bey Camii
TRT TÜRK	16/05/2013	Akşam Namazından Sonra	Lyon/FRANSA	Diyanet İşleri Türk İslam Birliği Merkez Camii
KON TV	16/05/2013	Akşam Namazından Sonra	Selçuklu/KONYA	Hacıveyszade Camii
KANAL 7	16/05/2013	Akşam Namazından Sonra	Ümraniye/İSTANBUL	İmes Sanayi Sitesi Camii
SAMANYOLU	16/05/2013	Akşam Namazından Sonra	Fatih /İSTANBUL	Sultanahmet Camii
KONYA TV	16/05/2013	Akşam Namazından Sonra	Beyşehir/KONYA	Üzümlü Beldesi Mevlana Camii
BEYAZ TV	16/05/2013	Akşam Namazından Sonra	Eyüp/İSTANBUL	Eyüp Sultan Camii
SEMARKANT TV	16/05/2013	Akşam Namazından Sonra	İnegöl/BURSA	İshak Paşa Camii
AS TV-OLAY TV (Ortak Yayın)	16/05/2013	Akşam Namazından Sonra	Osmangazi/BURSA	Ulu Camii

Tablo-7: Regaip Kandilinde Ulusal ve Yerel Radyo ve Televizyonlarda Yayınlanan Programlar

3) Miraç Kandili

TV	TARİH	SAAT/ZAMAN	İL/İLÇE	CAMİİ ADI
TRT TV 1	05/06/2013	Akşam Namazından Sonra	Çankaya/ANKARA	D.İ.B. Ahmet Hamdi AKSEKİ Camii
TRT TÜRK	05/06/2013	Akşam Namazından Sonra	Duisburg/ALMANYA	Pollmann Merkez Camii
KON TV	05/06/2013	Akşam Namazından Sonra	Selçuklu/KONYA	Haciveyiszade Camii
KONYA TV	05/06/2013	Akşam Namazından Sonra	Beyşehir/KONYA	Bayafşar Beldesi Hızır Ali Paşa Camii
ÜSKÜDAR RADYO VE TV	05/06/2013	Akşam Namazından Sonra	Karatay/KONYA	Şerafettin CAMİİ
KANAL 7	05/06/2013	Akşam Namazından Sonra	Ümraniye/İSTANBUL	Ihlamurkuyu Camii
SAMANYOLU	05/06/2013	Akşam Namazından Sonra	Eyüp/İSTANBUL	Eyüp Sultan Camii
TGRT	05/06/2013	Akşam Namazından Sonra	Akyazı/SAKARYA	İhlas Camii
BEYAZ TV	05/06/2013	Akşam Namazından Sonra	Fatih/İSTANBUL	Sultanahmet Camii
AS TV	05/06/2013	Akşam Namazından Sonra	Nilüfer/BURSA	Edebali Camii
OLAY TV	05/06/2013	Akşam Namazından Sonra	Osmangazi/BURSA	Ulu Camii
RUMELİ TV	05/06/2013	Akşam Namazından Sonra	Sultangazi/İSTANBUL	Sultançiftliği camii

Tablo-8: Miraç Kandilinde Ulusal ve Yerel Radyo ve Televizyonlarda Yayınlanan Programlar

4) Berat Kandili

TV	TARİH	SAAT/ZAMAN	İL/İLÇE	CAMİİ ADI
TRT TV 1	23/06/2013	Akşam Namazından Sonra	İlkadım/SAMSUN	Büyük Camii
TRT TÜRK	23/06/2013	Akşam Namazından Sonra	Viyana/AVUSTURYA	Badblau Camii
SAMANYOLU	23/06/2013	Akşam Namazından Sonra	Ümraniye/İSTANBUL	İlim Sarayı Camii
OLAY TV	23/06/2013	Akşam Namazından Sonra	Yıldırım/BURSA	Yeşil Camii
AS TV	23/06/2013	Akşam Namazından Sonra	Yıldırım/BURSA	Emirsultan Camii
TGRT	23/06/2013	21:30	Armutlu/YALOVA	İhlas Armutlu Tatil Köyü Camii
KON TV	23/06/2013	21:00	İlgın/KONYA	Lala Mustafa Paşa Camii
KANAL 7	23/06/2013	21:00	Fatih/İSTANBUL	Fatih Camii
KONYA TV	23/06/2013	21:00	Hüyük/KONYA	Kireli Beldesi Minareli Camii
BEYAZ TV	23/06/2013	21:00	Eyüp/İSTANBUL	Eyüp Sultan Camii
SEMARKANT TV	23/06/2013	19:30	Sur/DİYARBAKIR	Ulu Camii
CİHAN HABER AJANSI NETWORK	23/06/2013	21:15	Bahçelievler/İST.	Ulu Camii

Tablo-9: Berat Kandilinde Ulusal ve Yerel Radyo ve Televizyonlarda Yayınlanan Programlar

5) Kadir Gecesi

TV	TARİH	SAAT/ZAMAN	İL/İLÇE	CAMİİ ADI
TRT TV 1	03/08/2013	23:30	Eyüp/İSTANBUL	Eyüp Camii
KON TV	03/08/2013	20:45	Karatay/KONYA	Sultan Selim Camii
KONYA TV	03/08/2013	20:45	Karata/KONYA	Beyşehirliiler Plaza Camii
KANAL 7	03/08/2013	21:00	Fatih/İSTANBUL	Süleymaniye Camii
SAMANYOLU	03/08/2013	Akşam Namazından Sonra	Fatih/İSTANBUL	Fatih Camii
KANAL TÜRK	03/08/2013	Akşam Namazından Sonra	Fatih/İSTANBUL	Sultanahmet Camii
ÇAY TV	03/08/2013	22:00	Şalpazarı/TRABZON	Merkez Camii
HİLAL TV	03/08/2013	Teravih Namazından Sonra	Fatih/İSTANBUL	Yeni Camii
CİHAN HABER AJANSI	03/08/2013	21:10	Şahinbey/İSTANBUL	Ulu Camii
AS TV	03/08/2013	Akşam Namazından Sonra	Osmangazi/BURSA	Ulu Camii
LİNE TV	03/08/2013	Akşam Namazından Sonra	Osmangazi/BURSA	Veledi Habib Camii
BEYAZ TV	03/08/2013	Akşam Namazından Sonra	Altındağ/ANKARA	Hacı Bayram Camii
OLAY TV	03/08/2013	21:00	Merkez/EDİRNE	Merkez Selimiye Camii
KANAL D	03/08/2013	Akşam Namazından Sonra	Beyoğlu/İSTANBUL	Büyük Piyale Paşa
TGRT HABER, TGRT BELGESEL, TGRT EU ve TGRT FM'den ORTAK YAYIN	03/08/2013	Akşam Namazından Sonra	Lüleburgaz KIRKLARELİ	Sokulu Mehmet Paşa Camii

Tablo-10: Kadir Gecesinde Ulusal ve Yerel Radyo ve Televizyonlarda Yayınlanan Programlar

Sarıkamış Şehitlerini Anma Etkinlikleri

Ayrıca Sarıkamış şehitlerinin 98. yılı anma etkinlikleri çerçevesinde, 04.01.2013 tarihinde Kars ili Sarıkamış ilçesinde Kur'an-ı Kerim ve Mevlid-i Şerif Programı düzenlenmiş ve program TRT'den canlı olarak yayınlanmıştır.

L- CAMİLERİN BELEDİYELER TARAFINDAN TEMİZLENMESİ

Camilerin görevliler veya dernekler tarafından yapılan bakım ve temizliği konusunda gelişen hijyen ve temizlik imkanlarını devreye koymak, camilerde daha nezih ortamlarda ibadet yapılmasını sağlamak için önem arz etmektedir. Cemaatin artan talepleri ve toplum sağlığı açısından camilerin risk taşımayan temiz ve sağlıklı yaşam için elverişli bulundurulması Başkanlığımızın önemli görevlerinden birisidir. Bu görevin günümüz şartlarında makul bir şekilde başarılabilmesi Başkanlığımızın diğer kamu ve sivil toplum imkanlarından istifade etmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda en önemli paydaş olarak yerel yönetimler ve onların örgütleri olan belediyeler ön plana çıkmaktadır. Başkanlığımız bu amaçla 2007 yılından bu yana Camilerin Belediyeler Tarafından Ücretsiz Temizlenmesi Projesi kapsamında taşraya talimatlar göndermektedir. Bu talimatlar doğrultusunda müftülükler ile belediyeler arasında cami içi-dışı temizliği, çevre düzenlemesi, bakım-onarım, halıların yıkanması, temizlik malzemelerinin temin edilmesi, su ihtiyacının ücretsiz karşılanması gibi hizmetlerin yerine getirilmesi hususunda koordinasyon sağlanmıştır. Camilerin temizliğinin belediye teşkilatı bulunan yerlerde görev, yetki ve imtiyazlarını kullanarak belediyeler tarafından müftülüklerle işbirliği yapılarak oluşturulacak temizlik ekiplerince ücretsiz olarak yapılması çalışmalarını kapsamında şu faaliyetler yapılmıştır:

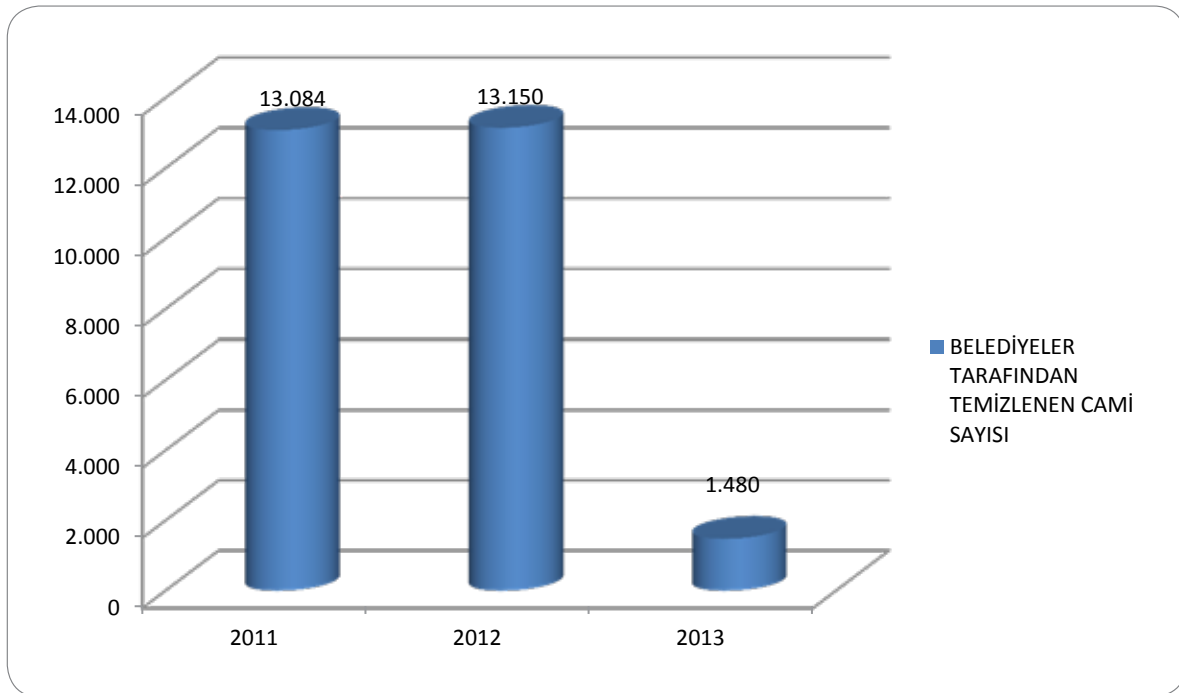
- * Valiliklere (müftülük), 18.03.2013 tarih ve 619 sayılı talimat ve ekinde de 2012 Yılı Camilerin Belediyeler Tarafından Temizlenmesi Genel Raporu gönderilmiştir.
- * İl ve ilçe müftülükleri 18.03.2013 tarih ve 619 sayılı talimat doğrultusunda belediyelerle ve çeşitli kuruluşlarla görüşmeler yapmış, cami görevlileri ile oluşturulan temizlik ekiplerinin çalışma günleri hakkında koordinasyon sağlanmış ve camilerin belediyeler ve çeşitli kuruluşlar tarafından ücretsiz temizlenmesi temin edilmiştir. 2013 yılında camilerin ücretsiz olarak temizlenmesi ile ilgili yapılan çalışmalar önceki yıllara göre ciddi bir düşüş göstermiştir.

Camilerin temizlenmesi konusunda işbirliği yapılan belediyelerin genel sayısı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Yıl	Cami Temizliği Konusunda Müftülüklerle İşbirliği Yapan İl Sayısı	Cami Temizliği Konusunda Çeşitli Nedenlerle Müftülüklerle İşbirliği Yapamayan İl Sayısı
2007	65	16
2008	71	10
2009	77	4
2010	77	4
2011	77	4
2012	79	2
2013	66	15

Tablo-11: Camilerin Temizlenmesi İlgili Belediyelerle Yapılan İşbirliği Durumu

Belediyelerle yapılan işbirliği neticesinde ülke genelinde temizliği belediyelerce ücretsiz olarak yapılan cami sayıları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik-23: Yıllara Göre Belediyelerce Temizliği Yapılan Cami Sayısı

M- OLAĞANÜSTÜ HALLERE HAZIRLIK VE TOPLUM LİDERLERİNİ BİLİNÇLENDİRME

Olağanüstü Hallere Hazırlık ve Toplum Liderlerini Bilinçlendirme Projesi çerçevesinde 2007 yılında Kızılay ile protokol yapılmıştır. Bu protokol kapsamında 2013 yılında Kırıkkale, Çankırı ve Ağrı illerinde toplum liderlerini eğitecek Eğitici Eğitim Toplantıları gerçekleştirilmiştir. Ülke genelinde bütün illeri kapsayacak şekilde planlanan uygulamaya devam edilmektedir.

N- İHLAS SURESİNİN YABANCI DİLLERE TERCÜME EDİLEN METNİNİN CAMİLERE ASILMASI

Vatandaşlarımız, ülkemizde yaşayan yabancılar ve değişik ülkelerden gelen turistlerin tarihî, turistik ve merkezi camileri ziyaretleri esnasında İslam dini hakkında bilgilendirilmeleri amacıyla İhlas suresinin Türkçe, İngilizce, Almanca ve Rusça tercümelerinin camilere asılması için 2008 yılında başlatılan uygulamaya devam edilmiştir.

İl ve ilçe müftülükleri gönderilen talimatlar doğrultusunda mezkur uygulamayı gerçekleştirmek için tarihî/turistik ve merkezi camileri belirlemiş, talimatta belirtilen usullere göre metin asılması gerekli gördükleri camilere, ihlas suresinin yabancı dillere tercüme edilen metninin asılmasına 2013 yılında da devam edilmiştir.

İhlas suresinin yabancı dillere tercüme edilen metninin camilere asılması ile ilgili olarak 2013 yılında il müftülüklerinin gerekli görülen camilerde uygulama yapmış olmaları uygulamanın yerleştiğini göstermektedir.

Uygulama sonuçlarının yıllara göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

YIL	METİN ASILAN CAMİİ SAYISI	ASILAN METİN SAYISI
2008	9.926	11.608
2009	11.511	13.124
2010	12.650	14.554
2011	13.720	15.645
2012	15.073	16.108
2013	25.349	34.543

Tablo-12: İhlas Suresinin Yabancı Dillere Tercüme Metninin Camilere Asılması Uygulamasının Yıllara Göre Dağılımı

Uygulamanın başladığı 2008 yılında tüm illerin bu konuda faaliyet göstermesi, 2009 - 2013 yılları arasında asılan metin sayısının artarak devam etmesi uygulamanın işlerliği açısından önemlidir. 2013 yılı içerisinde bütün illerimizde söz konusu çalışma yapılmıştır.

O- ELEKTRONİK CİHAZA YÜKLENECEK AYET VE HADİS MEALLERİ İLE CAMİ DIŞINDA TOPLUMUN BİLGİLENDİRİLMESİ PROJESİ

Başkanlığımızca cami hizmetlerini geliştirerek toplumu İslam dininin, itikat, ibadet ve ahlaki konularında aydınlatmak maksadıyla, cami dışında halkın rahatça görebileceği yerlere, belleğinde ayet-i kerime ve hadis-i şerif meali yüklenen elektronik cihazlar takılması yönünde 2006 yılında bir proje hazırlanmıştır. 2007 yılında başlanan proje uygulamasına 2013 yılında da devam edilmiştir.

İl ve İlçe Müftülükleri projeyi gerçekleştirmek üzere elektronik cihaz takılması gerekli görülen camileri belirlemiş ve maddi imkânlar nispetinde bu camilerin dışına dijital pano monte etmişlerdir. Buna göre 2013 yılı sonu itibariyle ülkemiz genelinde 2 ilimiz (Batman ve Iğdır) hariç 79 ilimizde bazı camilere elektronik cihaz takılmıştır.

Başkanlığımıza ulaşan verilere göre; 2013 yılı sonu itibariyle toplam 1.646 camimizde, 1.987 adet ayet ve meali yüklenen elektronik cihaz kullanılmaktadır. Bütün bu verileri göz önünde bulundurduğumuzda 2013 yılında elektronik cihaz takılan il sayısında ve cami sayısında artış olduğu gözlemlenmektedir.

3. BÖLÜM

AİLE VE DİNÎ REHBERLİK HİZMETLERİ

AİLE VE DİNÎ REHBERLİK HİZMETLERİ

Aile ve Dinî Rehberlik Daire Başkanlığı, aile kurumunun korunması, toplumumuzun aile hakkında dinî açıdan doğru bilgilendirilmesi ve aile bireylerinin sosyal, ekonomik, kültürel değişimler sonucu karşı karşıya kaldıkları riskler karşısında dinî bilgi ve manevi destek üniteleri ile güçlendirilmesi amacıyla çalışmalarını yürütmektedir. Aile İrşat ve Rehberlik Büroları ise, il ve ilçe müftülükleri bünyesinde kurulmuş olup Daire Başkanlığının misyonunu taşraya taşıyan birimlerdir.

Dairenin hizmet alanları, aileye yönelik faaliyetler ve sosyal hizmet kurumlarında yürütülen manevi destek hizmetleri olmak üzere iki ana bölümde incelenebilir.

1) AİLEYE YÖNELİK FAALİYETLER-AİLE İRŞAT VE REHBERLİK BÜROLARI

Dinî danışma ve rehberlik birimleri olan Aile İrşat ve Rehberlik Büroları, Aile ve Dinî Rehberlik Daire Başkanlığı ile koordineli biçimde çalışmaktadır. Büroların kuruluş amacı, doğru dinî ve ahlaki bilgilere sahip, aile olmanın sorumluluğunu taşıyan, bilinçli ve güçlü bireylerden oluşmuş sağlıklı aile yapısının oluşturulmasına ve korunmasına katkı sağlamaktır. Bu amaçtan hareketle bürolar bir yandan kendilerine e-posta, telefon ya da yüz yüze başvuru ile yöneltilen fetva ağırlıklı soru ve sorunları cevaplamakla “talep odaklı”, diğer yandan da topluma uzanan eğitim faaliyetleriyle “arz odaklı” çalışmalar yürütmektedir.

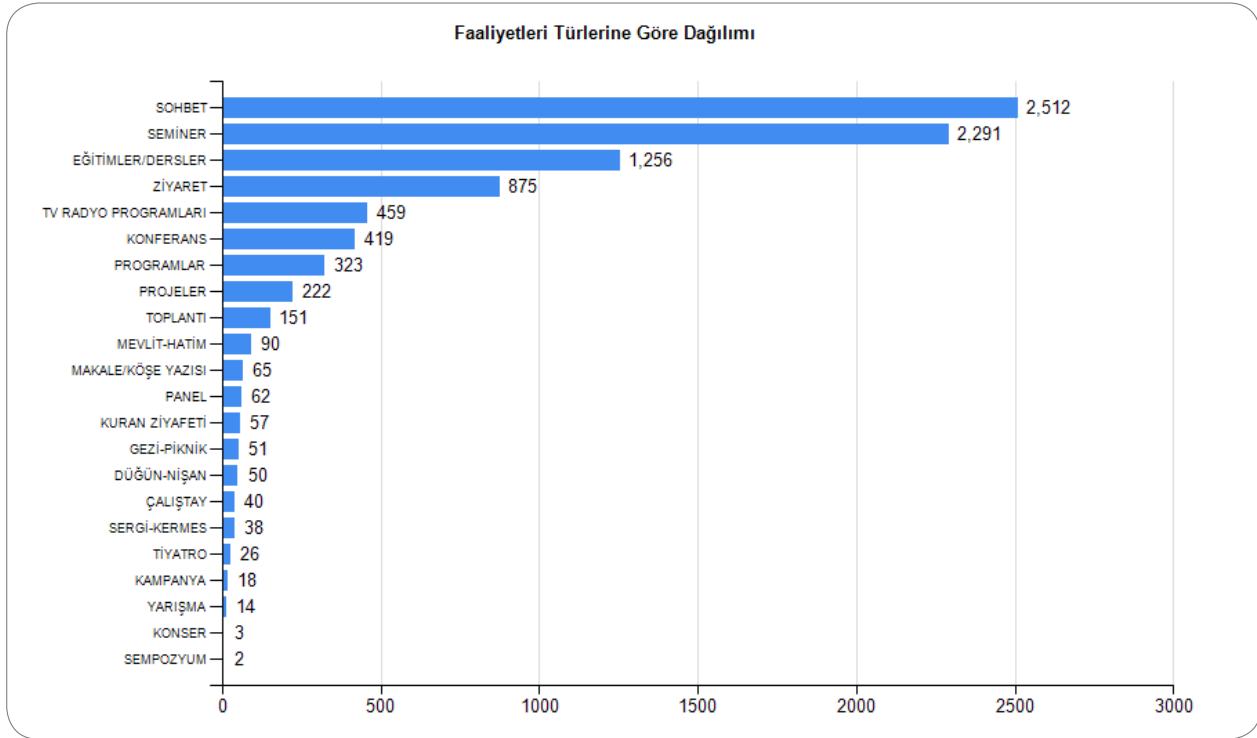
Daire Başkanlığı, bürolarda görev yapan personelin verimli hizmet üretebilmesi için ihtiyaç duyulan dinî, hukuki ve pedagojik donanımı sağlamak amacıyla hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlemektedir. Ayrıca büroları yazılı ve görsel materyallerle desteklemekte, tecrübe paylaşımına yönelik toplantılar tertiplemekte, örnek projelerin tanınmasını ve uygulama alanı bulmasını sağlamakta, ihtiyaç ve Performans Analizi Çalışmaları ile büro hizmetlerinin nitelik ve niceliğini sorgulayarak raporlandırmaktadır.

Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarımız 2012 yılı itibarıyla bütün illerimizde yaygınlaştırılmış olup 2013 yılı itibarıyla 81 il ve 162 ilçe müftülüğüne bağlı olarak hizmet vermektedir. Başkanlığımızın bürolardan daha kaliteli hizmet sunmayı, toplumun bütün kesimlerine ulaşmayı ve kurumsallaşmayı kendilerine hedef edinmelerini talep ettiği ve bu hedefe ulaşabilmek için izlemeleri gereken usul ve esasları belirlediği “Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarına Dair Başkanlık Genelgesi”, 29.08.2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Aile İrşat ve Rehberlik Büroları Çalışma Yönergesi'nin 8. maddesinin 2. ve 3. fıkralarının yürütmesinin ilgili İdare Mahkemesince durdurulduğu dava, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 20.11.2012 tarihli kararı ile sonuçlanmıştır. 01 Aralık 2013 tarihinden itibaren büro görevlilerine yöneltilen soruların ve verilen cevapların Din Hizmetleri Yönetim Sistemi'nde yer alan formlara işlenmesine yeniden başlanmıştır.

Bürolar, dinî danışmanlık hizmeti vermenin yanı sıra vatandaşlarımızı aileyle ilgili konularda bilgilendirmek amacıyla sosyal ve kültürel faaliyetler de düzenlemektedirler. Bilgi Yönetim Sistemi verilerine göre, 2013 yılında yurt genelinde gerçekleştirilen faaliyetlerin toplam sayısı 9.064'tür. Din Hizmetleri Yönetim Sistemi'nin 2013 yılı sonunda hizmet sunmaya başladığını ve verilerin sağlıklı bir şekilde kaydedilemeye ihtimalini göz önünde bulundurarak bu rakamın gerçekleşenin altında olduğunu kabul etmek gerekmektedir.

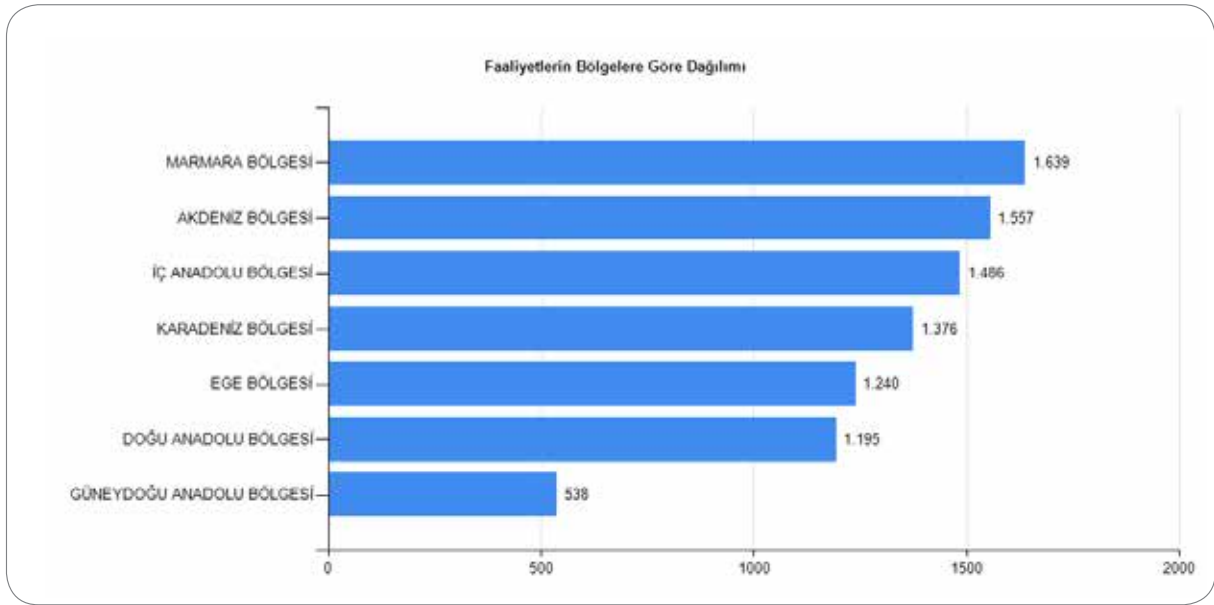
Aile İrşat ve Rehberlik Büroları tarafından 2013 yılında yapılan dinî ve sosyal faaliyetlerin dağılımı; 2512 sohbet, 2291 seminer 1256 eğitim/ders, 875 ziyaret, 459 TV-radyo programı, 419 konferans, 323 program, 222 proje, 151 toplantı, 90 mevlit-hatim, 65 makale/köşe yazısı, 62 panel, 57 Kur'an ziyafeti, 51 gezi-piknik, 50 düğün/nişan, 40 çalıştay, 38 kermes, 26 tiyatro, 18 kampanya, 14 yarışma, 3 konser ve 2 sempozyum olarak görülmektedir. Yapılan faaliyetler incelendiğinde sohbetler 2512 programla birinci sırada yer alırken konser ve sempozyum çalışmaları en az yapılan faaliyetler olarak kayıtlara geçmiştir. Bütün faaliyetlerde bir önceki yıla oranla sayısal artış yaşanması dikkat çekici ve olumlu bir gelişmedir. Söz gelimi 2012 yılında aile eğitimine yönelik 873 seminer düzenlenmişken 2013'te bu rakam 2291' çıkmış, 176 olan proje sayısı 222'ye yükselmiş, çalıştay ve köşe yazısı gibi yeni faaliyet alanlarına yönelim olduğu gözlenmiştir.

Grafik-1: Sosyal ve Dinî Faaliyetlerin Türlerine Göre Dağılımı

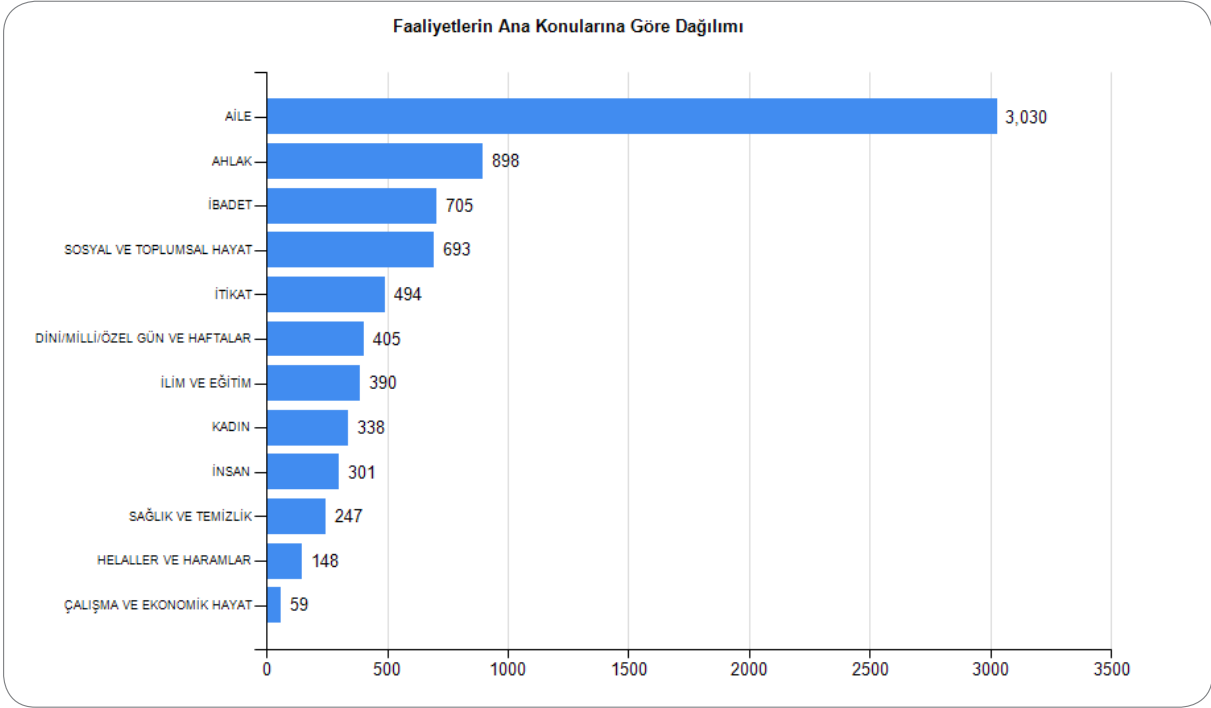
Faaliyetlerin bölgelerimize göre dağılımına bakıldığında ilk üç sıralaması 2012 yılına göre farklılık göstermiş olup Marmara, Karadeniz ve İç Anadolu Bölgesi şeklinde olmuştur. Nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu Marmara Bölgesi'nin 2012 yılında dördüncü sıraya yerleşmiş olması olumsuz bir durum olarak görülürken, 2013 yılında bunun olması gereken düzleme oturması değerlendirmeye değer bir husustur. Aynı şekilde 2012 yılında toplam 201 faaliyeti kayda geçen Ege Bölgesi bürolarının 2013'te 1240 faaliyetle ciddi bir sıçrama gösterdiği görülmektedir.

Gerçekleştirilen programların bölgelere göre sayısal dağılımı şöyle verilebilir: Marmara Bölgesi 1642 program yaparken Karadeniz Bölgesi 1370, İç Anadolu Bölgesi 1486, Güneydoğu Anadolu Bölgesi 538, Ege Bölgesi 1240, Doğu Anadolu Bölgesi 1195 ve Akdeniz Bölgesi 1557 program gerçekleştirmiştir.

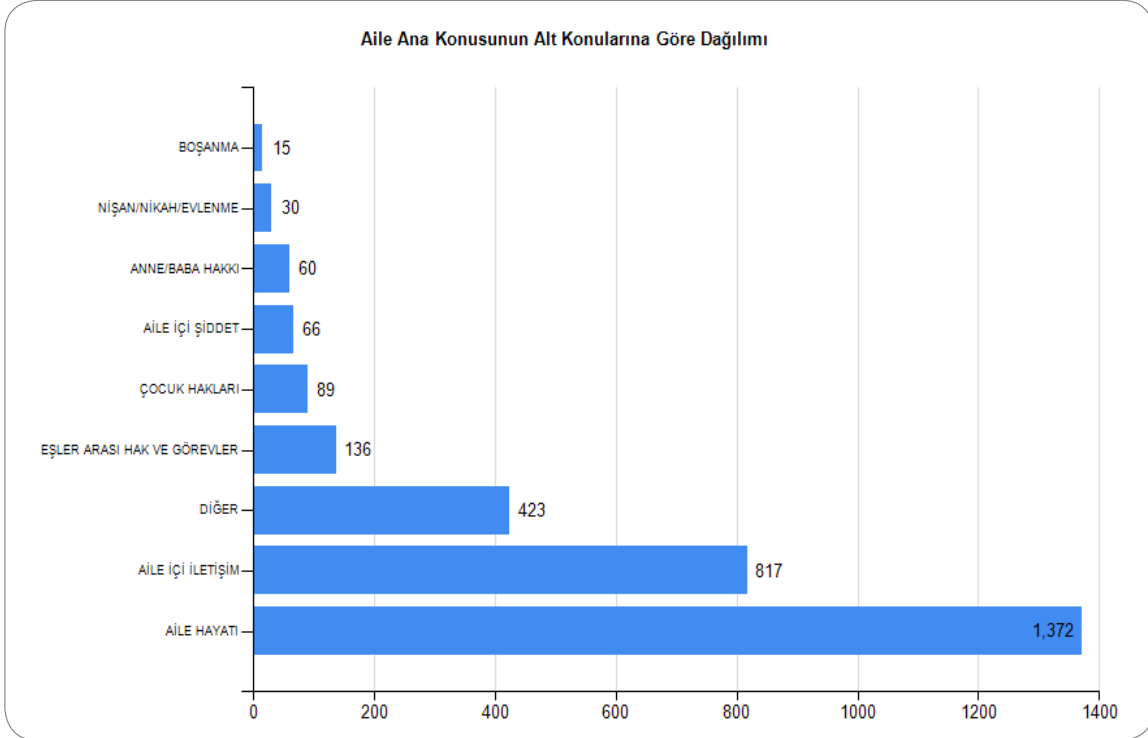
Grafik-2: Sosyal ve Dinî Faaliyetlerin Bölgelere Göre Dağılımı

Aile İrşat ve Rehberlik Büroları tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin konularına göre dağılımı incelendiğinde birinci sırayı "Aile" ana başlığının alması, hizmet amacına ulaşılmış olduğunu ifade eden bir durumdur. Dinî ve sosyal faaliyetlerin temel konu başlıklarına göre sıralanışı şöyledir: Aile 3030, Ahlak 898, İbadet 705, Sosyal ve Toplumsal Hayat 693, İtikat 494, Dinî/Millî Özel Gün ve Haftalar 405, İlim ve Eğitim 390, Kadın 338, İnsan 301, Sağlık ve Temizlik 247, Helaller ve Haramlar 148, Çalışma ve Ekonomik Hayat 59.

Grafik-3: Sosyal ve Dinî Faaliyetlerin Ana Konularına Göre Dağılımı

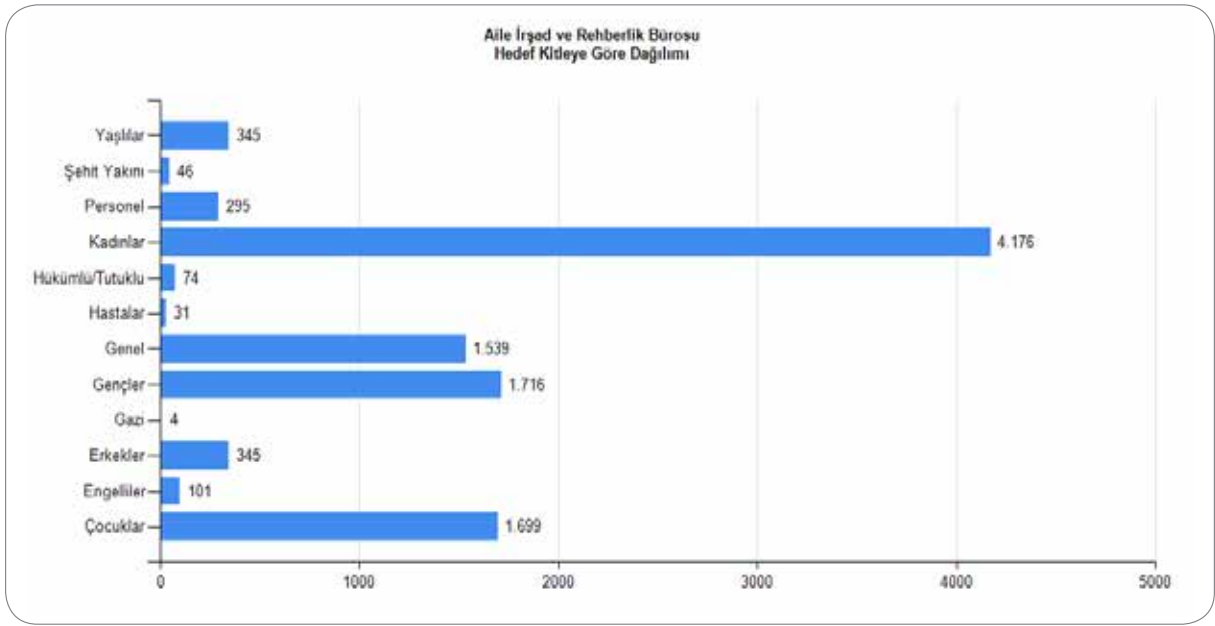
Başlıklara bakıldığında Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarının insan hayatını kuşatan sosyal ve kültürel konulara ve sorun alanlarına yönelik faaliyetler yürüttüğü anlaşılmaktadır. En çok faaliyet gerçekleştirilen değer olması sebebiyle “Aile” konusunun alt başlıklarının da irdelenmesi anlamlı olacaktır.

Grafik-4: Aile Ana Konusunun Alt Başlıklara Göre Dağılımı

Grafikte görüldüğü üzere, bürolarımız aile hakkında çalışırken evlilik hayatının donelerine ve iletişimin esaslarına yoğunlaşmaktadır. 2012 yılı çalışmaları ile kıyaslandığında aile içi şiddet konusunda yapılan bilinçlendirme faaliyetlerinin sayısında artış gözlenmektedir. Çocuk hakları başlığının, kız çocuklarının eğitimi teşvik eden faaliyetleri de içerdiği gözden kaçırılmamalıdır. Boşanma oranlarındaki artış dikkate alındığında ise, sebep ve sonuçlarıyla boşanmayı ele alan çalışmaların yeterli olmadığı söylenebilir.

Diğer yandan, gerçekleştirilen faaliyetlerin hedef kitlesi incelendiğinde, kadınlar, gençler ve çocuklar ilk üç sırada yer almaktadır.

Grafik-5: Sosyal ve Dinî Faaliyetlerin Hedef Kitleye Göre Dağılımı

II) DİNİ REHBERLİK FAALİYETLERİ

Toplumumuzun birlik ve dirliğini, huzur ve barışını temin etmede din hizmetlerinin önemi aşikârdır. Bu hizmetlerin aileye ve aile fertlerine yönelik olarak yürütülen kısmı dışında, aile içinde yaşama imkânına sahip olamayan insanlarımıza da ulaşan gayet mühim bir kısmı vardır. Bu bağlamda Diyanet İşleri Başkanlığı, cami içi din hizmeti sunmanın yanı sıra yaşlı, özürlü, kurum bakımı altındaki çocuk ve tutuklu gibi toplumun dezavantajlı gruplarına da din hizmeti götürmek ve onlara manevî destek sağlamak ile görevlidir. (2007, Dış Genelge, 37. Md.)

Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de büyük boyutlu sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik değişimler yaşanmaktadır. Bu değişim ve dönüşümler olumlu birtakım gelişmelere yol açarken bir taraftan da sosyal ilişki ağlarında zayıflama, çözülme, bireyselleşme, ötekileştirme gibi olumsuz sonuçlara sebep olabilmektedir. Ekonomik problemler, göçler, savaş, terör, doğal afetler, aile içi geçimsizlik ve boşanmalar, kültürel ve ahlâkî erozyon toplumdaki dezavantajlı kesimin oranını her geçen gün artırmaktadır. Yaşam mücadelesinde zorlanan, maddî olduğu kadar manevî açıdan da korunmaya ve desteklenmeye ihtiyaç duyan bu kırılgan kesimlere el uzatmak, dolayısıyla toplumdaki birlik, beraberlik ve dayanışma duygusunu güçlendirme yolunda çaba harcamak, köklü kurumsal yapısı ve temsil ettiği değerler dikkate alındığında Başkanlığımızın aslî vazifelerinden birisidir.

Toplumun diğer katmanlarıyla birlikte ilgi ve korunmaya muhtaç gruplara sunulacak dinî rehberlik hizmeti de Aile ve Dinî Rehberlik Daire Başkanlığının görev tanımı içerisinde yer almaktadır. Daire, sosyal hizmet kurumlarında kalan çocuk, genç ve kadınlara yönelik manevî destek temelli projeler üretmekte ve yürütmekte, ilgili birimlerle, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmakta, Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarının ilgili çalışmalarını koordine etmektedir. Bürolar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı kurumlarda gerçekleştirdikleri faaliyetleri hem altı aylık raporlar halinde hem de Din Hizmetleri Bilgi Yönetim Sistemine işlemek suretiyle Başkanlığımıza bildirmektedir. Sistemden alınan verilere göre, 2013 yılında 55 ilimizde sosyal hizmet kurumlarında 4875 faaliyet icra edilmiştir. Sisteme veri girişinde yaşanan teknik sorunlardan dolayı yapılan tüm faaliyetlerin sağlıklı biçimde kaydedilmesi sağlanamamıştır. Bu durum yapılan faaliyet sayısının 2012 yılına nazaran daha az olduğu gibi bir yanılgıya sebep olmaktadır. Oysa standardizasyon çalışmaları, hizmet içi eğitim seminerleri ve komisyonların kurulması neticesinde hem hizmetlerin ülke geneline yayılması ve daha programlı hâle gelmesi hem de donanımlı personel sayısının artması sağlanmıştır. 2013 yılında Başkanlığımıza bağlı 800 personel sosyal hizmet kurumlarında aktif görev almıştır.

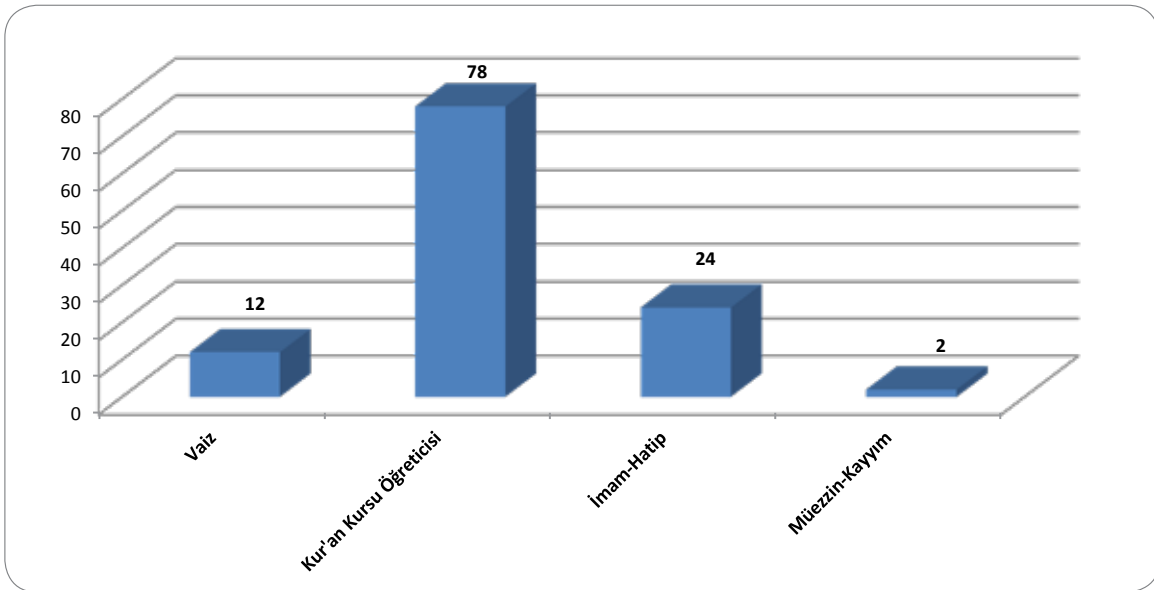
III) FAALİYETLERDEN ÖRNEKLER

Aile ve Dinî Rehberlik Daire Başkanlığı tarafından 2014 yılı içerisinde gerek aileye gerekse kırılğan kesimlere yönelik gerçekleştirilen faaliyetlerden örnekler şu şekilde sınıflandırılabilir:

A- EĞİTİMLER

1) Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarında Görev Yapan Personele Yönelik Hizmet İçi Eğitim Seminerleri

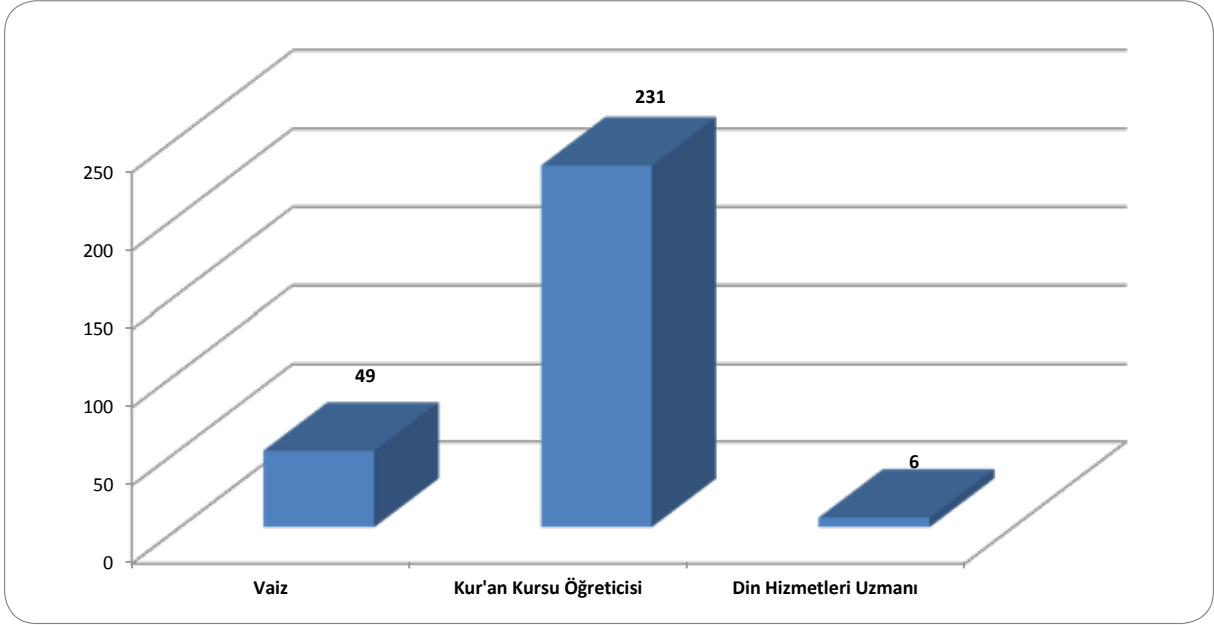
Bürolarda görev yapan personelin daha etkili ve verimli hizmet sunabilmesi için gerçekleştirilen “12. Hizmet İçi Eğitim Semineri” 18-23 Şubat 2013 tarihleri arasında Ankara’da yapılmıştır. Seminere Kırıkkale, Edirne ve İstanbul olmak üzere 3 İl Müftülüğünden 33 erkek 83 kadın olmak üzere 116 görevlimiz katılmıştır. Katılımcılar arasında 12 vaiz, 78 Kur’an kursu öğreticisi, 24 imam-hatip ve 2 müezzin-kayyım yer almakta olup, bu dağılım şöyle bir grafikte gösterilebilir:

Grafik-6: 12. AİRB Eğitimine Katılan Personelin Unvanlarına Göre Dağılımı

“Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarında Görev Yapan Personele Yönelik 13. Eğitim Semineri” ise 25-30 Kasım 2013 tarihleri arasında Antalya’da gerçekleştirilmiştir. 60 il Müftülüğünden 286 kadın personelin katılımıyla yapılan seminerde hukuk, din, psikoloji, iletişim ve sağlık perspektifinden aile odaklı derslere yer verilmiştir. Katılımcıların unvanlara göre dağılımı şu şekildedir:

Grafik-7: 13. AİRB Eğitimine Katılan Personelin Unvanlarına Göre Dağılımı

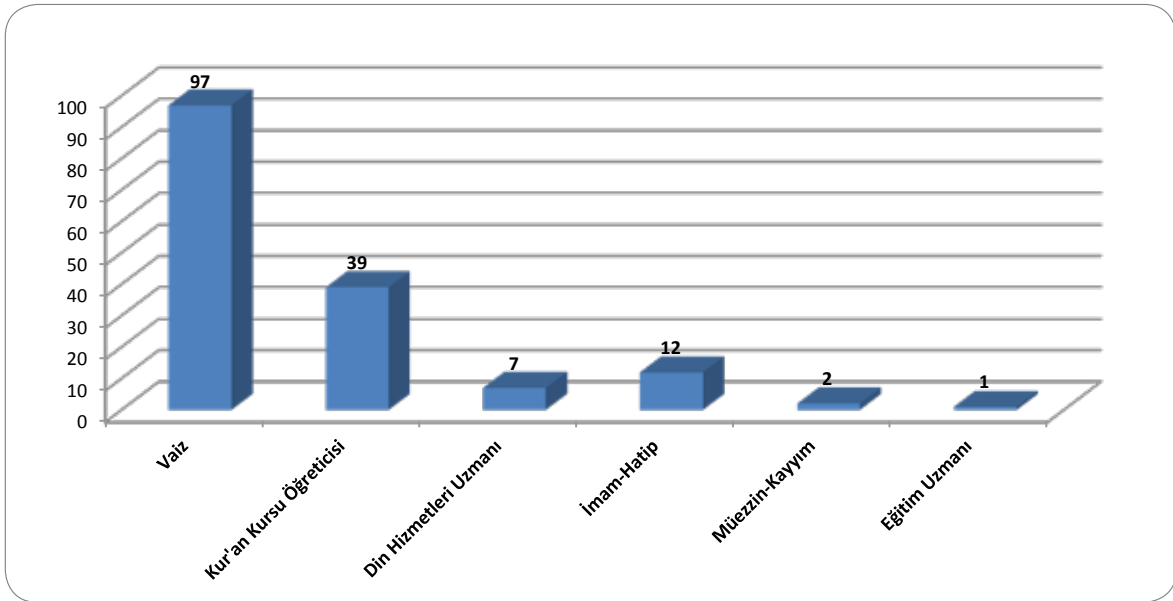
Söz konusu seminerlerde aile birlikteliğine ve aile soru(n)larına yönelik dinî argümanların yanı sıra pedagojik bilgilere, iletişim becerilerine ve danışmanlık tekniklerine dair dersler verilmiş, katılımcılara ders notları, kitaplar ve sunumlar gibi yazılı ve görsel materyaller dağıtılmıştır. Seminerlerde alanında uzman eğitimciler, akademisyenler ve kurum yetkilileri tarafından aşağıdaki başlıklarda dersler işlenmiştir:

- * Din Hizmetleri Bağlamında Kadın ve Aileye Yönelik Hizmetler,
- * İslam Hukukunda Aile ve Güncel Meseleler,
- * Din İşleri Yüksek Kuruluna Gelen Aile ile İlgili Soruların Değerlendirilmesi,
- * Kur'an ve Sünnet Perspektifinden Aile Modeli,
- * Aile İçi İletişim Teknikleri ve Problem Çözme Becerileri,
- * Aileyi Tehdit Eden Dış Unsurlar,
- * Sağlıklı İletişimin Temelleri,
- * Aile İçi Şiddet,
- * Çocuklarla İletişim ve Hatalı Anne-Baba Tutumları,
- * Çocuk İhmali ve İstismarı,

- * TCK ve Medeni Kanunda Kadın ve Aile ile İlgili Düzenlemeler,
- * Danışan/Mağdur ile Görüşme Teknikleri,
- * Psikolojik ve Manevi Yaklaşımla Öfke Kontrolü,
- * Boşanma ve Sonuçları,
- * Yaşlılık Dönemi ve Yaşlılarla İletişim,
- * ASPB Tarafından Kadına ve Çocuğa Yönelik Gerçekleştirilen Hizmetler

2) Sosyal Hizmet Kurumlarında Manevi Destek Hizmeti Sunan Personele Yönelik Hizmet İçi Eğitim Semineri

Sosyal Hizmet Kurumlarında sunulan dinî rehberlik ve manevi destek hizmetinin kalite ve verimliliğini artırmak amacıyla 11-16 Kasım 2013 tarihleri arasında Ankara’da “Sosyal Hizmet Kurumlarında Görev Yapan Personele Yönelik 3. Hizmet İçi Eğitim Semineri” yapılmıştır. 81 ilden 135 kadın 23 erkek olmak üzere toplam 158 personelin katılımıyla gerçekleşen seminerde katılımcıların unvanlara göre dağılımı şu şekilde gösterilebilir:

Grafik-8: 3. Sosyal Hizmet Eğitimine Katılan Personelin Unvanlarına Göre Dağılımı

Şiddet ve istismar mağduru kadınlara yönelik yürütülen dinî rehberlik hizmetlerinin son derece olumlu sonuçlar verdiği gözlemlenmiş ve Başkanlığımız 81 ilimizde yaygınlaştırılması planlanan kadın konukevlerinde manevi destek hizmeti sunulması için ilgili Bakanlıkla görüşmelerini tamamlamıştır. Bu hizmetlerin standardize edilmesi amacıyla hizmeti yürüten/yürütecek olan personel için 3. Sosyal Hizmet Seminerinde bir buçuk günlük özel bir program oluşturulmuştur. Bakanlık ve akademi desteğiyle çalışılmış olan seminerde aşağıdaki başlıklarda derslere yer verilmiştir:

- * Dinî Danışmanlık,
- * Temel Danışmanlık Becerileri,

- * Sosyal Hizmetler ile ilgili DiYK Kararları ve Fetvalar,
- * Aile İçi Şiddet,
- * Kur'an ve Sünnet Perspektifinden Kadın, Aile ve Şiddet Olgusu,
- * Çocuk İhmali ve İstismarı,
- * Çocukluk Dönemi Din Eğitimi,
- * Çocuk Evlerinde Yürütülen Din Hizmetleri,
- * Kurum Bakımı Altındaki Çocukların Psikolojik Özellikleri ve Çocuklarla İletişim,
- * Gençlik Dönemi Dinî Gelişme ve Din Eğitimi,
- * Kurum Bakımı Altındaki Gençlerin Psikolojik Özellikleri ve Gençlerle İletişim,
- * Farklı Yaş Gruplarına Kaza ve Kader gibi Soyut Dinî Kavram Öğretimi,
- * İslam ve İnsan Hakları Bağlamında Töre ve Namus Cinayetleri,
- * Yetişkin Din Eğitimi Yöntemleri,
- * Huzurevi Özelinde Yaşlılık Psikolojisi ve Yaşlılarla İletişim,
- * Kadına Hizmet Sağlayan Kurumların Yapısı ve Konuk Evi Hizmetleri
- * Kadın Konukevleri ve Din Hizmetleri,
- * Konukevlerinde Kalan Kadınların Psikolojik Özellikleri ve İletişim

3) Aile İrşat ve Rehberlik Büroları Tanıtım Seminerleri

Toplumumuzun aile kurumunun önemini hakıyla idrak etmesi, aileyi kuşatan risk faktörleri hakkında bilinçlenmesi ve aile içi ilişkilere dair hurafelerden arınmış sahil dinî bilgiyle buluşması Aile ve Dinî Rehberlik Daire Başkanlığının çalışma amaçları arasında yer almaktadır. Bu amaçlara binaen Dairenin koordinesi ve materyal desteği ile Aile İrşat ve Rehberlik büroları personeli tarafından Kur'an Kurslarında öğrenim gören kadınlara yönelik "Aile" konulu seminerler düzenlenmiştir.

2013 yılı Nisan-Mayıs ayları süresince gerçekleştirilen çalışma ile yurt genelinde 81 ilimizde 5790 Kur'an Kursunda yaklaşık 190.000 kişiye ulaşılmıştır.

2013 yılı Kasım-Aralık dönemine gelindiğinde kursiyerlerin değişmesi sebebiyle seminerlerin yenilenmesinde fayda mülahaza edilmiş, ikinci etapta ülke genelinde 5409 Kur'an Kursunda yaklaşık 185.000 kişiye ulaşılmıştır.

Çalışmalar sonrası il müftülüklerimiz tarafından hazırlanan raporlarda seminerlerin farkındalık uyandıran ve aile sorunlarını sağlıklı bir zeminde tartışma imkânı sunan etkisinden övgüyle söz edilmiş, seminerler sayesinde Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarına başvuru sayısının arttığı belirtilmiştir. Seminerlerin devamının gerekliliği özellikle vurgulanmış ve sadece kadınlara yönelik değil, erkeklere, çocuklara ve gençlere yönelik de bu tür aile eğitimlerinin yapılması, köy ve kasabalara ulaşılması, meslek edindirme kursları ve aile yaşam merkezleri gibi kalabalık grupları barındıran kültür alanlarının seminer çalışmaları için değerlendirilmesi, personelimizin ve ailelerinin ihmal edilmemesi gibi hususlar dile getirilmiştir.

B) AİLE İRŞAT VE REHBERLİK BÜROLARI STANDARDİZASYON ÇALIŞMALARI

1) Bölge Koordinasyon Toplantıları

Aile İrşat ve Rehberlik Büroları tarafından yürütülen çalışmaların değerlendirilmesi, bölgesel sorunların tespit edilmesi, büroların birbirleriyle tanışması ve Başkanlık ile koordinasyonlarının güçlendirilmesi amacıyla Dairemiz tarafından 2012 yılında yapılmaya başlanan toplantılara 2013'te de devam edilmiştir. 2013 yılı boyunca gerçekleştirilen 4 farklı toplantıda 24 ilden 147 büro görevlimizle bir araya gelinmiştir. Koordinasyon toplantılarını bir tablo yardımıyla şu şekilde özetlemek mümkündür:

Toplantının Adı	Toplantının Tarihi	Toplantının Yapıldığı İl	Toplantıya Katılan İller	Katılan Personel Sayısı
I. Koordinasyon Toplantısı	26 Haziran 2013	Erzurum	Ağrı, Ardahan, Bayburt, Bingöl, Erzincan, Erzurum, Iğdır ve Kars	47
II. Koordinasyon Toplantısı	20 Ağustos 2013	Antalya	Antalya, Burdur, Denizli ve Isparta	48
III. Koordinasyon Toplantısı	19 Eylül 2013	Kastamonu	Kastamonu, Bartın, Zonguldak, Bolu ve Düzce	27
IV. Koordinasyon Toplantısı	26 Eylül 2013	Batman	Batman, Bitlis, Hakkâri, Muş, Siirt, Şırnak ve Van	32

Tablo-1: Bölge Koordinasyon Toplantıları

Aile ve Dinî Rehberlik Daire Başkanı Doç. Dr. Huriye Martı'nın başkanlığında gerçekleştirilen bölge koordinasyon toplantıları birer gün süreli planlanmış ve iki ana bölümden meydana gelmiştir. İlk bölümde Daire Başkanı tarafından büroların görev tanımı, tarihçesi, ilkeleri, hedefleri, misyon ve vizyonu hakkında sunum yapılmış, ikinci bölümde ise her il bürosundan son iki yıl içerisinde gerçekleştirdiği faaliyetleri içeren ve görsel materyal ile desteklenen bir tanıtım yapması istenmiştir. Değerlendirme oturumunda, toplantıya iştirak eden büroların bölgesel sorunları, tespitler ve çözüm önerileri tartışılmıştır.

Koordinasyon toplantıları farklı şehirlerden gelen personelin tanışmalarına ve birbirlerinin faaliyetlerinden haberdar olmalarına, ayrıca büroların çalışma usul ve esasları açısından birikim kazanmalarına imkân tanımıştır. 2013 yılı sonu itibarıyla 12 bölge koordinasyon toplantısı yapılmış olup toplantılara toplam 868 büro personeli katılmıştır.

2) Materyal Hazırlığı ve Dağıtımı

2013 yılı süresince yazılı ve görsel materyal çalışmaları iki koldan yürütülmüştür. Bunlardan ilki halkımıza dağıtılmak ve bilhassa büro faaliyetlerinde kullanılmak üzere aile konulu materyaller hazırlanması ve basımlarının temin edilmesidir. Bir kısmı tamamlanarak yayınlanan, bir kısmı ise ilmî ve akademik redaksiyon basamaklarından geçmekte olan bu materyaller şöyle sıralanabilir:

- "40 Ayette Aile", "40 Hadiste Aile" ve "40 Hadiste Çocuk" başlıklı üç farklı kartela hazırlanıp bastırılarak, faaliyetlerinde kullanılmak üzere Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarına 90.000 adet dağıtım gerçekleştirilmiştir. Kartelalarla sağlıklı aile bilincinin şekillenmesine katkı sağlamak amaçlanmıştır.
- Ailem Serisi: Toplumumuzu aile birliği, aile içi iletişim, aile bireyleri, aileyi tehdit eden bağımlılıklar, boşanma ve şiddet gibi konularda bilgilendirmek amacıyla kaleme alınmış 11

kitapçıktan oluşan serinin yazımı, redaksiyonları ve tasarımı tamamlanmış, basım aşamasına gelinmiştir.

- c) Aile -Sıkça Sorulanlar-: Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarına sık sorulan dinî içerikli sorulara Din İşleri Yüksek Kurulu tarafından verilen fetvaların derlemesi olup fetva birlikteliğini hedefleyen çalışmada derleme ve sınıflamalar tamamlanmış, tashih aşamasına gelinmiştir.
- d) Aile Rehberi: Bilhassa yeni evli çiftlere yönelik olarak ahlâk temelli bir yaklaşımla hazırlanan eser, Kur'an ve sünnet perspektifinden eşler arası ilişkinin karakterini, ebeveyn-çocuk ilişkisini, akrabalık bağlarını ele almakta olup ilmî redaksiyon aşamasındadır.
- e) Sosyal Hizmet Kurumlarında Din Hizmetleri Rehberi: Kadın, Çocuk, Genç ve Yaşlı konulu bölümlerden oluşan eser, sosyal hizmet kurumlarından destek alan kesimlere din hizmeti sunan personelin istifadesine sunulacak olup edebî redaksiyon aşamasındadır.

Materyal çalışmalarının ikinci kısmı ise basılı yayınların temin edilerek dağıtımının yapılmasına yöneliktir. Bu aşamada Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarının kütüphanelerinin güçlendirilmesi ve kaynak ihtiyacının karşılanması da hedeflenmiştir. Bu amaçla, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Türkiye Diyanet Vakfı ve İslami İlimler Araştırma Vakfı yayınlarından aileye dair 38 adet eser temin edilerek il Müftülüklerinin Aile İrşat ve Rehberlik Büroları kütüphanelerine gönderilmiştir.

Ayrıca Kutlu Doğum Haftası münasebetiyle ilköğretim öğrencilerine dağıtılmak üzere Diyarbakır, Erzurum, Kars, Mardin ve Şanlıurfa illeri Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarına "Diyanet Çocuk Dergisi" gönderilmiştir.

C. KURUMLAR ARASI İŞBİRLİĞİ ÇALIŞMALARI

1) Sağlıklı Birey, Mutlu Aile, Huzurlu Toplum Projesi

Modern hayatın akışı içinde değerlerimize uygun aile modelini oluşturma ve değişim sürecini sağlıklı kılmada sosyal teması en yüksek meslek gruplarından biri olarak din görevlilerinin özel bir rolü vardır. Evlilik hayatının kalitesini yükseltmiş, evlilik ilişkisini sağlıklı bir zemine oturtmuş ve huzurlu bir aile birlikteliğini yakalamış olan din görevlisi, anlatımlarıyla olduğu kadar, belki daha da fazla, yaşantısıyla toplum huzurunu teminde rol oynayacaktır. Bu bağlamda Daire Başkanlığı, "Sağlıklı Birey, Mutlu Aile, Huzurlu Toplum" başlıklı bir Aile Okulu Projesi'ni uygulanmaya koymuştur.

Projeyle, görevi "topluma dinî rehberlik yapmak" olan din görevlilerinin dinî birikimlerine ek olarak evlilik ve aile ile ilgili doğru ve sağlıklı bilgi edinmelerine yardımcı olmak, aile yaşantılarına olumlu bir değişim kazandırmak suretiyle gerek vaaz ve irşat faaliyetlerinde gerekse sosyal ilişkiler içerisinde bu olumlu etkiyi görünür kılmak amaçlanmıştır.

İhtiyaç tanımından hareketle proje programında yer alan derslerden bazıları şunlardır:

- * Sağlıklı Birey-Sağlıklı İlişki
- * Aile İçi İletişim
- * Kur'an ve Sünnet Işığında Ailede Muhabbet ve Merhamet
- * Çocuk Gelişimi ve Çocuğa Yönelik Din Eğitimi
- * Ergenlik Dönemi –Sorunlar ve Çözüm Önerileri-

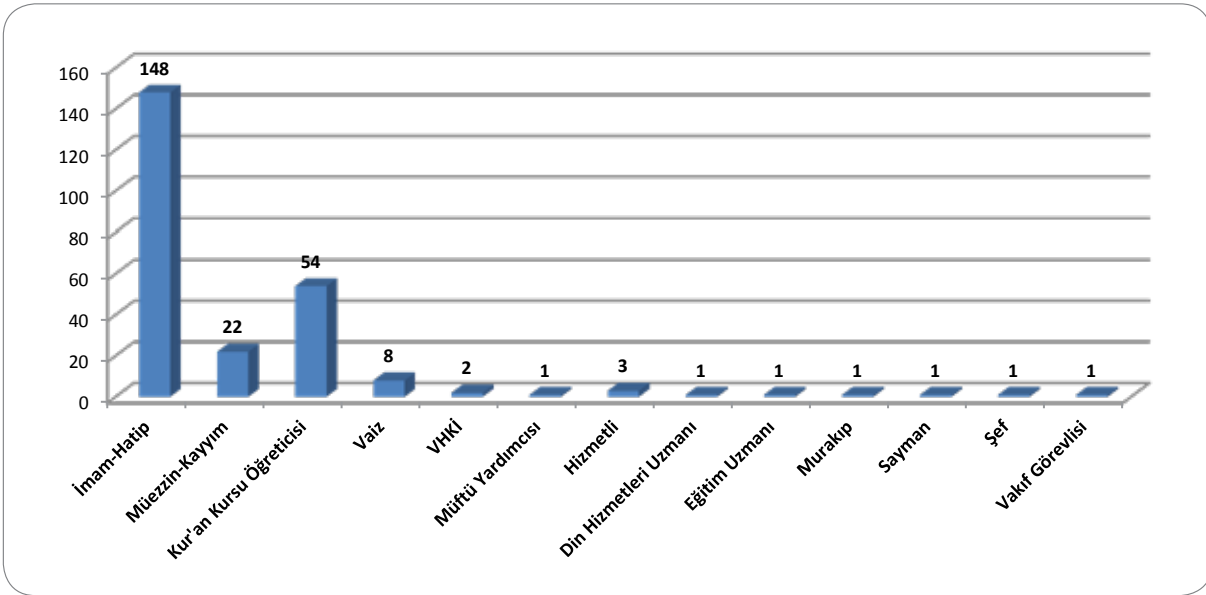
- * Eşler arası Çatışma ve Problem Çözme
- * Boşanma Olgusu
- * Aileye Dış Müdahaleler
- * Anne-Baba Sorumlulukları
- * Anne-Baba-Çevre Hataları
- * Çocukta ve Ergende Cinsel Eğitim

Proje bağlamında 29 Ocak-1 Şubat 2013 tarihleri arasında Denizli Müftülüğü din görevlilerine ve eşlerine yönelik bir program düzenlenmiş ve 50 personel eşleri ile birlikte programa katılarak sertifika almıştır.

Yıl içinde gerçekleşen Aile Okulu çalışmalarının ikincisi, 12-15 Şubat 2013 tarihleri arasında Kayseri Müftülüğünde görevli 90 personelimizin ve eşlerinin katılımıyla gerçekleşmiştir.

2013 yılının son eğitimi ise, 25-27 Aralık 2013 tarihleri arasında Samsun'da yapılmış ve Samsun İl Müftülüğünde görev yapan 80 personelimiz eşleriyle birlikte eğitime katılmıştır.

Aşağıdaki grafikte; 2013 yılı boyunca Sağlıklı Birey, Mutlu Aile, Huzurlu Toplum Projesi kapsamında eşleriyle birlikte eğitimlere katılan 244 görevlilerimizin unvanlara göre dağılımı görülmektedir:

Grafik-9: Sağlıklı Birey, Mutlu Aile, Huzurlu Toplum Projesine Katılan Personelin Unvanlarına Göre Dağılımı

2) Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Din Görevlilerinin Katkısının Sağlanması Projesi

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve BM Nüfus Fonu ile 2010 yılından beri müşterek yürütülen bu proje ile toplumda öncülük rolü bulunup vatandaşlarla sürekli diyalog hâlinde olan Diyanet İşleri Başkanlığı personeline kadına yönelik şiddet konusunda farkındalık ve duyarlılık eğitimi verilmektedir. Böylelikle personelimizin konuyu hukuk, sağlık, iletişim ve psikoloji gibi farklı ilim dallarının penceresinden görme imkânı bulması ve aile içi şiddetin sona ermesi yolunda aktif rol üstlenmesi hedeflenmiştir.

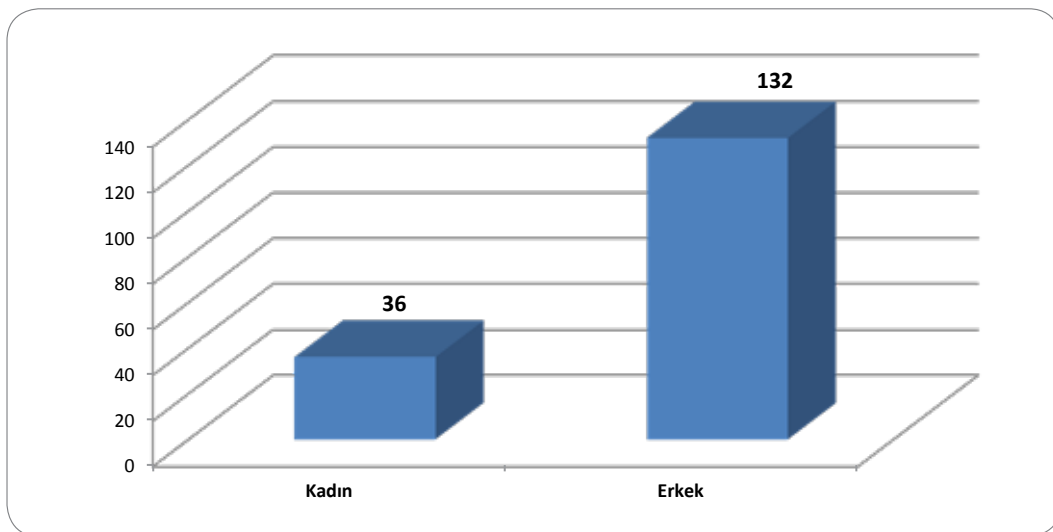
2013 yılı itibarıyla projede yeniden yapılandırma çalışmaları gerçekleştirilmiş, muhteva ve materyal değişikliğine gidilmiştir. Bu bağlamda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Başkanlığımız arasında "Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Din Görevlilerinin Katkısının Sağlanması İşbirliği Protokolü" 22 Ağustos 2013 tarihinde Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Şahin ve Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet Görmez tarafından imzalanmıştır.

Proje eğitiminde yer alan konular, muhteva değişikliği ile aşağıdaki şekilde yeniden başlıklandırılmıştır:

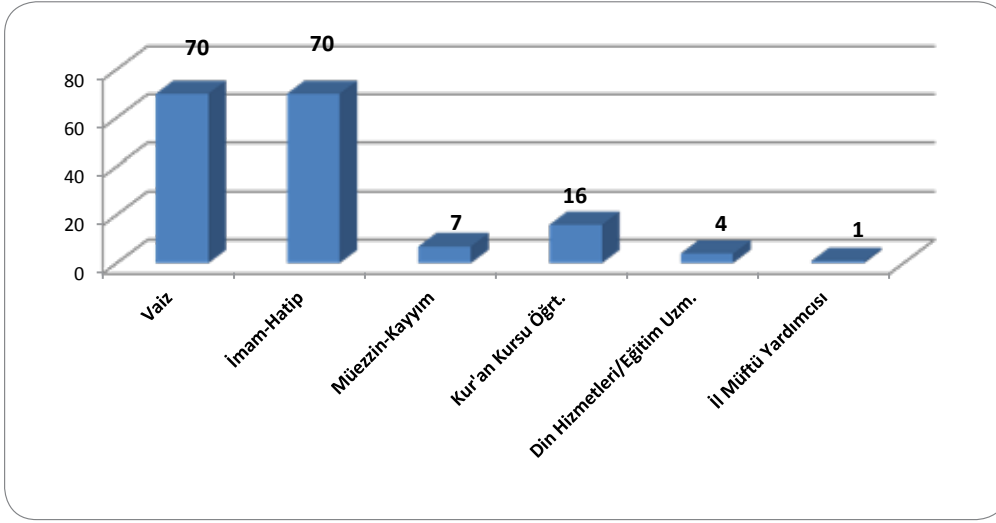
- * Kadına karşı şiddet ve aile içi şiddete ilişkin genel bilgi
- * Çocuk ihmali ve istismarı
- * Din perspektifinden ailenin korunması ve şiddetin önlenmesi konusuna bakış
- * Diyanet İşleri Başkanlığı'nın aile içi şiddet hakkındaki görüş ve yaklaşımları
- * 6284 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, ulusal ve uluslararası mevzuat ve genelgeler
- * İletişim becerileri
- * Şiddet mağdurlarıyla görüşme teknikleri
- * İlgili kamu kurum ve kuruluşlarına yönlendirme bilgisi

Projenin Marmara Bölgesi'ndeki personele yönelik olarak 2-5 Aralık 2013 ve 3-6 Aralık 2013 tarihlerinde Ankara'da yapılan iki eğitici eğitimine Balıkesir, Bursa, Bilecik, İstanbul, Sakarya, Tekirdağ ve Yalova İl Müftülüklerinden 59 personel, 9-12 Aralık 2013 ve 10-13 Aralık 2013 tarihlerinde Bursa'da yapılan iki eğitici eğitimine ise Çanakkale, Edirne, Kırklareli ve Kocaeli İl Müftülüklerinden 65 personel katılmıştır.

Projenin Marmara Bölgesi eğitimleri çerçevesinde bugüne kadar 6 eğitici eğitimi yapılmıştır. Marmara'daki İl Müftülüklerinden toplam 168 personelin katıldığı eğitimler sonrasında, bu bölgedeki 11 ilde alan eğitimlerine başlanmış olup 16.743 din görevlisinin birer günlük alan eğitimleri halen devam etmektedir. Aşağıdaki grafiklerde, katılımcıların cinsiyetleri ve unvanlara göre dağılımı gösterilmektedir:

Grafik-10: Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi Marmara Bölgesi Eğitimcilerinin Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Grafik-11: Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi Marmara Bölgesi Eğitimcilerinin Unvanlara Göre Dağılımı

3) Çocuk Cinsel İstismarı-Uç Noktada Çocukla Karşılaşan Personelin Eğitimi

Çocuğun beden veya ruh sağlığına zarar veren ya da zarar verme riski taşıyan, fiziksel, duygusal, zihinsel veya cinsel gelişimini olumsuz etkileyen durumlar uluslararası kabul gören tanımlara uygun olarak “çocuğa karşı kötü muamele” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu kapsamda kötü muamelenin fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmal olmak üzere farklı boyutları vardır.

Ülkemizde istismara ve özellikle de cinsel istismara uğrayan çocuklar kolluk kuvvetleri, adli merciler ve sağlık kurumları tarafından ayrı ayrı değerlendirilmekte ve değerlendirme sürecinde çeşitli aksaklıklar yaşanmaktadır. Bu aksaklıkları gidermek, cinsel istismara uğramış çocukların ikincil örselenmesini asgariye indirmek, bütün adli ve tıbbi işlemlerin bu alanda eğitimli kişiler tarafından tek merkezde ve tek seferde yapılmasını temin etmek ve istismarı önleyici tedbirlerin alınmasını sağlamak üzere, Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler/kurumlar bünyesinde “Çocuk İzlem Merkezleri” kurulması ve bu merkezlerin işleyişinin Sağlık Bakanlığı koordinesinde yürütülmesi uygun görülmüştür.

Başkanlığımız da Çocuk İzlem Merkezleri Koordinasyon Kurulu üyesidir. Bu konuda, hem kendi personelinin hem de halkımızın farkındalığının artırılmasıyla yükümlüdür. Projenin pilot uygulaması 2011 yılında Ankara’da hayata geçirilmiş, 3276 din görevlisine konu hakkında eğitim verilmiştir.

Pilot uygulama sonrasında ÇİM bulunan 13 ilde birer günlük farkındalık eğitimlerine başlanmıştır. 30 Aralık 2013 tarihinde Gaziantep’te “Çocuk İhmal ve İstismarı” kapsamında din görevlilerine farkındalık eğitimi semineri verilmiştir. Gaziantep Çocuk İzlem Merkezinin tanıtımını Merkezdten bir psikoloğun yaptığı seminere 600 kişi katılmıştır. Seminerlerin 2014 yılında devamı planlanmaktadır.

4) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile işbirliği içerisinde yürütülen bir diğer çalışma ise, çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, sevgi evleri ve çocuk evleri ile kadın konukevlerinde sunulacak manevi destek hizmeti ile ilgilidir. Diyanet İşleri Başkanlığından sorumlu Başbakan Yardımcısı Bekir BOZDAĞ’ın Bakanlıkla Başkanlık arasındaki işbirliği protokolünün illerde daha sağlıklı bir şekilde yürütülmesine yönelik 24/09/2012 tarihli bir talimat ilemesi üzerine Genel Müdürlüğümüzce 08/01/2013 tarihli bir yazı ile tüm illerde Müftülük ve Aile Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü personelinin müteşekkil bir komisyon

kurulması istenmiştir. İllerde kurulan sosyal hizmet komisyonu; çalışmaların programlanması, yürütülmesi, hizmetin sürekliliğinin ve kalitesinin takibi gibi konularda görevlendirilmiştir. Aylık toplantılar yapan komisyon 6 ayda bir hem Başkanlığa hem de Bakanlığa çalışmalarıyla ilgili rapor sunmaktadır.

5) Avrupa Birliği Bakanlığı

Avrupa Birliği Bakanlığı Kurumsal Yapılanma Birimi tarafından, Teknik Destek ve Bilgi Değişimi (TAIEX) mekanizması çerçevesinde, Avrupa Birliği Bakanlığı ve Avrupa Komisyonunun işbirliği ile "Aile İçi Şiddet ve Kadına Yönelik Şiddet" başlığında bölgesel seminerler düzenlenmektedir. 20-21 Mart 2013 tarihlerinde Antalya'da yapılan seminere Başkanlığımızdan ve Antalya Müftülüğünden 7 personel; 14-15 Haziran 2013 tarihlerinde İzmir'de yapılan seminere Başkanlığımızdan ve İzmir Müftülüğünden 8 personel; 20-21 Eylül 2013 tarihinde Trabzon'da gerçekleştirilen seminere ise Trabzon İl Müftülüğünden 7 personel katılmıştır.

6) Sivil Toplum Kuruluşları ile Yürütülen Çalışmalar

21 Mart 2013 tarihinde Başkanlığımız Merkezinde Ankara İl Müftülüğüne bağlı erkek yatılı Kur'an Kurslarında eğitim gören öğrencilere "Alkol, Uyuşturucu ve Madde Bağımlılığı" konusunda seminer vermek üzere Ankara Müftülüğü Aile İrşat ve Rehberlik Bürosu personelinden 13 din görevlisine yönelik bir günlük eğitici eğitimi yapılmıştır. Bu eğiticiler 9 Kur'an kursunda 229 çocuğa ulaşmıştır. Kurslarda verilecek eğitim için Türkiye Yeşilay Cemiyetinden kitapçık ve broşürler temin edilmiştir.

Başkent Kadın Platformu tarafından yürütülen "Özne'si Erkek" adlı proje kapsamında 29 Aralık 2013 tarihinde Kahramanmaraş'ta yapılan eğitici eğitiminde "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Diyanet İşleri Başkanlığının Yürüttüğü Çalışmalar" konusunda bir uzmanımız katılımcıları bilgilendirmiştir.

D) PANEL VE ÇALIŞTAYLAR

1) Paneller

Aile bağlarının güçlendirilmesi ve eşler arası sağlıklı bir iletişimin kurulmasında dinî referanslardan yardım alınması konularında halka açık panel ve konferanslar düzenlemenin geniş toplum kesimlerine ulaşmanın faydalı olacağı kanaati ve bu kanalların çeşitlendirilmesi amacıyla iki farklı konseptte çalışma gerçekleştirilmiştir:

a) "Eşler Arası İletişimde Dinî Değerlerin Rolü" Paneli

Eşler Arası İletişimin Dinî Temelleri ve Hz. Peygamber'in Örnekliğinde Anne-Baba-Çocuk ilişkisi başlıklı sunumların yer aldığı panel 15 Şubat 2013 tarihinde Kayseri'de yapılmış, Doç. Dr. Huriye Martı ve Dr. Ülfet Görgülü'nün konuşmacı olduğu panele 770 kişi katılmıştır.

b) "İslam'da Kadının Onuru" Panelleri

Dünya Kadınlar Günü münasebetiyle 07 Mart 2013 tarihinde Ankara TDV Kocatepe Konferans Salonu'nda "İslam'da Kadının Onuru" başlıklı bir panel düzenlenmiş, Dr. Yaşar Yiğit'in başkanlığındaki panele konuşmacı olarak Doç. Dr. Huriye Martı ve Yrd. Doç. Dr. Doğan Kaplan katılmıştır. Panelde Ankara Büyükşehir Belediyesi ile işbirliği yapılmış ve BELMEK'te eğitim gören 250 kadın dinleyici olarak yer almıştır.

08 Mart 2013 tarihinde ise Ankara Yenimahalle İlçe Müftülüğü Konferans Salonunda aynı başlıkla bir panel düzenlenmiş, panele Dr. Yaşar Yiğit başkanlık ederken, Doç. Dr. Huriye Martı ve Doç. Dr. Gülsüm Çamur Duyan aile döngüsü içinde kadının yerine ve saygınlığına dair konuşmalarıyla katkı sağlamıştır. Panelde Yenimahalle Müftülüğüne bağlı Kur'an kurslarında eğitim gören 450 kadın dinleyici hazır bulunmuştur.

c) “Onurlu Aile, Huzurlu Toplum” Panel Dizisi

Aile Haftası münasebetiyle Daire Başkanlığı tarafından tertiplenen “Onurlu Aile, Huzurlu Toplum” adlı bir panel dizisinde 16 ilde yaklaşık 8000 kişiye ulaşılmıştır. Malatya-Elazığ-Bingöl, Aksaray-Niğde, Batman-Mardin, Bolu-Bilecik, Zonguldak-Bartın-Karabük, Çanakkale-Balıkesir, Çankırı-Kastamonu’da düzenlenen panellere Başkanlığımızda Daire Başkanı ve Uzman olarak görev yapan personel ile Ankara ve İstanbul Müftülüklerinde baş vaiz ve uzman vaiz olan toplam 17 konuşmacı katılmıştır. Panellerde aile bireylerinin her birinin konumu ve değeri dile getirilmiş, bilhassa kadının ve çocuğun onuru ve dokunulmazlığı konusuna odaklanılmıştır.

Aynı başlıkta, Daire Başkanlığınca 17 Mayıs 2013 günü Ankara Yenimahalle Nazım Hikmet Kültür Merkezinde de bir program düzenlenmiştir. 500 kadın dinleyicinin katıldığı programda Prof. Dr. Bünyamin Erul bir konferans vermiş, Fatih Koca yönetimindeki Diyanet İşleri Başkanlığı Tasavvuf Musikisi Korosu da bir konser icra etmiştir.

2) Çalıştaylar

2013 yılında Aile ve Dinî Rehberlik Daire Başkanlığı tarafından düzenlenen çalıştayların temel hedeflerini sosyal hizmetler alanında sunulan manevi destek çalışmalarının geliştirilmesi ve aileye yönelik hizmetlerin bölgesel sorunlara çözüm sunar şekilde sistematize edilmesi oluşturmuş, bu kapsamda iki çalıştay yapılmıştır.

a) Kadın Konukevlerinde Göreve Giden Personele Yönelik İhtiyaçlar ve Yaklaşım Tarzları Çalıştayı

Başkanlığımız ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arasında imzalanan protokol gereği kadınlara sosyal hizmet sunan kurum ve kuruluşlarda (konukevlerinde) görev alan personelimizin hizmet kalitesini artırmak, ihtiyaçları ve hizmet alıcılara yaklaşım tarzlarını belirlemek amacıyla 22 Ocak 2013 tarihinde Ankara’da bir çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştaya Başkanlığımız ve Bakanlık yetkililerinin yanı sıra, kadına yönelik hizmet sunan uzmanlar ve akademisyenler katılmıştır. Çalıştayda tartışılarak tecrübe paylaşımına açılan konular şu şekilde sıralanabilir:

- 1- Şiddet gören ve risk altındaki kadının durumu
- 2- Bakanlık tarafından şiddet gören ve risk altındaki kadına sunulan hizmetler ve çalışma ilkeleri
- 3- Kadın konukevlerinde yürütülecek din hizmetlerinin niteliği ve öncelikleri
- 4- Din hizmetine yönelik temel yöntem ve prensipler

Çalıştaydan çıkan tespitlere göre sosyal hizmet kurumlarında kadına yönelik din hizmeti sunan personel için hizmet içi eğitim programı ve rehber kitap bölümü hazırlanmıştır.

b) Aile İrşat ve Rehberlik Büroları Bölgesel Sorunlar ve Projeler Çalıştayı

Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarının sorunlarını tartışmak ve bölgesel projelerin hazırlanmasına katkıda bulunmak amacıyla, 05-06 Aralık 2013 tarihlerinde Başkanlığımız merkezinde “Aile İrşat ve Rehberlik

Büroları Bölgesel Sorunlar ve Projeler Çalıştayı” düzenlenmiştir. Çalıştaya 7 kadın il müftü yardımcısı ve 17 büro koordinatörü katılmıştır. Genel istişarenin ardından coğrafi bölgelere göre ekiplere ayrılarak atölye çalışması yapan katılımcılar, bölgesel aile sorunları ve muhtemel proje başlıkları hakkında rapor hazırlayarak Başkanlığımıza sunmuşlardır.

3) Anma Programları

a) Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarının 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Faaliyetleri

Daire Başkanlığımız tarafından 8 Mart Dünya Kadınlar Günü çerçevesinde 81 İl Müftülüğünce gerçekleştirilecek olan faaliyetlerin Kutlu Doğum konseptiyle uygun biçimde “İslam ve Kadının Onuru” başlığı altında icra edilmesi ve sonuçların rapor hâlinde gönderilmesi istenmiştir. Bu talimat gereği il ve ilçe müftülükleri bünyesindeki Aile İrşat ve Rehberlik Büroları tarafından 647 sosyal ve dinî faaliyet yapılmıştır. Bu faaliyetlerin türlerine göre sayısal dağılımı incelendiğinde konferans, ziyaret ve anma programlarının önemli yer tuttuğu görülmektedir.

FAALİYET TÜRÜ	SAYISI
Konferans	180
Ziyaret	152
Anma Programı	70
Seminer	50
Sohbet	52
Vaaz	39
Panel	30
TV Programı	25
Hutbe	11
İkram	9
Radyo Programı	6
Tiyatro	6
Gezi	3
Kampanya	2
Konser	3
Mevlit	2
Açılış	2
Büro Tanıtımı	1
Çalıştay	1
Proje	1
Yarışma	1
Yazılı Yayın	1

Tablo-2: Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarının Kadınlar Gününde Yaptığı Sosyal ve Dinî Faaliyetlerin Türlerine Göre Dağılımı

Faaliyetlerin illere göre dağılımına bakıldığında ise, İstanbul 44, Antalya 38, Kocaeli 37, İzmir 26 ve Samsun 21 faaliyet ile en yüksek sayıya ulaşmış 5 ilimizdir. Faaliyetlerde haftanın temasının yanı sıra “İslam’da Kadının Konumu ve Değeri”, “Kadının Aile İçindeki Hak ve Sorumlulukları”, “Kadına Karşı Şiddet”, “Aile İçi İletişimde Kadının Rolü”, “Peygamber Efendimizin Eşleri” gibi başlıklar işlenmiştir. Konferans ve anma çalışmaları dışında dikkat çekici bazı faaliyetler şöyle sıralanabilir:

Bingöl İl Müftülüğünün projesi kapsamında Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, Bingöl Belediyesi Kadın Koordinasyon Merkezi, Bingöl Üniversitesi Rektörlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları işbirliği ile Kadın Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı düzenlenmiştir. Bingöl’de “kız çocuğu imajı, evlilik yaşı (çocuk gelinler), medeni duruma göre kadın, evlilik algısı ve evliliği etkileyen faktörler, boşanma oranları ve nedenleri, kadın istihdamının önündeki engeller ve çalışan kadınların sorunları” farklı bir etkinlik olarak görülebilecek bu çalıştayı gündemini oluşturmuştur.

Ordu Müftülüğü Aile İrşat ve Rehberlik Bürosu görevlilerinin yerel gazete ve Müftülüğün internet sitesinde “kadın ve aile” konulu 4 makale yayınlaması, diğer bürolar tarafından da yazılı basın gücünden yararlanılması gerektiğini hatırlatmaktadır.

Bu özel gün, tanıtım ve büro açılışları için vesile görülmüş olup Adana’da Ceyhan ilçesindeki Aile İrşat ve Rehberlik Bürosu ve Balıkesir’de kadın sorunlarının dinî boyutuna ilişkin rehberlik hizmeti de verilecek olan Balıkesir Kent Konseyi Kadın Danışma Birimi Kadınlar Günü’nde hizmete girmişlerdir.

Edirne’de Başkanlığımız yayınlarından aile ve çocuk konulu hadisleri derleyen kartelalar ile birlikte 2000 adet el broşürü dağıtılmıştır.

Niğde’de İl Jandarma Komutanlığının yürüttüğü kadına karşı şiddeti önleme projesi çerçevesinde seminerler başlatılmıştır. Manisa’da kadınlar arasında İstiklal Marşı’nı güzel okuma yarışması düzenlenmiştir. Malatya ve Kocaeli’de engelli çocuğu olan anneler, Gümüşhane’de esnaf ve rehabilitasyon merkezindeki kadınlar; pek çok ilde ise huzurevi, cezaevi, kadın konukevlerindeki kadınlar ziyaret edilmiştir. Mersin’de roman kadınlar ilahi konseri vermiş, Ankara’da anma programı tiyatro gösterisiyle zenginleştirilmiştir.

Sonuç olarak, Merkez ve taşra arasındaki iletişimin güçlü olması faaliyetlerin sayısal oranını etkilemektedir. Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarının toplumun farklı kesimleriyle temas noktalarını oluşturduğu gerçeği kadınlar günü faaliyetleri ile de bir kez daha görülmektedir.

c) Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarının Aile Haftası Faaliyetleri

2013 yılı Aile Haftası münasebetiyle yurt genelinde faaliyetler icra edilmesi ve Kutlu Doğum temasıyla örtüşecek biçimde “Ailenin Onuru” konusuna odaklanılması istenmiş, bu bağlamda Aile İrşat ve Rehberlik Büroları tarafından 671 faaliyet icra edilmiştir. Belirli gün ve haftalar için temel faaliyet biçimlerinin sayıca yüksek olması durumunun Aile Haftasında da değişmediği görülmektedir: Konferans, ziyaret, seminer, sohbet ve vaaz şeklinde bir sıralama karşımıza çıkmaktadır.

İl Müftülüklerinin Aile İrşat ve Rehberlik Bürosu çalışmalarında görülen en belirgin özellik Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile yapılan protokol çerçevesinde pek çok ilde oluşturulan ortak komisyonun Aile Haftası etkinliklerini planlamış olmasıdır. Söz gelimi Antalya’da “Aile Olmak” konferansında konuşmacı Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürü olmuştur. Bursa’da “Koruyucu Aile” kampanyası söz konusu İl Müdürlüğüyle sürdürülmektedir. Şırnak’ta “Gönül Elçileri Projesi” İl Müdürlüğü ve Müftülüğün ortak çalışmasıyla tanıtılmıştır. Erzurum’da bütün komisyon üyelerinin katkı sağlamasıyla bu haftaya

mahsus bir "Aile" gazetesi çıkarılmıştır. Tekirdağ'da bütün kamu kurumlarının katıldığı bir "Aile Çalıştayı" düzenlenmiş, çalıştay sonrası Aile ve Bilgi İletişim Teknolojileri, Ailede Erkeğin Rolü, Ailede Şiddet, Aile ve Değerlerimiz, Göç ve Aile başlıklarında alt komisyonlar kurulmasına ve bu komisyonun 15 günlük periyotlar hâlinde toplanarak ortak çalışmalar yürütmesine karar verilmiştir.

Aile Haftası etkinlikleri çerçevesinde,

- * Ağrı'da "Kız Çocuklarının Okutulması" semineri İl Millî Eğitim Müdürlüğüyle birlikte gerçekleştirilmiştir.
- * Bartın'da oluşturulan 3 ayrı komisyon tarafından şehit ve gazi aileleri ziyaret edilmiştir.
- * Artvin'de okul, esnaf, hastane, diğer kamu kurumları ziyaretlerinin yanı sıra sorunlu aileler de gözden geçirilmemiştir.
- * Bursa'da cezaevindeki gönüllü erkek ve kadın mahkûmlarla din görevlilerinin moral motivasyon amaçlı mektup arkadaşlığı kampanyası başlatılmıştır.
- * Erzincan'da evliliğinde "50 yıl"ını dolduran 11 kişiye hediyeler verilmiştir.
- * Erzurum'da Tekman Müftülüğünün organize ettiği Gençlik ve Spor Müdürlüğü Tesislerinde kamp yapan 150 öğrenciye iki hafta boyunca Din Hizmetleri Uzmanı ve vaizeler dönüşümlü olarak çeşitli konularda seminer vermişlerdir.
- * İzmir'de ömür boyu mutlu bir yuva için "Aile Okulu" kapsamında 2 günde 140 saatlik ders programı uygulanmıştır.
- * Kocaeli'de özürü vatandaşlarımıza tekerlekli sandalye temini ve Ordu'da evlenecek genç kızların çeyizi bağış faaliyeti olarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Ordu'da 41 fakir ailenin ziyareti ve Sosyal Yardımlaşma Fonunda yardım temini gerçekleştirilmiştir. Hakkâri'de Sudanlı mülteci bir aile ziyareti de faaliyetlere farklılık katmıştır.
- * İstanbul'da Kur'an Kursu öğretici ve öğrencilerinden oluşan bir koro tarafından Türk Tasavvuf Musikisi konseri icra edilmiştir.
- * Kütahya'da ilköğretim birinci basamak öğrencilerine yönelik "Benim Ailem" konulu resim yarışması düzenlenmiş, dereceye girenlere küçük altın ve kitap seti hediye edilmiştir.
- * Osmaniye'de 500 kişinin katıldığı konferansların katılımcıları ildeki lise öğrencisi gençler olmuştur.
- * Malatya'da 22 Kur'an Kursuna devam eden 250 kadına kanser tarama testi yapılmıştır.

Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarının gerçekleştirdiği faaliyetlerin yıllar içinde çeşitlendiği ve ivme kazandığı görülmektedir. Sadece "Aile Haftası" kapsamında 671 faaliyetin gerçekleştirilmiş olması, motivasyonun ve başarının temsili olarak dikkati hak etmektedir. Bununla birlikte, bölge ve illere yönelik sorunların tespiti ve çözüm odaklı kalıcı çalışmaların yapılması hiç şüphesiz Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarının hizmet kalitesini arttıracaktır.

4) İftar Programları

1 Ağustos 2013 tarihinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı Ankara'daki yetiştirme yurtlarında kalan 12-15 yaş arası gençlere Başkanlığımız ve Bakanlığın üst düzey yetkililerinin de katılımıyla bir iftar daveti verilmiştir. Davete gençlerden oluşan bir tasavvuf musikisi korusu eşlik etmiş ve 250 kişi katılmıştır.

6 Ağustos 2013 tarihinde Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü ve yerel yönetimler bünyesindeki 5 farklı kadın konuk evinde ikamet eden kadın ve çocuklar ile yöneticilerine iftar daveti verilmiş, davete 200 kişi katılmıştır.

4. BÖLÜM

SOSYAL VE KÜLTÜREL İÇERİKLİ DİN HİZMETLERİ

SOSYAL VE KÜLTÜREL İÇERİKLİ DİN HİZMETLERİ

Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetleri Daire Başkanlığı, toplumun manevi desteğe muhtaç bütün kesimlerine dini içerikli hizmet politikaları geliştiren ve bu amaçla planlanan her türlü sosyal ve kültürel içerikli dini faaliyetler ile topluma hizmet etmeyi ilke edinen bir birimdir.

İnsanlara sosyal destek sağlamak, sevinçli ve sıkıntılı anlarında ihtiyaç duydukları manevi desteği vermek, kültürel etkinlikler ile birlik-beraberliğimize katkı sağlamak dairemizin temel görev alanlarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda toplumsal çözülme, tüketim kültürü, yoksulluk ve yoksunluk, dini değerlerin istismarı, şiddet, intihar ve zararlı alışkanlıklarla mücadele etmek, toplumun himayeye muhtaç kesimlerine yönelik dini içerikli sosyal hizmet ve manevi destek hizmetleri sunmak Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetleri Daire Başkanlığının görev alanlarına girmektedir

İslam dinine mensup farklı dini yorum çevreleri ve dini-sosyal teşekküllerle sağlıklı ilişkiler tesis etmek, dini ve milli kimliğimizi oluşturan değerleri korumaya yönelik faaliyetlerde bulunmak, toplumsal bütünleşmeyi sağlayan faaliyetler organize etmek, dini ve kültürel değerlerin canlı tutulmasına yönelik çalışmalar yapmak/programlar organize etmek, namaz vakitleriyle ilgili hesaplamaları yapmak dairenin hizmet alanları içerisinde.

Bu bağlamda Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetleri Daire Başkanlığınca 2013 yılında yapılan faaliyetleri aşağıdaki şekilde tasnif etmek mümkündür:

A-KURBAN HİZMETLERİ

Kurban hizmetleri, Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, Kurban Hizmetlerinin Diyanet İşleri Başkanlığınca Yürütülmesine Dair Yönetmelik ile Bakanlıklararası Kurban Hizmetleri Kurulu Kararları uyarınca hazırlanan ve kurban bayramı öncesi Resmî Gazete’de yayımlanan “Kurban Hizmetlerinin Uygulanmasına Dair Tebliğ” hükümlerine göre yürütülmektedir.

Başkanlığımız, kurban kesmek isteyenlerin kurbanlarını dinî hükümlere, sağlık şartlarına ve çevre temizliğine uygun olarak hayvana en az acı verecek şekilde kesmelerine veya vekâlet yoluyla

kestirmelerine yardımcı olmak, konuyla ilgili tedbirleri aldirmek, bu tedbirleri toplumun tüm kesimlerine duyurmak ve halkı bilgilendirmek şeklindeki görevlerini yerine getirmektedir.

Başkanlığımız bu görevi yerine getirirken, Bakanlıklararası Kurban Hizmetleri Kurulu üyesi kurum ve kuruluşlar (İçişleri, Sağlık, Gıda, Tarım ve Hayvancılık, Orman ve Su İşleri, Çevre ve Şehircilik Bakanlıkları ve Türkiye Diyanet Vakfı) ile işbirliği içerisinde çalışmaktadır.

1) Bakanlıklararası Kurban Hizmetleri Kurulunca Yapılan Faaliyetler

Bakanlıklararası Kurban Hizmetleri Kurulu her yıl Ocak veya Şubat ayı içerisinde toplanarak kurban hizmetlerinin düzenli bir şekilde uygulanabilmesi için yapılacak çalışmaları belirlemektedir. Bu bağlamda 2013 yılı kurban bayramında yerine getirilecek hususlarla ilgili olarak anılan Kurul 21.02.2013 tarihinde toplanmış ve 15.10.2013 Salı günü idrak edilecek olan kurban bayramı münasebetiyle alınacak tedbirleri ve gündemindeki konuları görüşmüştür.

Kurul'un aldığı karar gereği "2013 Yılı Kurban Hizmetlerinin Uygulanmasına Dair Tebliğ" 20 Temmuz 2013 tarihli ve 28713 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

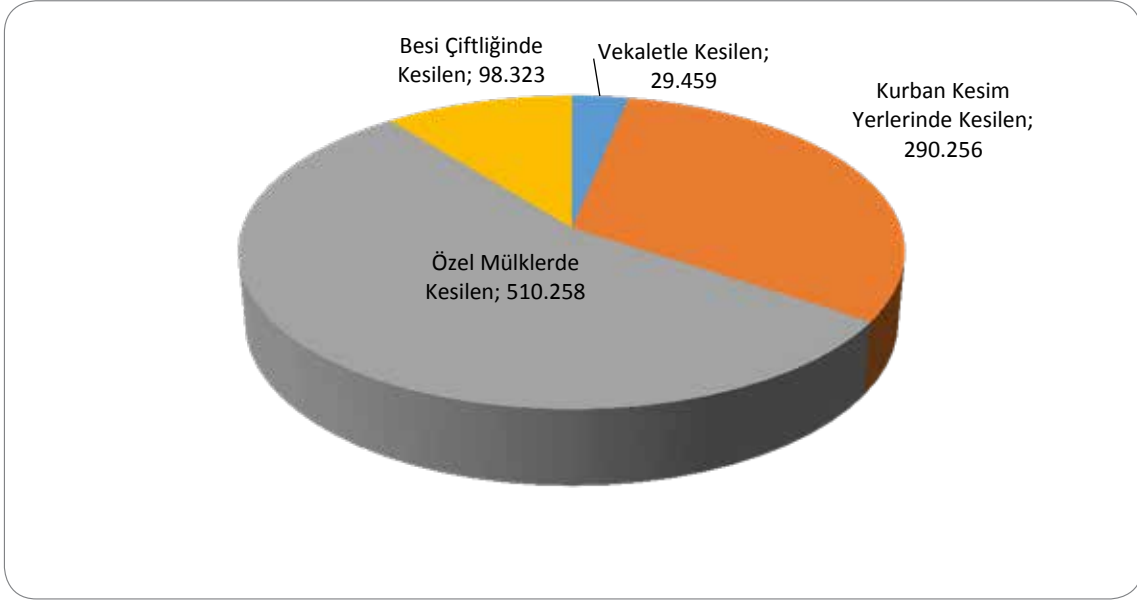
Yurt çapında belirlenen kurban satış ve kesim yeri adres ve iletişim bilgileri ve güncellenen Kurban Rehberi Bakanlıklararası Kurban Hizmetleri Kurulu ile Komisyon üyesi kurum ve kuruluşların web sitelerine yüklenmiştir.

Ayrıca kurban ibadeti ile ilgili dinî bilgiler, sıkça sorulan sorular ve cevapları, kurban kesim duası, bayram namazı vakitleri, bayram namazının kılınışı, vekâlet yoluyla kurban kesimi vb. konularla ilgili aydınlatıcı bilgiler Genel Müdürlüğümüz web sayfasında yayımlanmıştır.

Bayram öncesi cuma vaazlarında, hutbelerde, radyo ve TV programlarında; kurban ibadetinin bir yardım toplama kampanyası olmadığı, kesimsiz kurbanın veya kurban yerine maddi yardım yapmanın kişiyi kurban yükümlülüğünden kurtarmayacağı, kurban kesiminde çevre ve sağlık şartlarına riayet etmenin gerekli olduğu, satış ve kesim yerlerinde görülen bir takım aksaklıklar bahane edilerek veya hayvan haklarının ihlal edildiği gibi hususlar ileri sürülerek kurban ibadetinin esasını tartışmaya açmanın doğru olmadığı konuları halkımıza duyurulmuştur.

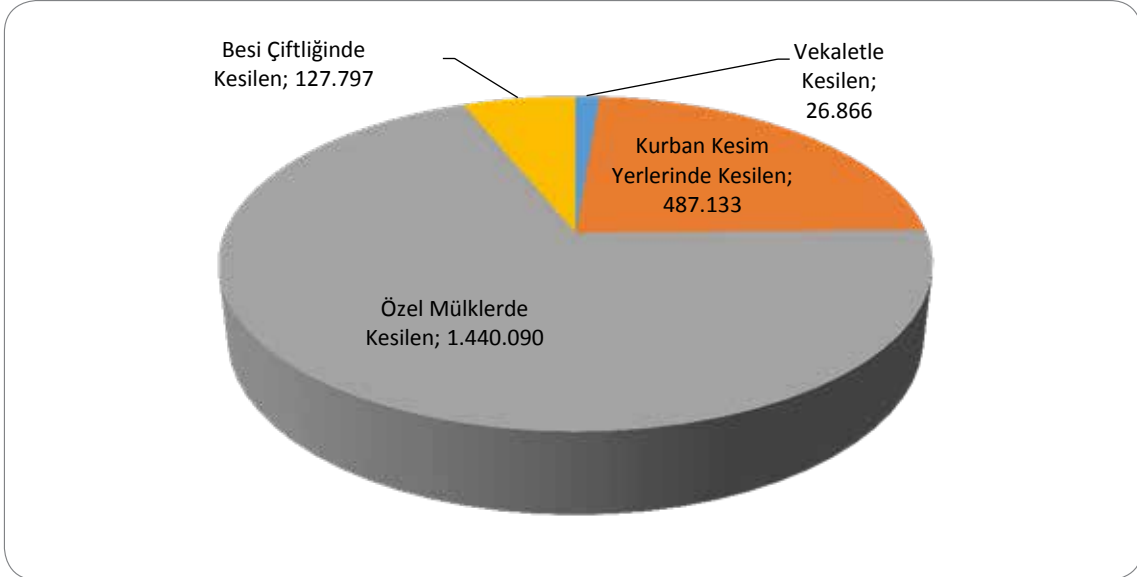
Ülkemiz kurban potansiyelini belirlemek amacıyla, kesilen kurban sayılarının tespitine yönelik İl Müftülüklerinden gelen raporlar tablo halinde aşağıya çıkarılmıştır.

2013 YILI KURBAN BAYRAMINDA KESİLEN BÜYÜKBAŞ HAYVAN SAYISI

Grafik 1: 2013 Yılı Kurban Bayramında Kesilen Büyükbaş Hayvan Sayısı

2013 YILI KURBAN BAYRAMINDA KESİLEN KÜÇÜKBAŞ HAYVAN SAYISI

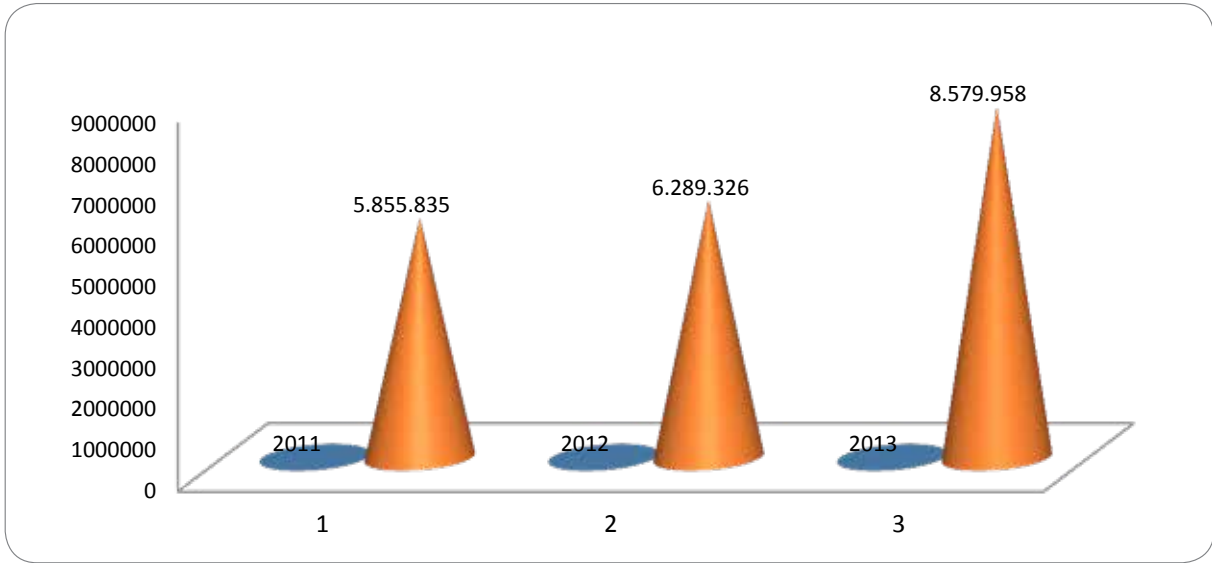

Grafik 2: 2013 Yılı Kurban Bayramında Kesilen Küçükbaş Hayvan Sayısı

Buna göre ülkemizde 928.296 adet büyükbaş ve 2.081.886 adet küçükbaş olmak üzere toplam 3.010.122 adet kurban kesilmiştir.

Büyükbaş hayvanların 7 kişi adına kesilebileceğinden hareketle $928.296 \times 7 = 6.498.072$ hisse büyükbaş ve 2.081.886 de küçükbaş hayvan olmak üzere toplam 8.579.958 adet hissenin 2013 yılında kurban olarak kesildiği sonucunu çıkarmak mümkündür.

YILLARA GÖRE KESİLEN KURBAN SAYILARI

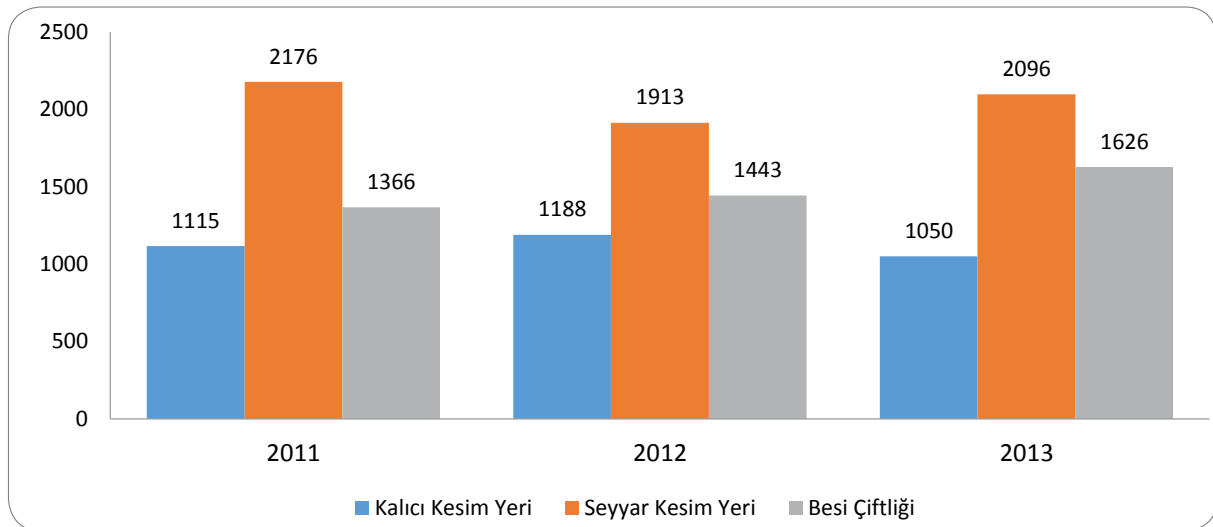
Grafik 3: Yıllara Göre Kesilen Kurban Sayıları

2- Kurban Hizmetleri Komisyonlarının Yapılan Faaliyetler

Kurban Hizmetleri Komisyonu illerde vali veya görevlendireceği bir vali yardımcısının, ilçelerde kaymakamın başkanlığında, Müftülük, Sağlık Müdürlüğü, Halk Sağlığı Müdürlüğü ve Toplum Sağlığı Merkezi, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl/İlçe Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İl Müdürlüğü, Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar İl Şube Müdürlüğü, Belediye ve Türkiye Diyanet Vakfı temsilcisinden oluşur.

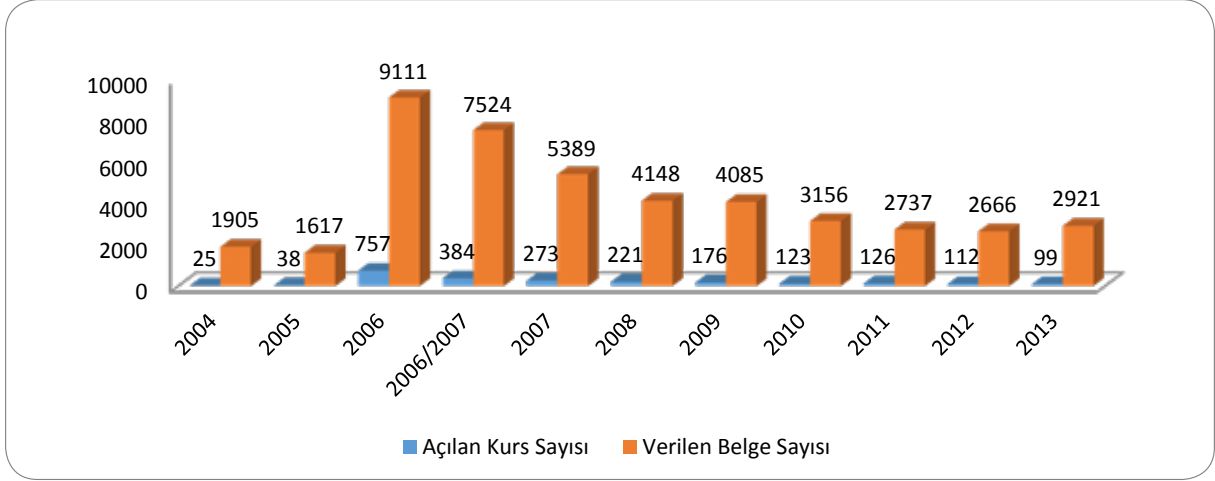
Komisyon, Bakanlıklararası Kurban Hizmetleri Kurulu'nun taşradaki izdüşümüdür. Kurul tarafından alınan ve tebliğde yayımlanan hükümleri yerinde icra etmek ve denetlemekle yükümlüdür. Bu bağlamda;

İl ve ilçelerde 1.606 adet kurban satış yeri, 1.050 adet kalıcı ve 2.096 adet seyyar kesim yeri oluşturulmuştur. Ayrıca 1.626 adet besi çiftliği ve 381 adet özel sektöre ait mezbaha, kesim yeri olarak belirlenmiştir.

Grafik 4: 2013 Yılı Kurban Kesim Yeri Dağılımı

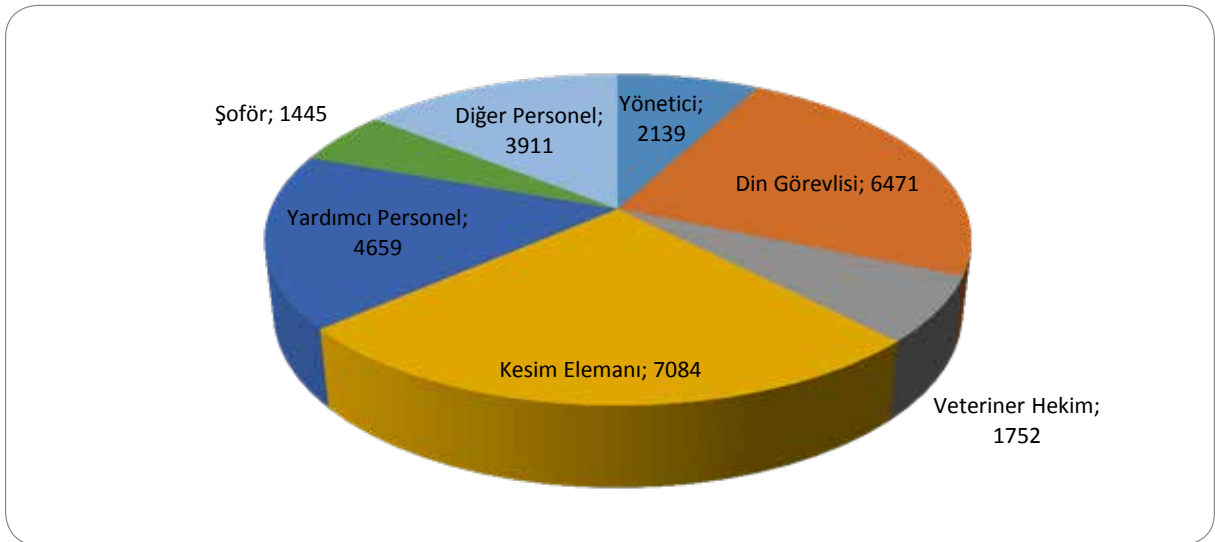
2013 yılında il/ilçe müftülükleri ve halk eğitim merkezleri ile işbirliğinde 99 adet kurban kesim elemanı yetiştirme ve geliştirme kursu düzenlenmiş, bu kurslarda 2.921 kişiye kurs bitirme belgesi verilmiştir. Bugüne kadar toplam 2.601 kurs açılmış ve bu kurslarda toplam 45.259 kişiye kurs bitirme belgesi verilmiştir.

Grafik 5: 2004-2013 Yılları Arasında Açılan Kurs ve Verilen Kurs Bitirme Belge Sayısı

Vatandaşlarımızın kurban konusunda bilgilendirilmesine yönelik çalışmalar çerçevesinde Başkanlığımızca hazırlanan Kurban Rehberi müftülüklerimiz tarafından 283.872 adet bastırılarak dağıtılmıştır.

2013 Kurban hizmetlerinde 2.139 yönetici, 6.471 din görevlisi, 1.752 veteriner hekim, 7.084 kesim elemanı, 4.659 yardımcı personel, 1.445 şoför ve 3.911 diğer personel olmak üzere toplam 27.461 personel görevlendirilmiştir.

Grafik 6: 2013 Yılı Kurban Bayramında Görevlendirilen Personel Dağılımı

3- 2013 Yılı Vekâletle Kurban Kesim Organizasyonu

Tüm İslâm ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de her yıl milyonlarca kurban kesilmekte ve bu kutsal görevi ifa etmenin huzur ve mutluluğu yaşanmaktadır. Şehirleşme kültürü ile paralel olarak kurban ibadetinin dinî hükümlere, sağlık şartlarına ve çevre temizliğine uygun olarak hijyenik koşullarda yerine getirilmesinde zaman ve mekan sıkıntısı çekilmektedir. Zamanları ve kurban kesecek yeri olmayan ya da keseceği kurbanın tamamını ihtiyaç sahiplerine ulaştırmak isteyen vatandaşlarımıza yardımcı olmak amacıyla Vekâlet Yoluyla Kurban Kesimi Organizasyonları düzenlenmektedir.

Başkanlığımız ve Türkiye Diyanet Vakfı işbirliği ile 2013 Kurban Bayramı münasebetiyle “Vekâlet Yoluyla Kurban Kesim Organizasyonu” düzenlenmiştir. Bu organizasyonda; bağışlanan kurbanların bir bölümü ülkemizde, bir bölümü de bedelleri gönderilerek planlanan ülkelerde kestirilmiştir. Kurban etleri yurtiçinde fakir ve muhtaç vatandaşlarımız ile Kur’an kursu öğrencilerine, öğrenci yurtlarına, depremzedelere; yurtdışında da aynı amaç doğrultusunda ihtiyaç sahiplerine dağıtılmıştır.

2013 yılı Vekâlet Yoluyla Kurban Kesimi Organizasyonunda yurtiçinden organizasyona katılarak kurbanını kestirmek isteyen vatandaşlarımız için bir kurban bedeli 550,00-TL, yurtdışından organizasyona katılarak yurtdışında kurbanını kestirmek isteyenler için bir kurban bedeli 380,00-TL olarak belirlenmiştir.

Vekâletle Kurban Organizasyonu hakkında bilgilendirme yapmak, motivasyonu sağlamak görüş alışverişinde bulunmak ve organizasyonu geniş kitlelere yayabilmek için Başkanlığımız ve Vakıf temsilcilerinden oluşan temsilciler ile Adana, Ankara, İstanbul, İzmir, Konya, Sakarya ve Trabzon illerinde, yurtdışında ise Almanya, Avusturya, Hollanda, Fransa, Danimarka, İsviçre ve Belçika’da toplantılar düzenlenmiştir.

Bu yıl ilk defa vakıf merkezinde bir çağrı merkezi oluşturulmuş ve kurban bayramı süresince hizmet vermiştir.

Organizasyona, yurtiçinde **47.177**; yurtdışından **41.834** olmak üzere toplam **89.011** vatandaşımız katılmıştır. Yurt içinde kesilen 8.243 hisse Van ve Erciş’de bulunan depremzede vatandaşlarımız ile Suriyeli mültecilerin ağırlıklı olarak yaşadığı Şanlıurfa, Kilis, İslâhiye ve Altnözü gibi merkezlerde; yurt dışında kesilen **80.768** hisse kurban ise başta Afrika, Orta Asya, Kafkaslar, Balkanlar ve Orta Doğu olmak üzere dünyanın birçok bölgesinde ihtiyaç sahiplerine dağıtılmıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı ile DiTİB üyeleri, yurtdışı cami dernek üye ve yöneticileri, öğrenciler ve gönüllülerden oluşan 128 kişi yurtdışında kesilen kurbanlara refakat etmek üzere görevlendirilmiştir.

B- VAKİT HESAPLAMA

Vakit hesaplama hizmetleri kapsamında yapılan faaliyetler şunlardır;

1) Namaz Vakitleri

a - Takvimler

aa. Başkanlık Takvimleri

2014 Yılı Başkanlık Takvimlerinin ön yüzüne konulacak olan veriler hazırlanarak Dini Yayınlar Genel Müdürlüğüne gönderilmiştir. Söz konusu veriler şunlardır:

- * Günlük namaz vakitleri,
- * Her şehir için günlük kible saati,
- * Her bölgenin ilk şehri için ay doğuş-batış vakti,
- * Her Kamerî ayın İçtima ve Ru'yet tarih, saat ve yerleri,
- * Her şehir için Ramazan ve Kurban Bayram namaz vakti,
- * Rumi, miladi ve hicri tarihlerin birbirlerine tekabülleri ile Hızır-Kasım günleri.

2014 yılı için 37 yurt içi 18 yurt dışı olmak üzere 55 bölge ve 1.237 şehri içeren takvim yayımlanmıştır.

ab. Diğer Takvimler ve İmsakiyeler

Takvim çıkaran kamu kurumu ve özel kuruluşlar için talep etmeleri halinde telif ücreti karşılığında namaz vakitleri ve imsakiyeler Başkanlığımızca hazırlanmaktadır.

b. Avrasya Ülkeleri ve Türkiye Namaz Vakitleri Arasındaki Farkların Giderilmesi Projesi

Başkanlığımızca hazırlanan namaz vakitleri ile bazı Avrasya ülkelerinin dini idareleri tarafından tespit edilen namaz vakitleri arasındaki farklılıkların giderilmesi veya en aza indirilmesi amacıyla çalışma başlatılmıştır.

Avrasya ülkelerindeki dini idarelerin namaz vakitlerini belirlemede kullandıkları dini ve astronomik kriterler ile ilgili bilgilerin ve uygulamaların tespiti amacıyla bu ülkelerdeki Din Hizmetleri Müşavir ve Ataşeliklerine bir form gönderilmiş ve yerel yetkililerin görüşleri doğrultusunda doldurularak gönderilmesi istenmiştir.

Bu çalışma Dairemiz ve Din İşleri Yüksek Kurulu ortaklığında 2014 yılı süresince devam edecektir.

2- Kamerî Aybaşları

1978'de toplanan Ru'yet-i Hilal Konferansında alınan kararlar doğrultusunda ve İslam ülkeleri arasında uygulama birliği sağlama gayesine matuf olarak Kamerî aybaşlarının hesapları yapılmaktadır. Bu bağlamda 2013 yılında şu hesaplamalar yapılmıştır:

a- 2016 – 2022 Yılları Kamerî Aybaşları:

2016-2022 yılları Kamerî Aybaşlarının Hesapları ve harita çizimleri tamamlanmıştır.

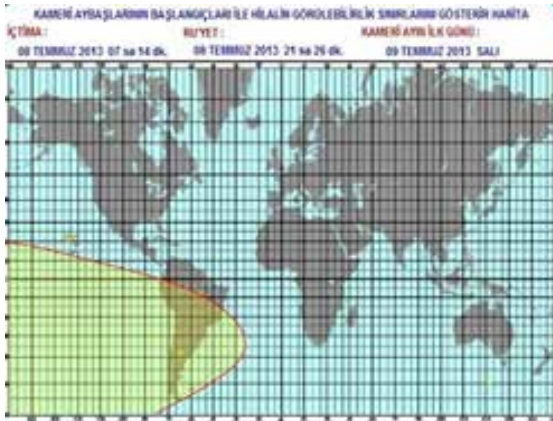
18-19 Şubat 2013 tarihleri arasında Din İşleri Yüksek Kurulu'nun organize ettiği Uluslararası **Ru'yet-i Hilal Konferansı Hazırlık Toplantısı** İstanbul'da yapılmış ve Dairemiz astronomları katılmıştır.

b- 2013 Yılı Ramazan, Şevval ve Zilhicce Hilal Gözlemleri:

Kamerî ayların ve dini günlerin başlangıç ve bitişlerini doğru belirleyebilmek için Ay'ın gökyüzünde görünür hareketlerinin çok hassas bir şekilde hesaplanması gerekmektedir. Hesaplama sonuçlarına göre de kamerî ayın başlaması veya bitmesine karar verilir. Bu çalışmalar gözlemler ile desteklenir. Bu sebeple Miladi 2013/Hicri 1434 yılı Ramazan, Şevval ve Zilhicce hilallerinin 24 ilde gözlenmesi için il müftülüklerine talimat verilmiştir.

Kamerî ayın başlaması için hilalin Dünya'nın herhangi bir yerinden görülmesi yeterlidir. İctima anında ayın karanlık yüzü dünyaya dönük olduğu için dünyanın hiçbir yerinden ay kesinlikle görülememektedir. Ay'ın hilal olarak görülebilmesi için; ictima pozisyonundan en az 8° ayrılması, güneş battığı anda en az 5° ufku üstünde olması gerekmektedir. Bu kriterlerden bir tanesi gerçekleşmez ise çıplak göz ile ilk gün hilalini görebilmek imkânsız olur.

ba. Ramazan Hilali Gözlem Faaliyetleri:

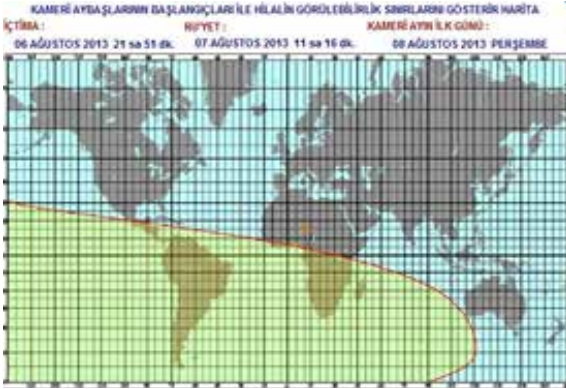

Harita -1

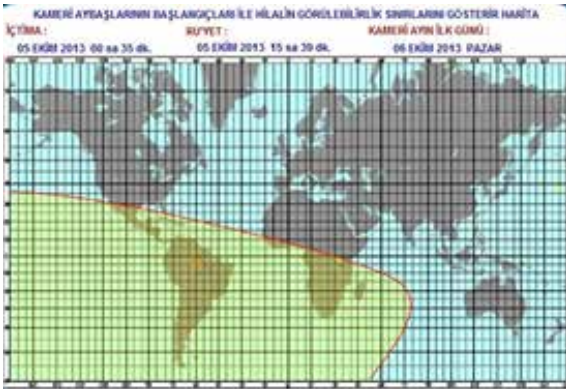
Ru'yet-i Hilal Konferansı Kararları gereği yapılan hesaplara göre hilalin ilk defa görüleceği yeri gösteren haritalar çizilerek kamerî ayların başlangıç tarihleri ilan edilmektedir. Haritaların üzerindeki tarih ve saatler Greenwich'e göre hesaplanmıştır. Kırmızı çizgilerin dışında kalan yerlerde hilali görmek o gün için mümkün değildir. Buralarda hilal ancak ertesi gün görülebilir. Hilalin ilk defa görülebileceği yerler iki kırmızı eğri çizginin arasında sarı renk ile gösterilmiştir.

2013 yılı Ramazan ayı için hazırlanmış olan haritaya göre (Harita-1) Ramazan hilali ilk defa 08.07.2013 tarihinde Greenwich saatiyle 21:26'da Güney Amerika'nın doğusunda Atlas Okyanusu'ndan itibaren görülmüştür.

bb. Şevval Hilali Gözlem Faaliyetleri:**Harita -2**

2013 yılı Şevval ayı için hazırlanmış olan haritaya (Harita-2) göre Şevval hilali ilk defa 07.08.2013 tarihinde Greenwich saatiyle 11:16'da Avustralya Kıtasının batısında Hint Okyanusu'ndan itibaren görülmeye başlanmıştır. Hilal Türkiye'den ise ertesi gün olan 08.08.2013 tarihinden itibaren görülmüştür.

bc. Zilhicce Hilali Gözlem Faaliyetleri**Harita -3**

2013 yılı Zilhicce ayı için hazırlanmış olan haritaya (Harita-3) göre Zilhicce ilk defa 05.10.2013 tarihinde Greenwich saatiyle 15:39'da Okyanusu'nun ortalarından itibaren görülmeye başlanmıştır. Türkiye'den ise ertesi gün olan 06.10.2013 tarihinden itibaren görülmüştür.

bd. Cape Town Şehri Hilal Gözlemi

02-06 Ekim 2013 tarihleri arasında Ankara Üniversitesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sacit ÖZDEMİR ve Dairemiz astronomları İlhami AŞIKKAYA, Hümeysra Nur İŞLEK ve Uzman M. Ali AĞILKAYA'dan oluşan bir gözlem ekibi Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Cape Town şehrine giderek Zilhicce Hilal gözlemi yapmıştır.

Cape Town'da havanın değişken olması sebebiyle bulunan mahallin kuzey doğusunda 350 km uzaklıkta deniz seviyesinden 1700 m yükseklikte bulunan Sutherland'daki ulusal rasathaneden hilal gözlemi yapılmıştır. Gökyüzünün genelini açık olmasına rağmen güneşin battığı yerde 6 derecelik bulut tabakası olması sebebiyle hilal görülebilmiştir. Gelişmiş özellikli fotoğraf makinası ile gözlem görüntüleri çekilmiş, mahalli imkânlar kullanılarak kamera ve video çekimi yapılmıştır. 6 Ekim akşamı yatsı gözlemi yapılmış ve gözlem sonucunda Başkanlığımız takvimlerindeki yatsı vakti ile gözlenen yatsı vaktinin çakıştığı net bir şekilde görülmüştür.

05 Ekim 2013 Cape Town

05 Ekim 2013 Cape Town

05 Ekim 2013 Sutherland Güneş Batış

05 Ekim 2013 Sutherland Güneş Batış

3- Kible Açığı ve Saatleri

a- Kible Açığı ve Saatlerini Gösteren Kitapçık:

Dünyanın manyetik haritasında görülen değişikliklerden dolayı yurtiçinde toplam 1662 yerleşim yerinin kible açığı ve saatleri yeniden güncellenerek il ve ilçelerimize gönderilmiştir. Ayrıca web sitemizde de Kible başlığı altında yayınlanmaya başlamıştır.

b – Cami ve Mescitlerin, Yerinde Kible Tayinleri:

Talep olduğu müddetçe Ankara sınırları içerisinde bulunan cami ve mescitlerin kibleleri vatandaşların müracaatlarına göre yıl boyunca yerinde tespit edilmiştir.

4 - Web Hizmetleri

Başkanlığın web sayfasında, görev alanları ile ilgili sekiz ayrı başlık altında yaklaşık 40 konuda oluşturulan **Bilgi Bankası** halkın hizmetine sunulmaktadır. Web sayfamızda bulunmayan bilgiler de talepler doğrultusunda e-mail ile ilgililere ulaştırılmaktadır.

İnternete Konulan Bilgiler:

- 1 - İbadet Vakitleri
- 2 - Tarih Dönüşümleri (1900-2015)
- 3 - Saatler
- 4 - Kible
- 5 - Ru'yet Çalışmaları
- 6 - Dini Günler (1900-2015)
- 7 - Resmi Tatil Günleri (2009-2015)
- 8 - Kanunlar

Bilgi bankamızdaki şehir sayısı 1998 yılında; 40 ülke 332 şehir ile başlamış ve 2013 yılında 204 ülke 8122 şehre çıkmıştır.

2013 yılına ait 54 adet şehrin 12 aylık hilal gözlem değerleri şema, harita ve teknik açıklamaları ile 365 günlük ay evreleri ile hicri tarihi gösterir veri tabanı yayınlanmıştır.

5- Astronomik Gözlem Projesi, Ufuk Aydınlanma Vakitlerinin Gözlem Yoluyla Belirlenmesi:

Başkanlığımız takvimlerindeki yatsı ve imsak vakti kriterlerinin gözlemsel yolla test edilmesi için 21.09.2011 tarihinden itibaren Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü ile bilimsel ortak çalışmaya başlanmıştır.

Bu gözlem çalışmalarında pilot bölge olarak Ankara ili seçilmiştir. A.Ü.F.F. öğretim üyesi Prof. Dr. Sacit ÖZDEMİR Başkanlığında gözlem ekibi kurulmuştur. Bu gözlem ekibi Başkanlık personeli olarak Astronom ve Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanları ile A.Ü.F.F. Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümünde lisansüstü eğitim yapan öğrencilerden oluşmuştur.

Bu çalışmalar çerçevesinde 2013 yılında Mersin ili Anamur ilçesinde ve Bolu ili Gerede ilçesinde imsak ve yatsı gözlemleri yapılmıştır.

C- DEZAVANTAJLI GRUPLARA YÖNELİK FAALİYETLER

1- CEZA İNFAZ KURUMLARINDA DİN HİZMETLERİ

Cezaevi Din Hizmetleri hükümlü ve tutukluları manevi yönden desteklemek, pişmanlık duygularını geliştirerek yeniden topluma kazandırılmalarını sağlamak gayesiyle yürütülmektedir. İslam Dini'nin iman, ibadet ve ahlak esaslarını öğretmek; bu esasların davranış haline dönüşmesine yardımcı olmak, İslam'ın hurafe ve batıl inanışlardan uzak, toplumda birlik ve ahengi sağlayıcı bir din olduğu gerçeğini kavratmak, Kur'an-ı Kerim okuma becerisi kazandırmak, örnek bir insan olarak Peygamberimizin hayatını, güzel ahlakını ve bu konudaki öğretilerini öğretmek cezaevi vaizinin asli görevidir.

Başkanlığımızın Ceza İnfaz Kurumlarında yürüttüğü hizmetler yarım asrı aşmıştır. 1959 yılında Adalet Bakanlığı'nın "İlmi yeterliği sabit görülen personelin, cezaevlerinde haftanın en az iki gününde ahlaki içerikli konferans vermesi" talebiyle başlayan süreç 1974 yılında cezaevlerinde resmi din görevlilerinin göreve başlamasıyla yeni bir safhaya geçmiştir. 1983 yılında 214 cezaevi vaizi kadrosu ihdas edilmiş, 2001 yılında ilk protokol imzalanmıştır. 2002 yılında Din ve Ahlak Bilgisi Müfredatı yayımlanmış 2011 yılında protokol güncellenerek cezaevi vaizlerinin imkânları iyileştirilmiştir. Haftanın 4 günü tam gün esasıyla cezaevinde görevlendirilen vaizler marifetiyle cezaevlerindeki hizmetler iyi bir konuma gelmiştir.

Din ve Ahlak Bilgisi dersi, Kur'an-ı Kerim dersi, manevi rehberlik, konferans, özel gün ve gecelerde etkinlikler, dini içerikli eserlerin incelenmesi, koğuş ziyaretleri ve sohbetleri, bilgi yarışmaları gibi unsurlar cezaevlerinde yürütülen belli başlı faaliyetlerdir.

2013 sonu itibarıyla cezaevi vaizlerimizin sayısı 10'u kadın olmak üzere 172'dir. Gelecek yıl bu sayının 400'e ulaşması beklenmektedir. Cezaevi vaizlerinin 131'i Dini Yüksek İhtisas Merkezi mezunu, tamamı ise ilahiyat fakültesi mezunudur.

Yurt çapındaki cezaevlerinde 145 bin hükümlü ve tutuklu bulunmaktadır. Cezaevi vaizlerimiz her koğuşa yetişememekte her hükümlü/tutukluya ulaşamamaktadır. Bu sebeple cezaevi vaizlerine destek olmak ve vaizi olmayan cezaevlerinin din hizmetlerinden mahrum kalmaması için görevlendirmeler yapılmaktadır. Bu amaçla 400'ün üzerinde din görevlisi görevlendirme olarak cezaevlerinde hizmet vermektedir. Böylelikle toplam hükümlü ve tutukluların %90'ından fazlasına ulaşılmaktadır.

Cezaevi vaizliğine yeni atanarlara ve diğer cezaevi vaizlerine hizmet içi eğitimler düzenlenmektedir. Bu bağlamda bugüne kadar icra edilen hizmet içi eğitimler şöyledir:

- * 18-30 Haziran 2001 tarihleri arasında Başkanlık merkezinde 151 personelin katılımıyla,
- * 11-15 Aralık 2006 tarihleri arasında H. Mehmet Gebizli Eğitim Merkezinde 46 personelin katılımıyla,
- * 16-20 Haziran 2008 tarihleri arasında Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personeli Ankara Eğitim Merkezi'nde 36 personelin katılımıyla,
- * 29 Haziran-31 Temmuz 2009 tarihleri arasında Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personeli Ankara Eğitim Merkezi'nde 336 personelin katılımıyla,
- * 3-21 Aralık 2012 tarihleri arasında Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personeli Ankara Eğitim Merkezi'nde 120 personelin katılımıyla,
- * 19-21 Kasım 2013 tarihleri arasında Ankara Anadolu Otel'de 93 personelin katılımıyla hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenmiştir.

Cezaevi vaizlerine rehber olması amacıyla kitaplar yayınlanmaktadır. 2012 yılında yayınlanan Ceza İnfaz Kurumları Din Hizmetleri Rehberi'nden sonra 2013 yılında Cezaevlerinde Sıkça Sorulan Sorular kitabı hazırlanmış olup basım aşamasındadır.

2014 yılı ve sonrası cezaevi hizmetlerinin gelişimi için bazı hedefler konulmuştur. Bunlar; Din ve Ahlak Bilgisi Müfredatının yenilenmesi, denetimli serbestlik kapsamında bulunan vatandaşlara yönelik manevi destek faaliyetlerine ağırlık verilmesi, hükümlü ve tutuklularla daha sık görüşülmesi için görevlendirmelere devam edilmesi, hükümlü ve tutuklulara yönelik kitapçıklar hazırlanması şeklinde sıralanabilir.

2- HASTANELERDE DİN HİZMETLERİ

Hasta hakları yönetmeliğinin; “**Dini Vecibeleri Yerine Getirebilme ve Dini Hizmetlerden Faydalanma**” başlıklı 38. maddesinde; “Sağlık kurum ve kuruluşlarının, imkânları ölçüsünde hastalara dini vecibelerini serbestçe yerine getirebilmeleri için gereken tedbirler alınır. ...Hastalara dini telkinde bulunmak ve onları manevi yönden desteklemek üzere talepleri halinde, dini inançlarına uygun olan din görevlisi davet edilir...” ifadelerine yer verilmiştir.

633 sayılı Başkanlık Teşkilat Yasasının 7. Maddesinde “Ceza infaz kurumu ve tutukevleri, çocuk islahevi, huzurevi, sağlık kuruluşları ve benzeri yerlerde bulunan vatandaşlara irşat hizmetleri götürmek” görev ve yetkisi Din Hizmetleri Genel Müdürlüğüne verilmiştir.

Hasta ve hasta yakınlarına yönelik sunulması düşünülen manevi destek ve dini rehberlik hizmetleri ile ilgili ortak yol haritasının belirlenmesi ve Sağlık Bakanlığı ile ortak işbirliği protokolünün imzalanması için gerekli çalışmalar yapmak üzere görüşmeler devam etmiştir.

Ankara’da hastane ve hastane mescitlerinde görev yapan personel ile 20.12.2013 tarihinde bir çalıştay yapılmış ve hastalara manevi bakım sunma konusunda ortak kararlar alınmıştır.

Buna göre:

- 1- Hastanelerde din hizmeti sunmanın zaruri olduğu,
- 2- Din hizmeti sunmak için Sağlık Bakanlığıyla ortak çalışmanın önemi,
- 3- Din görevlileri için hastanelerde bir odanın tahsis edilmesi,
- 4- Hastanelerde görev yapacak personele yönelik seminerler düzenlenmesinin gerekli olduğu,
- 5- Hizmetin verimliliğini artırmak, hasta ve yakınlarına manevi destek sağlamak amacıyla Başkanlıkça kitapçık ve broşürler hazırlanması,
- 6- Ayrıca “Dezavantajlı Gruplara Sunulan Hizmetlerinin Yerinde İzlenmesi” projesi kapsamında Avrupa ülkelerindeki hastanelerde manevi bakım uygulamalarını yerinde incelemek amacıyla Almanya, İngiltere ve Slovakya’ya dört personel gönderilmiş olup gözlemleri raporlaştırılmıştır.

3- HUZUREVİ DİN HİZMETLERİ

Başkanlık olarak temel hizmet alanlarımızdan birisini de huzurevleri oluşturmaktadır. Bu bağlamda huzurevlerinde ikamet eden büyüklerimize moral ve motivasyonu artırıcı ve manevi destek ihtiyaçlarını karşılayacak faaliyetler sunulması önem arz etmektedir. Bu çalışmalarımız periyodik olarak ve ayrıca önemli gün ve gecelerde yapılan ziyaret, sohbet ve çeşitli programlardan oluşmaktadır.

Huzurevi faaliyetlerimiz yanı sıra, her bir büyüğümüzün aile ve toplumda layık olduğu şekliyle saygı görebilmesine yönelik duyarlılık oluşturma yönünde hutbe, vaaz ve yayın yoluyla yapılan çalışmalar devam etmektedir.

Yaşlılar Haftası münasebetiyle 20.03.2013 tarihinde, Türkiye Diyanet Vakfı Kocatepe Konferans Salonunda “Yaşlılara Saygı Haftası” programı düzenlenmiştir. Programa Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Başkanlığımız yetkililerinin yanı sıra 300’ü aşkın huzurevi sakini katılmıştır. Ayrıca 21

Mart 2013'te 75. Yıl Huzurevi Yaşlı Bakım Rehabilitasyon Merkezinde ve 16 Nisan 2013'te Ankara Öğretmen Necla Kızılbağ Huzurevi Yaşlı Bakım Rehabilitasyon Merkezinde programlar icra edilmiştir.

DHYS verilerine göre; 2013 yılında il ve ilçe müftülüklerimiz tarafından huzurevleri düzenli olarak ziyaret edilmiş, Kur'an ziyafeti, sohbet, ders, musiki konseri, konferans vb. türden 1268 adet program icra edilmiştir.

4- MADDE BAĞIMLILIĞI İLE MÜCADELE

Başkanlığımız, Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi'nin (TUBİM) talep azaltımı alanındaki toplantılarına, bağımlılık yapıcı madde, madde kullanımı ve bağımlılığı ile mücadele çalışmalarına ve koordineli toplantılarına görev ve hizmet alanı gereği katkıda bulunmaktadır.

Başkanlığımız kurumlar arası toplumsal iş bölümünde üzerine düşen görevi camilerde hutbe ve vaazlar, konferans, sempozyum, seminer, panel ve mahallî radyo ve TV'lerde düzenlenen dinî muhtevalı programlar yoluyla yapmaktadır.

2013 yılında zararlı alışkanlıklarla ilgili olarak ülke genelinde 3.365 vaaz yapılmış, 13 hutbe okunmuştur. Madde Bağımlılığı ile Mücadele kapsamında TUBİM ile koordineli olarak **"Uyuşturucuya Karşı Din Görevlisinin Etkin Mücadelesi"** konulu 4 hizmet içi eğitim semineri verilmiştir.

2012-2016 yıllarını kapsayan stratejik plan çerçevesinde madde bağımlılığı ile mücadele alanında din görevlilerimize ve vatandaşlarımıza yönelik faaliyetlere devam edilecektir.

5- ROMANLARA YÖNELİK FAALİYETLER

633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanununun 1 inci maddesinde Başkanlığımızın görevi "İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek" olarak belirlenmiştir.

Bu bağlamda Başkanlığımız, hizmetlerini yerine getirirken toplumun bütün kesimlerine aynı yakınlıkta; inanç, düşünce ve vicdanî kanaatlere saygılı, farklı görüşleri anlayışla karşılayan, toplumdaki yanlışlıkları, sahipsizlikle düzeltmeye çalışan, toplumun örf ve adetlerini dikkate alan bir anlayışla sürdürmektedir.

Bu bağlamda, Roman vatandaşlarımızın Başkanlığımızın görev alanlarına giren talepleri İl ve İlçe Müftülüklerimizce dikkate alınarak dini programlar yapılmakta, yaşadıkları yerlerde Kur'an Kursları açılmakta, ayrıca, Başkanlığımız ve taşra teşkilatımız tarafından özel gün ve gecelerde oluşturulan programlarda Roman vatandaşlarımızdan oluşan ilahi gruplarına yer verilmekte, hafızlık yapan öğrenciler desteklenmektedir.

6- ENGELLİLERE YÖNELİK ÇALIŞMALAR

Başkanlığımızın engellilere yönelik hizmetleri; camilerin ulaşılabilirliğinin sağlanması, işaret dili ile hutbe okunması ve Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile koordineli çalışmaları kapsamaktadır.

Yapılan faaliyetler ekseninde Türkiye geneli engelli personel ile engelli yakınları veri tabanı oluşturulmuştur. Buna göre 1.117 engelli personel, 4.274 yakını engelli olan personel tespit edilmiştir. DHYS'ye engelli personel ve yakını engelli personel menüsü eklenerek bilgilerin güncellenmesi sağlanmıştır.

Serebral Palsili çocukların eğitim gördüğü "Gökkuşuğu Erken Eğitim Merkezi Anaokulu ve İlköğretim Okulu"na 13 Şubat 2013 tarihinde bir ziyaret gerçekleştirilmiştir.

25 Temmuz 2013 tarihinde Başkanlık Merkezinde engellilere yönelik iftar programı düzenlenmiştir.

Camilerin engellilere uyumlu hale getirilmesi bağlamında yapılan çalışmalarla ilgili verileri aşağıdaki tabloda şöyle gösterebiliriz.

CAMİLERİN ENGELİLERE UYUMLU HALE GETİRİLMESİ

Cami dışı rampanın olduğu camiler	9.286
Engelli tuvaleti olan camiler	6.038
Engellilerin kullanımına uygun abdest alma yeri	5.392
Görme engelliler için izli yolların bulunduğu camiler	377
Asansör olan camiler	501
İşaret diliyle hutbe okunan camiler	30

7- MÜLTECİLERE YÖNELİK FAALİYETLER

2013 verilerine göre; 10 sınır ilimizde 20 kampta yaklaşık 200 bin Suriyeli mülteci barınmaktadır. Bunun dışında 500 bin mülteci de diğer il ve ilçelerde kamp dışında yaşamaktadır.

Kamplarda 142 mescit, 64 Kur'an Kursu, 54 din görevlisi, 71 tercüman ile din hizmeti verilmektedir.

Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay'ın başkanlığında her ay düzenli olarak yapılan Suriye toplantısına Başkanlığımızı temsilen katılım sağlanmaktadır.

Başkanlığımız ve Türkiye Diyanet Vakfı öncülüğünde 60 tır gıda, 8 tır çadır, 19 tır un, 1 tır uyku tulumu ve 1.375 hisse kurban yardımı yapılmıştır.

D) 18 MART ŞEHİTLER GÜNÜ FAALİYETLERİ

18 Mart Şehitler Günü vesilesiyle Başkanlığımız merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatı tarafından gerçekleştirilecek programlarla halkımızda bir farkındalık oluşturma hedeflenmektedir. Şehitlerimizin rahmetle anılması, geride bıraktıklarının yanında olduğumuzun hissettirilmesi ve sahip olduğumuz bu değerlerin bizden sonraki nesillere aktarılması çerçevesinde faaliyetler yapılmaktadır.

18 Mart 2013 Pazartesi günü Çanakkale ili Gelibolu ilçesi Gazi Süleyman Paşa Camii'nde Kur'an-ı Kerim ve Mevlit merasimi gerçekleştirilmiş ve şehidanın ruhuna bağışlanmak üzere okunan 250 bin hatimin duası yapılmıştır.

30 Temmuz 2013 Salı günü şehit yakınları ve gaziler onuruna Başkanlık Yemekhanesinde iftar programı düzenlenmiştir.

Yurtiçinde gerçekleştirilen faaliyetlerin başında şehitlerimize okunan **250.000** hatim gelmektedir. Ayrıca bugünlerle ilgili olarak **26.654** vaaz, **5.846** mevlit merasimi gerçekleştirilmiş; 5.377 şehit ve gazi yakını ziyaret edilmiştir. Diğer taraftan **1.802** anma programı, **1.775** şehitlik ziyareti, **1.158** konferans, **1.121** TV ve Radyo Programı, **248** yarışma, **218** Çanakkale gezisi, **135** panel yapılmış; **585** şehit ve gazi yakını aileye de yardımda bulunulmuştur. Bu özellikli günün anlam ve önemi, söz konusu hafta boyunca camilerimizde halkımıza anlatılmıştır.

E-RAMAZAN HİZMETLERİ

Ramazan web sayfası hazırlanmış, 2013 Ramazan ayı teması olan “Helal Kazanç Helal Lokma” konulu 10 afiş tasarlanmıştır.

Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet Görmez, Ramazan ayı için belirlenen ‘Helal Kazanç-Helal Lokma’ ana temasını bir basın toplantısıyla kamuoyuyla paylaşmıştır.

Ramazan ayı boyunca Başkanlık ve müftülüklerce yapılan faaliyetleri şöyle sıralayabiliriz:

75. Yıl Huzurevi ve Pursaklar huzurevlerine ziyaret yapılmış,

Ankara, Antalya ve Konya cezaevlerinde üst düzey yetkililerin katıldığı iftar programları gerçekleşmiş,

Başkanlık yemekhanesinde huzurevi sakinleri, engelliler, şehit aileleri ve gaziler için iftar programları düzenlenmiştir.

Ramazan ayı boyunca müftü, vaiz ve diğer görevlilerce, hastane, ceza infaz kurumları, huzurevi, yetiştirme yurtları, çocuk islahahleri ve çocuk yuvaları, şehit aileleri ve gaziler ziyaret edilmiştir.

Müftülüklerce imkânlar ölçüsünde sivil toplum kuruluşlarına, emekli din görevlilerine, personele, cami dernek ve vakıf yöneticilerine, ihtiyaç sahibi kişilere, engelli ve yakınlarına, şehit ailelerine, gazilere vb. yönelik iftar programları düzenlenmiştir.

5. BÖLÜM

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Genel Müdürlüğümüzce 2013 yılında gerçekleştirilen din hizmetlerine genel olarak bakıldığında, personel, bütçe, mevzuat ve faaliyet açısından her geçen yıl daha ileri seviyeler ulaşıldığı görülmektedir.

Bu bağlamda, yüzyüze vaaz projesinin sonuçları raporumuza yansımıştır. Vaizlerimize ilaveten önemli ölçüde cami görevlisi (imam-hatip) kendi camisinde vaaz yapmaya başlamıştır. Ancak imam-hatiplerin tamamı göz önüne alındığında bu çalışmanın önümüzdeki yıllarda da sürdürülmesinin gerekli olduğu görülmektedir. Bu amaçla 2014 yılı içinde de formatör vaiz seminerlerine devam edilmesi ve müftülüklerce formatör vaizler marifetiyle imam-hatiplere yönelik olarak yüz yüze vaaz seminerlerinin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Hutbe hizmetlerinde de Başkanlığımızın rehberliğinde il irşat kurullarınca daha nitelikli hutbeler hazırlanması sürecine girilmiştir. Zaman zaman merkezden gönderilen hutbeler yanında mahallinde hutbe hazırlayan görevlilerin daha etkili ve nitelikli hutbe yazabilmelerine yönelik olarak “hutbe yazma seminerleri” nin yapılmasının gerekli olduğu ortaya çıkmıştır.

Kutlu doğum haftası etkinlikleri toplumun tamamını kapsayacak tarzda gelişmektedir. Bu alanda yapılan ve oldukça yaygınlık kazanan faaliyetlerin Başkanlığımız insiyatifinden çıkma riski belirmektedir. Bunu önlemek amacıyla, kutlu doğum etkinliği düzenleyen, resmi ve sivil kurumlara yönelik rehberlik faaliyetlerinin artırılmasının gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

Değişen ve gelişen toplumsal hayatla birlikte camilerde icra edilen bir çok faaliyetin müstakil mekânları teşekkül etmiş, camiler yoğunluklu olarak ibadet ve irşat hizmetleriyle birlikte yeni fonksiyonlar üstlenmeye başlamışlardır.

2013 yılı içinde cami hizmetleri kapsamında yapılan düzenlemelerin başında camilerin namaz vakitleri haricinde de açık bulundurulması ve cami çalışma programı uygulanması gelmektedir. 2013 yılı sonu itibariyle camilerin %77'sinin gün boyunca açık tutuluyor olması, uygulamanın ilk yılında önemli bir gelişme kaydedildiğini göstermektedir. Bununla birlikte uygulamanın öneminin yeterince kavranmadığı, uygulanabilirliği konusunda personelimizde önyargıların bulunduğu müşahede edilmektedir. Hala cami görevlilerinin % 79'unun cami çalışma programını uygulamaya başlamamaları, uygulamaya başlayanların da beklenenden az faaliyet gerçekleştiriyor olmaları konunun sürekli gündemde tutulması için toplantı ve seminerler düzenlemesi gerektiğini göstermektedir.

2013 Ramazan ayı için belirlenen “Helal Kazanç – Helal Lokma” teması çerçevesinde gerçekleştirilen faaliyetlerin toplumda bu konuda önemli bir yankı meydana getirdiği izlenmiştir.

Camiler ve Din Görevlileri Haftası faaliyetleri, 01-07 Ekim tarihleri arasında Başkanlığımız, il/ilçe müftülükleri ile müşavirlik ve ataşeliklerimiz tarafından amacına uygun olarak gerçekleştirilmiş, hafta katılımlı ve coşkulu bir şekilde kutlanmıştır.

Kadınların cami hizmetlerinden istifade etmelerine yönelik olarak 2013 yılında da çalışmalar sürdürülmüştür. Bu bağlamda bünyesinde kadınlara yer ayrılan cami sayısının 65.307, abdest alma yeri bulunan cami sayısının 25.230, kadın tuvaleti bulunan cami sayısının 29.588 olması, kadınlara ait ibadet mekânlarındaki artışın devam ettiğini ancak diğer camilerde de önümüzdeki yıllarda gerekli düzenlemelere devam edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

İl ve ilçe müftülüklerince Başkanlık talimatı doğrultusunda merkezi ezan sisteminden ayrılarak vakit ezanları görevlisi tarafından okunan cami sayısının kademeli olarak artırıldığı ve cami görevlilerine ezanı güzel okuma yeterliliği kazandırmaya yönelik çalışmaların gerçekleştirildiği, 85.474 camiden 41.801'sinde merkezi ezan sisteminin bulunduğu 18.184 camide merkezi sistem ile ezan okunduğu, 67.290 camide ise namaz vakitlerinde ezanın görevliler tarafından okunduğu anlaşılmaktadır.

Baş ve Uzman İmam-Hatipler ve Baş Müezzinler ile yapılan çalıştay neticesinde kariyer sisteminin cami görevlileri arasında tatlı bir rekabete yol açtığı, hayırda yarış anlamına gelen bu rekabetin hizmete de yansıdığı anlaşılmaktadır. Çalıştaya katılan kariyer sahibi imam ve müezzinlerin teklif ve önerileri Başkanlığımızın ilgili birimleri tarafından dikkate alınması halinde bu sistemin daha verimli olacağı anlaşılmaktadır.

Tecrübe Paylaşımı Toplantıları ile ilgili çalışmaların son derece olumlu geri dönüşümleri alınmıştır. Bu faaliyetlerin önümüzdeki yıllarda da devam etmesi gerekmektedir.

Seyahat eden ve alışveriş yapan vatandaşlarımızın temiz ve düzenli bir ortamda ibadetlerini huzur içerisinde yapmalarına yönelik Müftülüklerimizce yapılan çalışmaların daha da artması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Çünkü vatandaşlarımızın seyahat etme imkanlarının artması, ulaşım sektöründe bu alanda sağlanan gelişmeler Başkanlığımızı seyahat halindeki insanlara din hizmeti sunma gibi bir görevle karşı karşıya getirmiştir. Bu çabaların önümüzdeki yıllarda da artarak sürdürülmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Camilerin temizliğinin Belediye Teşkilatı bulunan yerlerde görev, yetki ve imtiyazlarını kullanarak belediyeler tarafından müftülüklerle de işbirliği ve koordinasyon yapılarak oluşturulan temizlik ekiplerince ücretsiz olarak temizlenmesi faaliyetine 2007 yılında başlanmıştır. Sonraki yıllarda devam eden artışa rağmen 2013 yılında hem işbirliği yapılan belediye sayısında hem de temizlenen cami sayısında ciddi bir azalma görülmesi uygulamanın giderek gündemden düştüğünü ve bu konuda gerekli çalışmaların aksatıldığını ortaya koymuştur. Önümüzdeki yıllarda belediyelerle ve cami temizliği yapılan diğer kurum ve kuruluşlarla olumlu diyalogların geliştirilmesi cami ve müstemilatının bakım, onarım ve temizliğinin ücretsiz olarak yapılması uygulamasının artırılması ve bu konuda süreklilik sağlanması hedeflenmelidir.

Aile İrşat ve Rehberlik Büroları, dinî danışmanlık hizmeti vermenin yanı sıra vatandaşlarımızı aileyle ilgili konularda bilgilendirmek amacıyla sosyal ve dinî faaliyetler düzenlemektedirler. Büro görevlileriyle yapılan toplantıların yapıcı etkisi görülmüş, Bilgi Yönetim Sistemi verilerine göre, 2013 yılında yurt genelinde gerçekleştirilen faaliyetlerin toplam sayısı 9.064 olarak gerçekleştirilmiştir. Bu sayı 2012'de 2878'dir. Faaliyet sayısında katlanan bir artış olduğu görülmektedir.

Din Hizmetleri Yönetim Sistemine veri girişinde yaşanan teknik sorunlardan dolayı sosyal hizmet kurumlarında yapılan faaliyetlere ilişkin sağlıklı veri alınamamıştır. İlgili birimler tarafından Din

Hizmetleri Bilgi Yönetim Sistemi'ndeki aksaklıkların giderilmesi, büro personelinin hizmet kalitesinin artırılması amacıyla yapılan hizmet içi eğitimlerin bitirilmesi ve gönüllülük esasına göre çalışma sisteminin yerini kurumsallaşmaya bırakması konusundaki çözüm arayışları sürdürülmektedir.

Toplumun manevi desteğe muhtaç kesimlerine 2013 yılı faaliyetleri genel olarak değerlendirildiğinde;

Kurban hizmetlerinin her geçen yıl daha iyi bir noktaya geldiği gözlenmektedir. İl müftülüklerimiz tarafından hazırlanan raporlar ile basın yayın organlarına yansıyan haberleri değerlendiren Başkanlığımız, her yıl yeni tedbirler alarak kurban hizmetlerinin bir önceki yıla göre daha iyi bir şekilde idrak edilmesine zemin hazırlamaktadır. Sözgelimi 2013 yılında kesilen kurbanlık sayısının, satış ve kesim yerlerinin sayılarının artması ve standartlarının belli bir noktaya gelmiş olması, önceki yıllara nispetle çirkin görüntülerin azalmış olması, son üç yılın en yüksek kasaplık kursu sayısına ulaşılması, Başkanlığımız ve TDV işbirliğinde düzenlenen vekâletle kurban kesim organizasyonunun genişleyerek devam etmiş olması gelinen nokta açısından kayda değer unsurlardır.

Vakit hesaplama hizmetleri konusunda illerimizde yapılan hilal gözlemlerinin daha etkin sistemli ve düzenli bir şekilde yerine getirilebilmesi için illerdeki personelin eğitimi göz ardı edilmemiş, söz konusu eğitimler yurtiçi ve yurtdışı personelimizi de kapsayacak şekilde önümüzdeki yıllarda daha kapsamlı olarak devam edecektir. Ayrıca yatsı ve imsak vakitlerinin tespiti için üç yıl boyunca yapılan gözlem sonuçlarının başkanlık takvimleriyle örtüşmesi bu noktadaki tartışmaların sonlandırılması adına önemli bir sonuçtur.

Ramazan hizmetlerimiz, Başkanlığımız tarafından belirlenen tema çerçevesinde, yazınsal, görsel ve işitsel materyallerinin tasarlanması, hazırlanması, çoğaltılması vb. hususlar doğrultusunda sürdürülmüş ayrıca iftar eksenli programlar başta olmak üzere ülke genelinde önemli etkinlikler yapılarak yürütülmüştür.

Adalet Bakanlığıyla yapılan protokol çerçevesinde Ceza İnfaz Kurumlarında yürütülen manevi destek hizmetleri bu yıl da gelişerek devam etmiş, ulaşılan hükümlü-tutuklu oranı % 90'ı aşmıştır. Cezaevi vaizlerimizce sürdürülen hizmetler, hükümlü-tutukluların ıslahına ve topluma tekrar entegre olmalarına katkısı bakımından hem Bakanlık hem kurum idareleri hem de cezaevi sakinlerince olumlu karşılanmakta ve bu faaliyetlerin artarak devam etmesi talep edilmektedir.

Huzurevlerine yönelik yürüttüğümüz hizmetler bu yıl da hız kesmeden devam etmiş ve ilgili kurumlarda yıl boyunca manevi destek hizmetlerine devam edilmiş özellikle Ramazan ayında düzenlenen iftar programlarında büyük memnuniyet gözlenmiştir. Bu alanda daha geniş kapsamlı ve sürdürülebilir bir yol haritası belirlemek önceliklerimiz arasındadır.

Engellilere yönelik çalışmalar, camilerin ulaşılabilirliğinin sağlanması, işaret dili ile hutbe okunması vb. noktalarda istenilen hedefe ulaşılamamış olursa da önemli sayılabilecek çalışmalar yapılmıştır.

Yurtlarından ülkemize göç etmek zorunda kalan sığınmacılara yönelik 10 ilde kurulu kamplarda müftülükler marifetiyle din hizmetleri, yardım hizmetleri, yayın hizmetleri sürdürülmekte, kamp dışında kalan mültecilere de imkânlar nispetinde yardım edilmektedir.

Bağımlılık, üzerinde ciddi ve kararlı bir şekilde durmamız gereken en önemli hizmet alanlarımızdandır. Madde bağımlılığı ile mücadele konusunda Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi (TUBİM) ile işbirliği içerisinde personele yönelik yapılan konferans ve eğitim seminerlerinin düzenlenmesi ise oldukça önemlidir.

Hizmet kalemlerimizin önemli unsurlarından olan hastanelerde yürütülecek manevi destek hizmetlerinin altyapı çalışmaları tamamlanmış olup somut adım atma aşamasına gelinmiştir.

Pek çok noktadan bakıldığında ceza infaz kurumları, hizmet üretmenin ve sürdürmenin zor olduğu alanlardır. Manevi destek alanında özel eğitim almak bu kurumlarda yapılacak hizmet ve faaliyetlerin doğuracağı sonuçlar açısından son derece önemlidir. Hizmetin kalitesini artırmak, hükümlü/ tutuklularla yapılan bireysel görüşmelerden maksimum verim alabilmek için cezaevi vazifliğine başlanmadan önce kapsamlı bir program çerçevesinde “Manevi Destek Hizmetleri Eğitim Programı” düzenlenmesinin faydalı olacağı düşünülmekte ve gerekli çalışmalar planlanmaktadır.

Farklı dinî yorum çevreleri, roman vatandaşlarımız, mevsimlik tarım işçileri, şehit ve gazi aileleri, mülteciler, engelliler, kültürel açıdan büyük önem arz eden milli günler ve hizmet sahamıza giren diğer alanlarla birlikte yeni hizmet alanları da oluşturacak şekilde yeni projelerle toplumun bütün kesimlerine ulaşacak arz odaklı bir hizmet anlayışıyla çalışmalarımız devam etmektedir.